

Täysistunto

Tiistai 24.1.2023 klo 14.00—20.48

Täysistunto alkoi klo 14.00. Täysistunto päättyi klo 20.48.

Puhetta johtivat toinen varapuhemies Juho Eerola (14.00—15.58 ja 17.58—19.55) ja puhemies Matti Vanhanen (15.58—17.58 ja 19.55—20.48).

1. Nimenhuuto

Nimenhuutoraportti Liite 1A

Toimitettiin nimenhuuto.

2. Ilmoituksia

2.1. Valtioneuvoston selonteot

Valtioneuvosto on 19.1.2023 antanut eduskunnalle selonteon VNS 16/2022 vp: Valtioneuvoston tulevaisuusselonteon 1. ja 2. osa Näkymiä seuraavien sukupolvien Suomeen. Selonteko otetaan lähete keskusteluun tässä istunnossa.

2.2. U-asiat

Puhemies on lähettänyt valiokuntiin Euroopan unionin asiat U 100-103/2022 vp.

3. Valtioneuvoston tulevaisuusselonteon 1. ja 2. osa Näkymiä seuraavien sukupolvien Suomeen

Valtioneuvoston selonteko VNS 16/2022 vp

Lähetekeskustelu

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 3. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään tulevaisuusvaliokuntaan, jolle muut valiokunnat voivat antaa lausunnon viimeistään 17.2.2023.

Pääministeri Sanna Marinin 10 minuutin mittaisen esittelypuheenvuoron jälkeen keskustelu käydään etukäteen pyydettyjen puheenvuorojen osalta nopeatahtisena. Aluksi pidetään ryhmäpuheenvuorot, joiden pituus on enintään 5 minuuttia. Muiden etukäteen varattujen puheenvuorojen pituus on enintään 5 minuuttia. Puhemiesneuvosto suosittaa, että myös nopeatahtisen keskusteluosuuden jälkeen pidettävät puheenvuorot kestävät enintään 5 minuuttia. Lisäksi voin myöntää harkitsemassani järjestyksessä vastauspuheenvuoroja. Lähetekeskusteluun varataan ensi vaiheessa enintään puolitoista tuntia.

Pöytäkirja PTK 154/2022 vp

Nyt pääministeri Marin, olkaa hyvä.

Keskustelu

14.02 Pääministeri Sanna Marin (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Valtioneuvosto on antanut tulevaisuusselonteon eduskunnalle vaalikausittain jo liki 30 vuoden ajan. Nyt eduskunnalle annettu selonteko on kaksiosainen kokonaisuus, [Hälinää — Puhemies koputtaa] joka on tehty yhteistyössä kaikkien ministeriöiden kanssa sekä kansalaisia kuullen. Eduskunta ja hallitus käsittelevät selontekoa yhdessä, tiiviissä vuoropuhelussa. Samalla selonteko tarjoaa mahdollisuuksia laajempaan yhteiskunnalliseen keskusteluun Suomen tulevaisuudesta ja siihen vaikuttavista tekijöistä.

Koronapandemia ja Venäjän hyökkäyssodasta johtuva turvallisuusympäristön muutos ovat tehneet toimintaympäristöstämme aiempaa epävarmemman. Tämä edellyttää valtionhallinnolta kykyä käsitellä epävarmuuksia ja reagoida niihin poikkeahallinnollisesti. Samalla tarve ennakoivammalle päätöksenteolle on kasvanut.

Tulevaisuustyön tavoitteena ei ole ennustaa tulevaisuutta. Sen tarkoitus on avartaa ajattelua, haastaa oletuksia ja kasvattaa tietoisuutta mahdollisista vaihtoehtoisista kehityskuluista. Ennakointi on välttämätön osa strategista päätöksentekoa, ja sitä on tarpeen jatkaa ja vahvistaa.

Arvoisa puhemies! Tulevaisuusselonteon ensimmäinen osa on tehty ensimmäistä kertaa virkатыönä kaikkien ministeriöiden yhteistyössä. Selonteossa kuvataan neljä erilaista skenaariota maailmasta ja Suomen roolista. Vahvuuksien sijaan skenaariotyössä keskitytään epävarmuuksien tunnistamiseen. Skenaarioiden taustalla ovat tulevaisuusselonteossa tunnistetut muutostekijät politiikassa, ympäristössä, taloudessa, teknologiassa ja yhteiskunnassa. Näitä ovat esimerkiksi ilmastonmuutos, Venäjän kehitys, suurvaltapolitiikka, työn murros, eriytyvä alue- ja kaupunkikehitys ja tki-toiminnan merkitys kasvun tukena.

Skenaariossa ”yhteistyön maailma” Pariisin ilmastopöytäkirjan täytäntöönpano on onnistunut ja kestävä kehityksen tavoitteet suurelta osin saavutettu. ”Kiihtyneen kilpailun maailmassa” yhteiskunnat ja yksilöt jakautuvat voittajiin ja häviäjiin. ”Itäisessä maailmassa” Kiina on noussut taloudelliseksi ja poliittiseksi johtovaltioksi. ”Murtuvassa maailmassa” ilmasto matkaa kohti viiden asteen lämpenemistä ja globaali turvallisuus on heikentynyt dramaattisesti.

Jokaiseen skenaarioon liittyy Suomen kannalta riskejä ja mahdollisuuksia. Skenaariopolut vuoteen 2040 havainnollistavat, miten nämä erilaiset skenaariot voisivat kehittyä. Osana selontekotyötä on pyritty myös tunnistamaan toimenpiteitä, joilla erilaisiin skenaarioihin voidaan varautua.

On hyvä muistaa, että skenaariot eivät ole ennusteita ja moniin kehityskulkuihin voidaan vaikuttaa. Osana tulevaisuusselontekoa on tunnistettu myös tavoitteita ja toimenpiteitä, jotka eivät riipu mistään skenaariosta. Esimerkiksi Euroopan unioni on skenaariosta riippumatta Suomen tärkeimpiä ulkosuhteiden ja talouden viitekehyksiä. Lisäksi Suomessa on välttämätöntä vahvistaa osaamista ja sivistystä koulutuksen ja tutkimuksen avulla. Koulutukseen panostaminen on myös keskeinen keino vähentää eriarvoisuutta tulevaisuudessa.

Osaamistason nousu ja työurien pidentyminen ovat olennaisia tekijöitä toimivien työmarkkinoiden ja Suomen kilpailukyvyn kannalta kaikissa skenaarioissa. Tki-toimintaa ja innovaatioiden hyödyntämistä on vahvistettava. Erityisesti on huolehdittava pk-yritysten

Pöytäkirja PTK 154/2022 vp

kyvystä pysyä mukana digitalisaation ja tekoälyn kehityksessä. Kestävän tulevaisuuden kannalta on välttämätöntä, että Suomi on hiilineutraali viimeistään vuonna 2035 ja hiiliegatiivinen pian sen jälkeen. Julkisen talouden tulee olla kestävällä pohjalla ja velkasuhde pidettävä hallittavana pitkällä aikavälillä.

Selontekotyö antaa meille välineitä rakentaa ennakoivaa hallintoa. Selonteon avulla on luotu perusta koko valtioneuvoston yhteiselle ennakoinnin toimintatavalle ja jatkuvalla toimintaympäristön seurannalle. Tämä pitää sisällään myös kansainvälisen ennakointiyhteistyön sekä tiiviin vuoropuhelun eduskunnan kanssa.

Arvoisa puhemies! Selonteon toisessa osassa pohditaan, miten otamme tulevat sukupolvet paremmin huomioon päätöksenteossa ja lainvalmistelussa. Yhteiskunnallisten ilmiöiden laajuus ja kansainvälisempi sääntely-ympäristö tekevät lainsäädäntötyöstä monimutkaisempaa kuin ennen. Tämä edellyttää entistä parempaa vaikutusarviointia lainsäädännöllä mutta myös strategisen tason ennakointia.

Suomi tukee EU:n paremman sääntelyn työtä ja kannattaa strategisen ennakoinnin käyttöönottamista sen osana. Suomen kansallinen ennakointijärjestelmä on malliesimerkki siitä, mihin komissio on työllään pyrkimässä. Ennakointijärjestelmämme perustuu laaja-alaiseen yhteistyöhön valtionhallinnon sisällä, tiiviiseen vuorovaikutukseen eduskunnan kanssa sekä sidosryhmien laajaan osallistamiseen. Myös komission varapuheenjohtaja Šefčovič on nostanut ennakointijärjestelmämme ja eduskunnan tulevaisuusvaliokunnan esille positiivisina esimerkkeinä. [Sinuhe Wallinheimo: Parhaina koko Euroopassa!]

Selonteon toisessa osassa esitellään kansainvälisiä esimerkkejä tulevat sukupolvet huomioivista instituutioista sekä tavoista lisätä sukupolvien välistä oikeudenmukaisuutta. Kansainvälisesti on kehitetty ennakoinnin toimintatapoja erityisesti valtioiden hallinnoissa. Instituutioista esimerkiksi OECD pyrkii kehittämään ennakoivaa ohjausta. Myös YK painottaa tulevien sukupolvien ja pitkän aikavälin huomioimista päätöksenteossa. Ylisukupolvinen oikeudenmukaisuus kuuluu olennaisesti kestävä kehityksen periaatteisiin. Se on velvollisuutta olla vaarantamatta tulevien sukupolvien tulevaisuutta niin ekologisen, sosiaalisen kuin taloudellisen kestävyuden näkökulmasta.

Arvoisa puhemies! Selontekotyötä ei ole tehty pelkästään ministeriöiden seinien sisällä. Osana selontekotyötä on kuultu ja osallistettu niin kansalaisia kuin sidosryhmiä. Valtioneuvoston kanslia on järjestänyt 50 dialogia Suomen tulevaisuudesta yhdessä Erätauko-säätiön kanssa. Niiden tavoitteena on ollut lisätä ymmärrystä eri taustoista tulevien ihmisten kokemuksista ja ajatusmaailmasta. Keskusteluilla ja osallisuuden vahvistamisella on tuettu myös oikeusministeriön Kansallinen demokratiaohjelma 2025:n tavoitteita. Ohjelmalla edistetään osallisuutta ja etsitään uudenlaisia tapoja vuorovaikutukseen hallinnon ja kansalaisyhteiskunnan välillä.

Valtioneuvosto on eduskunnan edellyttämällä tavalla muuttanut selonteon valmistelua. Tulevaisuusselonteon valmistelu on kiinnitetty paremmin ministeriöiden yhteiseen ja jatkuvaan ennakointiin. Olemme eduskunnan edellyttämällä tavalla luoneet vaihtoehtoisia tulevaisuusskenaarioita. Olemme työstäneet myös sellaisia skenaarioita, joissa kansainvälisen yhteistyön kehityskulku ei ole toivotunlaista. Tämä ei ole ristiriidassa virallisten tavoitteiden edistämisen kanssa vaan varautumista vaihtoehtoihin tulevaisuuksiin.

Arvoisa puhemies! Suomi on kansainvälisten arviointien mukaan viidettä vuotta peräkkäin maailman onnellisin sekä toista vuotta peräkkäin maailman parhaiten kestävyyttä edistävä maa. Meillä on paljon mahdollisuuksia rakentaa kestävämpää tulevaisuutta yhteisen hyvistä lähtökohdista. Ydinkysymys on se, miten varmistamme tulevien sukupol-

Pöytäkirja PTK 154/2022 vp

vien mahdollisuudet onnelliseen ja kestäväan elämään. Tulevaisuusselonteko onkin keskustelunavaus seuraavien sukupolvien Suomesta.

Ennakoinnin suurimpana hyötynä ei aina ole tuotettu ennakointitieto vaan ennakoinnin taustalla oleva moniääninen ja yhteiskunnallinen keskustelu. Siksi dialogi Suomen tulevaisuudesta yhdessä niin kansalaisten kuin eduskunnan kanssa on äärimmäisen tärkeää ja arvokasta.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Kiitokset, pääministeri. — Ja nyt sosiaalidemokraattisen eduskuntaryhmän ryhmäpuheenvuoro, edustaja Mäkisalo-Ropponen.

14.10 Merja Mäkisalo-Ropponen sd (ryhmäpuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On ilahduttavaa, että tämän laajan selonteon laatimisessa on otettu huomioon edellisen tulevaisuusselonteon käsittelyn yhteydessä eduskunnan edellyttämät toimenpiteet ministeriöiden välisestä yhteistyöstä ja erilaisten skenaarioiden ja toimintamallien luomisesta. Myös kansalaisten osallisuus on huomioitu eri puolilla Suomea järjestettyinä tulevaisuusdialogeina.

Viime vuosien kriisit ovat tuoneet esille ennakoinnin merkityksen ja sen, ettei Suomessa ennakointitietoa ole hyödynnetty riittävästi esimerkiksi varautumissuunnitelmien tekemisessä. Kuten selonteossakin todetaan, meidän on myös löydettävä keinot, joiden avulla ennakointitieto saadaan paremmin ohjaamaan lainvalmistelua.

Puhemies! Selonteossa korostetaan tulevaisuusvalmiuksia, ja tärkeää on, että yhteiskunnassamme myös tulevaisuusviisaus lisääntyy. Tulevaisuusviisauteen kuuluu tulevaisuuden lukutaito, jonka tulisi olla kaikkien kansalaistaito, ja se pitäisi säilyttää kaikkien koulutukseen ja opiskeluun. Sen avulla meidän on mahdollista oppia kuvittelemaan erilaisia tulevaisuuksia ja laatia erilaisia tulevaisuuden skenaarioita. Poliitiikan tehtävä on tuuppia positiivisia skenaarioita eteenpäin ja toimia niin, etteivät negatiiviset toteudu.

Tulevaisuuden lukutaitoon kuuluu myös syntymättömien sukupolvien näkökulma: millaisen maailman jätämme heille. Tässä pohdinnassa korostuvat kestävä kehitys ja ilmaston lämpenemisen hidastaminen ja toisaalta myös siihen sopeutuminen. Yhteiskunnan ilmastokestävyyyden ja muutosresilienssin vahvistaminen on entistä tärkeämpää. Molempia asioita vahvistetaan tutkimustietoon perustuvalla päätöksenteolla ja kaikkien tahojen mukaan ottamisella ratkaisujen etsimiseen. Tietopohjan vahvistamisen lisäksi myös sen hyödynnettävyyttä on parannettava. Esimerkiksi sääilmiöihin ja ilmastomuutokseen liittyvien vaikutusten ja vahinkojen arvioinnissa ei Suomessa hyödynnetä kvantitatiivisia aineistoja läheskään täysimääräisesti eikä myöskään sopeutumistoimien vaikuttavuuden arviointia tehdä riittävästi.

Puhemies! Kestäväan kehitykseen siirtymä on tehtävä oikeudenmukaisesti, sillä se on edellytys sille, että kansalaiset voivat hyväksyä toimenpiteet ja päätökset. Tärkeää on tunne siitä, että olemme yhdessä ja yhtenäinen kansakunta. Yhteisöllisyys syntyy avoimen dialogin, toistemme arvostamisen ja toinen toisiltamme oppimisen kautta. Vastakkainasettelu rakentaa rajoja ja estää oppimisen. Tällöin ei myöskään ole turvallista ilmapiiriä erilaisten tulevaisuuksien kuvittelemiselle. Toisaalta olemme osa globaalia maailmaa, ja esimerkiksi ilmaston lämpenemisen hidastamisen toimenpiteissä Suomen on oltava tiennäyttäjä. Se takaa meille myös kilpailuetua maailman koko ajan kasvavilla vihreän talouden markkinoilla. Esimerkiksi uusiutuvien luonnonvarojen kestävä käyttö, hoito ja suojele mahdollistavat yhteiskuntamme toiminnan ja ne työpaikat myös tulevaisuudessa. Uusilla ilmaston lämpenemistä hillitsevilla teknologioilla on maailmalla valtava kysyntä. Vihreä talous

Pöytäkirja PTK 154/2022 vp

myös houkuttelee Suomeen lisää investointeja ja uusia yrityksiä. Suomi menestyy tulevaisuudessakin tutkimuksen, kehittämistyön, innovaatiotoiminnan ja laadukkaan koulutuksen avulla. Panostamalla näihin löydetään myös tulevaisuuden mahdollisuudet ja ongelmien ratkaisut.

Arvoisa puhemies! Kestävään kehitykseen liittyy taloudellisen ja ekologisen kestävyys-
den lisäksi sosiaalinen ja kulttuurinen kestävyys. Sosiaalinen kestävyys tulee selonteossa hyvin esille esimerkiksi hyvinvointitalousajattelun ja siihen liittyvien hyvinvointi-investointien korostamisena. Terveysten ja hyvinvointiin investoiminen on aina tulevaisuuteen investoimista, ja sen avulla voidaan vähentää tulevaisuuden pahoinvointia jopa ylisukupolvisesti. Tällä hetkellä yksi kansakuntamme suurimpia ongelmia on terveyden ja hyvinvoinnin eriarvoistuminen ja polarisoituminen. Tämä on myös sisäisen turvallisuutemme suurimpia uhkatekijöitä. Kulttuurista kestävyttä ei valitettavasti huomioida tulevaisuusselonteossa riittävästi. Hyvä tulevaisuus rakennetaan tieteen, taiteen, etiikan ja historian tuntemisen vuoropuhelulle. Taide auttaa näkemään näkyvän taakse, sellaiseen, mitä ei vielä ole. Tiede, taide ja kulttuuri ovat myös sivistyneen yhteiskunnan kivijalka. Tieteestä ja arvoista eli etiikasta puhutaan tässä selonteossa, mutta taide ja kulttuuri ovat jääneet vähemmälle. Ilman kulttuuria ei ole sivistystä eikä myöskään tulevaisuutta, ja siksi kulttuurinen kestävyys on ymmärrettävä kestävä kehityksen osatekijänä.

Ja aivan loppuun, arvoisa puhemies: Tulevaisuus ei vyöry päällemme, se tehdään yhdessä. Pienen kansakuntamme etu tässä epävakaa maailmassa on myös monenkeskinen kansainvälinen yhteistyö [Puhemies koputtaa] ja kiinni pitäminen EU:n perusarvoista ja YK:n periaatteista eli ihmisoikeuksien kunnioittamisesta, vapaudesta, demokratiasta, tasa-arvosta ja oikeusvaltioperiaatteesta. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin, kiitoksia. — Nyt perussuomalaisten eduskuntaryhmä, edustaja Vähämäki.

14.15 Ville Vähämäki ps (ryhmäpuheenvuoro): Kunnioitettu puhemies! Valtioneuvoston tulevaisuusselonteko on kaikinensa laaja ja objektiivinen katsaus. Tavoite on saavuttaa yli sukupolvien mahdollisuus onnelliseen ja kestäväan elämään. Se lienee myös tämän salin ja kansalaisten yhteinen tavoite. Tavoite voi olla sama, vaikka keinot vaihtelevat. Suomalaisten onneksi meillä on yleinen, yhtäläinen ja salainen äänioikeus. Kansalaiset voivat äänestää niitä ehdokkaita, jotka esittävät kunkin mielestä oikeat keinot onnellisen elämän mahdollistamiseksi yli sukupolvien.

Puhemies! Selonteossa esitetään työkalu nimeltä tulevaisuustaulukko, joka mahdollistaa tuhansien mahdollisten tulevaisuuden kehityskulkujen kuvaamisen. Näen tämän työkalun luomisen yhdeksi keskeiseksi saavutukseksi tässä selonteossa. Kaikkien tulevaisuudesta kiinnostuneiden kannattaa lukea selonteon ne osiot, joissa kuvataan muutamia mahdollisia kehityspolkuja. Ne eivät kuitenkaan ole ennustuksia mutta antavat jonkinlaisen käsityksen siitä, mitä maailmassa saattaisi tapahtua ja mitä toimia Suomessa tällöin tehtäisiin.

Selonteon antaminen eduskunnalle on myöhästynyt tunnetuista syistä. Pandemia ja sota vaikuttivat selontekoon, ja sitä jouduttiin päivittämään nopealla aikataululla. Osa ennakoinnin pohjana olleesta aineistosta on luotu jo alkuvuodesta 2021 eli kaksi vuotta sitten. Se on havaittavissa selonteon joissain osissa mutta toisaalta osoittaa myös ennakointimenetelmän vahvuutta. Tulevaisuustaulukolla on pystytty luomaan kuitenkin lopulta aivan

Pöytäkirja PTK 154/2022 vp

uskottavia kehityspolkuja. Tässä on luotu hyvä pohja hallintokuntien väliselle jatkuvalla ja yhteiselle ennakointityölle.

Aivan moitteetta selontekoa ei voi päästää. Selonteon valmistuminen näin myöhäisessä vaiheessa vaalikautta antaa tulevaisuusvaliokunnalle mahdollisuuden vain tavallista suppeampaan käsittelyyn. Lisäksi selonteko sisältää myös toisen osion. Käsitykseni mukaisesti menettelyn tulisi mennä dialogimuotoisesti siten, että valtioneuvosto julkaisee ensin tämän ensimmäisen osan, johon tulevaisuusvaliokunta vastaa, ja tämän jälkeen julkaistaan puolestaan tähän vastauksena tulevaisuusselonteon toinen osio. Nyt tämä keskustelunomaisesti etenevä käsittelytapa puuttuu ja käytännössä eduskunnan ja valtioneuvoston tulevaisuusdialogi on aikaisempaa vähäisempi. Ehdotukseni on, että heti eduskuntavaalien jälkeen tulisikin aloittaa uuden selonteon valmistelu ja luoda tässä tehdyn tulevaisuustaulukon pohjalta lisää vaihtoehtoisia tulevaisuudenkuvauksia. Tulevaisuustaulukkoa tulisi laajentaa sisällyttämällä siihen myös teknologioiden ennakoinnista saatuja tuloksia. Uuden tulevaisuusselonteon ensimmäinen osio voisi olla lyhyempi ja ytimekkäämpi, ja ennen kaikkea se pitäisi pystyä antamaan eduskunnalle nopeammin vaalikauden alusta. Tämä mahdollistaisi tulevaisuusvaliokunnan kanssa tehtävän dialogin vaalikauden aikana.

Puhemies! Nostin esille sen, että tulevaisuusselonteossa tulisi huomioida laajemmin teknologinen kehitys. Noin kuukausi, puolitoista sitten julkaistiin keskustelevala tekoäly ChatGPT. Tästä kyseisestä tekoälystä on ollut paljon uutisia. Tulevaisuusvaliokunnan vuonna 2018 julkaisema "Suomen sata uutta mahdollisuutta" nosti sadan innovaation listalla ensimmäiseksi tämän keskustelevala tekoälyn taustalla olevan tekniikan. Nyt olemme siis siinä kehityspisteessä, että voimme syöttää tähän tekoälyyn kappale kappaleelta vaikka tämän uuden tulevaisuusselonteon ja pyytää tiivistämään sisällön kahteen ydinkohtaan. Testasin tätä tulevaisuusmietinnön toiseen osioon — siitä vähän myöhemmin. Löysimme kyseisessä tutkimuksessa myös nopeasti kehittyviä pieniä teknologioita, joissa Suomen kokoinen maa saattaisi nousta edelläkävijäksi. Näihin teknologioihin Suomen pitäisi panostaa tulevaisuudessa.

Puhemies! Tästä tulevaisuusselonteon toisesta osiosta: Siinä keskitytään tulevien sukupolvien oikeuksiin lainsäädännön kannalta sekä lasten ottamiseen mukaan politiikan suunnitteluun. Lisäksi käydään läpi tulevaisuuden huomioon ottavaa päätöksentekoa sekä EU-ennakointia ja sääntelyn kehittämistä. Nämä osiot ovat valitettavan teknisiä. Pyysin tekoälyä poimimaan olennaiset osat yhteenvetokappaleesta. Tekoälyn vastaus oli: "Lainvalmistelussa ennakointia hyödyntämällä huomioidaan tulevia sukupolvia ja heidän oikeuksiaan. Suomessa lainsäädännön tulee olla tulevaisuuden kehityskulkuja ennakoivaa."

Aivan lopuksi: Tulevaisuuden pohtimisessa ei aika yleensä mene hukkaan. On hyvä laittaa omia tavoitteita ylös ja muistiin. Joskus tulevaisuudessa voi löytää muistilapun ja todeta, että tavoitteita on saavutettu. Samoin Suomen on laitettava muistiin tavoitteita. Pelastetaan Suomen tulevaisuus.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin, kiitoksia. — Kokoomuksen eduskuntaryhmä, edustaja Wallinheimo.

14.20 Sinuhe Wallinheimo kok (ryhmäpuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Mielestäni meidän kansanedustajien tärkein tehtävä on parhaan mahdollisen tulevaisuuden turvaaminen lapsillemme ja heidän lapsilleen. Kyse on sukupolvien välisestä oikeudenmukaisuudesta. Oli kyse luontokadosta, julkisesta taloudesta tai Suomen turvallisuudesta, meillä pi-

Pöytäkirja PTK 154/2022 vp

täisi olla päällimmäisenä mielessä, miten tehdyt ja tekemättä jätetyt päätökset vaikuttavat jälkipolviin. Meidän kansanedustajien on kyettävä välttämättömiin päätöksiin silloinkin, kun ne eivät vaikuta suosituilta tai helpoilta.

Poliittiset, yhteiskunnalliset, taloudelliset, ympäristölliset ja teknologiset muutostekijät muokkaavat jatkuvasti ympäröivää maailmaa. Nyt käsittelyssä oleva tulevaisuusselonteko on tärkeä työkalu tulevaisuuden hahmottamisessa ja ymmärtämisessä. Viisas päättäjä varautuu aina pahimpaan, mutta suhtautuu tulevaisuuteen toiveikkaasti.

Koronakriisi osoitti, ettemme olleet riittävän varautuneita maailmanlaajuiseen pandemiaan. Emme kyenneet ennakoimaan kriisin vaiheita. Venäjän hyökkäyssota taas osoitti varautumisen merkityksen. Onneksi tässä salissa on aikoinaan pidetty huolta, että maanpuolustukseen on löytynyt rahaa myös taloudellisesti vaikeina aikoina.

Arvoisa puhemies! Kansainvälinen yhteistyö on kriisissä. Turvallisuus järkkyy, ja suurvaltakilpailu kiristyy. Radikaali liikehdintä murentaa yhteiskuntia sisältäpäin ja uudenlaiset turvallisuusuhat ulkoapäin. Euroopan unionin, puolustusliitto Naton ja koko läntisen yhteisön rooli demokratian, oikeusvaltion, markkinatalouden ja ihmisoikeuksien puolustajana korostuu.

Kokoomukselle on tärkeää, että Suomi on mukana kaikissa niissä pöydissä, joissa tulevaisuudestamme päätetään. Siksi olemme puolustaneet Suomen jäsenyyttä Euroopan unionissa ja kannattaneet puolustusliitto Natoon liittymistä.

Ympäröivän maailman lisäksi myös ympäröivä yhteiskunta muuttuu. Suomen väestö ikääntyy, ja työikäisten määrä vähenee. Siksi julkinen talous on rapautumassa. Työperäinen maahanmuutto on välttämätöntä työvoimapulan ratkaisemiseksi ja hyvinvointiyhteiskunnan pelastamiseksi.

Kansainväliset muuttoliikkeet tuovat kuitenkin mukanaan myös haasteita. Kulttuurien törmätessä kotoutumisen ja suvaitsevaisuuden merkitys korostuu. Kielen oppiminen, koulunkäynti ja työnteko ovat varhimmat tavat löytää oma paikka suomalaisesta yhteiskunnasta.

Taloudellinen kehitys on myös käännekohdassa. Globalisaatio on joutunut kyseenalaisetuksi. Maailma saattaa olla sirpaloitumassa blokkeihin ja suurvaltojen etupiireihin, jos emme taistele tätä kehitystä vastaan. Vientivetoisen Suomen etu on, että kansainvälinen yhteistyö ja kaupankäynti jatkuvat. Niiden ansiosta olemme nimittäin päässeet nauttimaan sellaisesta vauraudesta ja hyvinvoinnista, joista edeltävät sukupolvet eivät ole edes osanneet unelmoida.

Ilmastonmuutos uhkaa suistaa ison osan maapallosta elinkelvottomaksi. Luontokato muuttaa planeettaamme pysyvästi joka vuosi. Kilpailu luonnonvaroista sekä puhtaasta ruuasta ja vedestä kiristyy. Tämä voimistaa kansainvälisiä muuttoliikkeitä etelästä pohjoiseen. Ympäristöongelmat ovat yhteisiä koko ihmiskunnalle, joten kansainvälisen yhteistyön tarve vain korostuu.

Teknologinen kehitys tuo onneksi ratkaisuja talouden, ympäristön ja yhteiskuntien ongelmiin. Digitalisaatio sekä data-, jakamis- ja kiertotalous mullistavat liiketoimintamalleja ja ihmisten arkea. Kestävän kasvun yhteiskunnassa elintaso kasvaa, vaikka luonnonvarojen käyttö ei. Tiede, tutkimus ja tuotekehitys ovat taloudellisen kehityksen ja ympäristöongelmien ratkaisujen tärkeintä käyttövoimaa. Laaja sivistys ja korkea osaaminen ovat jatkossa entistä vahvemmin Suomen menestystekijä. Energiakriisi pakottaa meidät vauhdittamaan vihreää siirtymää, mutta lopputuloksena teemme Suomesta puhtaan, edullisen ja toimitusvarman energian suurvallan.

Pöytäkirja PTK 154/2022 vp

Arvoisa puhemies! Tulevaisuusselonteossa on kuvattu neljä mielenkiintoista skenaarioita maailman suunnasta: Ensimmäisen skenaarion yhteistyön maailmassa yhteiskunnat kehittyvät kohti talouden, luonnon ja ihmisten kestävästä hyvinvointia. Toisen skenaarion kiihtyneen kilpailun maailmassa suurvaltojen, yhteiskuntien, yritysten ja yksilöiden kilpailu on kireää. Kolmannen skenaarion itäisessä maailmassa Kiina on noussut ylivoimaiseksi suurvallaksi ja sitonut monia muita maita vaikutuspiiriinsä. Neljännen skenaarion murtuvassa maailmassa luonnon kantokyky on ylitetty ja kansainvälinen yhteistyö romahtanut.

Valitettavasti jokainen näistä skenaarioista voi olla lähellä totuutta. Moni muutostekijä uhkaa maailman vakautta ja turvallisuutta sekä ihmisten vapautta ja hyvinvointia. On kuitenkin omissa käsissämme, mihin suuntaan Suomi, Eurooppa ja koko maailma kulkevat.

Uskon ja luotan siihen, että taloudellisesti, sosiaalisesti ja ekologisesti kestävä tulevaisuus on mahdollinen, kun vain teemme tarvittavia päätöksiä [Puhemies koputtaa] sen eteen. Populismille ja maailmanlopun manajille ei kannata antaa valtaa. Ongelmat ovat ratkaistavissa, kun ihmisillä riittää toivoa paremmasta huomista.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Ja edustaja Vehviläinen, keskustan eduskuntaryhmä.

14.26 Anu Vehviläinen kesk (ryhmäpuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hallitukset ovat antaneet eduskunnalle tulevaisuusselontekoja jo lähes 30 vuoden ajan. Keskustan eduskuntaryhmä pitää hyvänä, että Marinin hallitus antoi nyt selontekokokonaisuuden huolimatta siitä, että elämme vaalikauden viimeisiä viikkoja. Selonteolla voi olla juuri nyt annettuna kansansivistyksellistä merkitystä vaaleihin valmistautuville edustajille.

Selonteon tekijöille vaalikausi on ollut haastava. Erityisesti Venäjän hyökkäyssota Ukrainaan sekä Suomen Nato-hakemus toivat selonteon valmistelupöytään uudelleenarvioinnin tarvetta. Vaalikautemme on esimerkki siitä, miten nopeasti linjauspäätökset voivat vanheta toimintaympäristön muutosten vuoksi. Tällaiseen on syytä varautua jatkossakin.

Selonteko rakentuu kahdesta osasta. Ensimmäinen osa esittää Suomelle neljä skenaarioita vuoteen 2040. Esitetyt vaihtoehdot rakentuvat toisistaan poikkeaviin yhteiskunnallisiin, teknologisiin, taloudellisiin, ekologistiin ja poliittisiin muutoksiin Suomessa ja kansainvälisessä toimintaympäristössä. Skenaariot on kuvattu nimin ”yhteistyön maailma”, ”kiihtyneen kilpailun maailma”, ”itäinen maailma” ja ”murtuva maailma”. Kaikissa kehityskuluissa painottuvat Suomen ulkoiset ja globaalit tekijät, erityisesti Kiinan kasvava asema.

Tulevaisuus on keskinäisriippuvainen, monenkeskinen ja vaikeasti ennakoitava. Tämä tarkoittaa sitä, että päättäjiltä ja hallinnolta vaaditaan monipuolista tietopohjaa sekä viisautta sovittaa yhteen alueellisia, kansallisia, eurooppalaisia ja globaaleja ilmiöitä ja kehityskulkuja. Tarvitsemme jatkuvaa ja kehittyvää ennakointityötä. Skenaariot on laadittu aiemmasta selontekotyöstä poiketen ministeriöiden poikkihallinnollisena yhteistyönä. Keskusta painottaa, että ministeriöiden rajat ylittävää yhteistyötä on syvennettävä kaikessa valtioneuvostotyössä. Siiloista ja reviiereistä on päästävä eroon.

Meillä on ylisukupolvinen velvollisuus olla vaarantamatta tulevien sukupolvien mahdollisuutta elää kestävä elämää. Selonteon toinen osa keskittyykin siihen, miten tulevia sukupolvia ja heidän oikeuksiaan voidaan huomioida lainvalmistelussa paremmin ja miten ennakointia pystyttäisiin hyödyntämään syvemmin. Säädöksistä, lainvalmistelusta, päätöksenteosta ja ennakoinnista puhuminen voi kuulostaa kuivalta ja teknokraattiselta, mutta

Pöytäkirja PTK 154/2022 vp

ilman niitä poliittisia päätöksiä ei synny. Poliittiset tavoitteet ja linjaukset eivät tule todeksi ilman lainsäädäntöä.

Selonteon taustatyönä on kartoitettu ehdotuksia tulevaisuuden huomioivasta valmistelusta ja päätöksenteosta. Hallitus ei kuitenkaan selonteossa linjaa eri kehittämissesitysten puolesta. Ne jäävät tulevan hallituksen arvioitaviksi. Eduskuntaa koskevista ehdotuksista keskustan eduskuntaryhmä kannattaa jo nyt esitystä tulevaisuusvaliokunnan roolin vahvistamisesta.

Kannustamme myös kaikkia instituutioita ja päätöksentekotasoja huomioimaan syvemmin nuoria pidemmän aikahorisontin linjauksissaan. Nuorten äänelle on annettava enemmän sijaa, ja on arvioitava edustuksellista demokratiaa täydentämään myös muita vaikuttamistapoja, kuten puntaroivia kansalaispaneeleita.

Poliittista päätöksentekoa haastavat erilaiset aikajänteet. Keskitymme helposti seuraavaan budjettivuoteen, tulevaan vaalikauteen, ja pidempi sihti jää omaan harkintaan tai oman puolueen tavoite- ja periaateohjelmiin. On tärkeää, että valtionhallinnon piirissä tuotettu tulevaisuustyö on laajasti ja helposti kaikkien eduskuntapuolueiden, eri instituutioiden, kansalaisten ja median käytettävissä.

Toimivaan demokratiaan kuuluvat eri aate- ja arvopohjista nousevat poliittiset puolueet ja sitä myöten myös erilaiset hallitusvaihtoehdot. Eri hallituskausien poliittiset painotukset talous- ja monien muiden politiikkasektoreiden osalta poikkeavat toisistaan. Arvokasta on ollut, että ulko-, turvallisuus- ja puolustuspolitiikan suuresta linjasta on kyetty sopimaan yli puoluerajojen. Olisi hyvä, jos tulevaisuuden isoista kysymyksistä, kuten ilmastonmuutos, turvallisuus, kestävyysvaje ja ikääntyminen, pystytään jakamaan yli puoluerajojen ainakin iso, yhteinen tilannekuva, vaikka ratkaisuvaihtoehtoista ja yksityiskohdista puolueet ovatkin eri mieltä. On edelleen arvokasta, että isoissa tulevaisuuskysymyksissä pystyttäisiin välttämään jojottelupolitiikkaa eli aiempien linjausten perumista. Esimerkiksi Suomen tavoitteesta olla hiilineutraali 2035 on pidettävä kiinni.

Tulevaisuuskeskustelu jää usein [Puhemies koputtaa] päivänpolitiikan jalkoihin. Asenteemme korjaamisessa on varaa. Kukaan ei ole lähtenyt mukaan politiikkaan edistääkseen maailmanloppua tai hankaloittaakseen tulevien sukupolvien elämää, silti kyynisyys, skeptisyys ja kielteisyys välittyvät usein poliittisessa puheessa. Poliitiikan tehtävä on kuitenkin ratkaista asioita ja [Puhemies koputtaa] edistää mahdollisimman hyvää tulevaisuutta nykyisille ja tuleville sukupolville.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin, kiitoksia. — Nyt vihreä eduskuntaryhmä, edustaja Petelius.

14.32 Pirkka-Pekka Petelius vihr (ryhmäpuheenvuoro): Arvoisa puhemies, värderade talman! Me kaikki olemme täällä tekemässä päätöksiä, jotka vaikuttavat kauas tulevaisuuteen. Siksi politiikan tekemisen kantavana teemana on oltava oikeudenmukaisuus tulevia sukupolvia kohtaan: millaisen yhteiskunnan ja planeetan jätämme jälkeemme. Vihreä eduskuntaryhmä pitää valtioneuvoston tulevaisuusselontekoa tärkeänä välineenä tunnistaa tulevaisuudesta päätöksenteon kannalta tärkeitä asioita ja auttaa tekemään tietoon pohjautuvia päätöksiä.

Kaikista keskeisimmät ihmiskunnan tulevaisuutta määrittävät uhat ovat ilmastokriisi ja luontokato, jotka linkittyvät monilta osin toisiinsa. Monimuotoinen luonto on meille elämän edellytys, ja luonnon monimuotoisuuden hupeneminen lisää riskiä esimerkiksi eläi-

Pöytäkirja PTK 154/2022 vp

mistä ihmisiin tarttuvien tautien leviämiseen. Ilmaston lämpeneminen puolestaan muuttaa elinoloja koko maapallolla ja aiheuttaa köyhyyttä, eriarvoisuutta, konflikteja sekä riskejä esimerkiksi ruokaturvalle ja vesihuollolle. Luontokadon ja ilmastokriisin ratkaiseminen edellyttää nopeita toimia globaalilla tasolla, ja niiden tulee olla kaiken Suomen tulevaisuustyön keskiössä.

Maapallon kantokyky asettaa rajat myös taloudelle. Emme voi enää ajatella, että talouskasvu olisi tulevaisuudessa aineellisen vaurauden ja hyvinvoinnin lähde, vaan kestävä ja hyvinvoivaa yhteiskuntaa on tulevaisuudessa ylläpidettävä ilman jatkuvaa vaatimusta talouskasvusta. Muuttuvat talouden mallit, kuten kierto-, jakamis- ja alustatalous, sekä yhä moninaisemmat tavat tehdä työtä on huomioitava lainsäädännössä. Panostukset koulutukseen ja tutkimukseen ovat investointeja tulevaan, myös silloin, kun tulevaisuutta on vaikea ennustaa.

Ärade talman! En central utmaning för det finländska samhället är hur vi ska upprätthålla välfärdsstaten i framtiden. Vår befolkning åldras och försörjningskvoten försvagas, och därför kommer vi att behöva betydligt mer arbetskraft än i dag, till exempel genom invandring. Genom att satsa på välmående, sjukdomsprevention och flexibilitet kan vi hålla så många som möjligt engagerade i arbetslivet. En fungerande social- och hälsovård samt lättillgängliga mentalvårdstjänster är en oskiljaktig del av välfärdsstaten.

De gröna betonar att varje finländare borde känna sig delaktig i samhället. Ojämlighet, polarisering och instabilitet ökar illamåendet och minskar förtroendet för demokrati och offentliga institutioner. Digitaliseringen och förändringen av informationsmiljön kan antingen främja demokratin eller hota den, och därför är det viktigt att reglera sociala medieplattformer, begränsa hatretorik och ta hand om medborgarnas mediekompetens i den nya informationsmiljön.

Puhemies! Suuntaamme kohti epävarmoja aikoja. Suomen turvallisuusympäristö on muuttunut Venäjän Ukrainassa aloittaman sodan seurauksena peruuttamattomasti. Suomen on kyettävä vastaamaan monimuotoisiin uhuihin ja huolehdittava huoltovarmuudesta, kriittisestä infrastruktuurista sekä yhteiskunnan resilienssistä. Energiariippuvuus Venäjästä on katkaistava lopullisesti, muita riippuvuussuhteita autoritäärisiin valtioihin on tarkasteltava kriittisesti. Tulevaisuusselonteko tuo hyvin esiin, että sääntöpohjainen kansainvälinen järjestelmä on pienen valtion turva nyt ja tulevaisuudessa. Nato-jäsenyys sekä aktiivinen rooli Euroopan unionissa ovat keskeinen osa Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa samoin kuin demokratian ja vakauden edistäminen kansainvälisen yhteistyön kautta.

Ja lopuksi, puhemies: Tulevaisuutta ei voi ennustaa, mutta siihen voi varautua. Meidän velvollisuutemme tämän hetken päättäjinä on tehdä päätöksiä, joiden seurauksena seuraaville sukupolville jää kaikille avoin hyvinvointiyhteiskunta, vakaa oikeusvaltio ja elinkelpoinen planeetta. Näitä asioita on kyettävä puolustamaan riippumatta siitä, mitä tulevaisuus tuo tullessaan.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Kiitoksia. — Ja nyt vasemmistoliiton eduskuntaryhmä, edustaja Hänninen.

14.37 **Katja Hänninen vas** (ryhmäpuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Tulevaisuus näyttää nyt 2020-luvulla korostetun epävarmalta. Olemme liikkuneet kriisistä kriisiin.

Pöytäkirja PTK 154/2022 vp

Elämme nyt maailmassa, jossa ihmisen toiminnan aikaansaama ilmastonmuutos ja ympäristön tuhoutuminen uhkaavat koko olemassaoloamme, Euroopassa on sota eikä koronapandemian loppuakaan ole vielä nähty.

Samaan aikaan erilaiset murrokset ravistelevat yhteiskuntamme rakenteita. Kysymyksiä työstä, toimeentulosta ja palveluiden tulevaisuudesta värittää epävarmuus. Ne päätökset, joita tässä salissa tehdään, vaikuttavat pysyvästi tulevien sukupolvien, lapsiemme ja heidän lapsiensa, oikeuksiin ja elinympäristöön. Meidän päättäjien velvollisuus on kriisienkin ajassa pysähtyä ja katsoa pidemmälle tulevaisuuteen. Muuten emme voi tehdä pitkällä aikavälillä järkeviä ratkaisuja, vaan päätöksenteko on poukkoilevaa ja lyhytkatseisten pikavoittojen tavoittelua.

Se, että teemme kaikkemme, jotta tulevaisuuden Suomi ja maailma ovat turvallinen ja oikeudenmukainen paikka, on viesti, jonka haluan erityisesti lapsille ja nuorille tässä salissa antaa. Se on maailma, jossa kaikki voivat elää vapaasti ja toteuttaa itseään ilman pelkoa vihasta ja väkivallasta.

Arvoisa puhemies! Aikamme polttavin kysymys on, miten onnistumme hillitsemään ihmisen aiheuttamista kasvihuonepäästöistä johtuvaa katastrofaalista ilmastonmuutosta ja luonnon monimuotoisuuden katoa. Häviämässä ovat paitsi ekosysteemit myös eliölajit. On kysyttävä, mihin meillä on ympäristönäkökulmasta varaa, sen sijaan, että mietimme ainoastaan, mihin rahat riittävät. Varsinkin kaikista varakkaimpien ja hyvin toimeentulevien on kysyttävä, mikä on kohtuullinen elintaso, jotta maapallo on elinkelpoinen myös tulevaisuudessa.

Vasemmistoliiton tavoite on oikeudenmukainen siirtymä niin globaalisti kuin paikallisestikin. Ei ole oikein, että maailman köyhät kärsivät ilmastonmuutoksen seurauksista eniten, vaikka ovat siihen kaikista vähiten syyllisiä. Toisaalta vähävaraiset eivät saa joutua ilmastotoimien maksumiehiksi eikä eriarvoisuus saa ilmastotalkoiden takia kasvaa. Onkin välttämätöntä hakea vaihtoehtoa taloudelle, joka johtaa vain taloudelliseen ja poliittiseen harvainvaltaan sekä luonnonvarojen kiihtyvään ylikulutukseen voitontavoittelun nimissä.

Arvoisa puhemies! Kiihtyvä teknologinen kehitys on mullistanut monella alalla niin työmenetelmät, työn järjestämisen tavat, työn organisoinnin kuin itse ammatitkin. Teollisuustyöpaikkojen vähentyminen on jatkunut samalla, kun vanhoilla aloilla uudet osaamisvaatimukset muuttavat työn sisältöjä ja työnkuvia. Kaikenlaisista taustoista tulevia ihmisiä on autettava nyt yli muutosten tarjoamalla joustavia mahdollisuuksia päivittämään osaamistaan. Osaamisen päivittäminen voi olla esimerkiksi yksinhuoltajaäidille haastavampaa kuin muille.

Tulevaisuuden kannalta on aivan olennaista pitää kaikki mukana myös panostamalla mielenterveyspalveluihin, kohtuuhintaiseen asumiseen ja sosiaaliturvaan.

Suomalaista hyvinvointivaltiota on siis tulevaisuudessakin puolustettava ja kehitettävä leikkausten ja lyhytnäköisen velkapopulismien sijaan. Tämä hallitus on onneksi panostanut mittavia summia niin varhaiskasvatukseen, koulutukseen, toimeentuloon, työllisyyteen, pienimpiin eläkkeisiin kuin sosiaaliturvaan. Nämä jos mitkä ovat niitä tulevaisuusinvestointeja.

Me vasemmistoliitossa rakennamme ekologisesti kestävää ja sosiaalisesti oikeudenmukaista yhteiskuntaa yli sukupolvien. Liian usein tässä salissa muistetaan tulevia sukupolvia vain velan näkökulmasta. Luottoluokitus ei kuitenkaan täytä kenenkään vatsaa tulevaisuudessa.

Pöytäkirja PTK 154/2022 vp

Tulevaisuusselonteko antaa suuntaviivoja, mutta ratkaisusta ja tulevia sukupolvia koskevista päätöksistä olemme vastuussa kaikki yhdessä. Koska tulevat sukupolvet eivät vielä äänestä, on meillä nykyisillä sukupolvilla moraalinen velvollisuus toimia vastuullisesti heitä kohtaan.

Meidän on uskallettava tehdä rohkeita visioita tulevaisuudesta. Jos aikaisemmat sukupolvet eivät olisi niin uskaltaneet tehdä vaan olisivat jääneet kiinni konservatiivisiin näemyksiin maailmasta, meillä tuskin olisi sellaisia hyvinvointivaltion rakenteita kuin peruskoulu tai yleistä ja yhtäläistä äänioikeuttakaan.

Lopuksi, herra puhemies: Vasemmistolaisen politiikan ydinajatus säilyy edelleen. Vain voimaa, oikeudenmukainen ja turvallinen tulevaisuus [Puhemies koputtaa] kuuluu kaikille, ei vain harvoille.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Och svenska riksdagsgruppen, ledamot Strand.

14.42 **Joakim Strand r** (ryhmäpuheenvuoro): Ärade talman! Samtidigt som vi i dag debatterar regeringens framtidsredogörelse och blickar framåt är det bra att påminna oss om hur långt vårt land har kommit.

Finland var ursprungligen ett fattigt land. Genom hårt arbete har vi lyckats höja levnads- och utbildningsnivån hos folket. Vi har skapat en nation som rankats som världens lyckligaste, jämställdhet är en mycket viktig hörnsten i vårt samhälle och vår rättsstat är stark. Vi kan vara stolta över att Finland toppar många olika jämförelser. Utgångspunkterna och förutsättningarna med tanke på framtiden är goda trots att vi för tillfället lever i exceptionella tider med bland annat en pandemi, Rysslands olagliga anfallskrig i Ukraina, en energimarknadskris och hög inflation. Därför vill vi i svenska riksdagsgruppen betona att det i dag är viktigare än någonsin att vi tillsammans tar ansvar för att skapa framtidstro särskilt för våra unga. I stället för att känna oro inför framtiden ska ungdomarna känna iver och förväntan. Det finns ingen framtid utan välmående unga, och därför ser vi det som helt nödvändigt att det görs generösa satsningar på dem.

Arvoisa puhemies! Noin viisi vuotta sitten kokoonnuimme tänne istuntosaliin keskustelemaan edellisestä tulevaisuusselonteosta, jonka silloisena kärkiteemana olivat työelämän muutokset, joita käsitellään myös tässä tuoreessa selonteossa. Ruotsalainen eduskuntaryhmä haluaa tässäkin yhteydessä korostaa, että ilman vahvoja elinkeinoja ja yrityksiä ei ole myöskään hyvinvointia. Siksi meidän on luotava sekä olemassa oleville että myös tänne tuloa harkitseville uusille toimijoille ja investoijille mahdollisimman hyvät toimintaedellytykset. Tämä on avainasemassa hyvinvointiyhteiskunnan turvaamisen kannalta.

Pärjätäkseen globaalissa kilpailussa Suomen on investoitava enemmän tutkimukseen, kehitykseen ja innovaatioihin. Yritysten, korkeakoulujen ja tutkimuslaitosten välistä yhteistyötä on syytä vahvistaa entisestään. Tulevaisuusvaliokunnan puheenjohtajana haluan nostaa esiin valiokunnan korostaneen sitä, että Suomen tulee määrätietoisesti pyrkiä johtamaan asemaan kestävä tulevaisuuden luomiseksi tehtävässä työssä. Tämän voi tehdä kehittämällä systeemitason suunnittelu-, kehitys-, tutkimus- ja liiketoimintaosaamista erityisesti energia- ja ympäristöteknologian saralla. Ilmastonmuutos vaatii uusia teknologisia ratkaisuja. On tärkeää, että toimimme määrätietoisesti ja turvaamme kaikilla tasoilla riittä-

Pöytäkirja PTK 154/2022 vp

vän osaamisen tulevaisuudessa. Hallituksen tavoite, että 50 prosenttia nuorista olisi vuonna 2030 korkeakoulutettuja, vie meitä oikeaan suuntaan.

Arvoisa puhemies! Selonteossa tuodaan hyvin esille tulevaisuusvalmiuden kehittämisen merkitys. Olemme saaneet kansainvälistä tunnustusta muun muassa huoltovarmuusosaamisestamme, johon olemme historiallisista syistä panostaneet, ja olen varma, että tehty työ kantaa hedelmää myös tässä hetkessä ja tulevaisuudessa. Pidemmällä tähtäimellä erityisen tärkeää on vakaan oikeusvaltiomme turvaaminen.

Sitran tuoreessa megatrendejä käsittelevässä raportissa nostetaan esille demokratian haasteet eri puolilta maailmaa. Vuosittaisen oikeusvaltioindeksin mittausten mukaan Suomi on vahvojen oikeusvaltioiden listan kärjessä yhdessä pohjoismaisten naapurimaidemme kanssa, kun taas Yhdysvaltojen sijoitus listalla on laskenut viime vuosina. Tämä on huolestuttava kehitys maassa, joka on aikanaan ollut edelläkävijä. Ruotsalainen eduskuntaryhmä korostaa, että vahvan oikeusvaltioperiaatteen on säilyttävä jatkossakin länsimaisten demokratioiden keskeisenä arvona. Myös tästä syystä Suomen on oltava aktiivinen kaikilla eurooppalaisilla ja kansainvälisillä areenoilla, joilla voimme estää demokratian rapautumista.

Ärade talman! Alla beslut vi fattar här i riksdagen påverkar även kommande generationer. Därför är det välkommet att redogörelsen särskilt fokuserar på hur dessa kan beaktas bättre i framtiden. Det är otroligt viktigt att vi i dag kan föra en aktiv framtidsdebatt här i salen och diskutera hur vi bäst tryggar att vårt land Finland fortsätter vara den framgångssaga som den hittills har varit. Ett utmärkt mått för ett lands civilisationsgrad är sättet på vilket man tar hand om dem som är i störst behov av hjälp och stöd.

Statsrådets framtidsredogörelse är väl beredd och erbjuder goda möjligheter för en möjligast god och bred och viktig samhällsdebatt här i dag.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Kristillisdemokraattinen eduskuntaryhmä, edustaja Östman.

14.47 **Peter Östman kd** (ryhmäpuheenvuoro): Värderade talman, arvoisa puhemies! ”Tulevaisuusselonteko muodostaa pohjan hallituksen ja eduskunnan tulevaisuusvuoropuhelulle.” Näillä sanoilla alkaa käsittelyssä olevan selonteon tiivistelmä. Eduskuntavaaleihin on alle kymmenen viikkoa — tulevaisuusvuoropuhelua tuskin hallituksen ja eduskunnan välillä enää ehditään kovin paljon käydä, sen paikka siirtyy pian vaalitentteihin ja sitä myöten seuraavan eduskunnan ja hallituksen asiaksi. Vaikka maailma onkin muuttunut hallituskauden aikana, on käsittämätöntä, että selonteko saapuu eduskuntaan vasta nyt — tästä toivon pääministeriltä selitystä. Aikataulu asettaa tulevaisuusvaliokunnan täysin epäreiluun asemaan, kun se joutuu käsittelemään yhden vaalikauden merkittävimmistä kokonaisuuksista kiireellä.

Sitten itse selontekoon, jossa tunnistetaan kattavasti erilaisia muutostekijöitä ja rakennetaan skenaarioita tulevaisuudesta. Mikään niistä ei sellaisenaan toteudu, mutta ne ovat hyvä työkalu ennakointiin ja varautumiseen.

Monet kehityskulut etenevät, toimimmepa miten tahansa. Esimerkiksi teknologisoituminen tapahtuu joka tapauksessa ja tekoälyn käyttö mullistaa maailmaa. Voimme vaikuttaa vain siihen, miten ja mihin sitä käytetään. Meitäkin enemmän näitä päätöksiä tekevät seuraavat sukupolvet. Siksi on varmistettava, että koulutusjärjestelmämme varustaa täl-

Pöytäkirja PTK 154/2022 vp

laista tulevaisuutta ja vastuuta varten olemaan hyvän puolella. Rengistä ei saa tulla isäntää, eikä moraalia ja etiikkaa voi ulkoistaa roboteille.

Värderade talman! Redogörelsens andra del behandlar rätt så omfattande rättviseaspekterna mellan olika generationer. Kristdemokraterna vill poängtera att vi inte ska representera den generation som utnyttjar de kommande generationernas möjligheter och rättigheter.

Tämän hallituskauden perintö on siinä suhteessa huono erityisesti velkakierteen vuoksi. Selonteossa nostetaan esiin lainsäädännön vaikutusarvioinnit tulevaisuuden kannalta. Aikajännettä on pidennettävä kaikessa päätöksenteossa. Liian lyhytnäköinen politiikka johtaa ajattelemattomiin ratkaisuihin, jotka kostahtavat myöhemmin. On kyse perusasioista: Jos haluamme, että talous on kunnossa huomenna, on tänään elettävä tulojen mukaan. Jos haluamme, että huomisen Suomessa on osaamista ja sivistystä, on koulutukseen panostettava nyt. Jos haluamme, että tulevatkin sukupolvet saavat syödä puhdasta, kotimaista ruokaa, emme saa huonoilla päätöksillä tai päättämättömyydellä tuhota suomalaisen maatalouden toimintaedellytyksiä.

Toisaalta, jos katsomme asioita vain yksilön kannalta, saatamme jättää täysin huomiotta sen, miten päätökset vaikuttavat pitkällä tähtäimellä yhteiskuntaan laajemmin. Usein kuulee arvokysymyksistä päätettäessä argumentin ”ei se ole keneltäkään pois”. Täysin huomiotta jätetään, että yksilöä koskevista päätöksistä tulee ennen pitkää kollektiivisia, sillä ne muokkaavat yhteiskuntaamme.

Arvoisa puhemies! Olen kahden pojan isä ja seitsemän lapsen isoisa. Ajattelen usein lastenlapsiani: millaisessa maailmassa he joutuvat pärjäämään. Kun maailma järkkyy, huoli ei ole siitä, miten meidän käy; huoli on siitä, miten heidän käy. Emme kuitenkaan voi rakentaa tulevaisuutta pelon kautta. Sen sijaan meidän on annettava nuorille eväät elämään muuttuvassa maailmassa. On tehtävä vastuullisia päätöksiä, kuten tuo patsas nimeltä ”Tulevaisuus” täällä salissa muistuttaa: pieni lapsi katsoo meitä edustajia ja vilkuttaa kuin sanoakseen: ”Muistakaa, että olette täällä meitä varten, minä syön isona teidän työnne hedelmiä, hyviä tai huonoja.” Tulevaisuus rakentuu joka tapauksessa johonkin suuntaan.

Därför måste vi göra allt vi förmår så att våra kommande generationer bereds goda möjligheter till utbildning, flit, välfärd, demokrati och värderingar som håller när världen skakar i sina grundvalar.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin, tack. — Ja nyt Valta kuuluu kansalle -puolueen eduskuntaryhmä, edustaja Turtiainen.

14.53 Ano Turtiainen vkk: Arvoisa puhemies! Tämä tulevaisuusselontekomenettely muodostaa pohjan hallituksen ja eduskunnan tulevaisuusvuoropuhelulle. Kannan nyt korteni kekoon tähän dialogiin.

Selonteon ensimmäinen sana sen esipuheessa on ”koronapandemia”. Se järkyttävä likapyykki, joka kyseisestä pandemiasta vielä seuraa, ohitettiin selonteossa heti alkukättelyssä. Selonteossa sanotaan myös, että Suomi on kansainvälisten arviointien mukaan viidettä vuotta peräkkäin maailman onnellisin maa. Presidentti Niinistö oli uudenvuodenpuheensa enemmän ajan tasalla. Hän nimittäin sanoi, että meistä suomalaisista ennätti tulla maailman onnellisin kansa mutta että nyt elämme huolten painamaa aikaa.

Pöytäkirja PTK 154/2022 vp

Selonteosta piirtyy varsin koulukirjamainen näkemys Suomen ja maailman tilasta. Se on jopa turvallisempaa, nimittäin kaikkeen tuntuu löytyvän ratkaisu nykyisen maailmanjärjestyksen puitteissa. Oikeasti me olemme kansakuntana hukassa juuri siksi, että me kuuntelemme tällaisia satuja emmekä Taivaan isän totuutta, joka löytyy Raamatusta. Jumalan sijaan tässä satukirjassa on rivien välistä luettavissa sellaiset isähahmot kuin USA, Nato ja EU. Muille suurvalloille onkin varattu ison pahan suden kaltaiset roolit.

Selonteko hehkuttaa lisäksi digisiirtymää, niin sanottua kestävä kehitystä eli kansankielellä talouden alasajoja ja neljättä teollista vallankumousta. Se ei käsittele lainkaan kriittisesti niihin sisäänrakennettua vapauden menetystä. Tästä kaikesta huolimatta selonteos on ainakin humoristinen kuvitus, kuten koulukirjassa on hyvä ollakin.

Arvoisa puhemies! Me emme tarvitse tällaisia selontekoja, sillä meillä on se jo valmiina. Hyvät kollegat, Raamatun loppulehdiltä löytyy valmis tulevaisuusselonteko. Sitä teidän pitäisi jo nyt verrata maailman tapahtumiin. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Kiitokset. — Ja puhujalistassa eteenpäin. Edustaja Juvonen.

14.56 Arja Juvonen ps: Arvoisa puhemies! Hyvät kansanedustajat! Tulevaisuusselonteon tiivistelmästä ote: ”Pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelmaan on kirjattu lupaus politiikan uudistamisesta, jolla tarkoitetaan muun muassa pitkän aikavälin huomioon ottamista, tietopohjaisuutta ja sukupolvien välistä oikeudenmukaisuutta. Hallitusohjelmaan sisältyy myös kestävä kehityksen tavoitteiden toteuttamista sekä lainvalmistelun kehittämistä ja lainvalmistelun laadun parantamista koskevia kirjauksia. Hallituksen strategista päätöksentekoa tuetaan entistä vahvemmin ennakointi- ja tutkimustiedolla.”

Hallituksen ohjelmaan on kirjattu lupaus politiikan uudistamisesta, jolla tarkoitetaan sukupolvien välistä oikeudenmukaisuutta. Miten sukupolvien välinen oikeudenmukaisuus on toteutunut hallitusohjelmassa? Valtionvelka joulukuun lopussa oli 141,6 miljardia, ja valtiovarainministeriön arvion perusteella julkinen velka kasvaa vuoden 2019 lopusta vuoden 2023 loppuun noin 47 miljardia euroa. Vuonna 2019 velka oli 106 miljardia. Lähes kolmasosa lisää valtionvelkaa vaalikaudessa. Onko tämä sukupolvien välistä oikeudenmukaisuutta? Velka jää lastemme maksettavaksi.

Arvoisa puhemies! Koronakriisin hoitoon ja Venäjän raakalaismaisen hyökkäyssodan hoitoon on mennyt rahaa, ja sitä olemme toki myös tukeneet, mutta se ei selitä kuin noin kolmasosan. Hallitus on kasvattanut omilla toimillaan alijäämää niin nyt kuin tulevaisuudessa. Velkaa on otettu, jotta on päästy osallistumaan EU:n tukipaketteihin — korkean verotuksen maasta rahaa on riittänyt jaettavaksi Etelä-Euroopan maihin, ja tämä jää lastemme maksettavaksi.

Sukupolvien välistä oikeudenmukaisuutta olisi myös se, että vanhukset, ne, jotka aikoinaan hyvinvointivaltiotamme olivat rakentamassa, saavat turvaton vanhuuden. Mutta mitä tapahtuu juuri tänään hoitajamitoitukselle? Se ei toteudu suunnitellussa aikataulussa, kun sen piti astua voimaan 1.4.2023, vaan se siirtyy vuoden loppuun. Tämä ei ole sukupolvien välistä oikeudenmukaisuutta.

Hallitus on lisännyt menoja pysyväluonteisesti tällä vaalikaudella. Tänä vuonna pysyväisluonteisia lisäyksiä on luvassa 1,4 miljardia euroa. Velkaa otetaan myös toisella tavalla: Suomessa nuorten mielenterveystyö on niin huonolla tolalla, että sellaiseen on varaa

Pöytäkirja PTK 154/2022 vp

vain hyvin rikkaalla valtiolla. Sen toimimattomuuden vuoksi koetaan sekä tragedioita että syrjäytymistä.

Arvoisa puhemies! Selonteon sivulla 146 on parhainta selonteon sanomaa: ”Hyvinvoinnin ja mielenterveyden hauraus.” Osallisuus on hyvinvoinnin edellytys, hyvinvointi korostaa elämän merkityksellisyyttä, epävarmuus tuo ahdistusta, tartuntataudit tuovat terveysuhkia, mikrobilääkkeiden kasvava käyttö lisää antibioottiresistenssiä, nuorten kokemaa epävarmuus globaaleista kysymyksistä on lisääntynyt. Toivoisin, että selonteossa olisi mainittu myös tarttumattomat sairaudet, joiden ennaltaehkäisy on myös Agenda 2030 -ohjelman yksi alatavoite — puhumme syövän torjunnasta, diabeteksen torjunnasta. Tarttumattomat sairaudet.

Arvoisa puhemies! Kohdassa 2.2 pohditaan kestävyysvajetta, miten se ratkaistaan, miten varmistetaan hyvinvointiyhteiskunnan rahoituspohja, miten tulevaisuus. Hyvinvointialueilta arvion mukaan puuttuu 1,5 miljardia euroa. Hyvinvointi kasvaa siellä alueella, mutta ihmisten terveydenhuoltoon rahat eivät tahdo riittää. Mikä on sukupolvien välinen oikeudenmukaisuus tulevaisuudessa, jos vanhukset eivät pääse hoivaan ja viettävät vanhuutta omissa kodeissaan vailla riittävää hoitoa, jos ihmiset eivät pääse lääkäriille ja heidän leikkauksensa eivät toteudu ja jos koronan hoitovelkaa ei saada kitkettyä? Entäpä sitten suomalainen hammashoito, jos ihmiset eivät pääse hammaslääkäriin? Ihmiset eivät pääse silmälääkäriin. Mitä on oikeudenmukaisuus tulevaisuudessa? Oikeudenmukaisuus on sitä, että ne, joilla on rahaa, voivat maksaa ja ostaa näitä palveluja, [Puhemies koputtaa] esimerkiksi silmälääkärin palveluja. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Edustajat, huomaan, että on pientä halukkuutta debattiin, mutta otetaan vielä edustaja Kiuru. Hän tänään jonotti puheenvuoroaan. Sen jälkeen, lähitulevaisuudessa.

15.01 Pauli Kiuru kok: Kiitos, arvoisa puhemies! Valtioneuvoston tulevaisuusselonteko on laaja kuvaus ympärillämme tapahtuvista asioista. Tulevaisuutta on mahdoton ennustaa, mutta erilaisia skenaarioita kannattaa silti laatia. Lyhyellä aikavälillä muutosten vauhti helposti yliarvioidaan, pitkällä aikavälillä aliarvioidaan. Mikään laadittu skenaario ei toteudu sellaisenaan. On tärkeää hahmottaa, mihin megatrendit ovat pääpiirteissään johtamassa, ja tarvittaessa pyrkiä vaikuttamaan kielteisiin kehityskulkuihin.

Arvoisa puhemies! Selonteossa kysytään aiheellisesti, miten varmistetaan hyvinvointiyhteiskunnan rahoituspohja ja ratkaistaan kestävyysvaje. On tärkeää pitää julkisen talouden velkasuhde pitkällä aikavälillä vakaana, jotta rahoituksen saatavuus ja hinta eivät rajoita talouspoliittista päätöksentekoa. Tämä todetaan valtioneuvoston selonteossa.

Tänään julkaistussa välikysymyksessä kiinnitetään huomiota valtion voimakkaasti kasvaviin korkomenoihin. Korkoihin menevä summa on jo tänä vuonna suurempi kuin sisäministeriön koko hallinnonalan budjetti. Korkoja maksetaan enemmän kuin mitä menee esimerkiksi poliisille, Rajavartiolaitokselle ja Hätäkeskukselle yhteensä. Velalla on väliä.

Selonteossa todetaan, että talouskasvu on aineellisen vaurauden ja hyvinvoinnin lähde. Meidän tehtävämme on siis tehdä päätöksiä, jotka tukevat talouskasvua. Kasvu on pyrittävä kytkemään irti päästöjen kasvusta ja resurssien käytön lisäämisestä. Asiat on tehtävä fiksummin ympäristöä ja ilmastoa kuormittamatta. Selonteossa talouskasvun mahdollistavaksi keinoksi nostetaan muun muassa verotus, jonka pitää olla kasvua ja työllisyyttä tu-

Pöytäkirja PTK 154/2022 vp

kevää. Hyvinvointiyhteiskunnan alamäki hämöttää kiristyvässä verotuksessa ja kasvavassa velkaantumisessa.

Puhemies! Kansalaisten hyvinvointi nostetaan selonteossa aiheellisesti esiin. Tuon näkyviin yhden näkökulman, ja se koskee liikuntaa. Liikkumattomuus ja runsas paikallaanolo aiheuttavat UKK-instituutin tutkimuksen mukaan Suomelle 3,2 miljardin euron kustannukset vuosittain. Arkiliikunnan vähentyessä kokonaisliikunnan määrä pienenee. Liikunnallisuus on yhä polarisoituneempaa. Osa liikkuu riittävästi, osa aivan liian vähän tai ei lainkaan. Erityisen huolestuttavaa on lasten ja nuorten liian vähäinen liikkuminen. Väestön ikääntymisen ja sairastavuuden kasvun vuoksi kustannukset kohoavat vuosittain. Kansantalouden kannalta tilanne on kestävä. Kansalaisten fyysisistä aktiivisuutta lisäämällä voidaan parantaa hyvinvointia ja pienentää yhteiskunnan kuluja.

Puhemies! Poliittisilla päätöksillä on mahdollista vaikuttaa ja kannustaa liikunnallisuuteen. Kysymys on arvovalinnasta, jossa yhdistyvät kansalaisten hyvinvointi mutta myös taloudelliset tekijät. Tulevassa hallitusohjelmassa asia on nostettava voimakkaammin päätöksentekoon. Myös media voi vaikuttaa. Vaalikoneessa kysytään ehdokkaiden arvoista. Myös kysymysten aihepiirit kertovat arvoista ja valinnoista. Liikunta, urheilu ja kulttuuri eivät nouse vaalikoneissa esiin — sekin arvovalinta, joka ohjaa osaltaan ajatteluamme. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin, kiitos. — Ja nyt tosiaan siirrytään näihin minuutin mittaisiin debattipuheenvuoroihin. — Edustaja Mäkisalo-Ropponen aloittaa.

15.06 Merja Mäkisalo-Ropponen sd (vastauspuheenvuoro): Kiitos, arvoisa puhemies! Tulevaisuusselonteko on ollut tarkoitus antaa eduskunnalle kaksiosaisena niin, että ensimmäinen osa on kauden puolivälissä ja sen pohjalta laadittu toinen osa kauden loppupuolella, mutta ei suinkaan näin lopussa. On kohtuutonta, että joudumme tulevaisuusvaliokunnassa näin lyhyellä aikajänteellä paneutumaan näin laajaan selontekoon, ja ikävä, että tämä käsittely on näin lähellä kauden loppua. Ymmärrän toki, että monet meitä kohdanneet kriisit kyllä selittävät tätä asiaa osin, mutta olen pahoillani, että selontekoon kuuluva avoin keskustelu jää nyt liian niukaksi ja lyhyeksi. Tulevaisuusselonteon käsittelyn eduskunnassa tulisi antaa näkökulmia seuraavalle hallitukselle ja eduskunnalle tulevaisuussuuntautuneeseen päätöksentekoon, ja toivottavasti pystymme vastaamaan tähän haasteeseen tulevaisuusvaliokunnassa. Toivon, että jatkossa palataan siihen, että selonteko on aidosti kaksiosainen ja että sen käsittelyyn varataan riittävästi aikaa täällä. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Kiitos. — Ja edustaja Vähämäki.

15.07 Ville Vähämäki ps (vastauspuheenvuoro): Kiitos, kunnioitettu puhemies! Edustaja Juvonen nosti esiin hyvin tämän dilemman valtionvelasta ja kysymyksen siitä, syömmekö lastemme piikkiin. Todellakin otimme viime vuonnakin jokaista suomalaista kohden 1 500 lisää velkaa ja tänä kuluvana vuonna jokaista suomalaista kohti menee noin 470 pelkästään lainojen lyhennyksiin, joten kyllähän vastaus on tavallaan siinä. Mehän syömmekö lastemme piikkiin, mutta toisaalta tulevaisuudessa joku omistaa ne valtion bondit — se voi olla vaikka työeläkeyhtiö — ja joku saa myöskin sen tuoton. Mutta sitten ongelma on palvelutuotannossa, mitä edustaja Juvonen nosti hyvin esille: elikkä mikä on ihmisten palveluitten tulevaisuus ja hyvinvointialueitten palveluitten tulevaisuus? Jos valtion kassasta

Pöytäkirja PTK 154/2022 vp

menee isompi osa lainojen lyhennyksiin, niin miten me pystytään sinne hyvinvointialueille sitä budjetointia kohentamaan? Tämä on se [Puhemies koputtaa] keskeinen kysymys.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ja edustaja Wallinheimo.

15.08 Sinuhe Wallinheimo kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Yhdyn kyllä edustaja Mäkisalo-Ropposen kritiikkiin tästä prosessista.

Mutta, arvoisa puhemies, tänään Euroopassa syntyvä lapsi elää noin satavuotiaaksi, tulee työskentelemään alalla, jota ei ole olemassa, ja opiskelemaan alaa, jota ei ole olemassa, eli vauhti tässä teknologisessa kehityksessä on valtava. Meillä Suomessa nytkin on tilanne se, että maailman kymmenestä suurimmasta startup-yrityksestä kahdeksan olisi ollut lähtökohtaisesti laittomia Suomessa, joten tietyllä lailla meidän lainsäädännön ketteryys ei pysy perässä.

Toinen ongelma on se, että meidät esimerkiksi muutama vuosi sitten yllätettiin koodaripulalla — yhtäkkiä huomattiinkin, että meillä on kymmenientuhansien koodareiden vajaus Suomessa. Ja toinen on sitten esimerkiksi tiekartta tästä, että hoitajia tarvittaisiin vuoteen 35 mennessä 200 000 kappaletta.

Miten pääministeri näkee, kuinka tämmöisestä tulevaisuuden skenaariosta selviämme, mitä lainsäädännössä olisi kehitettävää, tai sitten yleensä tässä osaajapulankartoituksessa?

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Vehviläinen.

15.09 Anu Vehviläinen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä keskustelu osoittaa sen, että meillä nämä aikajänteet kulkevat ihan ristiin: puhutaan tästä päivästä, tulevasta vuodesta, vaalikaudesta ja sitten näistä pidemmän aikajänteiden kysymyksistä. Ja se onkin oikein hyvä kysymys, kun jokainen pohtii mielessään, mitä ajattelee sillä tämänkin tulevaisuusselonteon aikajänteellä. Tässä on tehty ne skenaariot 2040:een, ja ainakin itse ajattelen, että se voi olla vähän pidempikin.

Haluan tässä puheenvuorossa korostaa kyllä sitä, että olipa aikajänne mikä tahansa, niin tässä talossa olevien päättäjien on aina pystyttävä vastaamaan, olemaan vastuussa, siitä, että kaikki ihmiset pidetään mukana koko maassa, eri väestöryhmät, ja täällä pystytään hyväksyttävyyttä lisäämään sille, minkälaisia uusia asioita vaikka teknologisessa kehityksessä, digitalisaatiossa ynnä muussa meitä kaiken kaikkiaan haastaa. Se on minusta tosi tärkeätä, että me kaikki perehdymme näihin asioihin.

Prosessista voidaan olla nyt monta mieltä, [Puhemies koputtaa] mutta tällä mennään, ja minusta on parempi, että tämä kuitenkin annettiin.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Utskottets ordförande, ledamot Strand.

15.10 Joakim Strand r (vastauspuheenvuoro): Tack, ärade talman, arvoisa puhemies! Haluaisin vielä nostaa esiin selonteossakin mainitun avaruuden strategisen merkityksen. Moni esimerkiksi liikenteen ja teollisuustuotannon palvelu tukeutuu jo nyt satelliittien tarjoamiin ratkaisuihin. Yksi käytännön esimerkki siitä, kuinka tärkeitä nämä satelliitit ovat olleet ja ovat, on se, että pystymme hyödyntämään satelliittien tuottamaa kuvavirtaa esimerkiksi Venäjän hyökkäyksestä Ukrainaan. Toisaalta on selvää, että pitää myös olla va-

Pöytäkirja PTK 154/2022 vp

rovainen sen suhteen, että avaruutta hyödynnettäisiin sotilaallisessa merkityksessä. Tästä olemme kuulleet aika paljon myös tulevaisuusvaliokunnassa.

Selonteossa mainitaan aivan oikein, että Suomelle tarjoutuu suuri liiketoimintapotentiaali, kun avaruusdatan saatavuus kasvaa ja data yhdistetään muihin tietolähdesovelluksiin. Sovelluskohteiden arkipäiväistyminen mahdollistaisi erilaiset avaruusteknologiaan ja dataan perustuvat palvelut ja sovellukset, joten kysyisinkin, arvoisa pääministeri: millaisia mahdollisuuksia te näette avaruustoiminnassa olevan Suomelle?

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ja edustaja Hänninen.

15.11 Katja Hänninen vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tulevaisuusselon- teko tosiaan tuli vähän viime tipassa, mutta on erittäin tärkeää, että se tuli.

Itse ajattelen niin, että pitää ottaa myös tämä toimeentulon tulevaisuus ja varallisuuden keskittyminen yhdeksi tarkastelun kohteeksi. Nykyinen talousjärjestelmä ei toimi, mikäli halutaan vähentää maailmasta köyhyyttä ja tuloeroja ja estää varallisuuden keskittymistä yhä vain harvempien käsiin.

Nuoret ovat myös huolissaan tällä hetkellä omasta toimeentulostaan ja vanhempien toimeentulosta. Tämä kävi selville kyselystä, johon vastasi 1 281 nuorta, valtaosin teini-ikäisiä. Olisi erittäin tärkeää, että me myös uudistaisimme meidän sosiaaliturvajärjestelmää oikeudenmukaisemmaksi, sillä tulevaisuuden näkökulmasta yksi tärkeimmistä tavoitteistamme tulisi olla köyhyyden ja eriarvoisuuden torjuminen.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ledamot Östman.

15.12 Peter Östman kd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Selonteon teemana on muun muassa tietopolitiikan määrittäminen, tekoälyn hyödyntäminen laajasti ja tekoälyn osaamistarpeet sekä alusta- ja datatalous. Tekoälyn käytöstä, etiikasta ja siihen liittyvästä lainsäädäntötarpeesta olisi syytä keskustella ennen kuin on myöhäistä. Sen lisäksi, että kysytään, minkälaista on eettinen tekoäly, onkin syytä kysyä, kenellä on valta vaikuttaa tekoälyn kehitykseen ja sen käyttöön — ja erityisesti myös, mitkä tahot hyötyvät tekoälyn mahdollisen sääntelyn puutteesta.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Juvonen.

15.13 Arja Juvonen ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! EETU ry teki tutkimuksen ”Huomisen kynnyksellä”, josta paljastui, että 73 prosenttia 55—84-vuotiaista pitää suomalaisten hoivapalvelujen laatua huonona ja on sitä mieltä, että laaturikkomuksiin on puututtava. He nostivat huolina myös eläkkeen pienuuden ja taloudellisen pärjäämisen, samoin kuin myös sen, miten pääsee liikkumaan tulevaisuudessa. He pelkäsivät liikunta- kyvyn menetystä. Mutta siellä oli myös yhtenä huolena vieraan vallan hyökkäys.

Kysyisin tästä tulevaisuusselonteosta, kun olen lukenut tätä ja olen huomannut, että tässä ei ole oikeastaan turvallisuutta käsitelty ollenkaan. Olisi voitu ottaa esimerkkejä Ruotsista, jonka sisäinen turvallisuus on järkkynyt. Siellä on jengisotaa, jota käydään muun muassa huumekaupan kautta. Kysyisin: millä tavalla turvallisuus liittyy tähän selontekoon, ja millä tavalla se vastaisi myös esimerkiksi ikäihmisten tulevaisuuden huoleen?

Pöytäkirja PTK 154/2022 vp

Kun he pelkäävät turvallisuutensa puolesta, ja toki me kaikki, niin millä tavalla, arvoisa pääministeri, [Puhemies koputtaa] näihin kysymyksiin vastataan?

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Kiuru.

15.14 Pauli Kiuru kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Väestökehitys globaalilla tasolla ja tietysti Suomen tasolla on myös tässä selonteossa vahvasti esillä. Väestönkasvun nopein vaihe on takana, ja on lupaavia merkkejä siitä, että kasvu saavutetaan karkeasti noin 10 miljardin tasolla, mikä ylittää sekin moninkertaisesti maailman kantokyvyn. Afrikassa väkimäärä kasvaa edelleen nopeasti, ja on arvioitu tässä selonteossa, että vuoteen 2050 mennessä Afrikan väkiluku kaksinkertaistuisi. Pelkkä lisäys vastaa noin kahta Euroopan väkilukua, yli kahta. Se puolestaan kertoisi, että väestöpaine Afrikasta Eurooppaan kasvaa. Tämä varmasti täytyy ottaa yhtenä skenaariona ja megatrendinä näkyviin. — Se oli minuutti tässä?

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Se oli minuutti tässä kohtaa tämä skenaario. — Edustaja Pirttilahti.

15.15 Arto Pirttilahti kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitokset tästä tulevaisuusselonteosta. Tässä on monipuolisesti käsitelty varsinkin näitten neljän skenaarion kautta tulevaisuutta, ja tietenkin tässä on vielä pohdittu sitä, minkälaiset kriisitekijät tai satunnaistekijät sitten vielä lisäksi muuttavat niitä, eli otan nyt esimerkkinä tämän covidin. Me tässä työn murroksesta paljon puhuttiin, mutta nyt ollaan jo sitten etätyössä menossa. Teknologinen nopeus, teknologian muutoksen nopeus, on myös yksi asia.

Sitten tähän kakkososioon. Meillä on tavallaan eduskunnassa harjoiteltu tätä eli parlamentaarisen työn kautta katsomista kaksikin eduskuntakautta eteenpäin tki-työryhmässä ja sitten Väylä 12:ssa, mutta niissä ainakin tulee vastaan se, millä tavalla sitten raha seuraa niitä asioita. Itse tuossa pohdin myös, kun tässä on tätä EU:n ennakointia pohdittu, että ainakin tällaisen suomalaisena parlamentaarikkona nämä komission esitykset tulevat aika puskista niin sanotusti. Tässä olisi hyvä, jos pystyttäisiin ennakoimaan ja katsomaan myös pidempään, mikä on Suomen kanta näihin asioihin ja sen tilanteen kehittämiseen.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Ja edustaja Elo.

15.17 Tiina Elo vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On arvokasta, että meillä on tänään tässä salissa varsin yhtenäinen näkemys siitä, että me halutaan rakentaa kestävää tulevaisuutta tuleville sukupolville. Tämä tulevaisuusselonteko antaa hyvän pohjan käydä keskustelua siitä, miten me luotsataan Suomea yhtenäisenä yhteiskuntana halki kriisien kohti sellaista tulevaisuutta, jossa hyvinvointi on rakennettu ekologisesti, sosiaalisesti ja taloudellisesti kestäväälle pohjalle.

Elämme valtavaa kestävyysmurrosta. Luontokadon ja ilmastokriisin pysäyttämiseksi on välttämätöntä, että meidän koko talousjärjestelmä sovitetaan maapallon ekologisiin rajoihin. Kestävän tulevaisuuden rakentamiseen me tarvitaan kaikki yhteiskunnan toimijat mukaan. Satsaukset koulutukseen, tutkimukseen ja innovaatioihin ovat elintärkeitä satsauksia tulevaisuuteen, ja on aivan selvää, että elinkeinoelämä, yritykset ovat ne, missä niitä rat-

Pöytäkirja PTK 154/2022 vp

kaisuja ja niitä kestäviä tulevaisuuden tekoja tehdään, ja sitä meidän tulee osaltamme tässä salissa tukea.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Kinnunen.

15.18 Mikko Kinnunen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Adele, 3-vuotias pojantyttyäni, kysyi minulta eilen, kun tein lähtöä, miksi sinä taas lähdet sinne Helsinkiin. Olemme täällä juuri hänen ja kaikkien lasten ja nuorten vuoksi. Rakennamme hyvää ja onnellista tulevaisuutta lapsillemme ja lastemme lapsille, että he löytävät vahvuutensa, paikkansa aktiivisina ja vastuuta kantavina kansalaisina. Lapset ja nuoret tulee ottaa mukaan oman tulevaisuutensa valmisteluun. He lopulta tekevät tulevaisuuden. Pidetään kaikki mukana. Se on myös tulevaisuusselonteon mukainen ajatus. Sivistysvaliokunta on näyttänyt tässä mallia. Olemme kuulleet lapsia ja nuoria asiantuntijoina työssämme. Aivan hiltaintain perustettiin digitaalinen alusta päättäjien ja nuorten keskusteluja varten. Kysyn pääministeriltä: miten saamme lapset ja nuoret [Puhemies koputtaa] rakentamaan yhteistä tulevaisuutta kaikilla päätöksenteon tasoilla?

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ja edustaja Reijonen.

15.19 Minna Reijonen ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Nyt käsittelemme tulevaisuusselontekoa. Täällä oli kyllä aika mielenkiintoisia kohtia. Totta kai toivoisi, että aika paljon keskityttäisiin näihin Suomen asioihin. On tässä keskityttykin. Mutta ihan muutama asia siitä, mitä nousi itselle mieleen edellisten lisäksi.

Tuo Suomen velka on huolestuttava, ja myös nämä ruoka- ja energia-asiat ovat huolestuttavia. Tämä selonteko oli 350-sivuinen opus, ja siellä nousi esille esimerkiksi tämmöinen piirroskuva, missä oli henkilö, joka sanoi, että onkohan ensi vuonna sitä riisiä — tai tyyliin tällä tavalla. Jotenkin olisin toivonut, että ehkä olisi voinut siihen laittaa vaikka jotakin Suomeenkin liittyvää: että onko meillä ensi vuonna vehnää tai kauraa tai ruista ja kenties sitä turvettakin, että onko sitä energiaa. Toivoisin kyllä, että enemmän panostettaisiin semmoiseen keskittymiseen.

Mutta tämä velka-asia on vielä semmoinen, että toivoisin, että tiedettäisiin, minnekä se Suomi oikein on velkaa. Suomi on velkaa vaikka minnekä, mutta minnekä maihin käytännössä ollaan velkaa? [Puhemies koputtaa] Velka suurenee, mutta ei oikein tiedetä, minnekä kaikkialle ollaan velkaa. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ja edustaja Kontula.

15.20 Anna Kontula vas (vastauspuheenvuoro): Niin, arvoisa puhemies, enitenhän Suomi on velkaa tällä hetkellä Suomen Pankille.

Minua henkilökohtaisesti huolestuttaa eniten se, että meillä koko tulevaisuuskeskustelu politiikassa käydään edelleen sillä oletuksella, että meillä on jatkuvasti kasvava talous. Tällä hetkellä ymmärtääkseni ajatellaan, että on mahdollista, että me pystytään pitämään talouskasvu, mutta huomattavasti todennäköisempää on, että ei pystytä. Meillä on kaksi vaihtoehtoa: joko me saadaan ympäristötoimet tehtyä ja ne maksavat niin paljon, että talous droppaa hetkellisesti, ja sitten ehkä kasvuun saatetaan päästä takaisin, tai ympäristötoimia ei tehdä, jolloin talous droppaa vähän myöhemmin mutta pitkäaikaisesti ja erit-

Pöytäkirja PTK 154/2022 vp

täin syvästi. Kummassakin tilanteessa viisas valtio varautuisi siihen, millainen yhteiskunnan tulisi olla, jotta se ei ajaudu kaaokseen supistuvan talouden oloissa, koska se on kuitenkin vielä todennäköisin skenaario.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Ja nyt myönnän puheenvuorot vielä edustajille Kalli, Puisto ja Hoskonen, ja sen jälkeen pääministeri. — Edustaja Kalli.

15.21 Eeva Kalli kesk (vastauspuheenvuoro): Kiitos, arvoisa puhemies! Miten suomalaiset ja Suomi pärjäävät yhä epävarmemmaksi ja monimutkaisemmaksi käyvässä maailmassa, joka todella muuttuu koko ajan yhä nopeammalla tahdilla? Me selviämme kyllä yhdessä toimien — yhdessä toimien, se on keskustan vastaus, ja myös tulevaisuusselonteossa nostetaan aivan oikein esiin nimenomaan yhteistyön tarve. Yhteistyötä tarvitaan etenkin isoissa asioissa: huolenpidossa isänmaan turvallisuudesta, siinä että saamme ihmisille töitä ja talouden kuntoon, siinä että pidämme jokaisen suomalaisen ja koko maan mukana, aivan kuten esimerkiksi edustaja Vehviläinen äsken hyvin korosti. Nyt jos koskaan tarvitaan myös siltojen rakentamista, ei siltojen polttamista, ja syy on hyvin yksinkertainen: ratkaisutavat ongelmat koskettavat kaikkia suomalaisia henkilökohtaisista ominaisuuksista, puoluekirjasta, lompakon paksuudesta tai kotiosoitteesta riippumatta, [Puhemies koputtaa] koska tulevaisuus on yhteinen.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ja edustaja Puisto.

15.22 Sakari Puisto ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edustaja Strand otti hyvin esille tämän teknologia- ja satelliittipuolen, mikä on kehittynyt todella nopeasti. Aikaisemminhan siinä on ollut sellainen tilanne, että on kiinnostanut maanpinnalla joku tietty alue, mitä siellä tapahtuu, ja sitten tilataan aika tällaiselta jäykältä satelliitilta, joka sitten kuvaa sen kerran. Mutta nyt kun tehdään tällaisia pieniä satelliitteja, niin nehan pystyvät tekemään tätä kuvantamista lähestulkoon jatkuvasti tai ainakin tiheään, jolloin pystytään näkemään joidenkin tuntien välein, mitä sillä alueella on tapahtunut. Tällähän voi olla suuri merkitys, sanotaan, vaikka vakuutustoiminnalle: todennetaan esimerkiksi semmoisia kehityskulkuja, mitä muuten on hankalaa tai kallista todentaa. Tai jotain laivaliikennettä voidaan havainnoida, tai metsien, puun tilavuutta, biomassan tilavuutta, ja niin edespäin. Suomeksihan on paljon potentiaalia tällä alalla, muutama oikeinkin hyvä yritys. Tämä ei ole suinkaan ainoa teknologia-ala, millä meillä on läpimurtopotentiaalia. Kysyisin pääministeriltä: kuinka perillä te olette valtioneuvostossa näistä kehityskuluista?

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Ja nyt vielä edustaja Hoskonen, ja sen jälkeen pääministeri.

15.23 Hannu Hoskonen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Tämä selonteko on toki tärkeä asiakirja, sanoisin, että aika pitkälti ylätason pohdintaa, miten asioiden tulisi olla, mutta kun katsotaan tavallisen ihmisen näkökulmasta, niin olemme todella isoissa vaikeuksissa. Valtionvelan määrä, julkisen velan määrä, alkaa olla sillä tasolla, että olemme vaikeuksissa lähivuosina. Ainakin Euroopan keskuspankki näyttäisi nostavan edelleen korkoja. Tämmöiset velan määrät tulevat johtamaan siihen, että talouden intensi-

Pöytäkirja PTK 154/2022 vp

teetti heikkenee, kun rahaa virtaa maasta. Kaiken tämänhän nuoret maksavat sitten aikaan omistaan, se on vain heille siirrettyä verotusta.

Pahinta tässä on sitten se, että kun meillä omassa talouselämässä on vaikeuksia, se vaikuttaa meidän tulevaisuuteen rajusti. Tällä hetkellä meillä on energiapolitiikassa tilanne, että vaikka hallitusohjelmassa muuta lukee, niin me ajetaan armottomat määrät arvokasta runkopuuta suoraan polttoon. Meillä suljetaan kohta sellutehtaat. Tätäkö me haluamme? Se on kamala tulevaisuuden visio, että metsäteollisuutta ajetaan alas. Meidän pitää lähteä huolehtimaan suomalaisen teollisuuden tulevaisuudesta. Kaikki muu on turhaa, koska olkoon maailmassa mitä tahansa, niin jos suomalaisten vointi heikkenee, [Puhemies koputtaa] niin sitä ei kyllä ilmastonmuutoksen puheilla pystytä torjumaan.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Ja nyt pääministeri Marin, olkaa hyvä.

15.24 Pääministeri Sanna Marin: Arvoisa puhemies! Kiitän kaikkia eduskuntaryhmiä ryhmäpuheenvuoroista, kansanedustajia puheenvuoroista täällä salissa ja tulevaisuusvaliokunnan jäseniä hyvästä yhteistyöstä. Mielestäni on tärkeää, että meillä on tulevaisuusselonteon kautta mahdollisuus käydä laajaa, pohdiskelevaa, analyttistä keskustelua tulevaisuuden skenaarioista, varautua erilaisiin uhkiin, ennakoida ja käsitellä asioita tällä tavalla rakenteellisesti, minkä selonteko mahdollistaa. Tietenkään kaikkia skenaarioita me emme pysty kirjoittamaan, mutta kuten tuossa alkupuheenvuorossani totesin, jo itse tämä vuoropuhelu luo mahdollisuuden sille, että hahmottaisimme maailmaa ja omaa tulevaisuuttamme paremmin.

Täällä puheenvuoroissa tuli hyviä huomioita erityisesti esimerkiksi teknologioiden merkityksestä. Olen täysin samaa mieltä. Tämä tulee vaikuttamaan meidän kaikkien tulevaisuuteen hyvin monella tavalla, on kyse sitten avaruusteknologioista tai avaruudesta, on kyse kvanttilaskennasta tai tekoälystä. Suomi voi kaikissa näissä kysymyksissä olla kokoansa paljon suurempi toimija, niin kuin me tällä hetkellä jo olemme, ja meillä on paljon mahdollisuuksia nimenomaisesti sen vahvan osaamis- ja koulutus pohjan puitteissa, joka Suomessa on perinteisesti ollut meidän iso vahvuutemme. Näen myös, että meillä on mahdollisuus olla kokoamme isompi toimija maailmassa. Meillä on ratkaisuja, meillä on paljon sellaista, mistä me voimme muualle näyttää esimerkkiä, ja tämä on kaikki sellaista, mitä meidän kannattaa ylpeästi pitää esillä.

Täällä kysyttiin myös sitä, millä tavalla me voimme varmistaa, että lasten ja nuorten äänet kuullaan näiden tulevaisuusselonteiden tai ylipäätensä tulevaisuuskeskustelun osalta. Tämä on erittäin tärkeä huomio. Mehän emme tee tulevaisuutta itsellemme. Me rakennamme sitä tietenkin lasten ja nuorten takia, niin että heillä olisi parempi tulevaisuus, ja erityisesti esimerkiksi ilmastoon ja ympäristöön liittyvät kysymykset ovat niitä kriittisen tärkeitä kysymyksiä, joita meidän on yhdessä ratkottava, jotta lapsillamme ja nuorillamme on parempi ja valoisampi tulevaisuus edessämme.

Tämä keskustelu tulee jatkumaan, me tulemme sitä yhdessä käymään.

Ja todella, olen pahoillani siitä, että tämä tulee vaalikauden myöhäisessä vaiheessa. Kuten tuossa alussa kuvasin, se johtuu ennen muuta siitä, että meidän toimintaympäristössämme on viimeisen vuoden aikana tapahtunut dramaattisia muutoksia ja nämä muutokset ja niiden vaikutukset on tietenkin haluttu myös tähän tulevaisuusselontekoon ottaa mukaan ja huomioida, ja tästäkin vuoropuhelua olemme käyneet eduskunnan kanssa.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Nyt annetun aikataulun puitteissa ehdimme ottaa vielä yhden puheenvuoron. — Edustaja Kinnunen.

15.27 Mikko Kinnunen kesk: Arvoisa herra puhemies! Millä tiellä olemme? Onko edessämme yhteistyön maailma, kiihtyneen kilpailun maailma, itäinen maailma vai murtuva maailma vai jotakin niiden väliltä? Nämä neljä skenaariota saamme eteemme tulevaisuusselonteossa. Näitähän on tehty jo yli 30 vuoden ajan. Millä tiellä olemme?

Skenaariot eivät ole ennustamista, vaan ne auttavat hahmottamaan mahdollisia kehityskulkuja. Ne antavat työkaluja pohtia, millaiset päätökset vievät Suomea ja koko maailmaa kohti parempaa tulevaisuutta ja yhteistyön maailmaa. Samalla skenaariot auttavat näkemään myös sen, miltä haluamme välttyä. Asiat eivät vain tapahdu, vaan nykyisyys ja tulevaisuus tehdään päätöksin, yhdessä.

Arvoisa puhemies! Selonteon mukaan sivistysperusta rakentuu laadukkaan kasvatuksen, koulutuksen, tutkimuksen ja kulttuurin pohjalle. Voimme tavoitella sivistyksellä ja koulutuksella hyvää tulevaisuutta ja vähentää eriarvoisuutta. Jos täällä asuvat ihmiset ovat osaavia ja luovia, he pärjäävät tulevaisuuden alati muuttuvassa työelämässä. Samalla syntyy työtä ja hyvinvointia koko maahan. Sivistys rakentaa ihmisten välistä luottamusta ja kunnioitusta sekä kriittistä ajattelua, kuten selonteossa tuodaan esiin. Meidän tulee löytää yhdessä ratkaisuja kaikkiin visaisiin ongelmiin. Tehdään tulevaisuus yhdessä. Meidän tulee toimia niin, että kyky yhteistyöhön ja ratkaisujen etsimiseen toteutuu koko maassamme sen laidasta laitaan.

Arvoisa puhemies! Ukrainan sota on näyttänyt karusti sen, että emme voi olla vain tuontiruuuan varassa. Ilman suomalaisia ruuantuottajia meille kaikille tulee nälkä. Aurojen sijaan panssarivaunut kuopivat Ukrainan viljavaa maata. Maailman vilja-aitta kumisee tyhjyyttään, ja vaikutukset esimerkiksi Afrikassa ovat sen vuoksi dramaattiset. Selonteossa tunnistetaan oikeudenmukaisen ja ympäristöystävällisen ruuantuotannon merkitys tulevaisuuden maailman kannalta. Päällä olevan sodan lisäksi iso kriisi on ilmastonmuutos, jonka vaikutukset tuntuvat jo nyt. On uusia tuholaisia, aiempaa kovempia myrskyjä, paahtavaa hellettä. Suomessa olemme todistaneet harvinaisia tammikuun tulvia. Meidän tulee parantaa kotimaisten ruuantuottajien tilannetta ja samalla kehittää luonnolle hyvien ratkaisujen kehittämistä ja toteuttamista viljelyssä.

Arvoisa puhemies! Pystymmekö pitämään koko maan asuttuna? Tulevaisuusselonteon parhaassa skenaariossa arvioidaan, että osallistuminen, osallisuus ja yhdenvertaisuus toteutuvat kattavasti koko maassa, kuten myös perus- ja ihmisoikeudet. Tähän meillä on täydet mahdollisuudet. Lähes miljoona suomalaista haaveilee paluusta maalle ja työelämän muuttumisen takia myös pystyy toteuttamaan sen. Tarvitaan päätöksiä, jotka tukevat näitä unelmia. Huomisen maaseudulla tulee olemaan hyvin erityyppistä liiketoimintaa. Kestävä maatalous ja uudenlainen pienyrittäjyys elävät rinta rinnan. Maaseudulle tarvitaan kattava tieliikenneverkko, jotta etätyö ja paikasta riippumaton työ on mahdollista. Kouluihin tarvitaan kattavasti yrittäjyyskasvatusta, jotta valmiudet yrittää kehittyvät. Kun sekä maaseutu että kaupunkiseutu kehittyvät, koko Suomi kukoistaa.

Arvon puhemies! Olen kahden tytön ja viiden pojan isä ja kahdeksan lapsenlapsen ukki. On hienoa, että teemme täällä työtä lasten ja lastenlasten, tulevien sukupolvien, hyväksi.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin on. — Nyt, arvoisat edustajat, valitettavasti se puolitoista tuntia, joka tässä vaiheessa tätä keskustelua varten annettiin, on ylitetty. Eli kes-

Pöytäkirja PTK 154/2022 vp

kustelu ja asian käsittely keskeytetään ja asian käsittelyä jatketaan eli toisin sanoen paluu tulevaisuuteen tapahtuu tässä täysistunnossa päiväjärjestyksen muiden asiakohtien tultua käsitellyiksi.

Asian käsittely keskeytettiin kello 15.33.

Asian käsittelyä jatkettiin kello 20.31.

Puhemies Matti Vanhanen: Nyt jatketaan aiemmin tässä täysistunnossa keskeytetyn asiakohdan 3 käsittelyä. Keskustelu jatkuu. — Edustaja Salonen poissa. — Edustaja Elo.

20.32 Tiina Elo vihr: Arvoisa puhemies! Elämme keskellä ekologista kestävyyskriisiä. Tämä tunnistetaan myös valtioneuvoston tulevaisuusselonteossa, joka on nyt eduskunnan käsittelyssä. Ilmastomuutos ja luontokato maalaavat monien mieliin synkkää kuvaa tulevaisuudesta. Ydinkysymys on, miten varmistamme tulevien sukupolvien mahdollisuudet onnelliseen elämään. Meidän on siirryttävä luonnon tilaa ja ihmisten hyvinvointia parantavaan yhteiskuntaan. Ekologisella jälleenrakennuksella on kiire.

Vaikuttavia toimia on jo tehty. Ne ovat johtaneet paitsi puhtaampaan ympäristöön myös teollisuutemme kehitykseen sekä kilpailukyvyn ja osaamisen kasvuun. Vihreän siirtymän hyödyt ovat näkyneet meillä konkreettisesti erityisesti nyt energiakriisin keskellä. Työtä ja päätöksiä luontokadon ja ilmastokriisin ratkaisemiseksi on jatkettava tinkimättömästi ja parhaaseen saatavilla olevaan tietoon perustuen. Vihreää siirtymää on edistettävä entistä päättäväisemmin, ja samalla on huolehdittava siirtymän reiluudesta niin, että kaikki pysyvät muutoksessa mukana.

Arvoisa puhemies! Ekologinen kestävyyskriisi ja eriarvoisuuden kasvu aiheuttavat painetta myös taloudelle. Ilmastomuutoksen myötä lisääntyvät äärimmäiset sääolot ja luontokadosta johtuva luonnon tarjoamien palveluiden romahdus aiheuttavat vakavia seurauksia niin globaalille kuin kansalliselle taloudelle. Käytämme tällä hetkellä luonnonvaroja kestävästi suhteessa maapallon kantokykyyn. Luontokadon ja ilmastomuutoksen pysäyttämiseksi on välttämätöntä, että talousjärjestelmämme sovitetaan maapallon ekologisiin rajoihin. Uusiutumattomien raaka-aineiden ja fossiilienergian käyttö on korvattava puhtailla, uusiutuvilla ja vastuullisilla kiertotalouteen pohjaavilla ratkaisilla. Luonnonvarojen niukentuessa globaalisti meidän on myös löydettävä nykyistä resurssitehokkaammat tavat luonnonvarojen hyödyntämiseen.

Ilmastokriisin hillitseminen ja luontokadon pysäyttäminen vaativat radikaalimpaa muutosta ihmisten toimintaan kuin mitä yleisesti ymmärretään. Ihmisen toiminta ja käyttäytyminen saattaa kuitenkin olla jo saavuttamassa tarvitsemamme keikahduspisteen. Tällä hetkellä ihmiset ovat jo heränneet kestävämpään kuluttamiseen ja syömiseen. Kestävämmät elämäntavat valtavirtaistuvat. Fossiilisista polttoaineista luopumiselle on yhä enemmän vaihtoehtoja.

Kestävyyspaneelin julkaisussa Myönteinen tulevaisuus Suomelle puhutaan hankaluus-harhasta, joka tarkoittaa käsitystä tarvittavasta muutoksesta hankalampana kuin mitä se todellisuudessa on. Harhaan liittyy käsitys muutoksesta jostain luopumisena, vaikka kyse on ihmisen ja luonnon kannalta kestävämmän ja hyvinvointia paremmin luovan tulevaisuu-

den rakentamisesta. Tämä harha on murrettava ja nähtävä vihreä siirtymä mahdollisuutena Suomelle, mahdollisuutena kehittää taloutta, luoda uutta osaamista ja vientimahdollisuuksia sekä vähentää eriarvoisuutta, ennen kaikkea mahdollisuutena jättää tuleville sukupolville mahdollisuus elää hyvinvoivalla planeetalla.

Arvoisa puhemies! Elämme tällä hetkellä monien kriisien maailmassa. Se kärjistää helposti keskustelua ja polarisoi mielipiteitä. Tällaisessa tilanteessa voi olla vaikea etsiä myönteisiä ja realistisia tulevaisuudennäkymiä. Suomella on kuitenkin kaikki mahdollisuudet ja edellytykset olla muulle maailmalle suunnannäyttäjä. Se edellyttää satsauksia laadukkaaseen koulutukseen, tutkimukseen ja innovaatioihin. Elinkeinoelämällä on tärkeä rooli tulevaisuuden ratkaisujen kehittämisessä ja käyttöönotossa. Siihen meidän on fiksulla sääntelyllä ja kannusteilla ohjattava. Olemme jo tehneet Suomessa tärkeitä päätöksiä kiertotalouden valtavirtaistamiseksi, kulutuksen vähentämiseksi, liikenteen sähköistämiseksi, kasvipohjaisen ruokavalion suosimiseksi sekä uusiutuvaan energiaan siirtymiseksi. Tätä työtä on nyt määrätietoisesti jatkettava.

Arvoisa puhemies! Tulevaisuuden haasteita emme voi etukäteen tietää, mutta kansanedustajina meidän tehtävämme on huolehtia siitä, että lainsäädäntö pysyy maailman muutoksessa mukana ja luo pohjaa kestäväen tulevaisuuden mahdollistaville ratkaisuille. Tarvitsemme päättäjiä, jotka katsovat rohkeasti tulevaisuuteen ja keskittyvät vaikuttamaan siihen, että saamme säilytettyä planeettamme elinkelpoisena myös tuleville sukupolville.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Virta poissa, edustaja Reijonen poissa, edustaja Kivisaari poissa, edustaja Könttä poissa, edustaja Pirttilahti poissa. — Edustaja Kiviranta.

20.37 Esko Kiviranta kesk: Arvoisa puhemies! Koronapandemian vaikutukset näkyvät edelleen maailmantaloudessa, eivät vähiten siksi, että pandemia pääsi vasta vähän aikaa sitten Kiinassa toden teolla valloilleen. Venäjän hyökkäyssodan alusta on tasan kuukauden kuluttua kulunut vuosi, eikä loppua ole näköpiirissä. Sota ja pakotteet ovat omiaan kasvattamaan taloudellista epävarmuutta, erityisesti Euroopassa. Ympäristölliset, taloudelliset, teknologiset ja yhteiskunnalliset muutostekijät vaikuttavat kaikki merkittäväällä tavalla tulevaisuuteemme. Ilmastonmuutos, talouden iso kuva, teknologinen kehitys ja demokraattisten yhteiskuntien tulevaisuus ovat meille olennaisia kehityskulkuja, jotka yhdessä määrittävät tulevaisuuttamme. Tehtävämme täällä eduskunnassa nyt ja jatkossa on tehdä sellaista lainsäädäntöä, että olemme mahdollisimman hyvin valmistautuneet tulevaisuuden haasteisiin. Ilmastonmuutos, globaali muuttoliike ja kriisit tarkoittavat myös Suomeen kohdistuvaa kasvavaa painetta, johon on varauduttava. Kansainväliset muuttoliikkeet haastavat Eurooppaa, kuten nyt käsittelyssä olevassa selonteossakin todetaan.

Arvoisa puhemies! Yksi asia, johon tulee kiinnittää erityistä huomiota, on väestön vanheneminen ja työikäisen väestön väheneminen. Vanhushuoltosuhde kuvaa vähintään 65-vuotiaiden lukumäärän suhdetta työikäiseen eli 15–64-vuotiaaseen väestöön. Se on meillä nyt 35, joka on maailman neljänneksi korkein. Vanhushuoltosuhteen ennustetaan olevan 45 vuonna 2035, ja se voi nousta vuonna 2060 jopa 90:een riippuen syntyvyyden ja muuttoliikkeen kehityksestä. Suomen väestönkasvua ylläpitää muuttovoitto ulkomailta. Nettomaahanmuutto on noin 16 000 henkilöä vuodessa. Maahanmuuttajat ovat muuta väestöä nuorempia, joten muutto vaikuttaa myös ikärakenteeseen sitä tervehdyttävästi. Olennaista tässä on maahanmuuttajien sopeutuminen suomalaiseen yhteiskuntaan. Kotoutuminen on avainasemassa, mutta erityisen vaikuttavaa on maahanmuuttajien kulttuurinen

Pöytäkirja PTK 154/2022 vp

tausta. Lähtömaalla vaikuttaisi olevan suuri merkitys todennäköisyyteen sopeutua pohjoismaiseen yhteiskuntaan. Tämä on tullut viime vuosina selvästi ilmi Ruotsissa, ja olemme jälkijunassa tällä samalla tiellä. Tarvitsemme viisaita päätöksiä nyt ja tulevaisuudessa säilyttääksemme vakaan, toimivan, turvallisen ja puitteet hyvään elämään tarjoavan yhteiskunnan.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Hoskonen poissa, edustaja Strand poissa. — Edustaja Kankaanniemi.

20.40 Toimi Kankaanniemi ps: Arvoisa herra puhemies! Me olemme suomalaisessa päätöksenteossa tehneet valtavan paljon hyviä päätöksiä vuosikymmenten aikana, itsenäisyyden aikana, mutta siitä huolimatta tänä päivänä joudumme katsomaan tulevaisuuteen aika huolestunein mielin. Meillä on tavattoman paljon kipeitä ongelmia ratkottavana.

Viime aikoina ilmastopolitiikka ja ilmastomuutos — joka sinänsä on varmasti tapahtumassa — on johtanut siihen, että meillä kaikkea toimintaa katsotaan ilmastomuutoksen ja sen torjunnan näkökulmasta, ikään kuin uskoen, että Suomi pienenä promillekansakuntana maailmassa pystyisi tuon ongelman ratkaisemaan. Samalla kun on siihen keskitytty, on tehty monenlaisia päätöksiä, jotka ovat kansakunnan tulevaisuutta ajatellen hyvinkin arveluttavia ja jopa vahingollisia, ja suunnitteilla on varsinkin tämäntyyppisiä — muun muassa viittaa metsäpolitiikkaan ja siihen ylenmääräiseen suojeluintoon, jota EU ja kansallinen päätöksenteko kovastikin ovat ajamassa eteenpäin. Nyt onneksi ihan viime aikoina ilmastopolitiikka on jäänyt mielestäni sille reaalisesti kuuluvaan asemaan eikä enää määrää kaikkea, ja uskon, että seuraava eduskunta ja hallitus jo joutuvat ottamaan lusikan kauniiseen käteen ja toteamaan, mitkä ovat Suomen asema ja mahdollisuudet ja mikä on Suomen etu tässä kokonaisuudessa.

Arvoisa puhemies! Toinen asia on EU:n ja euroalueen kehitys. Siellä on vakavia ongelmia, emmekä voi luottaa siihen, että tämä järjestelmä pysyisi pystyssä tulevina vuosina. Siihen on syytä varautua.

Kuten edustaja Kiviranta äsken, itsekin totean tämän väestökehityksen äärettömän huolestuttavana asiana. Syntyvyys on pudonnut sieltä, kun itse olen syntynyt, 100 000:n pinnasta jopa 40 000 lapsen tasolle, ja se on kohtuuton pudotus ja luo todella synkkiä varjoja kansakunnan tulevaisuuden ylle. Siihen on kiinnitettävä vakavasti huomiota, muun muassa perhepolitiikan ja monien muiden asioiden kautta.

Velkaantuminen on meillä vakava ongelma, josta paljon puhutaan, ja siihen on paneuduttava.

Ihan vielä lopuksi otan esille alueellisen kehityksen ja aluepolitiikan, jota nykyisin ei enää edes sanana käytetä. Meillä on huolestuttava kehitys myös laajoilla maaseutualueilla, kokonaisina maakuntina, jotka taantuvat ja joissa olevien ihmisten asemaan emme pysty riittävästi vaikuttamaan. Tämä puoli pitäisi ottaa myös jatkossa hyvin vakavasti, jotta myös alueellinen tasa-arvo voisi toteutua Suomessa.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Savio.

20.44 Sami Savio ps: Arvoisa puhemies! Käsittelyssä oleva valtioneuvoston tulevaisuusselonteko on hyvin laaja kokonaisuus, ja otan lyhyesti kantaa vain kahteen siihen liittyvään aihealueeseen.

Pöytäkirja PTK 154/2022 vp

Ensinnäkin totean, että selonteon useassa kohdassa nostetaan esille velkaantuminen, jonka edustaja Kankaanniemi myös äsken hyvässä puheenvuorossaan mainitsi. Valitettavasti tässä selonteossa velkaantumista käsitellään lähinnä globaalin tason ongelmana, vaikka myös Suomella on ilman muuta aihetta katsoa peiliin velkaantumisen vuoksi. Istuva hallituspohja on kasvattanut vaalikauden aikana valtionvelkaa peräti 40 miljardilla eurolla, ja nyt kun valtionlainojen korkotaso on noussut ja nousee edelleen, on julkisen talouden tila erittäin vaikea, ja tämä kaikki jättää seuraavalle eduskunnalle vain hyvin vähän liikkumavaraa.

Arvoisa puhemies! Muun muassa Valtiontalouden tarkastusviraston vaalikausiraportin mukaan Marinin hallitus on tehnyt joitakin päätöksiä, jotka ovat selkeästi rikkoneet julkisen talouden menokehysjärjestelmän periaatteita, ja näin toimittiin muun muassa kehysriihessä vuonna 2021 hallituksen ollessa ajautumaisillaan kriisiin. Tarkastusvirasto on suhtautunut epäillen myös sote-uudistuksesta tulevaisuudessa kertyviin säästöihin, ja voikin olla, että hallituksen tekemä sote-ratkaisu johtaa pikemminkin julkisten menojen nopeaan kasvuun — sen me näemme tulevaisuudessa.

Arvoisa puhemies! Veronmaksajien kantokyky on kaiken aikaa rajallisempi. Siihen vaikuttavat sekä velkaantuminen että nopea inflaatio ja elinkustannusten, kuten asumisen ja liikkumisen, nopea kustannuskehityksen nousu. Julkiset menot onkin pakko asettaa kevään eduskuntavaalien jälkeen tärkeysjärjestykseen. Valitettavasti nykyhallitus ei ole tähän pystynyt.

Arvoisa puhemies! Toisena tärkeänä ja myös hyvin ajankohtaisena asiana haluan vielä nostaa esille Suomen Nato-prosessin ja todennäköisen tulevan jäsenyytemme, vaikka emme vielä tiedäkään, milloin Turkki ja Unkari mahdollisesti ratifioivat Suomen ja Ruotsin jäsenyyden. Erityisesti Turkin kanssa näyttää olevan ongelmia.

Arvoisa puhemies! Tänään hallituksen taholta on annettu jossain määrin ristiriitaistakin viestiä siitä, eteneekö Suomi tarpeen mukaan jäsenyysprosessissa itsenäisesti, mikäli Ruotsin jäsenyys estetään Turkin toimesta pidemmäksikin aikaa — tai oikeastaan voi olla, että pahimmassa tapauksessa kokonaan. Mielestäni tässä on hyvin aiheellinen kysymys pohdittavaksi. Kyse on Suomen turvallisuudesta, ja on tärkeää, että myös tulevat sukupolvet voivat elää rauhallisessa ja turvallisessa Suomessa. Siksi Nato-jäsenyyden edistäminen on erittäin tärkeää Venäjän osoitettua täydellisen arvaamattomuutensa.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin tulevaisuusvaliokuntaan, jolle muut valiokunnat voivat antaa lausunnon viimeistään 17.2.2023.

4. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista annetun lain muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 298/2022 vp

Valiokunnan mietintö StVM 39/2022 vp

Pöytäkirja PTK 154/2022 vp

Toinen käsittely

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Toiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 4. asia. Nyt voidaan hyväksyä tai hylätä lakiehdotus, jonka sisällöstä päätettiin ensimmäisessä käsittelyssä. — Keskusteluun, edustaja Juvonen.

Keskustelu

15.33 Arja Juvonen ps: Arvoisa puhemies! Hyvät kansanedustajat! Tässä hallituksen lakiesityksessä säädetään iäkkäiden henkilöiden tehostetun palveluasumisen ja pitkäaikaisen laitoshoidon toimintayksiköissä asiakasta kohti noudatettavan 0,7 työntekijän henkilöstömitoituksen siirtymäaikaa jatkettavaksi vaiheittain 1.12.2023 saakka. Eli kyseessä on niin sanottu hoitajamitoituslaki, jonka hallitus tällä kaudella on tuonut. Tarkoitus oli, että laki astuu voimaan 1.4.2023, mutta valitettavasti hallitus ei ole kyennyt tätä lakia toteuttamaan vaan on täysin epäonnistunut siinä, ja siksi mitoitusta siirretään joulukuulle voimaan tulevaksi. Eli hallitus siirtää vastuun seuraavalle hallitukselle.

Arvoisa puhemies! Käsittelemme sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintöä. Siinä on perussuomalaisten vastalause. Se sisältää hylkäsesityksen, eli esitän, että tämä laki hylätään, ja samalla esitän meidän perussuomalaisten tekemät lausumat. Niitä on vastalauseessa yksi kappale ja erikseen jätettynä vielä kymmenen eli yhteensä 11 lausumaa. En lue niitä ääneen, vaan ne löytyvät teille jaettuina pöydiltä sitten, kun asiasta äänestetään.

Arvoisa puhemies! Yhä useampi ihminen pelkää ikääntymistä ja vanhuutta. Millaista on hyvä vanhuus, kysyttiin Vanhustyön keskusliiton tutkimuksessa. Hyvä vanhuus on elämää ilman pelkoa ja syrjintää — kunpa voisimme viettää tällaista vanhuutta. EETU ry teki kyselyn ”Huomisen kynnyksellä”, joka kertoi, että 55—84-vuotiaista peräti 73 prosenttia piti suomalaisten vanhustenhoivapalvelujen laatua huonona, ja he toivoivat, että laaturikkomuksiin myös puututaan nopeasti.

Arvoisa puhemies! Se, että henkilöstömitoitus olisi noussut huhtikuun alusta 0,7:ään, on keino ennaltaehkäistä huonoa vanhustenhoitoa, tuoda sinne lisää apukäsiä ja parantaa suomalaista vanhustenhoidon tilaa.

Arvoisa puhemies! Perussuomalaisten valiokuntaryhmä pitää erittäin valitettavana, että hallitus on epäonnistunut sitovan hoitajamitoituksen toteuttamisessa itse asettamassaan aikataulussa hallituskauden aikana. Ikääntyneiden hoivan puutteet ovat kansallinen häpeäpilkku, ja se, että pääministeri Marinin hallitus ei kyennyt ratkaisemaan ongelmaa, jonka on tunnistanut jo hallituskauden alussa, vaan siirtää tilanteen ratkaisun seuraajalleen, kertoo osaltaan hallituksen ja sen toteuttaman sote-uudistuksen epäonnistumisesta.

Oppositio on nostanut lukuisissa yhteyksissä esiin huolen vanhuspalveluiden tilasta sekä sote-rahoituksen riittämättömyydestä, mutta hallitus ei ole reagoinut tiedossa oleviin ongelmiin oikea-aikaisesti ja riittävällä tavalla. Nyt on maito kaatunut. Hyvinvointialueilta puuttuu rahaa, terveydenhuollosta puuttuu henkilöstöä, hoitajia, lääkäreitä. Ikääntyneiden ihmisten hoivapaikkoja on ajettu alas, päivystykset ovat tukossa, koska sinne menneet ikäihmiset eivät pääse jatkohoitoon. Seuraa pyöröovi: ambulanssilla päivystykseen, ambulanssilla takaisin tyhjiin, yksinäiseen kotiin. Kotihoidosta puuttuu työntekijöitä, ei heitä ole. Hoitajat ovat kaikonneet, johtuen varmasti myös koronan aiheuttamista paineista, siitä, että hallitus ei reagoinut huomioimaan hoitajien raskasta työtaakkaa esimerkiksi erillisillä koronakorvauksilla.

Pöytäkirja PTK 154/2022 vp

Perussuomalaisten valiokuntaryhmä kiinnittää erityistä huomiota siihen, että hoitajamitoitukseen liittyvän lainsäädännön toimeenpanemiseksi ja rahoittamiseksi hallitus on heikentänyt sairausvakuutuslain mukaisia hoidon ja tutkimuksen korvauksia tai lääkekorvauksia jo vuoden 2023 alusta mutta ei ole perunut tai siirtänyt näitä leikkauksia esittämästään hoitajamitoituksen voimaantumisen siirrosta huolimatta. Valiokunnan kuulemisessa sosiaali- ja terveysministeriö on todennut, että kahdeksan kuukauden helpotus täysimääräisen mitoituksen saavuttamisessa merkitsee julkisten ja yksityisten palvelutuottajien henkilöstökustannuksissa noin 55 miljoonan euron säästöä. Perussuomalaisten valiokuntaryhmä katsoo, että hallituksen tulee osoittaa hyvinvointialueille niiden toiminnan järjestämisen kannalta välttämätön rahoitus siten, ettei säästöjä haeta vanhuspalveluista puutteelliseksi todetun hoivan tasosta ja jo nykyisellään riittämättömän henkilöstön työhyvinvoinnista leikkaamalla, koska tämä tulee todennäköisesti johtamaan siihen, että alan veto- ja pitovoima heikkenevät entisestään ja henkilöstön rekrytointi on jatkossa entistä vaikeampaa.

Arvoisa puhemies! Perussuomalaisten valiokunta- ja eduskuntaryhmä ehdottaa, että tämä lakiesitys hylätään.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Ja edustaja Räsänen.

15.39 Päivi Räsänen kd: Arvoisa herra puhemies! Kannatan edustaja Juvosen hylkäysesitystä ja ehdotan seuraavaa kristillisdemokraattien lausumaa: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa viipymättä eduskunnalle esityksen, jossa määritellään uskottava tiekartta iäkkäiden henkilöiden tehostetun palveluasumisen ja pitkäaikaisen laitoshoidon toimintayksiköissä sovellettavan hoitajamitoituksen korottamiseksi sisältäen keinot hoitajamitoituksen edellyttämien lisärahoituksen ja lisähenkilöstön palkkaamisen toteuttamiseksi.”

Arvoisa puhemies! Koko tämän vaalikauden ajan eduskuntaryhmämme on toistuvasti eri yhteyksissä nostanut vanhusten hoidon hälyttävän tilan esiin ja vaatinut hallitukselta toimia, joilla henkilöstömitoitus, resurssit, riittävä rahoitus saataisiin turvattu. Hallitushan asetti marraskuussa 2021 työryhmän valmistelemaan näitä ratkaisuja, mutta ei sieltä ole tullut konkreettisia esityksiä. Me olemme edelleen tässä onnettomassa tilanteessa.

Henkilöstömitoituksen säätäminen oli ennen viime eduskuntavaaleja yksi keskeisimmistä vaalilupauksista, johon puolueet sitoutuivat vasemmalta oikealle, eli nostamaan henkilöstömitoitus vanhuspalveluiden ympärivuorokautisessa hoidossa 0,7 hoitajaan ikäihmistä kohti. Eduskuntaryhmämme on edelleen tähän sitoutunut, mutta ongelmana on se, että hallitus ei ole tämän vaalikauden aikana tuonut sellaisia esityksiä, joilla olisi henkilöstö ja resurssit turvattu. Ja nytkin hallitus jättää tämän aivan keskeisen vaalilupauksen seuraavan hallituksen toteutettavaksi eikä ole tarttunut esimerkiksi siihen esitykseen, mitä kristillisdemokraatit esittivät vaihtoehtobudjetissa ja mistä täällä salissa äänestettiin, että 500 miljoonaa euroa olisi tänä vuonna lisätty sote-rahoitusta juuri tämän hoitajapulan ratkaisemiseksi. Ja tässä totean, että kristillisdemokraatit ovat muuten myös ainoa oppositioryhmä, jolla oli vaihtoehtobudjetissa tämä resurssilisäys vanhus- ja terveyspalveluihin.

No, nyt olemme vaalikauden lopussa, ja meillä on käsiteltävänä tämä esitys, jossa asia lykätään seuraavalle vaalikaudelle. Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietinnössä ei ole esitetty sellaisia keinoja, joilla pystyttäisiin edes takaamaan, että henkilöstömitoitus tämän vuoden joulukuun alusta toteutuisi. Millä keinolla hallitus aikoo vakuuttaa meidät siitä, että olisimme joulukuussa tosiasiaa paremmassa tilanteessa?

Pöytäkirja PTK 154/2022 vp

Meillä seuraavan kymmenen vuoden aikana eläköityy neljäsosa sairaanhoitajista ja kolmasosa lähihoitajista. Tiedämme, että moni hoitoalan ammattilainen suunnittelee tälläkin hetkellä alan vaihtoa. Sosiaali- ja terveysalan koulutuksen saaneista viidennes, noin 70 000, tekee töitä jossain muussa kuin oman alansa työssä, ja sen vuoksi todellakin tarvittaisiin pikaisesti toimia, jotka kannustaisivat myös osaa näistä hoitajista palaamaan reservistä alalle ja myös pysymään alalla, ja kyllä tämä vaatisi myös rahaa.

Tällä kristillisdemokraattien esittämällä panostuksella voitaisiin mahdollistaa kilpailukykyisempi palkkaus sekä lähihoitajille että sairaanhoitajille. Me tarvitsemme myös lisää koulutuspaikkoja, ja tarvitaan myös verotuksellisia kannusteita eläkkeelle siirtyneille ammattilaisille, joilla vielä olisi intoa ja voimia keikkoilla hoitotyössä. Tarvitaan myös panostuksia omaishoidon tukeen. Tuki tulee saada esittämällämme tavalla verovapaaksi ja omaishoitajien tukipalvelut riittäviksi.

Hallitus on yrittänyt paikata henkilöstömitoituksen rahoitusta romuttamalla yksityisen hoidon sairausvakuutuskorvaukset, Kela-korvaukset, vastoin parlamentaarisen työryhmän ja asiantuntijoiden kantaa ja näkemyksiä. Tätä pidän erittäin epäonnistuneena, koska tämä tulee ruuhkauttamaan entisestään julkista terveydenhuoltoa, heikentämään ikäihmisten saamia terveyspalveluja, vaikeuttamaan pienituloisten pääsyä erikoislääkärille tai fysioterapiaan. Koronakauden jälkeen olisi pikemmin tarvittu sitä, että Kela-korvauksia olisi tilapäisesti korotettu, jotta pahenevat hoitojonot voitaisiin purkaa ja jotta myös se epäinhimillinen taakka, joka hoitajilla työssään on, voisi keventyä. Silloin pystyttäisiin paremmin turvaamaan myös vanhustenhoidon kriisiytyneet palvelut.

Meidän on varauduttava siihen, että vanhustenhoidon ongelma on tulevana vuosina entistä isompi asia, sillä väestö vanhenee ja ihmiset myös elävät pidempään, mikä on hyvä asia, mutta samalla hoidon tarve lisääntyy entisestään. Ikäihmiset ovat tehneet suuren työn hyvinvointiyhteiskuntamme rakentamisessa, ja kyllä he ansaitsevat hyvän hoidon ja hoidon elämänsä loppuvaiheessa.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin, kiitos. — Edustaja Laiho.

15.45 Mia Laiho kok: Arvoisa puhemies! Hallitus esittää tässä lakiesityksessä iäkkäiden ympärivuorokautisen hoivan henkilöstömitoituksen porrastamista eli tämän niin sanotun hoitajamitoituslain toimeenpanon lykkäämistä. Henkilöstömitoitus on hankaloittanut vanhusten hoitoonpääsyä ympäri Suomen jo nykyisellään, kun mitoitusta on nostettu 0,60:een. Vaikka henkilöstömitoituksen porrastaminen nyt tässä esityksessä joillakin kuukausilla jonkin verran helpottaa lain vaatimuksia, niin 0,7:n siirtyessä myöhemmäksi, eli joulukuulle, henkilöstön lisäystarve vuonna 23 on edelleen kova, eikä tässä esityksessä ole annettu mitään lisätyökaluja, millä tähän henkilöstön saatavuusongelmaan vastattaisiin.

Kokoomuksen mielestä nyt käsittelyssä oleva lakiesitys ei paranna vanhuspalvelujen hoivan tilannetta vaan ainoastaan siirtää ongelmaa eteenpäin, kun henkilöstöä ei ole saatavissa ja kotihoidossa tarvitaan myös sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstöä. Siellä on tällä hetkellä erittäin huutava tarve ammattitaitoisesta henkilöstöstä ja osaamisesta. Kokoomus ei kuitenkaan esitä tämän lain hylkäämistä, koska tällä hetkelläkin Suomessa on tuhansia ympärivuorokautisen hoivan paikkoja suljettuna tämän henkilöstömitoituksen takia. Tietenkään me emme voi tässä tilanteessa lähteä nostamaan mitoitusta 0,7:ään, vaan sitä pitää tietenkin siirtää, mutta työkaluja siihen tarvitaan.

Kokoomus on jättänyt kuitenkin lausumaehdotukset, jotka kuuluvat seuraavalla tavalla:

Pöytäkirja PTK 154/2022 vp

”Eduskunta edellyttää, että henkilöstömitoituksen toimeenpanon vaikutuksia seurataan, jotta ei heikennetä kotihoidon tilannetta ja ympärivuorokautisten hoivapaikkojen saatavuutta.”

”Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa kiireellisellä aikataululla esityksen, jossa voidaan hyödyntää teknologisia mahdollisuuksia asiakas- ja potilasturvallisuuden parantamiseksi ja huomioida ne henkilöstömitoituksessa.”

”Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa viipymättä esitykset sosiaali- ja terveysalan työvoiman saatavuuden sekä veto- ja pitovoiman turvaamiseksi lyhyellä ja pitkällä aikavälillä.”

Tässä siis meidän esittämämme lausumaesitykset.

Kokoomus ei näe myöskään järkevänä, että vähimmäismitoitusta nostetaan huhtikuun alusta 0,65:een, kuten tässä lakiesityksessä on esitetty. Tämä on tietynlainen käsienspesu hallitukselta, joka yrittää kertoa, että kyllä he tätä esitystä vievät eteenpäin.

Suomeen tarvittaisiin pikaisia toimia ja resursseja alalla olevien työntekijöiden työhyvinvoinnin ja jaksamisen tukemiseksi sekä henkilöstön saatavuuden turvaamiseksi. Riittäviä tukipalveluja pitää varmistaa niin, että ammattitaitoinen henkilöstö voi keskittyä itse hoivatyöhön. Hoiva-avustajien lisäämistä vanhustalpalveluissa tulee edistää ja työperäisen maahanmuuton tuloa edistää.

Arvoisa puhemies! Me olemme nyt jo tilanteessa, että hoitajapula on johtanut hoivakotien sulkemiseen ja siihen, ettei vanhuksia ole voitu ottaa vastaan hoivakoteihin kiristyneen henkilöstömitoituksen takia, ja tämä nähdään tällä hetkellä myös päivystysten ruuhkautumisena. Henkilöstövajauksen korjaaminen edellyttää kiireellisiä valtakunnallisia työvoimapoliittisia toimenpiteitä, ei lisävelvoitteita lakiin. Lakiesityksessä esitetään vain velvoitteita, mutta keinot henkilöstön riittävyyden parantamiseksi puuttuvat.

Hallitus asetti myös vuonna 21 työryhmän valmistelemaan ratkaisuja sote-alan työvoiman saatavuuden turvaamiseksi. Mitä ratkaisuja sieltä työryhmästä nousi? Ei käytännössä mitään. Toimet ovat auttamattomasti myöhässä, sillä hoitoa ja hoivaa ei pystytä tarjoamaan tarpeisiin nähden, ja on merkittävä riski, että hoitajapulaa vuoksi toimintayksiköitä joudutaan edelleen jatkossa sulkemaan. Itse asiassa tämän hallituksen aikana vanhusten hoito on mennyt vain alamäkeä siitä, mistä lähdettiin liikkeelle, kun tämä hallitus aloitti työnsä. Hallituksen viivyttely henkilöstön veto- ja pitovoimaa sekä saatavuutta lisäävien toimien varmistamisessa on käsittämätöntä, sillä jo Juha Sipilän hallituksen aikana asetettiin vanhustalpalveluiden kokonaisuudistusta valmisteleva työryhmä, jonka oli tarkoitus arvioida ja kehittää vanhusten palveluja kokonaisuutena.

Kokoomus näkee myös tämän lakiesityksen puutteena sen, ettei tässä ole hyödynnetty niitä teknologisia mahdollisuuksia, mitä voitaisiin nykyaikana hyödyntää. Meillä on siis lakiesitys, missä teknologiaa ei ole huomioitu millään tavalla — nykyaikana. Hoidossa ja hoivassa voidaan käyttää nykyisin moderneja valvontaan ja seurantaan liittyviä ratkaisuja, joilla voitaisiin parantaa esimerkiksi yöaikaista asiakas- ja potilasturvallisuutta.

Omaishoitoa ei myöskään ole huomioitu. Haluan muistuttaa, että omaishoito muodostaa muiden sote-palveluiden kanssa kokonaisuuden, joka tukee koko omaishoitoperheen turvallista arkea ja hyvää elämänlaatua. Valitettavasti omaishoito näkyy edelleen liian kapeana osana vanhustalpalveluiden uudistusta ja on jäänyt käytännössä tämän hallituskauden aikana huomiotta.

Säädetyt henkilöstömitoituksen toimeenpanossa eteneminen ilman, että voidaan turvata henkilöstön saatavuus ja esittää ratkaisuja, miten tämä henkilöstömitoitus myös käytän-

Pöytäkirja PTK 154/2022 vp

nössä toteutetaan niin, ettei heikennetä muiden vanhusten palvelujen laatua ja turvataan terveyden sote-henkilöstön riittävyys koko sote-sektorilla — siihen tämä hallitus ei ole millään tavalla vastannut, ja tämä on vastuutonta politiikkaa.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Ja edustaja Mäkisalo-Ropponen.

15.52 Merja Mäkisalo-Ropponen sd: Arvoisa puhemies! Tämä lakiesitys on kannatettava, sillä hoitajavaje on niin valtaisa, ettemme pysty toteuttamaan henkilöstömitoitustavoitteita niin nopealla aikataululla kuin oli tarkoitus. Henkilöstömitoitus on kuitenkin tärkeää toteuttaa, sillä se tuo inhimillisyyttä sekä hoitoon että hoitajien työolosuhteisiin ja sillä tavalla lisää myöskin alan veto- ja pitovoimaa. Se ei kuitenkaan yksin riitä. Meidän on uskallettava perusteellisesti analysoida, miksi hoitotyö ei houkuttele, ja tätä näkökulmaa pohdin tässä puheenvuorossani.

Minulla on pitkä näkökulma hoitotyön ammatteihin, ja pystyn pitkällä perspektiivillä kertomaan, mikä on muuttunut. Muutos ei ole tapahtunut tällä kaudella, vaan sen juuret ovat kauempana. Hoitajapula ei siis ole mikään yllätys. Tätä on ennakoitu jo yli kymmenen vuotta, ja meidän onkin kaikkien syytä kysyä itseltämme, miksi emme ole reagoineet tähän ennakointitietoon ja olemmeko tehneet osittain jopa huonoja päätöksiä. Esimerkiksi siinä vaiheessa, kun lähihoitajakoulutuksesta poistettiin pääsykokeet, moni kokenut lähihoitaja koki sen ammatin aliarvostamisena. Sain paljon ihmettelyä siitä, miten päättäjät voivat ajatella, että lähihoitajan ammattiin opiskelemaan voidaan ottaa kenet tahansa. Tämä päätös johti sellaiseen ajattelutapaan, että lähihoitajaksi pääsee opiskelemaan kuka tahansa, ja tämä heikensi myöskin ammatin arvostusta.

Vaikka puhumme virallisesti hoitotyön ja hoitajien arvostamisesta, niin se ei aina näy käytännössä. Täälläkin olen monta kertaa kuullut puhuttavan, että hoitotyössä tarvitaan käsipareja. Kukaan ei varmasti tarkoita mitään pahaa tällä, mutta hoitajat eivät halua olla käsipareja. Laadukas hoitotyö edellyttää käsien ja jalkojen lisäksi myös sydäntä, eli oikeaa asennetta, ja erityisesti aivoja, eli osaamista eli teoretietoa. Olen saanut paljon palautetta hoitajilta, että ymmärtävätkö käsipareista puhujat, miten vaativaa työtä hoitotyö on. Arvostamattomuus tulee esille myös joissakin lakiesityksissä.

Vanhuspalvelulain yhteydessä oli esitys siitä, että turvapuhelinkäyntejä voivat tehdä jatkossa myös vartijat. Tämä esitys kariutui perustuslakivaliokuntaan tietosuoja-asioiden takia; kuitenkin sosiaali- ja terveystieteiden valiokunta ilmeisen yksimielisesti oli sitä mieltä, että jatkossa on selvitettävä, voisivatko vartijat jatkossa tehdä näitä tehtäviä. Toivottavasti tätä selvitystä ei kukaan koskaan tee, ja viimeistään keskustelu turva-alan koulutuksesta on tuonut ymmärrystä siihen, ettei vartijoita ole koulutettu kohtaamaan muistisairaita henkilöitä tai auttamaan tai avustamaan ikäihmisiä esimerkiksi kaatumistilanteessa. Tästäkin keskustelusta syntyi monelle hoitotyöntekijälle sellainen käsitys, että lainlaatijat ovat sitä mieltä, että hoito- ja auttamistyössä voi olla kuka tahansa, tarvitaan vain niitä käsipareja.

Silloin kun minä olin kauan sitten sairaanhoitajana, osastonhoitajana, ylihoitajana ja terveydenhuollon opettajana, hoitotyö oli vetovoimainen ala siksi, että silloin hoitotyö kehittyi omana ammattinaan. Hoitotyön tutkimusta tehtiin ja kliinistä hoitotyötä kehitettiin hoitoyhteisöissä. Kehittämistä arvostettiin ja sille annettiin resursseja. Nyt monia hoitajia uuvuttaa se, ettei kehittämistyöhön ole mitään mahdollisuuksia eikä hoitotyötä arvosteta samalla tavalla omana alanaan. Tämä näkyy esimerkiksi seuraavasti: sote-lainsäädännössä ei

Pöytäkirja PTK 154/2022 vp

mainita hoitotyön johtamista millään tavalla, vaikka lähes 60 prosenttia kaikista sote-alan työntekijöistä on hoitotyötaustaisia.

Hoitotyön tutkimussäätiön toiminta on joka vuosi vaakalaudalla rahoituksen suhteen, vaikka säätiö tekee tärkeää työtä tutkimusnäyttöön perustuvien hoitotyön suositusten ja näyttövinkkien laatimisessa. Lääketieteen Käypä hoito -suositusten rahoitusta ei kukaan kyseenalaista, mutta hoitotyön puolella samaa työtä tekevä Hoitotyön tutkimussäätiö joutuu aina budjettineuvotteluissa toteamaan, että tässä ne rahat loppuivat. Hoitotyön suositusten avulla kliinisen hoitotyön kehittäminen olisi mahdollista hoitotyössä pienemmilläkin resursseilla. Säätiö saa jatkuvasti toiveita uusien suositusten tekemiseen, mutta niukkojen resurssien takia moni pyyntö jää toteutumatta.

Viimeisenä nostan esille urakehityksen puutteet. Olen jokaisena kolmena kansanedustajakautenani nostanut eri tavoin esille hoitotyöntekijöiden peruskoulutuksen jälkeisen kliinisen hoitotyön jatkokoulutustarpeen. Meillä on valtava pula muistihoitajista, diabeteshoitajista, reumahoitajista ja niin edelleen. Sote-uudistus on entisestään tuonut esille näiden erikoiskoulutettujen hoitotyön ammattilaisten tarpeen, sillä peruskoulutuksessa ei saa valmiuksia tämänkaltaisiin erityistehtäviin, ja rakenteiden uudistaminen tarkoittaa yhä enemmän myös hoitajavastaanottoja. Myös esimerkiksi hoiva-avustajien tullessa vanhustenhoitoon tarvitaan samalla myös muistihoitajia kouluttamaan ja tukemaan uutta työntekijäryhmää ja varmistamaan toiminnan laatua työyhteisöissä. — Tässä yhteydessä haluan myös muistuttaa siitä, että vammaispalveluissa on vähintään yhtä suuri henkilöstöpula kuin ikäihmisten hoidossa ja hoiva-avustajat eivät ole oikea ryhmä auttamaan vammaispalvelujen henkilöstöpulassa. Siksi toivon, että Kehitysvammaliiton ehdotus yhteisavustajakoulutuksesta otettaisiin valmisteluun.

Arvoisa puhemies! Aiemmin erikoistumiskoulutukset olivat tärkeä väylä erityisesti sairaanhoitajien urakehitykselle, mutta ammattikorkeakoulu-uudistuksen myötä tämä väylä ei ole enää samalla tavalla käytettävissä. Saan ministeriöstä kyselyihin aina saman vastauksen, eli että ammattikorkeakoulut kyllä voivat alueellaan järjestää erikoistumiskoulutuksia haluamallaan tavalla. Tämä ei kuitenkaan käytännössä toimi, sillä koulutukset ovat maksullisia eikä niillä ole yhtenäisiä laatukriteereitä. Tarvitaan valtakunnalliset kriteerit ja vaatimustasokuvaukset näille koulutuksille. Käsittääkseni ministeriössä on jo usean vuoden ajan, siis jo edellisillä hallituskausilla, ollut selvitystyötä tästä asiasta, mutta valmista ei ole tullut.

Arvoisa puhemies! Koulutuspaikkojen lisääminen ammattien peruskoulutukseen tai työvoiman tuominen ulkopuolelta eivät auta, vaikka ne ovat ihan hyviä toimenpiteitä, jos edellä mainittuja arvostukseen liittyviä asioita ei saada kuntoon. Hoitotyöntekijät haluavat kehittää työtään, he haluavat koulutus- ja urakehitysmahdollisuuksia, hyvää johtamista ja työnsä arvostamista omana ammattialana. Monia näitä asioita voidaan toki edistää hyvinvointialueilla, mutta myös valtakunnallisia lainsäädännöllisiä päätöksiä ja toimenpiteitä tarvitaan.— Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Essayah.

15.59 Sari Essayah kd: Kiitoksia, arvoisa puhemies! Kannatan ensinnäkin edustaja Räsäsen tekemää lausumaehdotusta ja myöskin tätä lain hylkäysehdotusta edustaja Juvosen jo aiemmin tekemänä. Miksi? Sen tähden, että tämä henkilöstömitoituksen nosto 0,7:ään ympärivuorokautisessa hoivassa oli ihan keskeinen vaalilupaus, jolla tämä nykyinen hallitus

Pöytäkirja PTK 154/2022 vp

nousi valtaan. Tämä oli ihan keskeinen, ja voi sanoa, että kaikissa vaaliteenteissä, kaikissa keskusteluissa tämä hallitus sanoi, että tämä tullaan toteuttamaan. Kuinka sitten kävi? Hallituspuolueitten edustajat kertoivat ennen vaaleja, että tällaiset asiat hoidetaan parin tunnin työnä lakikirjaan, ja näin sitten todellakin kävi, ja valitettavasti näin kävi, koska hallitus ei huolehtinut siitä, että olisi ollut riittävät resurssit henkilöitten palkkaamiseen ja myöskin tuolla alalla toimivien ihmisten verkkojen ja toimien asettamiseen. Eli tämä todellisuus ja ne lupaukset, mitä annettiin ennen vaaleja, todella järkyttävällä tavalla eroavat toisistaan. Me jokainen tiedämme ne hätähuudot, mitä terveydenhuollosta, mitä vanhustenhoivasta ja kotihoidosta kuullaan tällä hetkellä, miten ala on isossa kaaoksessa, ja meidän terveydenhuoltomme on huonommassa jamassa kuin mitä se oli neljä vuotta sitten, ja tietysti hyvinvointialueitten aloittaminen on tuonut omat paineensa tähän.

Marraskuussa 2021 hallitus heräsi sitten siihen, että pelkästään parin tunnin työ lakikirjaan ei nyt riitä vaan nyt tarvittaisiin työryhmä, joka lähtee pohtimaan, millä tavalla tätä alan työvoimapulaa voidaan lähteä ratkaisemaan — siis vuonna 2021. Kristillisdemokraatit joka ikisessä vaihtoehtobudjetissaan ovat tällä kaudella muistuttaneet siitä, että nämä asiat eivät synny ilman resursseja, ja me olemme jokaisessa vaihtoehtobudjetissa puoli miljardia esittäneet siihen, että me pystyisimme saamaan alalle riittävästi resursseja, joilla pystyttäisiin myöskin huolehtimaan työvoiman saatavuudesta. Nyt sitten tämä hoitajamitoituksen toimeenpaneminen on lykätty seuraavalle hallitukselle, ja on todella surullista, että hallitus ei korjannut näitä tekemiään virheitä.

Kela-korvausten poisto tässä yhteydessä niin, että sillä lähdetäisiin tätä henkilöstömitoitusta paikkaamaan: Nyt on saatu aikaiseksi se, että on viety Kela-korvaukset pieni- ja keskituloisilta mutta silti henkilöstömitoitusta ei ole pystytty toteuttamaan. Eli on tehty kaksinkertainen virhe, ja siinä mielessä tämä entisestään lisää julkisen puolen ruuhkia, ja pieni- ja keskituloisille on mahdotonta hakea apua esimerkiksi erikoislääkärin vastaanotolta.

Siinä mielessä todellakin tätä hallituksen esitystä ei voi muuta kuin vastustaa, ja hallitus on pistettävä vastuuseen siitä, että he ovat tehneet katteettomia vaalilupauksia ja niillä sitten ratsastaneet valtaan. [Leena Meri: Kyllä, juuri näin, nimenomaan katteettomia vaalilupauksia!]

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Kontula.

16.02 Anna Kontula vas: Arvoisa puhemies! Iäkkäiden henkilöiden tehostetun palveluasumisen ja pitkäaikaisen laitoshoidon henkilöstömitoitusta ollaan siis myöhentämässä vuoden loppuun. Ollaan tilanteessa, jossa meillä henkilöstö ei riitä, ja ollaan ikään kuin pakon edessä. Kai se tässä tilanteessa on hyväksyttävä, mutta eihän tämä tilanne mitenkään optimaalinen ole.

Ihan en osta sitä syytöstä, että hallitus siirtää seuraavan hallituksen niskaan asian. On tässä kuitenkin henkilöstömitoitusta koko ajan nostettu. Se on nyt 0,6, ja se tämän esityksen mukaan olisi kuitenkin 0,65. Mutta selväähän se on, että tämä olisi ollut asia, joka olisi pitänyt hoitaa mieluummin aiemmin kuin myöhemmin.

Minua huolettavat nyt erityisesti viime viikkoina julkisuudessa käytetyt puheenvuorot, että henkilöstömitoitusta ei tarvittaisi lainkaan tai että siitä pitäisi luopua kokonaan. Vähän jo ajattelin, että tällainen keskustelu olisi jäänyt taakse, mutta niin ei ilmeisesti sitten ole. On nyt kuitenkin hyvä muistaa, että se 0,7 ei ole mikä tahansa nopalla heitetty luku vaan se

on asiantuntija-arvio siitä, millaisella henkilöstöllä iäkkäiden perusoikeudet kyetään turvaamaan laitoshoidossa — siis mitä tarvitaan, jotta iäkkäiden perusoikeudet kyetään turvaamaan laitoshoidossa. No, kääntäenhan tämä tietysti tarkoittaa, että nyt kun meillä on mitoitus alle sen, niin iäkkäiden perusoikeuksia ei ole turvattu siellä laitoshoidossa, ja on aivan selvää, että sellainen tilanne ei voi jatkua.

Minkä takia sitten tarvitaan tällaisia mekaanisia henkilöstömitoituksia, kun myös tätä sääntelytapaa on arvosteltu? Kaikki pitempään politiikassa olleet tietävät, että vuosikymmenten ajan on jatkuvasti, toistuvasti, eri puolilta Suomea, erilaisista kunnista tullut ilmi väärinkäytöksiä ja laiminlyöntejä suhteessa vanhustenhoitoon ja ne ovat olleet tyypillisesti tilanteita, joissa asiaan puuttuminen on viipynyt ja asian korjaaminen on viipynyt ja on ollut hyvin vaikea osoittaa, mikä on se koko vahinko ja kuka siitä on vastuussa, kun sitten lopulta asioihin on tartuttu. Tämän takia tarvitaan selkeitä, numeraalisia mittareita, vaikka tiedossa hyvin on, että ne todennäköisesti siirtävät vilunkia johonkin muualle — on hyvin mahdollista, että henkilöstömitoituksen kasvattamista kompensoidaan esimerkiksi sillä, että kotihoidossa sitten meillä on henkilöstövajetta. Kuitenkin ajattelen, että tämä on hyvä suunta sen takia, että kun näitä rajoja tehdään — ja niitähan on tehty tässä vuosien varrella, eli tämä ei ole mitenkään ainoa alue sosiaali- ja terveysalalla, missä on numeraalisiin rajoihin jouduttu menemään — joka kerta ne nostavat kuitenkin sitä rimaa, missä menee hyväksyttävän taso, missä on se, missä peli vihelletään poikki, ja mikä on hyväksyttävä kesto niiden ongelmien käsittelylle, niin että ei voi olla niin, että huomataan, että jossain laitoksessa ovat asiat hullusti ja sitten kahden vuoden päästä tapahtuu jotain. Sen vuoksi minusta niissäkin tapauksissa, joissa oletetaan, että säännös aiheuttaa ongelmia jossakin muualla, niitä säännöksiä tällaisissa asioissa kannattaa tehdä.

Miksi tätä asiaa ei hoideta pelkästään lisäämällä sinne rahaa? Rahaahan me saadaan, kun velkaa otetaan, niin kuin nyt on nähty tästä Ukrainan sodasta ja korona-ajasta ja vaikka mistä viime aikoina. Sen takia, että meillä yksinkertaisesti ei ole ihmisiä tekemään niitä töitä. Me ei pystytä tällä väestösuhteella nopeasti saamaan ihmisiä riittävästi laitoshoidoon, jotta me pystyttäisiin tämä ratkaisemaan, vaikka sitä rahaa tässä tilanteessa lisättäisiin. Tämä on iso ongelma, koska näillä syntyvyysluvuilla ei näytä siltä, että meille kauheasti väestöä lisää tulisikaan. Jos me ratkaistaan tätä asiaa pelkästään kouluttamalla ihmisiä tai parantamalla työehtoja, jotka ovat aivan välttämättömiä asioita, jotta saadaan muilta aloilta ihmisiä hoiva- ja hoitoalalle, se tuottaa työvoimapulaa siellä muualla, koska demografia on mikä on ja meillä on se työvoimapula myös monilla muilla sellaisilla aloilla, joilla on pitkälti saman koulutusprofiilin omaavia ihmisiä, esimerkiksi päivähoidossa. Eihän sekään ole hyvä kehitys, että päiväkodeista hoitajat sitten lähtevät vanhushoivaan. Se on vain ongelman siirtoa toisaalle.

Näen, että on kaksi asiaa, mitä me tässä tilanteessa tarvitaan: Koulutusjärjestelmää on muutettava niin, että se mahdollistaa riittävän generalistiset tutkinnot, jotta alan vaihto sen mukaan, miten työmarkkinat kehittyvät, on nykyistä helpompaa, nopeampaa ja kätevämpää tehdä myös työn ohessa. Ja toinen: Me väistämättä tarvitaan ainakin tähän suurten ikäluokkien kysymykseen myös muualta tulevaa työvoimaa. Olen kyllä aika huolissani siitä, millaisilla korteilla sitä työvoimaa tällä hetkellä sieltä ulkomailta ollaan rekryämässä. En nyt tässä yhteydessä puhu harmaasta työstä, mutta ihan niin kuin laillisellakin puolella me ollaan valmiit ottamaan tänne jonkun muun kouluttamia ihmisiä töihin, kuitenkin sellaisilla pelisäännöillä, että näiden ihmisten perheet eivät saa tänne tulla, ja he näkevät lapsiaan ehkä sitten vuoden kahden välein, jos näkevät. Tämä käytännössä tuottaa paitsi sen, että me

Pöytäkirja PTK 154/2022 vp

emme ole kauhean houkutteleva maa sitten tulevaisuudessa, myös sen, että ihmiset eivät viihdy täällä pitkään, joten se tuottaa sen, että se rekrytointiongelma meillä tulee myös jatkossa jatkumaan. Yksi vaihtoehtohan, miten tätä voisi ratkaista, on perherekrytoinnin lisääminen.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Östman.

16.10 Peter Östman kd: Kiitos, arvoisa puhemies! Edustaja Kontula sanoi, että raha ei auta ja että suurin ongelma on pula hoitajista. No, herää kysymys, miksi olemme tässä tilanteessa. Vai onko se uutinen, että meillä on vanheneva väestö? Ikään kuin tämä ongelma olisi syntynyt nyt tällä hallituskaudella. Vastaus on ”ei”. Tästä on puhuttu pitkään.

Muistan itse, kun nuorena politiikan saralla kävin Ruotsissa ja siellä eräässä seminaarissa puhui pitkäaikainen ja kokenut lääkäri Jerzy Einhorn, joka lausui näin — teemana oli vanhushoiva: ”Vården bakom en knapp är en myt.” Eli ’vanhustenhoiva napinpainalluksen takana on pelkkä myytti’, siis että me kuvittelemme, että kotihoito olisi pelastanut tämän pulman. Tästähän puhuttiin jo 20 vuotta sitten, että meidän pitää lisätä kotihoitoa ja sitten voimme vähentää vuodepaikkoja. Nyt me ollaan tässä tilanteessa, että ne, jotka tarvitsisivat vanhushoivaa, joutuvat akuutin sairauden takia päivystykseen ja sitten päivystyksessä oleva henkilökunta joutuu hoitamaan vanhukset siellä päivystyksessä, mikä taas rasittaa erikoissairaanhoidon. Ihmettelen kyllä, että tässä on mennyt monta hallituskautta eikä tätä sote-uudistusta ole onnistuttu tekemään paremmilla ehdoilla ja sääntelyllä kuin mitä nyt tässä menttiin, ja sen takia meillä on tämä ongelma nyt käsillä.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Reijonen.

16.11 Minna Reijonen ps: Arvoisa herra puhemies! Tämä on kyllä nyt vähän nolo päivä. Hoitajamitoituksen piti tulla voimaan 1.4. tänä vuonna, se olisi ollut aprillipäivä. No niin. Mitä hallitus on nyt tekemässä? Hallitus on perumassa ja lykkäämässä tätä lupaustaan, minkä piti tulla voimaan. Tämä lykätään nyt sitten tulevaksi vasta seuraavan hallituksen ollessa jo pelissä.

Noloksi sen tekee myös se, että tähän on otettu rahoja, tähän hoitajamitoitukseen on säästetty rahoja. Niitä rahoja on otettu muun muassa laboratoriotutkimuksista, kuvantamisesta, korvauksista on vähennetty, kuntoutuksesta, sairausvakuutuslain korvauksista ja lääkekorvauksista. Eli nämä rahoja on otettu jo pois, mutta kuinka ollakaan, sitä hoitajamitoitusta ei nyt tullutkaan.

Tietysti herää kysymys, mihinkä ne rahat nyt ovat sitten menneet tai menossa, kun niitä ei laitettukaan tähän hoitajamitoitukseen. Jotenkin välillä tuntuu, että rahaa sinne Afrikkaan kyllä riittää. Ja tämä translain käsittelykin, oliko tämä nyt ihan näin kiireellinen kuin tämä hoitajamitoitus saada kuntoon? Tuntuu, että tässä olisi pitänyt ehkä enemmän hallituksen tehdä, että tämä olisi tullut kuntoon semmoisena päivänä kuin on luvattu. Nyt paljastuivat ne vaalipuheet. Ne olivat pelkkiä vaalipuheita, ei tullut mitään semmoista hoitajamitoitusta, mikä piti tulla.

Kannatan edustaja Juvosen tekemää hylkäysesitystä. Ei tämmöistä lakia voi hyväksyä, tämmöistä lakia, joka lykkää tätä asiaa, mikä piti saada kuntoon. Ei näin voi menetellä. Ja samalla kannatan edustaja Juvosen tekemiä lausumaesityksiä. — Kiitos.

Pöytäkirja PTK 154/2022 vp

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Soinikoski.

16.13 Mirka Soinikoski vihr: Arvoisa puhemies! Sairaaloiden päivystykset ruuhkautuivat loppuvuodesta pahoin ympäri Suomea. Perusterveydenhuollon kroonisesta resurssivajeesta johtuen meillä on tilanne, jossa apua kaikenlaisiin tilanteisiin ja ei-kiireellisiin sairastapauksiin haetaan ensiavusta, koska apua ei mistään muualta saa. Tämä vaarantaa sekä akuutin avun tarpeessa olevat potilaat että vanhukset, jotka ohjautuvat järjestelmän toimimattomuuden takia ambulanssirallin päätteeksi päivystykseen hätämajoitukseen.

Erikoissairaanhoidolla on hyvin vähän annettavaa kotona pärjäämättömyyteen. Päivystyskriisin yhtenä syynä ovat vanhuspalveluiden toimimattomuus ja kuntouttavien vuodeosastopaikkojen lakkautukset kunnissa. Hoivapäivystys olisi lyhytaikainen ympärivuorokautinen hoivapaikka niille ikäihmisille, joilla ei ole akuuttia sairaanhoidon tarvetta mutta jotka eivät pärjää kotona. Tämä voisi olla yksi ratkaisu hyvinvointialueilla päivystyskriisin ratkaisuksi. Näin vanhukset, jotka eivät pärjää yksin kotona kotihoivan turvin, saadaan ohjattua oikean avun piiriin ja pois akuuttiin sairaanhoitoon keskittyvistä päivystysyksiköistä.

Arvoisa puhemies! Meidän on hyväksyttävä se tosiasia, että hoitajapulaan ei ole pika-ratkaisuja. Hoitajamitoituksen lykkääminen vapauttaa mitoituksen alaisia julkisia hoivayksiköitä lisäämään paikkoja ja mahdollistaa myös yksityisten palveluntuottajien osallistumisen tähän ruuhkan purkuun. Samaan aikaan meidän on lisättävä valvontaa, jotta hoidon laatu saadaan palautettua sille kuuluvalla tasolla. Pitkän aikavälin ratkaisuna meidän on korjattava hoitoalan palkkaustasoa sekä lisättävä ikäihmisten yhteisöllistä asumista ja kehitettävä kotihoitoa ja omaishoidon tukea ikäihmisten perhehoitoa unohtamatta. Nyt tarvitaan nopeita keinoja päivystysten vapauttamiseksi suorittamaan omaa ydintehtäväänsä. Päivystyskriisin keskellä on muistettava, että vanhuus ei ole sairaus. Tarvitaan asennemuutosta koko yhteiskunnassa.

Arvoisa puhemies! Perheystävällinen työelämä tarkoittaa sitä, että ihmisillä on enemmän aikaa huolehtia paitsi lapsistaan myös omista vanhemmistaan ja muista läheisistään. Yhteisöllisyyden vahvistaminen on asia, johon me kaikki voimme vaikuttaa omassa arjessamme. Työhyvinvointi on tärkeä osa tämän palapelin ratkaisua, ja siihen tulee kiinnittää erityistä huomiota kaikilla hyvinvointialueilla.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Lohi.

16.16 Markus Lohi kesk: Arvoisa puhemies! Voimassa olevan vanhuspalvelulain mukaan iäkkäiden ympärivuorokautisen hoidon toteutuneen henkilöstömitoituksen tulee olla vähintään 0,7 työntekijää asiakasta kohti 1.4.2023 lähtien. Laissa säädetyn vaiheistuksen mukaan henkilöstömitoituksen on pitänyt olla 1.1.2022 lukien vähintään 0,6 työntekijää asiakasta kohti. Mitoituksen voimaantuloa ehdotetaan nyt tässä hallituksen esityksessä siirrettäväksi ja porrastettavaksi siten, että huhtikuun alusta alkaen vähimmäismitoitus olisi 0,65 ja sitten tämän vuoden lopusta alkaen vähimmäismitoitus nousisi siihen 0,7 työntekijään asiakasta kohti.

Täällä on käytetty puheenvuoroja, joissa on vastustettu tätä mitoituksen noston siirtämistä, mutta näen itse, että näissä olosuhteissa tämä siirto on välttämätön. Haluan tähän alkuun todeta, mitä tämä mitoitus tarkoittaa käytännössä. Tiedän, että salissa on monia alan asiantuntijoita, jotka kyllä tietävät sen käytännössä, mutta kaikki, jotka tätä kuuntelevat, ei-

Pöytäkirja PTK 154/2022 vp

vät sitä varmasti tiedä. 0,7:n mitoituslaskennan tarkoittaa sitä, että esimerkiksi 20 asiakkaan yksikössä pitää olla päivävuorossa seitsemän, iltavuorossa viisi ja yöllä kaksi eli yhteensä 14 henkilöä näissä työvuoroissa. Kun tätä nyt viivästytetään, niin se tarkoittaa sitä, että siellä tarvitsisi yksi henkilö yhteenlaskettuna olla vähemmän. Voitaisiin esimerkiksi iltavuorosta tai päivävuorosta vähentää yksi henkilö.

Mutta se iso kysymys, joka tämän ympärillä on minusta paljon tärkeämpi kuin nämä yksittäiset desimaalit, on se, kykenemmekö me varmistamaan suomalaisten ikäihmisten riittävän ja asiallisen hoivan sillä, että me säädämme lakiin tällaisia lukuja ja mitoituksia. Vai tuleeko jossakin vaiheessa vastaan se, että vaikka me vaadimme, että pitää olla tietyn verran hoitajia, tai lähdemme kouluttamaan lisää hoitajia, niin meillä ei kerta kaikkiaan ole sitä hoitohenkilökuntaa, ei ole nuoria, jotka hakeutuvat sille alalle? Voimmeko siis kuvitella, että koko ajan vähenevästä väestöstä yhä suurempi osa nuorista hakeutuisi hoiva-alalle? En usko siihen, vaan todennäköisempää on, että kun lasten määrä ja työelämään tulevien ikäluokkien määrä tulee pienenemään, niin niistä ikäluokista suurin piirtein sama osuus soveltuu tälle alalle ja suurin piirtein sama osuus hakeutuu tälle alalle, jolloin meillä tulee henkilöstömäärä väistämättä vähenemään. Me joudumme käyttämään aivan muita keinoja kuin lainsäädännön mitoituksia — tai kuvitellaan, että sinne tulisi sitä kautta lisää, että me panemme koulutuspaikkoja, kun eivät ne kaikki nuoret hakeudu sille alalle.

Emme voi siis rakentaa yhteiskuntaa, jossa puolet on hoitajia ja toinen puoli hoidettavia. Tarvitaan muitakin tähän yhteiskuntaan, eikä tarkoitukseni ole missään tapauksessa väheksyä sitä, että tarvitaan inhimillistä kohtaamista, auttavia käsiä, hoivan ammattilaisia auttamaan ikääntyviä ihmisiä. Mutta jo kymmenen vuotta sitten, arvoisa puhemies, oli selvitys, joka osoitti, että jos ottaisimme kaikki teknologiset ratkaisut käyttöön hoitoalalla, niin sairaanhoitajien työkuormaa voitaisiin 20 prosenttia vähentää. Varmasti näin kaavamaisesti tämä ei ole, mutta se osoittaa, että meillä on paljon tehtävää tällä sektorilla. Ja samalla meidän pitää — niin kuin täällä käytettiin minusta ihan hyväkin puheenvuoro siitä — ottaa laajasti eri henkilöstöryhmät mukaan tänne hoivan puolelle niin, että koulutetut henkilöt, sairaanhoitajat, lähihoitajat ja niin edelleen, voisivat työskennellä sen osaamisalueen yläkvartaalilla, hyödyntää sitä ammattitaitoa maksimaalisesti, ja sitten käytettäisiin hoiva-avustajia ja niin edelleen.

Eli kokonaisuutena tilanne on se, että meidän pitää tunnustaa, että Suomen syntyvyys on valitettavasti romahtanut, tarvitsemme työperäistä maahanmuuttoa. Mutta se ei ole helppo tie hoitaa tätä kysymystä, koska erityisesti tällä alalla tarvitaan kielitaitoa: ei pystytä toimimaan, jos ei ole riittävää suomen kielen taitoa. Siksi tarvitaan monenlaisia keinoja, myös perhepolitiikkaa, jossa Suomesta tehdään maailman perheystävällisin maa, niin että jokaisen perheen lapsiluku voisi toteutua Suomessa ja sitä kautta saisimme myös syntyvyyden nousuun. Siis käytännön lukuhan on se, että vuonna 2010 Suomeen syntyi noin 61 000 lasta ja viime vuonna 45 000. Tämä kehitys kahdessatoista vuodessa on ollut hurjan laskeva, ja se nyt on meidän käsillä. Sekin pitää tunnustaa, että ei Suomessa ole suhteessa väestöön vähän hoitoalan ihmisiä, ammattilaisia. Meillä on enemmän kuin verrokkimaissa ja enemmän kuin koskaan, mutta tämä on myös ala, jossa eläköityminen on muuten lähivuosina erittäin nopeaa.

Ongelma on yhteinen. Jokainen suomalainen ikäihminen on ansainnut arvokkaan vanhuuden. Ketään ei saa jättää heitteille, ja sen takia olen erittäin iloinen, että tämän hallituksen aikana on saatu myös vanhuspalvelulakia uudistettua kahdessa vaiheessa. Tämä toisenkin vaiheen uudistus, joka on ollut eduskunnassa, on erittäin tärkeä, ja siinä tuodaan myös

Pöytäkirja PTK 154/2022 vp

erilaisia uusia asumismuotoja käyttöön. Sain olla vasta vierailemassa tämmöisessä yhteisöllisen asumisen yksikössä, jossa oli erittäin mukava käydä. Tunnelma oli hyvä, ei koettu turvattomuutta, kun asuttiin yhdessä, saatiin palvelut juuri sillä tasolla kuin on tarve, ei liian raskaasti mutta sillä lailla, että jokainen pystyi asumaan kodissaan ja viettämään arvokasta vanhuuttaan.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Kauma.

16.23 Pia Kauma kok: Arvoisa puhemies! Neljä vuotta sitten, kun valmistauduimme eduskuntavaaleihin, tässäkin salissa käytiin kiihvasta keskustelua hoitajamitoituksesta, ja voi sanoa jopa niin, että hoitajamitoitus jopa ratkaisi vaalituloksen. Ja tässä ollaan: hallitus esittää nyt porrastamista tähän ympärivuorokautisen hoivan henkilöstömitoitukseen, koska ei ole onnistunut se tavoite, mihin silloin pyrittiin. Silloinen vastuuministeri totesi, että ei ole kuin muutaman minuutin tai ehkä kymmenen minuutin kysymys tehdä se muutos lakiin ja siinä se sitten olisi. No, nyt nähdään, missä tilanteessa ollaan. Henkilöstömitoitusta on hankaloittanut vanhustenhoitoon pääsyä ympäri Suomen jo nykyisellään, kun henkilöstömitoitusta on nostettu 0,6:een. Silloin neljä vuotta sitten, kun tätä säädettiin, useimmissa hoivapaikoissa se henkilöstömitoitusta oli 0,5:n ja 0,55:n hujakoilla. [Arja Juvonen: Riittääkö se?]

Kokoomuksen mielestä nyt käsittelyssä oleva lakiesitys ei paranna vanhuspalveluiden hoivan tilannetta vaan ainoastaan siirtää ongelmaa eteenpäin, kun henkilöstöä ei ole saatavissa ja myös kotihoidossa tarvitaan sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstöä. Emme näin ollen näe järkevänä, että vähimmäismitoitusta nostetaan 1.4. alkaen 0,65:een ja 1.12. alkaen 0,7 työntekijään asiakasta kohti. Järkevämpää olisi pysyä nyt säädetyssä 0,6:ssa ja löytää ratkaisut henkilöstöpulan ratkaisemiseksi ennen kuin mitoitusta lähdetään nykyisestä nostamaan. Esimerkiksi kotikaupungissani Espoossa on kymmeniä hoivapaikkoja täyttämättä sen takia, että henkilöitä ei löydy. Lisäksi Kela-korvausten leikkaus on pahentanut tilannetta entisestään ja tulee pahentamaan tämän vuoden aikana.

Arvoisa puhemies! Edustaja Laiho esitti kokoomuksen vastalauseen ja sen lausumaehdotukset, joita on kaikkiaan kolme kappaletta. Luen ne tässä uudestaan ja kannatan niitä:

”Eduskunta edellyttää, että henkilöstömitoituksen toimeenpanon vaikutuksia seurataan, jotta ei heikennetä kotihoidon tilannetta ja ympärivuorokautisten hoivapaikkojen saatavuutta.”

Toinen: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa kiireellisellä aikataululla esityksen, jossa voidaan hyödyntää teknologisia mahdollisuuksia asiakas- ja potilasturvallisuuden parantamiseksi ja huomioida ne henkilöstömitoituksessa.”

Ja kolmas lausuma: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa viipymättä esitykset sosiaali- ja terveysalan työvoiman saatavuuden sekä veto- ja pitovoiman turvaamiseksi lyhyellä ja pitkällä aikavälillä.”

Nämä ovat siis kokoomuksen esittämiä lausumia, ja ne ovat alun perin Laihon esittämiä täällä, joten itse kannatan niitä.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Werning.

16.26 Paula Werning sd: Arvoisa puhemies! Hallitus on laatinut hoitajamitoituksen suunnitelman vuodelle 2023, joka toteutetaan asteittain. Hyvä niin, vaikkakin toteutus ta-

Pöytäkirja PTK 154/2022 vp

pahtuu suunniteltua hitaammin. Haasteeksi on noussut Suomessa vallitseva huutava työvoimapula. Hoitajapula ei ole uusi asia, vaan se on muodostunut useiden vuosien saatossa. Itse valmistuin sairaanhoitajaksi 1997, ja pitkän työuran aikana olen törmännyt lukuisia kertoja alalla vallitsevaan hoitajapulaan ja voin vain todeta oppositiolle, että kiky ei ollut ollenkaan millään tavalla mairitteleva alan pito- eikä vetovoiman suhteen — elikkä se siitä, mitä oppositio vetovastuullaan teki.

Ympäri vuorokautisen hoidon ja huolenpidon tarvitsijoille on turvattava laadukkaat palvelut ja samalla pyrittävä parantamaan asiakas- ja potilasturvallisuutta työturvallisuutta unohtamatta. Jotta tämä olisi mahdollista, on varmistettava hoidosta ja huolenpidosta vastaavan henkilöstön riittävät resurssit, ja sitä tässä juuri tehdään. Suuri huoli henkilöstön riittävydestä liittyy myös ikäluokkien pienentymiseen, henkilökunnan eläköitymiseen ja iäkkäiden ihmisten yhä kasvavaan määrään.

Arvoisa puhemies! Vanhuspalveluiden laadun ja riittävyyden varmistamiseksi on jatkuvasti etsittävä keinoja henkilöstön riittävyydestä ja kotihoidon laadusta palveluiden hankinnan ja valvonnan tueksi. Pelkkä hoitajamitoitus ei kuitenkaan ratkaise hoitajapulaa. Esimerkiksi hoitotyön johtaminen, työn ja perheen yhdistäminen, urakehitys ja palkkaus, muun muassa, ovat avainasemassa alan veto- ja pitovoiman näkökulmasta katsottuna.

Itse pidän tärkeänä, että myös kotihoidon haasteet nostetaan reilusti esille. Kotona asuvan hoitoa ja hoivaa tarvitsevan päivittäisen tarpeen toteutuminen tulee varmistaa riittävällä määrällä asiakaskäyntejä vuorokauden eri aikoina. Yksilöllinen palvelutarpeiden kartoitus moniammatillisen yhteistyön voimin on ratkaiseva tekijä, kun palvelusuunnitelmaa laaditaan. Tosiasia on, että kotihoidon turvin asuvien avun tarve on hyvin yksilöllistä pitäen sisällään tarpeet henkilökohtaisesta hygieniasta huolehtimisesta aina lääkkeiden jakoon ja ruokailussa avustamiseen asti. Hyvinvoivassa yhteiskunnassa huolehditaan, että ketään ei jätetä yksin, ja siksi myös kotihoidon riittävät resurssit tulee varmistaa.

Painotan vielä, että haasteita on monia, mutta ennen kaikkea on nyt tärkeää, että löydetään pikaisesti ratkaisu maassamme vallitsevaan hoitajapulaan. Tätä työtä tulee tehdä yhdessä ammattijärjestöjen ja edunvalvontajärjestöjen kanssa.

Täytyy vielä todeta, että julkisen sektorin työvoimapula ei koske vain hoivapalveluita, vaan voisin todeta, että lähestulkoon jokaisella julkisen alan sektorilla ollaan samojen haasteiden edessä.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Koponen, Noora.

16.29 Noora Koponen vihr: Arvoisa puhemies! Täällä käytettiin aiemmassa puheenvuorossa termiä ”hyvä vanhuus”, ja ajattelen, että se on varmasti meidän kaikkien yhteinen toive tässä salissa ja päämäärä, mihin tällä hoitajamitoituksellakin on tarpeen päästä etenevästi. Se on asia, jonka vuoksi meidän täytyy tehdä ratkaisuja, sellaisia, että voimme turvata sen, että yksikään ikäihminen ei jää vaille tarvitsemaansa hoivaa ja turvaa. Näissä olosuhteissa ainoa oikea ratkaisu tämän eteen on se, että me teemme muutoksia hoitajamitoituksen voimaantumiseen.

Tämä kriisi koskien hoitajien saatavuutta ei toden totta ole tullut tämän hallituksen aikaansaannoksien myötä eikä edes sen aikana, vaan se on ollut käsillä jo hyvin pitkään. Yhtenä suurena ja merkittävänä tekijänä tässä hoitajamitoituksessa ja sen haasteena on juuri se, että meillä ei ole riittävästi tekijöitä tätä työtä tekemään. Me kaikki olemme sen todenneet, me kaikki olemme sen sanoneet ääneen, ja nyt meidän täytyy pohtia, millä tavalla tä-

Pöytäkirja PTK 154/2022 vp

hän voidaan tarttua. On tärkeää, että me emme joudu sellaiseen tilanteeseen, jossa hoiva-paikkoja joudutaan sulkemaan tai jossa tyhjiä paikkoja on avoinna olevissa paikoissa siksi, että meillä ei ole riittävästi tekijöitä, kuten nyt jo tilanne on. Meidän täytyy pistää paukkuja ja kiinnittää huomiota juuri siihen, millä me saamme henkilöstöä tekemään tätä korvaamaton työtä, millä me saamme meidän hoiva- ja hoitoalalla työskentelevät henkilöt haluamaan jatkaa tätä työtä ja hakeutumaan sinne alalle takaisin, millä me saamme meidän nuoret innostumaan tästä erittäin palkitsevasta työstä ja alasta ja haluamaan hakeutua ja kouluttautua tälle alalle.

On tärkeää, että meillä on hyvät työolot, meillä on hyvä johtaminen, meillä on turvallinen työilmapiiri ja asianmukainen palkkaus. Jokaisella työntekijällä tulee olla oikeus saada kantaa vastuuta omasta työstään niin, että kun töistä lähtee kotiin, voi kokea, että tein työni niin hyvin kuin pystyin ja jokaisen henkilön kohdalla, jota tänään autoin, sain tehdä sen turvassa ja turvallisissa olosuhteissa. Se on joka ikisen työntekijän oikeus. Siihen meidän pitää tähdätä. Se on erinomainen tulos ja tavoite. Mitään muita vaihtoehtoja meillä ei voi olla. — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Könttä, poissa. — Edustaja Meri.

16.32 Leena Meri ps: Kiitos, arvoisa puhemies! Ensinnäkin totean, että minäkin puolestani kannatan perussuomalaisten vastalauseita eli hylkyä tälle lakiesitykselle.

Haluaisin muistuttaa — tässä jossakin puheenvuorossa tuli esille — että kun lähdimme 2019 vaaleihin, siitä on nyt neljä vuotta aikaa, niin oppositiossa olimme mekin ja sosiaalidemokraatit silloin kovasti liputtivat sen puolesta, että tämä hoitajamitoitus hoidetaan kuntoon. Kysymys ei kyllä mielestäni silloinkaan ollut pelkästään mitoituksista, vaan siitä, että saadaan siihen myös resurssit, koska jokainenhan ymmärtää sen, että pelkkä mitoitus ei hoida ketään, vaan siihen tarvitaan myös riittävästi ihmisiä ja riittävästi resursseja. Ja nyt neljän vuoden päästä ollaan siinä tilanteessa, että mitoitus nostetaan, mutta nyt joudutaan sitä siirtämään, eivät ole resurssit kunnossa. Olen tosi pahoillani, koska silloin oli sosiaalidemokraateilla erittäin vahvasti tämä, että tämä hoidetaan kuntoon.

On erittäin tärkeää huomata, että tämä mitoitus ei ole pelkästään hoidettavien eduksi vaan myös hoitajien. Täällä moni käytti puheenvuorossaan aivan oikein sitä, että alalla jaksettaisiin olla, siellä pysyttäisiin ja sinne haluttaisiin myös mennä töihin. Ja puhuttiin myös arvostuksesta. Tämähän liittyy siihen, että jos ei siellä ole riittävästi hoitajia ja siellä hoitajat ovat uupuneita ja väsyneitä, niin eivät he silloin pysty parhaaseen mahdolliseen hoitotyöhön. Tämä tuntuu noissa puheenvuoroissa unohtuvan, että se on myös hoitajien suojaksi, että siellä töissä nimenomaan jaksaa olla.

No, nyt tämä mitoitus on sitten siirtymässä ja lässähtämässä, kuten toin edellä esille, ja tämä on todella valitettavaa ja oikeastaan noloa, kuten meidänkin eduskuntaryhmästä, perussuomalaisista, on tuotu esille.

Mutta sitten on hyvä muistaa, että hallitus on myös kuitenkin jossain määrin tässä hallituskauden aikana jopa pahentanut tätä ongelmaa. Esimerkiksi tämä pakkorokotuksen tuominen oli sellainen asia, josta tiedettiin jo silloin lakia säädettäessä, että se ei estä, tämä rokote, sen taudin levittämistä, ja siitä huolimatta tammöinen pakko säädettiin. Tämä aiheutti suurta vastustusta myös hoitajissa, ja samoin tämä esitys, jolla voitiin pakottaa hoitajat töihin sillä perusteella, että heillä oli alan koulutus. On erittäin huolestuttavaa, että on pahennettu tätä tilannetta tarpeettomilla esityksillä.

Pöytäkirja PTK 154/2022 vp

Jos ajatellaan, niin meidän pitäisi olla oikeusvaltio ja sivistysvaltio, jossa kaikkien ihmisoikeuksia kunnioitetaan. Tämä hoitajien kohtelu koronan aikana ja myös laillisten työtaistelujen aikana oli kyllä perussuomalaisten mielestä ala-arvoisesti hoidettu. Se ei lisää missään tapauksessa alan arvostusta eikä ihmisten kokemaa tunnetta siitä, että heitä arvostetaan. Kukapa meistä ajattelisi, että minä pakotan sinut esimerkiksi ottamaan rokotteen, joka ei sitten kuitenkaan estänyt sitä taudin leviämistä. Pahennettiin hoitajapulaa, ja niitä seurauksia me nyt tässä sitten otamme vastaan.

Tietojeni mukaan peräti tuhat hoitajaa on poistanut rekisteristä tiedon koulutuksestaan protestina hallituksen toimille, ja yhä useammat haluavat vaihtaa alaa, ja se tietysti johtuu myös siitä jatkuvasta resurssipulasta. Tietysti väestön vanhetessa ja muutenkin tällainen tilanne on kestävä. Haluamme lisää hoitajia ja sairaanhoitajia, lähihoitajia, lääkäreitä, se on selvä, mutta ei sitä ratkaista tuomalla Suomeen kielitaidottomia hoitajia pitkin maailmaa. Tuossa valiokunnan puheenjohtaja Lohi ymmärsi tämän näkemyksen siitä, että henkilöllä ei ole kielitaitoa, mutta siitä huolimatta, kun kuuntelen nyt, varsinkin kun vaalit lähestyvät, tarkalla korvalla puolueiden näkemyksiä, niin kyllä lähes kaikki puolueet perussuomalaisia lukuun ottamatta huutavat oikeastaan kovaan ääneen työperäisen maahanmuuton perään sotkemalla siihen sen, että kaikki haluavat korkeasti koulutettuja huippuosaajia esimerkiksi Euroopasta, joka on 500 miljoonan työllisen henkilön asuma-alue. Mutta tässähän puhutaan usein siitä, että tuodaan Euroopan ulkopuolelta matalapalkkalaa vauhdittamaan henkilöitä, ja tämä on tietysti surullista työvoimapolitiikkaa myös keskustalta.

Haluaisin vielä lopuksi sanoa tuosta arvostuksesta, että se ei saisi olla vain juhlapuheissa. Tuossa sosiaalidemokraattien Mäkilä-Ropponen puhui ja peräänkuulutti kovasti tätä arvostusta, mutta tässä on ollut pääministeripuolue sosiaalidemokraateilla neljä vuotta aikaa tehdä toimia sen arvostuksen parantamiseksi. Puheenvuoro kuulosti enemmän opposition kansanedustajan puheelta kuin pääministeripuolueen kansanedustajan, ja tietysti olen huolissani, että unohdetaan vaalikauden lopussa, että on vastuussa oman ryhmänsä tekemistä toimista. — Kiitos, puhemies.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Räsänen.

16.37 Päivi Räsänen kd: Arvoisa herra puhemies! Yksi tämän esityksen ongelmista on se, että se voi olla omiaan entisestään heikentämään sote-alan veto- ja pitovoimaa. On tiedossa, että ympärivuorokautisen palveluasumisen sellaiset yksiköt, joissa mitoitussääntöä on noudatettu, ovat vetovoimaisia. Esimerkiksi Tehy on lausunnossaan arvioinut, että henkilöstömitoituksen lykkäminen, sen viivästyttäminen, tulisi vaikuttamaan negatiivisesti ikäihmisten palveluissa tehtävän työn veto- ja pitovoimaan, eli se lähettäisi ikään kuin väärän viestin sote-henkilöstölle.

Toiseksi, se, minkä takia itse olen tämän esityksen hylkäämisen kannalla, on se, että mielestäni tässä on kysymys myös politiikan uskottavuudesta ja lupauksista. Itse olin yhdessä muiden puolueiden edustajien kanssa lupaamassa, että tällä vaalikaudella tämä 0,7:n mitoitus tulee voimaan. Mielestäni on äänestäjien kannalta hyvin ongelmallista, jos tämä lykätään seuraavalle vaalikaudelle joulukuuhun, varsinkin kun hallitus ei ole esittänyt uskottavaa keinovalikoimaa siihen, että voisimme luottaa, että joulukuussa tilanne on yhtään parempi kuin tällä hetkellä. Sen vuoksi mielestäni tämä esitys ansaitsee hylkypäätöksen. Ja

Pöytäkirja PTK 154/2022 vp

kyllä hallitus ansaitsee moitteet siitä, millä tavalla koko tämä vaalikausi on tätä hoitajamitoitusta ja vanhustenhoidon tilaa hoidettu.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Juvonen.

16.40 Arja Juvonen ps: Arvoisa herra puhemies! Hyvät kansanedustajat! Tulen hieman kommentoimaan hyviä pidettyjä puheenvuoroja, mutta toki meillä on eriävät ajatukset liittyen esityksen hylkäämiseen. Me perussuomalaiset haluamme tämän hylätä ja palata siihen alkuperäiseen suunnitelmaan, että 0,7:n mitoitus olisi jo huhtikuun alusta astunut voimaan.

Arvoisa puhemies! Täällä on käytetty sanaa ”käsiparit” ja on sanottu, että se ei ole oikea tapa puhua hoitotyöstä ja hoitajista ja siitä, mitä hoitajat tekevät. Käsiparit-sana on kuitenkin hyvin yleisesti ollut käytössä. Jo muun muassa 2012 Yle uutisoi 11. päivänä toukokuuta, että ”hoiva-avustajilta lisää käsipareja vanhustenhoitoon”. Eli Yle nosti esille hoiva-avustajat ja sen, että he tuovat apuvoimaa lisää sinne vanhustenhoivakentälle. Ja selkokielellä sanottuna kyllähän ne ovat käsipareja. Jos vanhus on kahden hoitajan autettava, niin silloin siinä on neljä kättä apuna, ja jos vanhus tarvitsee vain yhden hoitajan avun, niin silloin kaksi riittää.

Arvoisa puhemies! Nykyisen lain mukaan hoivatyö on jaoteltu näin: välitön työ ja välillinen työ. Nyt on tärkeää, että nämä kaksi teemaa ymmärretään oikein. Välitön työ on sitä itse hoitotyötä. Siihen sisältyy hoito ja huolenpito, toimintakyvyn ja kuntoutuksen edistäminen, asiakastietojen kirjaaminen, palvelutarpeen arviointi, hoito- ja palvelusuunnitelman laatiminen ja päivittäminen ja muu välittömään asiakastyöhön liittyvä työ. Sitten on tämä välillinen työ, mihin kuuluu yksikön huoneiden ja yhteisten tilojen siivous, pyykinhuolto, ruuan valmistus ja lämmitys, muut hoitoa ja huolenpitoa mahdollistavat tehtävät ja vastuuhenkilön esimies- ja hallinnollinen työ. On tärkeää, että kun me palkkaamme henkilöstöä, niin palkkaamme välittömään työhön sitä korkeammin koulutettua sote-alan osaa-jaa ja välilliseen työhön esimerkiksi hoiva-avustajia. Ja kun laki kerran sallii, niin kyllä lain kirjausta tulee myös noudattaa, eli lisää hoiva-avustajia. Miksi ei palautettaisi esimerkiksi kylvettäjiä toimenkuvaa vanhustenhoitoon auttamaan juuri siinä välillisessä työssä?

Arvoisa puhemies! Pitkä työura vanhustenhoidossa kyllä on kertonut sen arjen, mitä se työ on. Se on hyvin rutiininomaista. Se voi olla hyvin puuduttavaa. Palkka on pieni, työvuorot ovat vuorotyötä. Pienten lasten äidit ja isät kokevat väsymystä syystäkin. Työoloihin on katsottava. Ja hoitotyö ja hoitoala on puhtaasti myös palkkauskysymys. Mutta peräänkuulutan myös kutsumusta ja sitä, että pääsykokeet tulisivat ehdottomasti takaisin. Kyllä niiden pois vieminen on ollut virhe. Ei kaikista ole hoitoalalle.

Se, miten teknologialla voidaan turvata potilasturvallisuutta ja huomioida se henkilöstömitoituksessa, oli yksi kokoomuksen esittämistä lausumista. Teknologialla voidaan toki lisätä valvontaa siellä vanhustenhoivassa, mutta yöhoitajaa ei voida korvata teknologialla eikä esimerkiksi lattiapinnalla, joka reagoi siihen, jos ihminen yöllä kaatuu. Kyllä hoitajan on oltava aina läsnä, ja teknologia ei korvaa hoitajaa.

Arvoisa puhemies! Kokoomus nosti täällä esille myös sen, ettei ole omaishoitoon kiinnitetty tarpeeksi huomiota. Minä kysyisin kokoomukselta: Juuri te leikkasitte omaishoitajien korkeimmista korvauksista liki 350 euroa, esimerkiksi espoolaisilta omaishoitajilta. 350 euroa on valtavan iso rahasumma. Kuka antaisi vaikka palkastaan sellaisen leikkauksen? Hyvinvointialueiden aloittaessa toiminnat harmonisoitiin ja omaishoitajilta vietiin, ja

Pöytäkirja PTK 154/2022 vp

näen jotenkin tosi kurjana keskustelun, että sanotaan juhlapuheissa, että arvostetaan, mutta sitten toinen käsi antaa, toinen käsi ottaa. Se minua harmittaa äärettömästi.

Arvoisa puhemies! Tärkeää keskustelua ja tärkeitä teemoja, ja henkilöitä ja hoitajia tarvitaan lisää. Mutta arvokeskustelu ja hoitotyön arvostuksen palautus: Arvostus tulee kyllä kansalaisilta, omaisilta ja hoitajilta. Toinen toisiaan kohtaan ollaan hyvin kollegiaalisia ja arvostetaan. Mutta kyllä siellä alalla tuntuu siltä, että päättäjät eivät ymmärrä sitä hoitoalan tilannetta. Ja jotta me saadaan se ymmärrys tänne, niin kyllä se viesti tulee myös kuulla, ja se, että meidän mielestämme 0,7 on hyvä henkilöstömitoitus ja rakenne, kertoo sen, että viesti on kuultu.

Olen itse tehnyt hoitotyötä kaikilla näillä mitoituksilla, mistä täällä on puhuttu: 0,4:n, 0,5:n, 0,6:n ja 0,7:n. Ja 0,65 tarkoittaa puolikasta hoitajaa, eli tämän esityksen mukaan siten puolikas hoitaja leikataan. Ei me voida puolikasta ihmistä leikata. — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Eestilä.

16.45 Markku Eestilä kok: Arvoisa puhemies! Itse edustan hieman erilaista näkemystä kuin edellinen puhuja, arvostettu kansanedustaja Juvonen, koska minun mielestäni tämä henkilöstömitoitus aikanaan, vaikka se oli kuinka yksimielisesti säädetty... Me tiedämme, että näissä olosuhteissa on vaikeuksia saada alalle enää juuri minkäänäköistä työvoimaa, koulutuksesta puhumattakaan. Kyllä se 0,7 oli strateginen virhe. Se ei ollenkaan tarkoita sitä, että ottaisin kantaa, pitäisikö vanhustenhuollon olla vähemmän laadukasta vai ei, mutta se johtaa juuri siihen, mihin se on nyt johtanut, että hoitopaikkoja on tyhjänä sen takia, kun lain vaatimusta ei voida noudattaa force majeure -systä, koska sinne ei ole tulijoita. Tämä on tullut jo hyvin esille, kun olen käynyt vierailuilla näissä hoivakodeissa. Kun kuuntelee työntekijöitä ja kuuntelee näitä yrittäjiä, jotka itse ovat tekemisissä vanhusten kanssa, niin totta kai he haluavat laadukkaasti hoitaa vanhuksia, mutta heiltä tulee selvät esitykset, että alennetaan tätä vaatimusta. Mutta kyse ei ole pelkästään siitä 0,7:stä — tai onko se 0,6 vai mitä — vaan kyse on myös siitä, minkälaista henkilökuntaa lasketaan näihin lukuihin.

Nyt tässä tilanteessa, jolloin meidän pitäisi turvata nämä palvelut eikä kiinnittää huomiota johonkin poliittiseen päätökseen, jolla laki on aikanaan tehty, olisi tärkeätä, että kiinnittäisimme nimenomaan joustoihin huomiota. Näillä työpaikoilla pitäisi valvovien viranomaisten, Valviran ja avin, sallia hieman joustoa silloin, kun vaihtoehtona on sen työpaikan kokonaan kiinni laittaminen ja palvelujen lopettaminen. Se koskee myös kouluttamattomia henkilöitä, jotka avustavat juuri siinä hommassa, mitä nämä vanhukset eniten kaipaavat, eli ulkoilussa ja muussa huolenpidossa, seuranpidossa. Siihen ei välttämättä tarvitse kriteerejä, minkä koulutuksen tämä ihminen on saanut. Eli nämä joustot ovat kaikkein tärkeintä. Mutta siinä olen edustaja Juvosen kanssa täysin samaa mieltä, että hoiva-avustajia siellä tarvitaan, juuri niitä käsiä, jotka huolehtivat siitä, että ne vanhusten perustarpeet tulevat tyydytetyiksi, eli aivan käytännön asioista. Sen takia on täysin oikein, että hallitus lisäsi hoiva-avustajien koulutusta. Se on juuri se tärkeä koulutettava ryhmä, ja toivottavasti heitä saadaan alalle enemmän.

Sitten näissä toimiluvissa sidotaan henkilöstö ammattiryhmiin, ja tavallaan pienilläkin aputöillä, mitä siellä tehdään, saattaa olla 0,1, ja valvovat viranomaiset valvovat, että sitä tulee millintarkasti noudatettua, vaikka tilanteet muuttuvat ja tarve muuttuu.

Tämä puheenvuoro on hieman periaatteellinen, että juuri tällä tavalla ei pitäisi poliittisen huutokaupan kautta lähteä, varsinkaan ennen vaaleja, mitoittamaan asioita, koska

Pöytäkirja PTK 154/2022 vp

nämä ovat työpaikalla tehtäviä ratkaisuja, ja sitten on Valviran ja avien tehtävä huolehtia siitä, että nämä vanhukset tulevat siellä asianmukaisesti hoidetuiksi. Tästä on kysymys. Minusta mentiin lain kirjaimen taakse asiassa, jossa ei olisi pitänyt mennä lain taakse, vaan olisi pitänyt kiinnittää huomiota hyvään hoitoon ja siihen, että nämä toimipisteet yleensä pysyvät avoimina ja sinne saadaan ikäihmisiä.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Reijonen.

16.49 Minna Reijonen ps: Arvoisa herra puhemies! On tietysti äärimmäisen noloa, että tämä hoitajamitoitus ei nyt tapahdukaan niin kuin piti, mutta haluaisin muistuttaa tästä omaishoidosta vielä. Omaishoito on nyt äärettömän tärkeää, tulevaisuudessa ehkä vielä tärkeämpää, ja toivoisin, että hallitus — vaikka meillä tämä hallitus on nyt viime metreillä, ennen kuin vaihtuu seuraavaan — ottaisi kuitenkin tämän omaishoidon tuen ihan oikeasti käsittelyyn ja pistäisi siihen vähän vauhtia, että saataisiin se verottomaksi. Ja olisihan se hienoa, että viimeinkin omaishoidon tuesta tulisi sellainen, että se olisi kaikkialla, koko Suomessa, tasapuolinen ja myös nämä kriteerit olisivat tasapuolisia. Että nythän ne kriteerit ovat ihan erilaisia eri hyvinvointialueilla. Se on kyllä tosi ikävää. Olisi kyllä tärkeätä, että tasapuolisuus täällä säilyisi ja taattaisiin myös omaishoitajille ja omaishoidettaville hyvä tulevaisuus. — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Kyllönen.

16.50 Merja Kyllönen vas: Arvoisa herra puhemies! Vuosikymmenet sote-palvelut ja vanhustenhoivan täyttänyt vuoropuhelu ja keskustelunavaukset ovat pyörineet lähinnä erilaisen tuottavuus- ja tehokkuusajattelun ympärillä. Sitä viljaa niitämme tänä päivänä. Mitä me tarvittaisiin, olisi enemmän keskustelua vaikuttavuudesta ja ennen kaikkea tekemisen ja toiminnan vaikuttavuudesta.

On arjen realiteetti, ettei kaikista nuorista suomalaisista voi tulla jatkossakaan hoitajia. Näin ei voi ainakaan olla meidän yhteinen tavoite, jos me ajatellaan, että kaikki ikäihmiset myöskään eivät ole vuoteeseen hoidettavia. Ennaltaehkäisevä työ on mielestäni kaiken tekemisen kivijalka, ja kuntouttava työ arjessa, niin että jokaisen voimavaroja, osaamista ja kykyjä edistetään päivittäin. Siitä meillä on yhteinen vastuu. Mikään hyvinvointialue, mikään kunta tai kaupunki tai toimijaketju ei pysty yksinään vastaamaan siitä muutoksesta, mikä tarvitaan kokonaisuennonnoituksessa meidän ikääntymiseen.

Olen omassa perhepiirissäni ikäihmisten kanssa touhunnut vuosikaudet ja havainnut sen valtavan merkityksen, mikä on sillä, että yhdessä aktivoidaan ja tehdään asioita. Jos niitä asioita tehdään aina toisen puolesta, niin mikään kunto ja terveys eivät ikinä säily. Millaisen vanhuuden me haluaisimme itse itsellemme? Millaisen vanhuuden me haluamme taata tuleville ikääntyville ihmisille? Ainakin itse haluaisin turvata ikääntymisen, jossa myöskin terveys, kunto ja oma tekeminen säilyisivät, itsenäinen vaikuttaminen, osallisuus, ja mielellään niin, että asumisratkaisut olisivat sellaisia, jotka mahdollistaisivat elämän ilman ikuista yksinäisyyden iestä. Aika moni näistä asioista, mitä meidän ikäihmisten palveluissa ja hoivassa tänä päivänä tapahtuu, minkälaisia ikäviä esimerkkejä meillä viikoittain tulee, lähtee hyvin pitkälti siitä, että asumisratkaisut eivät ole kunnossa, ihmiset ovat yksinäisiä ja myöskin sairastuvat sen vuoksi.

Pöytäkirja PTK 154/2022 vp

Minulla itselläni on ollut mahdollisuus lukea myöskin kuuluisia tilastoja ja analyysyjä siitä, mitä meidän kuntasektorilla terveydenhuollon parissa tai ikäihmisten hoivassa toimivien hoitajien määrän osalta on tapahtunut. Vuodesta 2010 tarve ja kasvupaine hoitoalalla ovat olleet isoja, ja käytännössä itse asiassa tilastot aika selvästi osoittavatkin sen, että vasta tämän hallituksen aikana on tehty konkreettisia isoja muutoksia sen suhteen, miten esimerkiksi avustavaa henkilöstöä, hoiva-avustajia, koulutetaan, miten lähihoitajien työpainosta kohdennetaan ja miten tehdään toimenpiteitä, joilla varmistetaan, että koulutuksen tasapaino olisi tulevina vuosina vastaamassa myöskin eläköityvien hoitajien katoamiseen toimintakentältä.

Esimerkiksi sairaanhoitajien tarve on kasvanut jo hyvin pitkään, mutta sairaanhoitajakoulutuksen aloituspaikkojen määrän konkreettiseen nostoon sillä tavalla, että se vastaisi tarpeen lisäksi myöskin tähän eläköitymiskokonaisuuteen, on vastattu tällä hallituskaudella. Nämä lisäykset alkavat näkyä tutkintomäärissä vasta vuonna 24 ja siitä eteenpäin, ja Keva on arvioinut, että seuraavan kymmenen vuoden aikana eläkkeelle siirtyy 13 000 sairaanhoitajaa eli vuosittain keskimäärin 1 300. Kuten mainitsin, nämä koulutusmäärien lisäykset kattavat tämän eläköitymisen, mutta sen lisäksi meidän on huomioitava se, että jotta koko tässä kokonaisjärjestelmässä on kyettävä muuttamaan, että kokonaiskuvio ei ole vuosi toisensa jälkeen se, että me tarvitsemme entistä enemmän tekijöitä meidän ikäihmisten hoivaan. Sehän kertoo siitä, että me epäonnistumme tai meillä ei ole ollut sellaista tavoitetta, että meidän ikääntyvät ihmiset jaksaisivat entistä pidempään olla omatoimisia ja tehdä asioita oman elämänsä eteen ja olla myöskin oman elämänsä ohjaksissa. Oma äitini on jossakin vaiheessa keskusteluissa todennutkin hyvin sen, että niin kauan kuin jaksan olla oman elämäni ohjaksissa, se elämä on hyvää ja siihen on mahdollisuus vaikuttaa. Sen jälkeen kun niistä ohjaksista vastaa joku muu, tulee huoli ja hätä siitä, millainen on tulevaisuus. Näihinkin asioihin on vastattava, mutta mahdollisimman pitkä on oltava sen ajan, jolloin ihminen voi olla oman elämänsä ohjaksissa. — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Satonen.

16.55 Arto Satonen kok: Arvoisa puhemies! Ihan kaksi näkökulmaa tähän asiaan vielä. Ensimmäinen on tämä hoitajamitoitus:

Totta kai on tärkeää, että me pyritään saamaan enemmän hoitajia sinne, ja se palvelu on tietysti vanhuksille ja ikäihmisille parempaa siinä vaiheessa, kun hoitajia on enemmän, mutta ei tätä saldoa kyllä sillä tulla mittaamaan, mikä numero on laissa, vaan se tullaan mittaamaan sillä, mikä tilanne on kentällä. Tilanne on kentällä nyt huonompi kuin se on ollut minun tietääkseni koskaan sinä aikana, kun minä olen tätä seurannut. Jos esimerkiksi minun vaalipiirissäni otetaan esimerkiksi vaikka Kuhmoinen tai Punkalaidun, siellä on uusia vanhuksille tehtyjä tiloja, joissa ovat viimeisen päälle huoneet kunnossa, ja sinne on jono ihmisiä tulossa hoitoon, mutta heitä ei voida sinne ottaa, koska ei ole hoitajia. Tämä on tilanne kentällä, ja siinä eivät auta yhtään numerot, montako hoitajaa pitäisi olla, kun ei kerta kaikkiaan ole, ja tiloja ei voida hyödyntää.

Toinen juttu on tämä koulutuksen lisääminen: On tietysti hieno asia, että koulutusta lisätään, mutta jos vaikka minun kotipaikkakunnallanikin on 40 lähihoitajan koulutuspaikkaa ja sinne hakee vähän yli 20, niin ei se hirveästi hyödytä, että sinne laitetaan jatkossa 60 paikkaa auki, kun ei edellisiäkään saatu täyteen.

Pöytäkirja PTK 154/2022 vp

Eli kyllä tässä on pitkältä ajalta tehty virheitä, että tästä hoitajien saatavuudesta ei ole riittävästi pidetty huolta, ja on pakko sanoa, että nimenomaan nyt ja tämän vaalikauden aikana tämä tilanne on vain heikentynyt, riippumatta siitä, mitä lakipäätöksiä täällä on tehty.

Arvoisa puhemies! Toinen asia, tähän omaishoitoon: Omaishoidon tuki -asiassa, johon täällä edustaja Juvonen viittasi, olen siltä osin hänen kanssaan samaa mieltä, että tämä on vakava asia, mutta en kyllä näe tätä minään puoluepoliittisena asiana. Ainakin Pirkanmaalla oli niin, että tämä yhteensovitus tehtiin — itse en ole aluevaltuuston jäsen, mutta olen tätä seurannut — ja silloin niiden kuntien omaishoitajat, joissa oli keskimääräistä paremmat palkkiot, kuten esimerkiksi Sastamalassa, kaikki menettivät, ja siellä osa menetti satoja euroja kuukaudessa, mutta ei tämä ollut minkään yksittäisen puolueen tekemä päätös, vaan minun ymmärtääkseni se tehtiin siellä yhteisenä päätöksenä. Oli tietysti myös niitä, joiden palkkiot paranivat, koska heillä oli ollut pienemmät palkkiot omissa kunnissaan. Ei tietysti ole järkevää ajaa omaishoitajia ahtaalle, koska on itsestäänselvää, että ilman omaishoitoa me ei selvitä mitenkään näistä vanhustenhoidon haasteista, ja sen takia meidän tulee kannustaa ja tukea meidän omaishoitajia ja tätä asiaa kannattaa siellä alueilla todellakin miettiä.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Könttä.

16.58 Joonas Könttä kesk: Arvoisa puhemies! Huoli vanhustenhoivan hälyttävästä tilanteesta on aito ja vakava. Ikäihmisten arvokas vanhuus ja sen turvaaminen on kunniatehtävä. Oman haasteensa tähän luo maamme ikärakenne, niin sanottu huoltosuhde, kun Suomessa työtä tekeviä ihmisiä on yhä vähemmän ja hoivaa tarvitsevia yhä enemmän. Tämä tilanne ei tietysti voi tulla yllätyksenä, sillä maamme väestökehitys on ollut tiedossa jo 2000-luvun alusta alkaen.

Akuutti hoitajapula on aiheuttanut mittavia ongelmia maamme sosiaali- ja terveydenhuollossa. Erityisesti vanhustenhoivan tilanne on katastrofaalinen. Sekä julkisten että yksityisten toimijoiden on hoitajapulan takia ollut täysin mahdotonta löytää tekijöitä, mikä on johtanut ainoana mahdollisuutena sulkemaan jopa hoivapaikkojen osastoja, jotta lakia ei rikottaisi. Hoitajamitoituksen lykkääminen on tämän takia välttämätöntä, sillä hoitajia ei ole riittävästi. Jos 0,7:n hoitajamitoitus olisi toteutettu alkuperäisessä aikataulussa, olisi se tarkoittanut sitä, että hoivapaikkoja olisi suljettu nykyistä enemmän.

Terveydenhuoltojärjestelmämme ongelmat juontavat kuitenkin kauemmas, 1990- ja 2000-luvun alun rahoitusleikkauksiin. Nyt onkin tärkeää, että uusien hyvinvointialueiden tärkeimpänä tehtävänä tulee olla huolehtia kaikkien meidän suomalaisten pääsystä sosiaali- ja terveyspalveluihin. Vaikka sosiaali- ja terveyspalvelu-uudistus, niin sanottu sote-uudistus, kesti yli 14 vuotta, se vaati hyvin paljon luovuutta siinäkin, mikä menee perustuslakivaliokunnan tarkastelusta läpi ja mikä ei. On hyvä, että tämä uudistus on nyt tehty, vaikka se tehtiinkin viime tipassa.

Tärkeintä kuitenkin on se, että turvaamme vanhustenhoivan, että huolehdimme seniorikansalaisista, siis heistä, jotka ovat tämän maan rakentaneet ja joilla nyt on aika saada vastinetta myös sille työlle, jonka he ovat isänmaan puolesta tehneet. Ja mielestäni edustaja Satonen puhui aivan oikein siitä, että kysymys ei sinällään ole puoluepolitiikasta vaan kaikkien meidän tahdosta. Voimme tietysti tuijottaa paljon myös niitä historian virheitä, mutta jos me haluamme ratkaista tämän ongelman, niin nyt on aika katsoa eteenpäin ja

Pöytäkirja PTK 154/2022 vp

miettiä hyvinvointialueilla ja valtion tasolla, kuinka me turvaamme vanhuksille arvokkaan vanhuuden, jonka he ovat toden totta ansainneet.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Essayah.

17.01 Sari Essayah kd: Kiitoksia, arvoisa puhemies! On totta kai tärkeätä, että täällä myöskin rakentavasti keskustelemme siitä, millä tavalla tähän hoitajapulaan voidaan etsiä ratkaisuja. Mutta kuitenkin nyt muistutan vielä tässä aluksi siitä, että tämä oli vasemmis-ton keskeinen vaalilupaus, joka tehtiin tarkoituksella niin, että ei lähdetty hakemaan niitä resursseja, joita tämän vaalilupauksen täyttäminen oikeasti tarvitsee. Ja vasta vuonna 2021 todellakin työryhmä pistettiin pohtimaan, että mitenkähän tämä hoitajamitoitus pystytään täyttämään. Siinä mielessä tämä on ollut hallitukselta vastuutonta toimintaa. Ja vielä sitten se, niin kuin tuolla aiemminkin on käyty läpi, että Kela-korvaukset lakkautettiin, ja sillä perusteltiin sitä, että todellakin tällä sitten pelastetaan tämä hoitajamitoitus. Nyt sekä ollaan sitten menetetty Kela-korvaukset että hoitajamitoitus on jouduttu lykkäämään, niin että ei-hän tämä niin hyvin varmasti mennyt kuin mitä olisi voinut odottaa.

Mutta mennään nyt siihen rakentavampaan puoleen eli mietitään, millä niitä hoitajia saataisiin. Kristillisdemokraatit ovat aika monilla hyvinvointialueilla nyt esittäneet ratkai-suksi päivityskoulutusta. Meillä on 70 000 sote-alan koulutuksen saanutta ihmistä, ja siel-lä on paljon niitä, jotka ovat olleet 10—15 vuotta pois sieltä sote-alalta, eikä sinne ihan noin vain hypätä, vaikka se koulutus olisikin. Varmasti monella se rima on aika korkealla mennä sitten. Hoitotyön käytänteet ovat muuttuneet, kaikki järjestelmät ovat muuttuneet, monenlainen asia lääkehoidossa ynnä muussa tarvitsee varmasti päivitystä. Me olemme tehneet monilla hyvinvointialueilla esitykset siitä, että siellä paikallisen koulutuksen jär-jestäjän kanssa lähdetään rakentamaan tämmöistä päivityskoulutusta. Esimerkiksi Pohjois-Savossa siihen on nyt tartuttu ja lähdetään miettimään, millä tavalla osittain työvoimapo-liittisena koulutuksena mutta myöskin ihan ammattikorkeakoulun kanssa lähdetään tällai-sia päivitysmoduuleja rakentamaan. Tietysti tässä tullaan siihen, että meidän pitäisi muu-toinkin, ei pelkästään sote-alan koulutuksen suhteen vaan ylipäättänsäkin, miettiä sitä, että tässä koulutuksen rahoituksessa pitäisi tulevaisuudessa enemmänkin koulutuksen järjestä-jä palkita siitä, että he järjestävät tällaista erilaista moduulikoulutusta, kuin että mietitään pelkästään sitä tutkintopainotteista rahoitusta. Jos me vain pelkästään tuijotamme niitä tut-kintoja, niin silloin voisi jopa sanoa, että moni tämmöiseen elinikäiseen oppimiseen liitty-vä haaste jää vaille vastausta, ja siksi tätä rahoitusta pitäisi pystyä sitten tulevalla hallitus-kaudella varmistamaan.

Vielä tuosta omaishoidosta, joka on täällä noussut keskusteluun: Tämä on myös sellai-nen asia, että hyvinvointialueilla on ymmärrettävä, että omaishoidon tuki on samalla hyvin keskeinen strateginen panostus siihen, millä siellä hyvinvointialueilla tulevaisuudessa tul-laan pärjäämään. Perhehoito, omaishoidon tuki, nämä palkkiot, palkkioitten tasot ovat nii-tä, joissa sitä harmonisaatiota pitäisi tehdä ylöspäin. Pitäisi katsoa, mitkä ovat parhaat käy-tänteet eri kunnissa olleet, ja sen mukaisesti olisi mentävä. Onneksi aika monilla hyvin-vointialueilla on pystytty lähtemään siitä tilanteesta, että yritetään mennä sen parhaimman käytänteen mukaisesti. Mutta tiedän niitäkin hyvinvointialueita, joilla on menty niin sano-tusti pohjan mukaisesti.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Räsänen.

Pöytäkirja PTK 154/2022 vp

17.04 Päivi Räsänen kd: Arvoisa herra puhemies! Edustaja Satonen kertoi täällä Pirkanmaan ratkaisusta, millä tavalla hyvinvointialueella on harmonisoitu omaishoidon palkkioita joidenkin kuntien osalta alaspäin, mikä on tietysti ikävää niiden omaishoitajien kannalta, joilla palkkiot sitten laskevat. Meillä Kanta-Hämeen hyvinvointialueella päädyttiin siihen, että omaishoidon tuki harmonisoidaan korkeimman palkkion mukaan, joka oli omassa kotikunnassani Riihimäellä, ja tämä oli meille kristillisdemokraattien valtuustoryhmälle alusta lähtien tärkeä asia, jota pidimme esillä ja jota vaadimme. Olenkin sitä mieltä, että kyllä hyvinvointialueiden päätöksissäänkin on kysymys politiikasta. Sitä vartenhan aluevaltuustot ovat, ja sitä varten puolueet ovat sinne edustajiaan lähettäneet.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Juvonen.

17.05 Arja Juvonen ps: Kiitos, arvoisa puhemies! Myös itse vielä mainitsen tuon omaishoidon tuen. Omalla alueellani Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueella me perussuomalaiset esitimme, että tukea olisi maksettu korkeimman alueella maksetun määrän mukaisesti. Eli esitimme sitä korkeinta summaa, ettei keneltäkään olisi leikattu. Pidimme ääretömän hyvänä sitä, että totta kai niiden, joilla oli matalampi omaishoidon tuki jossakin kunnassa, tuki nousi. Tässä esityksessä, mikä meillä oli, olivat muun muassa sosiaalidemokraatit mukana, elikkä meillä oli täysin yhteinen linja sosiaalidemokraattisen puolueen kanssa siinä, että me halusimme sen korkeimman luokan, mutta valitettavasti se oli puoluepolitiikkaa ja asiasta äänestettiin. Tässä kyllä kokoomus näytti kovat kasvonsa ja oli valmis leikkaamaan sen 350 euroa muun muassa espoolaisilta vaikeimman tason hoidon omaishoitajilta. Eli me puhumme niistä omaishoitajista, jotka hoitavat todella sairasta henkilöä siellä omassa kodissa, ja se työ on 24/7-työtä, niin että se on kyllä täysin kohtuuton leikkaus. Onko se omaishoitajan työn arvostus itse asiassa sitten muuta kuin puheissa ja paperilla, koska teoilla olisimme voineet nyt vaikuttaa siihen, että se omaishoidon tuki olisi ollut korkeampi. Eli kyllä oikeasti on paljon töitä tehtävänä. [Leena Meren välihuuto]

Perussuomalaiset ovat myös esittäneet kautta aikain, että omaishoidon tuki olisi verotonta — kuten edustaja Meri tuossa totesi — ja tämä on myös yksi tavoite, mihin tulee tähdätä. Omaishoitajille arvostusta ja myös työssä oleville omaishoitajille mahdollisuus osallistua läheisensä hoitoon esimerkiksi lainsäädäntöä muuttamalla niin, että työnantajalla on velvollisuus, ei ainoastaan pyrkimys, antaa vapaata silloin, kun kotona on vaativaa hoitoa tarvitseva läheinen. Samoin myös erityishoitoraha siihen hoitotyöhön, kun työssäkäyvä omaishoitaja siirtyy hoitamaan läheistään. Olen tehnyt asiasta lakialoitteen ja kuulin ilokseni, että esimerkiksi saattohoidossa olevan läheisen hoitajalle harkitaan sitä erityishoitorahaa. Se on ministeriössä jossakin ollut valmistelussa, käsittelyssä, pohdinnassa, miten se erityishoitoraha olisi mahdollista järjestää. — Kiitos.

Keskustelu päättyi ja asian käsittely keskeytettiin.

5. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi postilain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 58/2022 vp

Valiokunnan mietintö LiVM 22/2022 vp

Pöytäkirja PTK 154/2022 vp

Toinen käsittely

Puhemies Matti Vanhanen: Toiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 5. asia. Nyt voidaan hyväksyä tai hylätä lakiehdotus, jonka sisällöstä päätettiin ensimmäisessä käsittelyssä. — Keskustelu, edustaja Essayah.

Keskustelu

17.08 **Sari Essayah kd:** Kiitoksia, arvoisa puhemies! Tässä yhteydessä haluan vain lyhyesti muistuttaa, miten äärimmäisen tärkeä paikallislehtien lehtituki tai mediatuen nimellä kulkeva niin sanottu jakelutuki on, koska paikallislehdet ovat kyllä niitä luetuimpia lehtiä alueillaan ja ovat myöskin sitten tätä median monimuotoisuutta turvaamassa. Siinä mielessä tietysti on hyvä muistaa, että se syy, miksi nyt sitten tätä mediatukea tarvitaan, lähtee siitä, että tässä laissa lähdetään näitä jakelupäiviä vähentämään. Tämähän tietysti olisi sitten erityisen kova isku, totta kai, näille viisipäiväisille ja seitsemänpäiväisille lehdille, joita tässä jakelutuessa huomioidaankin. Ylipäänsäkin yli kolme kertaa viikossa ilmestyvät lehdet, mutta juurikin nämä paikallislehdet, jotka ilmestyvät yksi—kaksi kertaa, olisivat jäämässä tämän tuen ulkopuolelle, ja siksi on todella tärkeää, että tässä valiokunnan mietinnössä on tämä voimakas ponsilausuma, joka velvoittaa tätä tukea nyt sitten myöskin näille lehdille tuomaan tulevaisuudessa.

Tietysti Postin hinnoittelu on ollut aika kova. Tässä syksyllä on tapahtunut melko kovia hinnan nostoja, ja tämä yhdessä sen näkymän kanssa, jossa todellakaan nämä paikalliset pienet lehdet eivät enää olisi kuuluneet tämän mediatuen piiriin — eivätkä kuulu, ennen kuin tehdään sitten niitä päätöksiä, joilla tämä saadaan aikaiseksi — on kyllä todellakin paikallislehtien kohdalla synkentänyt tulevaisuudennäkymiä. Siellä on jopa harkittu sitä, joudutaanko lehti kenties jollakin aikavälillä lopettamaan, mutta se olisi äärimmäisen suuri menetys. Toivon, että tosiaankin nyt tämä eduskunnan hyvin selkeä, tiukka valiokunnan lausuma saa sitten sen arvon, mikä sille kuuluu, ja asiaa lähdetään valmistelemaan. — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Satonen.

17.10 **Arto Satonen kok:** Arvoisa puhemies! Tästä asiasta olen täysin samaa mieltä kuin edustaja Essayah ja myöskin samaa mieltä kuin liikenne- ja viestintävaliokunnan enemmistö. Oli todella tärkeä asia, että tämä yksi—kaksi kertaa viikossa ilmestyvien paikallislehtien asia on tässä huomioitu, ja toivotaan nyt, että se myös konkretisoituu.

Pienillä paikkakunnilla on iso riski, että nämä paikallislehtien toimintaedellytykset loppuvat. Ne ovat hyvin ohuella langalla tälläkin hetkellä. Ne rahamäärät ovat aika pieniä, mitkä siellä pyörivät. Sen jälkeen, jos se paikallislehti sieltä loppuu ja ollaan pelkästään jonkun nettisivuston varassa, se nettisivusto varmaan sinänsä toimii ja siellä on erilaista keskustelua, mutta kukaan ei enää tee toimituksellista aineistoa sinne eikä vastaa siitä, mitä se sisältö siellä on.

Tämä on todella tärkeä juttu, että nämä paikallislehdet säilyvät, ja mielestäni liikenne- ja viestintävaliokunta on tässä tehnyt hyvää työtä, kun tämä asia on huomioitu.

Keskustelu päättyi.

Pöytäkirja PTK 154/2022 vp

Eduskunta hyväksyi ensimmäisessä käsittelyssä sisällöltään päätetyn, hallituksen esitykseen HE 58/2022 vp sisältyvän lakiehdotuksen. Lakiehdotuksen toinen käsittely päättyi. Eduskunta hyväksyi mietintöön sisältyvät lausumaehdotukset. Asian käsittely päättyi.

6. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi sukupuolen vahvistamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 189/2022 vp
Kansalaisaloite KAA 6/2021 vp
Valiokunnan mietintö StVM 42/2022 vp

Ensimmäinen käsittely

Puhemies Matti Vanhanen: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 6. asia. Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö StVM 42/2022 vp. Nyt päätetään lakiehdotusten sisällöstä. — Edustaja Lohi.

Keskustelu

17.12 **Markus Lohi kesk** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Sosiaali- ja terveysvaliokunnan puheenjohtajana esittelen valiokunnan mietinnön tästä asiasta aika tiiviisti.

Esityksessähän ehdotetaan säädettäväksi laki sukupuolen vahvistamisesta ja muutettavaksi 12:ta muuta lakia. Esityksen tavoitteena on säätää itsemääräämisoikeutta kunnioittava laki sukupuolen vahvistamisesta pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelman mukaisesti. Tavoitteena on vahvistaa henkilön itsemääräämisoikeutta erottamalla sukupuolen oikeudellinen vahvistaminen lääketieteellisistä tutkimuksista ja hoidoista. Sukupuolen oikeudellisen vahvistamisen erottamista lääketieteellisistä tutkimuksista ja hoidoista on valiokunnan asiantuntijakuulemisissa kannatettu yleisesti, mutta on myös katsottu, että oikeudellisen sukupuolen muutoksen edellytyksenä tulisi jatkossakin olla lääketieteellinen selvitys.

Hallituksen esityksen mukaan voimassa oleva lisääntymiskyvyttömyysvaatimus on erityisesti Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomion valossa Suomea sitovien ihmisoikeusvelvoitteiden vastainen ja se on poistettava sukupuolen vahvistamisen edellytyksenä. Suomi on saanut kansainvälisiltä ihmisoikeus- ja sopimusvalvontaelimiltä useita suosituksia lisääntymiskyvyttömyysvaatimuksen poistamiseksi translaista. Myös eduskunnan apulaisoikeusasiamies on kiirehtinyt translain muuttamista siten, että siitä poistetaan lisääntymiskyvyttömyyden vaatimus sukupuolen vahvistamisen edellytyksenä.

Edellä esitettyyn viitaten sosiaali- ja terveysvaliokunta katsoo, että sukupuolen vahvistamista koskevan lainsäädännön uudistus on kiireellinen ja välttämätön. Valiokunta ehdottaa lakiehdotusten hyväksymistä jäljempänä todetuin muutoksin.

Keskeinen muutos tässä on esitetyn lain 2 §, jossa säädetään hakemuksesta ja sen käsittelystä, ja valiokunta ehdottaa sukupuolen vahvistamiseen liittyvien väärinkäytösmahdollisuuksien rajoittamiseksi, että pykälään lisätään uusi 5 momentti, jonka mukaan uuden hakemuksen sukupuolen vahvistamiseksi voi tehdä aikaisintaan, kun yksi vuosi on kulunut edellisestä sukupuolen vahvistamisesta. Säännöksessä mahdollistetaan kuitenkin uusi hakemus sukupuolen vahvistamiseksi aiemmin, jos uuden hakemuksen tekemiselle on erityi-

Pöytäkirja PTK 154/2022 vp

sen painava syy. Tällainen erityisen painava syy voi liittyä esimerkiksi hakijan terveydentilaan.

Arvoisa puhemies! Valiokunta on tästä hyväksynyt äänestyksen jälkeen myös kaksi lausumaehdotusta, joista ensimmäinen: ”Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto arvioi ja valmistelee tarvittavat säädösmuutokset transsukupuolisten lasten ja nuorten itsemääräämisoikeuden edistämiseksi sukupuolen vahvistamisessa.” Ja toinen lausumaehdotus: ”Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto arvioi lain vaikutuksia urheiluun ja ryhtyy tarvittaessa toimiin urheilujärjestöjen toiminnan tukemiseksi muutoksessa sekä tarvittaessa lainsäädäntötoimiin.”

Puhemies! Tästä mietinnöstä on jätetty kaksi hylkäävää vastalauseita. Toinen niistä on keskustalaisten valiokunnan jäsenten jättämä ja toinen perussuomalaisen jäsenten jättämä. Esittelen tuon toisen vastalauseen eli keskustan edustajien jättämän vastalauseen siten toisessa puheenvuorossani.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Juvonen.

17.16 Arja Juvonen ps: Arvoisa herra puhemies! Hyvät kansanedustajat! Käsittelyssä on siis hallituksen esitys eduskunnalle laiksi sukupuolen vahvistamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi eli niin sanottu translaki. Nyt käsiteltävänä oleva esitys tarkoittaisi, että sukupuoli-merkinnän vaihtaminen perustuisi ainoastaan henkilön omaan ilmoitukseen hänen sukupuolen kokemuksestaan. Sukupuolen vahvistamisen edellytyksenä ei enää olisi lääketieteellistä selvitystä tai diagnoosia. Näin siis mahdollistetaan sukupuoli-merkinnän vaihtaminen kenelle tahansa, ei ainoastaan transsukupuoliselle. Kun vielä sukupuoli-merkintää voi vaihtaa niin monta kertaa kuin haluaa, mahdollistetaan mittavat väärinkäytökset, joista on merkittävää haittaa muille kuin sukupuoltaan vaihtavalle. Näihin kielteisiin vaikutuksiin, joista saimme kuulla valiokunnan asiantuntijakuulemisissa, hallituspuolueet ja kokoomus eivät kuitenkaan suhtautuneet vakavasti, eikä esityksen keskeisimpiä ongelmia korjattu. Perussuomalaisen kanta on selkeä: sukupuoli ei ole ilmoitusasia. Me perussuomalaiset emme hyväksy tätä esitystä vaan tulemme esittämään hylkäystä siinä käsittelyssä, kun hylkäyksen esittämisen aika on. Esitämme myös lausuman.

Mikään Suomea sitova ihmisoikeussopimus ei vaadi Suomea toteuttamaan hallituksen ehdotusta oikeudellisen sukupuolen subjektiivisesta itsemäärittelystä. Myöskään Euroopan ihmisoikeustuomioistuimien ei vaadi itsemäärittelyä oikeudelliseen sukupuoleen, eikä lääketieteellisten tutkimusten tai sukupuoli-dysforiadiagnoosin vaatimista sukupuolen oikeudellisen vahvistamisen ehtona kansallisessa lainsäädännössä ole muutenkaan kielletty. Hallitus käyttää keppihevosenä ongelmallisenä pidettyä nykyisen lainsäädännön lisääntymiskyvyttömyyden vaatimusta tehdäkseen merkittävästi laajempia muutoksia kuin olisi ollut tarpeen.

Arvoisa puhemies! Hallituksen esityksen perustelut ovat vahvasti ristiriidassa sen todellisen sisällön kanssa. Esityksen mukaan henkilö voitaisiin vahvistaa kuuluvaksi toiseen sukupuoleen kuin mihin hänet on väestötietojärjestelmään merkitty, jos hän esittää selvityksen siitä, että hän pysyvästi kokee kuuluvansa vahvistettavaan sukupuoleen. Esityksessä selvitykselle ei kuitenkaan ole asetettu minkäänlaista kriteeristöä, jonka perusteella sukupuoli-kokemuksen pysyvyyttä arvioitaisiin. Hallituspuolueet suostuivat pitkän väännön jälkeen siihen, että sukupuolta voisi vaihtaa vain vuoden välein, mutta tästäkin voitaisiin poiketa erityisen painavasta syystä. Millainen pysyvä sukupuoli-kokemus on kyseessä, jos su-

Pöytäkirja PTK 154/2022 vp

kupuolimerkintää vaihdetaan vuoden välein? Miksi hallitus haluaa mahdollistaa tällaisen pelleilyn, jolla ei ole mitään tekemistä transsukupuolisuuden kanssa?

Esitystä ei myöskään voi perustella suomalaisten enemmistön tahdolla. Vuonna 2020 Taloustutkimus selvitti suomalaisten kantoja translakiin. Tutkimuksessa kaksi kolmasosaa vastaajista ei halunnut muuttaa nykyistä translakia siihen suuntaan, ettei sukupuolen vaihtaminen enää edellyttäisi lääketieteellisiä ja psykiatrisia tutkimuksia. Alaikäisten sukupuolenvaihtoon suhtauduttiin tutkimuksen mukaan kielteisemmin. Kysymykseen, tulisiko sukupuolenvaihto ja siihen liittyvät hormonihoitot ja leikkaukset sallia myös alaikäisille, 78 prosenttia vastasi kieltävästi. Tästä huolimatta hallituspuolueet ja kokoomus leipoivat miehintöön lausuman, jossa halutaan laajentaa sukupuolen vahvistaminen myös lapsille ja nuorille. [Päivi Räsänen: Se on kyllä järkyttävää!]

Arvoisa puhemies! Vaikka hallitus on itse hallitusohjelmassaan linjannut, että sukupuolivaikutusten arvioinnin tulee sisältyä kaikkien ministeriöiden alaisten hallinnon toimintoihin, tämän esityksen kohdalla sukupuolivaikutusten arviointi on jäänyt pahasti puolitiehen. Esityksen vaikutuksia on arvioitu keskeisiltä osin vain sukupuoltaan vaihtavan itsensä kannalta, mutta kielteiset vaikutukset muihin yhteiskunnan jäseniin on unohdettu lähes kokonaan. Tätä laajempaa sukupuolivaikutusten arviointia peräänkuulutettiin myös valionkunnan asiantuntijakuulemisissa.

Koska laissa ei ole määritelty päteviä tai epäpäteviä syitä juridisen sukupuolen vaihtamiseksi, sen muuttaminen on mahdollista myös muille kuin transsukupuolisille. Muualta maailmasta on nähtävissä runsaasti varoittavia esimerkkejä siitä, mihin mahdollisuus vaihtaa sukupuolta ilmoituksella johtaa käytännössä. Mahdollisuutta ovat käyttäneet ahkerasti rikolliset. Konkreettisenä esimerkkinä: lain tultua voimaan naisiin kohdistuneista seksuaalirikoksista tuomittu mieshenkilö voi hakea sukupuolensa vahvistamista naiseksi siinä tarkoituksessa, että hänet sijoitettaisiin naisvankilaan.

Arvoisa puhemies! Sukupuolen oikeudellinen vahvistaminen puhtaasti subjektiivisin perustein ja erityisesti naisten oikeudet ovat joka tapauksessa ristiriidassa keskenään. Naisilla ja tytöillä, kuten vastaavasti tietysti myös miehillä ja pojilla, on perinteisesti ollut oikeus omiin tiloihin ja palveluihin turvallisuuden ja yksityisyyden takaamiseksi, esimerkiksi vessat, pukuhuoneet ja pesutilat. Esimerkiksi Islannissa oikeudellisen sukupuolen itsemäärittely on kuitenkin johtanut muun muassa uimahalleissa käytäntöön, jonka mukaan ulkoiselta olemukseltaan biologisen miehen oletetaan olevan transnainen, jos hän on naisten suihkutiloissa, eikä tätä asiaa voida kyseenalaistaa.

Arvoisa puhemies! Merkittävä epäkohta liittyy myös urheilun naistensarjoihin. Kilpaurheilussa on usein kaksi sukupuolisarjaa, koska biologisella sukupuolella on merkittävä vaikutus suorituskyyneen ja fyysiseen kapasiteettiin monissa lajeissa. Olympiakomitean asiantuntijalausunnon mukaan kilpaurheilun uskottavuus edellyttää, että kilpailijoilla on tasapuoliset toimintaedellytykset eikä yksilöillä ole suhteessa toisiin epäreilua tai suhteetonta etua. Eli tämänkin ongelman tämä laki tuo tullessaan.

Tulemme esittämään seuraavassa käsittelyssä sitten tälle laille hylkyä.

Viikonloppuna kiertäessäni pitkin Uuttamaata ei tullut yksikään keskustelijaa, joka siinä kävi juttelemassa, kehumaan tätä lakia. Päinvastoin ihmiset kokivat, että kyllä tämä laki olisi pitänyt valmistella uudelleen. — Kiitos. [Iiris Suomela: Ehkä se kertoo enemmän perussuomalaisten kannattajista kuin suomalaisista yleisesti ottaen!]

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Hyrkkö.

17.23 **Saara Hyrkkö vihr:** Arvoisa puhemies! Tätä hetkeä on odotettu, ja sen puolesta on moni tehnyt työtä. Pääsemme vihdoinkin korjaamaan auttamattomasti vanhentuneen translain. Translain uudistuksen myötä laista poistuu vaatimus lisääntymiskyvyttömyydestä ehdon sukupuolen vahvistamiselle. On korkea aika, että tämä lainsäädäntömme häpeätahra poistetaan. Lisäksi sukupuolen juridinen vahvistaminen eriytetään lääketieteellisistä hoidoista. Uudistus vahvistaa transihmisten itsemääräämisoikeutta ja kehollista koskemattomuutta. Suomi on saanut nykyisen lain takia toistuvasti huomautuksia ihmisoikeustoimijoilta. Nykyinen translaki on surullinen esimerkki lainsäädännöstä, joka vaikeuttaa ihmisten päivittäistä elämää ja ennen kaikkea loukkaa ihmisoikeuksia. Tämän lain puitteissa hyvinvointivaltiomme epäonnistuu tehtävässään. Kaikkien ihmisten oikeudet eivät ole yhtäläisiä.

Arvoisa puhemies! Ihmisoikeuksien ei pitäisi olla mielipidekysymys tai omantunnonkysymys. Ne kuuluvat jokaiselle. Kun seuraa julkista keskustelua translaista, ei voi välttyä ajatukselta, että vapaus, yhdenvertaisuus ja maailman muuttuminen pelottavat monia — pelko pois. Maailma, jossa näemme toisemme ja arvostamme toisiamme ja jossa jokainen voi olla turvallisesti oma itsensä, on parempi meille kaikille. Translaissa ei ole kyse vain sanoista ja pykälistä vaan olemassa olevista ihmisistä, ihmisten arjesta, hyväksytyksi tulemisesta, turvallisuudesta, perustavanlaatuisista ihmisoikeuksista, oikeudesta olla oma itsensä.

Arvoisa puhemies! Nyt käsittelyssä oleva laki on merkittävä parannus nykytilaan, mutta kaikkia ongelmia sekään ei korjaa. Juridisen sukupuolen vahvistaminen ei uudistukseenkaan myötä ole mahdollista alaikäisille translapsille ja -nuorille. Tämä ei ole sopusoinnussa lapsen oikeuksien kanssa. Se, että alaikäisellä ei ole mahdollisuutta vahvistaa oikeudellista sukupuoltaan, altistaa translapset ja -nuoret jatkuvalle väärin sukupuolittamiselle ja syrjinnälle. Alaikäisten transihmisten aseman parantamiseksi on käynnistettävä viipymättä valmistelu. Tätä edellytimme myös lakivaliokunnassa. Vihreiden kanta ja tavoite on ollut aiemmin ja on edelleen selkeä: itsemääräämisoikeus kuuluu kaikenikäisille. Myös intersukupuolisten lasten tarpeeton kosmeettinen kirurgia tulee kieltää lailla. Translapselle ja -nuorelle sukupuolen juridinen vahvistaminen helpottaisi kohdatuksi tulemistä oikeassa sukupuolella ja tukisi sitä kautta lasten ja nuorten hyvinvointia. Translasten ja -nuorten oman identiteetin vähättely sen sijaan toimii päinvastoin.

Arvoisa puhemies! Työtä yhdenvertaisuuden puolesta tarvitaan niin kauan, kun on nuoria, jotka eivät voi kotona, koulussa tai kadulla olla turvallisesti oma itsensä, niin kauan, kun sukupuolivähemmistöön kuuluvat joutuvat toistuvasti selittämään itseään tuntemattomille bussissa tai neuvolassa ja kohtaamaan syrjintää työelämässä. Ja työtä tarvitaan myös kaiken sen jälkeen. Työ ihmisoikeuksien puolesta ei nimittäin ole mikään väijäämättä etenevä juna, joka jonain päivänä saapuu pääteasemalle, ja maailma tulee valmiiksi. Maailma kyllä muuttuu ja juna menee eteenpäin, mutta me tiedämme kansainvälisten esimerkkien pohjalta, että se juna voi kulkea myös toiseen suuntaan.

Arvoisa puhemies! Jatkossakin tarvitaan siis sitkeää työtä sen puolesta, että jokainen ihminen voi elää omana itsenään ja olla yhdenvertainen lain edessä. Asiat etenevät välillä raastavan hitaasti askel kerrallaan, jokainen askel on silti tärkeä. Vihreissä olemme tehneet hartiavoimin töitä hallituksen sisällä, että lakiesitys vihdoinkin saatiin valmiiksi, ja tulemme tekemään kaikkemme, että se saadaan eduskunnasta läpi. Sukupuolivähemmistöjen oikeudet eivät ole toissijainen tai vähäpätöinen asia. Olen suoraan sanottuna hieman pettynyt sosiaali- ja terveysministeriössä tällä kaudella tehtyyn priorisointiin, jonka myötä juuri trans-

Pöytäkirja PTK 154/2022 vp

lain uudistaminen jäi roikkumaan näin eduskuntakauden kalkkiviivoille. Toki tämän lain ongelmat ovat olleet myös aiempien hallitusten tiedossa, eivätkä ne silti ole ryhtyneet työhön asian korjaamiseksi. Vähintä, mitä näiden viivästysten jälkeen valtio voisi tehdä, on kantaa vastuuta tekemistään ihmisoikeusloukkauksista, pyytää anteeksi ja tarjota korvauksia pakkosteriloinnin kohteeksi joutuneille. [Päivi Räsänen välihuuto]

Arvoisa puhemies! Transihmiset ovat joutuneet odottamaan lain uudistamista ja oikeuksiansa toteutumista jo aivan liian pitkään. On täysin kohtuutonta, että he joutuvat vielä viime metreillä jännittämään, saadaanko laki maaliin, ja kuuntelemaan leimaavaa keskustelua julkisuudessa lain vastustajien suunnalta. Onneksi lain taakse saatiin sosiaali- ja terveysvaliokunnassakin varmistettua enemmistön tuki, olkoonkin että näiden viime hetken viilausten taustalla olevat huolet ovat asiantuntijalausuntojen perusteella lievästi sanottuna hataralla pohjalla. Vetoan kaikkiin kansanedustajiin, jotta laki hyväksytään ja jotta asiasta käytävä keskustelu olisi transihmisiä kunnioittavaa. Nykyinen laki rikkoo itsessään ihmisoikeuksia ja altistaa transihmisiä syrjinnälle. Leimaava puhe puolestaan lietsoo vihapuhetta ja uhkauksia transihmisiä kohtaan. Sanoilla, ja ehkä erityisesti tässä salissa käytetyillä sanoilla, luodaan todellisuutta, joten valitaan sanamme mieluummin empatian kuin ennakkoluulojen pohjalta.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Räsänen.

17.29 Päivi Räsänen kd: Arvoisa puhemies! Tässä esityksessä ei ole kysymys sukupuoli-vähemmistön ihmisarvon vahvistamisesta vaan sukupuolen käsitteen muuttamisesta. Itsemäärittelyä ei ole rajattu transsukupuolisille, vaan kuka tahansa voi vaihtaa sukupuolensa. Ja kuvaavaa esitykselle on, että kiistaa on käyty siitä, voiko sukupuolen vaihtaa kerran kuukaudessa, kuten hallitus esitti, vai kokoomuksen esityksen mukaan kerran vuodessa.

Jatkossa rekistereihin merkitään siis ihmisen kokemus sukupuolesta, ei todellinen, objektiivisesti havainnoitava sukupuoli. Juridinen sukupuoli irrotetaan lääketieteellisestä tutkimuksesta ja diagnoosista ja ihmisen kehollisuudesta, ja sukupuolen voi vaihtaa hakemusmenettelyllä ilman mitään muutosta sukupuolen ilmaisuun tai juridisen sukupuolensa tyyppillisiä ulkoisia piirteitä.

Transsukupuolisuusdiagnoosin saaneilta onkin tullut runsaasti kritiikkiä esitystä kohtaan, koska he kokevat, että uusi lainsäädäntö vie heiltä uskottavuuden. Tätä ei Suomelta edellytetä. Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on vuoden 2017 ratkaisussaan linjannut, että jäsenmailla on laaja harkintavalta asettaa vaatimus transsukupuolisuusdiagnoosista ja sen toteuttamiseksi määrätystä lääketieteellisestä tutkimuksesta [Mari Rantanen: Kyllä!] edellytyksenä tälle sukupuolen oikeudelliselle muutokselle. Hallituksen esityksessä samastetaan virheellisesti käsitteet ”sukupuoli” ja ”sukupuoli-identiteetti”. Kyllähän kokemuksia voi olla monenlaisia, mutta ihan samalla tavalla teemme eron myös esimerkiksi biologisen iän ja oman ikäkokemuksen välillä.

Pidän erityisen harkitsemattomana, jopa järkyttävänä, valiokunnan enemmistön lausumaa, jonka mukaan omaan selvitykseen perustuva sukupuolen vaihtaminen tulisi ulottaa myös nuorille ja lapsille, vieläpä ilman mitään määriteltyä ikärajaa. Nuorisopsykiatrian professori Riittakerttu Kaltiala lausunnossaan valiokunnalle toteaa seuraavasti: ”Nuorisikäisten identiteettikehityksen keskeneräisyyden vuoksi ikärajan alentamista ei tule harakita.” Hänen lausuntonsa on erityisen painava, sillä hän on vuodesta 2011 lähtien vastannut näistä alaikäisten transhoidoista Tampereen yliopistollisessa sairaalassa, jonne hoidot

on keskitetty. Ja hän vielä perustelee seuraavasti: ”Valtaosa nuorten sukupuoli-identiteetistä johtuu nykyisestä mielenterveyden kriisistä ja siitä, että sukupuoli-identiteetti on virallisessa ja sosiaalisessa mediassa nuorille vahvasti tarjolla selityksenä lukuisiin ongelmiin ja reittinä ulos kasvukivuista ja vakavammista vaikeuksista.” Ja professori muistuttaa myös siitä, että 18–22-vuotiaatkin elävät vielä myöhäisnuoruusikää, jossa identiteettikehitys saattaa olla hyvin keskeneräistä.

Transsukupuolisuus, kehodysforia ja niin sanottu muunsukupuolisuus ovat ilmiöinä yleistyneet valtavasti niin Suomessa kuin muissakin verrokkimaissa. Esimerkiksi vuodesta 2010 lähtien oikeudellisen sukupuolensa muuttaneiden henkilöiden määrä on viisinkertaistunut Suomessa, ja erityisen vahvasti tätä tapahtuu tyttöjen keskuudessa.

Yhä nuoremmille esitetään murrosiän hämmennykseen ja ongelmiin ratkaisuksi sukupuolen korjausta, ajatusta väärään sukupuoleen syntymisestä, ja kansainvälisesti verkottuneet, vahvasti rahoitetut LGBT-järjestöt vaikuttavat vahvasti etenkin sosiaalisessa mediasa.

On ironista, että juuri tästä esityksestä puuttuu sukupuolivaikutusten arviointi, nimenomaan naisten ja tyttöjen tasa-arvon kannalta. Työ naisten ja miesten tasa-arvon edistämiseksi muuttuu turhaksi, jos sukupuolen käsitteeltä on pohja pois. Biologinen sukupuoli on muodostanut perustan tasa-arvolaille, jonka tarkoitus on edistää ennen muuta naisten asemaa, ja tällä on vaikutuksensa esimerkiksi naisten mahdollisuuden pärjätä kilpaurheilussa tai naisten turvallisuuden takaamiseen.

Lakiesityksen merkittävin perustelu julkisuudessa, monen järjestön rummuttamana ja myös edustaja Hyrkön esiin ottamana, on ollut luopuminen niin sanotusta pakkosterilisaatiosta. Tästä puhuminen on harhaanjohtamista. Steriloimislakiinhan lisättiin vuonna 2002 silloin säädetyn translain vuoksi kohta, joka mahdollistaa sterilisaation. No, edustaja Hyrkö, montako tällaista pakkosterilisaatiota on tehty? [Leena Meri: Nolla!] Ei yhtään. [Mari Rantanen: Aivan!] THL:n rekisterissä ei ole yhtään tällaista, ei vapaaehtoisesti eikä pakolla tehtyä, niin että en tiedä, kenelle te niitä korvauksia olisitte jakamassa. Tämä translain tarkoittama lisääntymiskyvyttömyys tulee sen seurauksena, että ihminen on itse halunnut muutoksen kehoonsa hormonihoidoilla tai lisääntymiselinten leikkauksilla.

Itsemäärittely vaikeuttaa persoonallisuushäiriöstä tai mielenterveysongelmasta kärsivien ihmisten avuntarpeen havaitsemista sekä oikeanlaisen hoidon saamista. Kehodysforiasta kärsivillä suurella osalla on mielenterveysongelmia, jotka voivat jäädä hoitoa vaille, mikäli päädytään tähän ilmoitusmenettelyyn.

Silloin, kun on kyse ristiriidasta mielen ja kehon välillä, tulisi ensisijaisesti pyrkiä autamaan ihmisen mielen alueen kamppailuja oman sukupuoli-identiteetin suhteen. Kyllä tämä ajatus väärään sukupuoleen syntymisestä, mitä syötetään, vaurioittaa yhä useamman nuoren elämän pysyvästi. Sukupuoliristiriitaa kokevat tarvitsevat tukea ja apua, mutta se ei saa tapahtua heidän oman mielenterveytensä, lasten kasvurauhan ja naisten oikeuksien kustannuksella.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Mäkyinen, Jukka.

17.36 Jukka Mäkyinen ps: Arvoisa herra puhemies! Käsittelyssä oleva translaki on huonosti laadittu ja sisältää porsaanreikiä, joiden vuoksi väärinkäsitykset ovat mahdollisia. Lisäksi laki keskittyy vain sukupuolen vaihtajan oikeuksiin ja unohtaa sen vaikutukset suu-

Pöytäkirja PTK 154/2022 vp

reen enemmistöön, heihin, jotka ajattelevat sukupuolta perinteisesti biologisena miehenä ja naisena.

Tässä lakiesityksessä annetaan siis mahdollisuus pelkästään omalla selvityksellä vaihtaa sukupuoli toiseksi silloin, kun siltä tuntuu, kokemuksen perusteella. Valiokuntakäsittelyssä saatiin sentään vähän muutosta, kun kokoomuksen ehdotuksesta sukupuolta ei saisi vaihtaa sentään ihan kuukauden välein, vaan sopiva vaihtoväli on heidän mielestään keran vuodessa. Mitä merkitystä sukupuolen vaihtojen välillä on sillä ajalla? Tässä ollaan siis nyt tekemässä sukupuolen vaihtamisesta sellainen arkipäiväinen asia, että ihan kuin vaihtaisi määrääjain uudet öljyt autoon.

Tällä hallituksen esityksellä halutaan helpottaa sukupuolen korjaamista tai vaihtamista, mutta sitä ei kuitenkaan esityksen mukaan tarvitse tehdä, vaan tavoitteena on vahvistaa henkilön itsemääräämisoikeutta erottamalla sukupuolen oikeudellinen vahvistaminen lääketieteellisistä tutkimuksista ja hoidoista. Hakemus sukupuolen vahvistamisesta perustuisi henkilön omaan selvitykseen siitä, että hän pysyvästi kokee kuuluvansa vahvistettavaan sukupuoleen ja on täysi-ikäinen. Tässä lakiesityksessä halutaan varmistua siitä, että sukupuolen vahvistaminen perustuisi tietoon ja harkintaan. Mutta miten? Sitä ei tässä kerrota.

Arvoisat edustajat, miten varmistetaan, että henkilö on tosissaan? Ei oikeastaan mitenkään, eikä viranomaisilla ole mitään mahdollisuutta testata jonkun kokemusta, koska lääketiedekin suljetaan varmistuskeinoista pois. Henkilö voi olla esimerkiksi mieleltään sairas ja haluaa hetken mielijohteesta vaihtaa sukupuolta, ja sitten aikaisintaan vuoden päästä hän voi vaihtaa sen takaisin. Tämä onnistuu tämän hallituksen esityksen sisältämien porsaanreikien avulla.

Laki tuo toteutuessaan muitakin ongelmia esimerkiksi liittyen sukupuolierityisiin puku-huonetiloihin, vankilajärjestelyihin sekä asevelvollisuuteen. Toteutuessaan laki vie valtaavan määrän kansan enemmistön oikeuksia, koska enää ei voisi kyseenalaistaa tai estää biologisen miehen, joka on vaihtanut sukupuoltaan, pääsyä naisten sauna- tai suihkutiloihin. Mitkä ovat murrosiässä olevien lasten oikeudet kehonsa itsenäisyyteen lain valmistumisen jälkeen? Kuinka moni tässä salissa päästää teini-ikäisen lapsensa toisen, ainakin ulkopuolisesti toiselta sukupuolelta näyttävän, sukupuolen edustajan kanssa? Kysyn vain.

Arvoisa puhemies! Jos avioparin vaimo omalla ilmoituksellaan kokee olevansa mies, niin mitkä ovat hänen heteromiehensä oikeudet sen jälkeen? Hehän eivät voi enää olla mies ja vaimo, vaan he ovat silloin miespari. Ja sama tietenkin toisinpäin. Toki jos se yhteisesti sovitaan, niin ei kai se silloin haittaa meistä ketään, niin kuin tällä hetkellä tapahtuu. Ei ainakaan minua, ja uskon, etteivät ketään muutakaan niin kutsuttua normaalia henkilöä ole tähänkään asti haitanneet kenenkään mieltymykset omaan kehoonsa.

Jos hallituksen esitys astuu voimaan, niin voivatko suomalaiset NHL:ssä pelaavat nuoret miehet laistaa kutsunnat ainoastaan ilmoitusluontoisella asialla, kertomalla olevansa nainen, ja siten peliura ei katkea armeijan vuoksi? Senhän voi sitten muuttaa, kun on täytännyt sen 30. Voiko palvelukseen astuva miesalokas ilmoitusluontoisesti kertoa olevansa nainen ja siten saada korotettua päivärahaa eli niin kutsuttua hygieniarahaa, jota maksetaan naissotilaille?

Heitetäänkö me romukoppaan lain vaatimat tasa-arvopykälät, esimerkkinä valiokuntien ja lautakuntien sukupuolijakautumat, koska paikkajakoja tehtäessä voidaan saada se puolueen haluama henkilö kokousedustajaksi, kunhan omalla ilmoituksella vaihdetaan sukupuolta? Tapahtuuko näin, en tiedä, mutta tällä lakiesityksellä se tapahtuma on kyllä mahdollinen. Ja huomataan, että tänä päivänä tämänkaltaisissa asioissa on virkamiehellä vai-

tiolovelvollisuus ja henkilön yksityisyydensuoja korkea — jos ymmärrätte, mitä tarkoitan. [Iiris Suomela: En ymmärrä!] — Minä tiedän sen, edustaja.

Miksi tällaista torsoa lakia runnetaan väkisin läpi? Sosiaalidemokraattien mielestä huolet väärinkäytöksistä ovat turhia ja epäolennaisia, kuten heidän edustajansa on julkisuudessa sanonut. [Leena Meren välihuuto] Muutkin hallituspuolueet pitävät tätä aivan kelpona lakiesityksenä. Keskustasta sentään vähän kuuluu soraääniä, mutta jää nähtäväksi, kestävätkö rahkeet äänestystilanteessa.

Arvoisa puhemies! Kansanedustajana en voi kuin ihmetellä, että tämäkö on tämän eduskunnan taso maan korkeimpana lainsäätäjänä tällä hetkellä, sillä laki ei ole tunnetila. Tällaista lakiesitystä ei missään tapauksessa tule hyväksyä. Eikö tässä salissa oteta oppia yhdestäkään virheestä, mitä täällä on aikoinaan tehty? — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Suomela.

17.43 Iiris Suomela vihr: Arvoisa puhemies! Oikeus olla oma itsensä kuuluu jokaiselle. Tämä oikeus ei ole keneltäkään pois. Nyt ollaan todella siis liberaalin, vapaan yhteiskunnan ytimessä. Sukupuoli on lopulta jokaisen oma asia, ei valtion, viranomaisten, lääkärien eikä varsinkaan poliitikkojen. Tämä on uuden translain lähtökohta. Laki tunnistaa, että jokainen ihminen tietää oman sukupuolensa parhaiten itse. Jokaisella on oikeus tulla kohdatuksi omalla itsenään. Valtio ei siis enää vaadi lisääntymiskyvyttömyyttä, kuukausikaupalla kestävää todistelua tai lääkärinlausuntoa, jotta henkilö voi korjata rekistereihin oikean tiedon omasta sukupuolestaan. Nyt puhutaan siis nimenomaan rekisterimerkinnän korjaamisesta. Prosessina tämä on rinnastettava vaikkapa nimen vaihtamiseen, avioitumiseen tai avioeroon. Se on se, mistä nyt puhutaan. Osa edustajista on alkanut puhua tästä lääketieteellisestä puolesta, sukupuolen lääketieteellisestä korjaamisesta. [Päivi Räsänen välihuuto] Siihen tämä laki ei liity. Itse asiassa keskeinen uudistus on se, että lääketiede erotetaan kokonaan näistä juridisista merkinnöistä. [Mari Rantasen ja Päivi Räsänen välihuuto] Toivon, että tämä viesti menee kirkkaasti jokaiselle kotikatsomoihin: nyt ei puhuta lääketieteellisistä hoidoista vaan todella henkilötiedoista. [Päivi Räsänen välihuuto]

Korjataan myös muutama muu väärä väite. Laki vaatii todella tällä hetkellä todistusta lisääntymiskyvyttömyydestä. Jos sitä todistusta ei ole, niin ei voi juridista sukupuolimerkintää korjata. Lääkärit ovat tässä todella vaikean tilanteen äärellä. Moni lääkäri on todennut, ettei heillä ole edellytyksiä toimia ihmisen sukupuolen asiantuntijana. Moni kokee, että tämä sotii ammattietiikkaa vastaan. Tehy ja monet muut sosiaali- ja terveydenhuollon järjestöt ovatkin ilmaisseet tukensa Oikeus olla -kansalaisaloitteelle, joka ajaa lain uudistamista nimenomaan ihmisoikeuksia kunnioittavaksi.

Jos todella huolena ovat tyttöjen ja naisten oikeudet, niin silloin pitää tietysti tehdä toimia tasa-arvon edistämiseksi. Monilta edustajilta en ole kyllä missään aiemmassa keskustelussa kuullut sanaakaan feminismiin tueksi, päinvastoin. Jos huoli on naisurheilijoista, kannattaisi ehkä miettiä, minkä takia naisurheilijat saavat murto-osan miesurheilijoiden palkasta. [Arto Satonen: Riippuu lajista!] Jos huoli on tyttöjen ja naisten turvallisuudesta, niin tietysti meidän on parannettava turvallisuutta. [Leena Meri: Mutta se ei parane tällä!] Loistava askel on vaikkapa seksuaalirikoslain kokonaisuudistus, jonka tämä hallitus on tehnyt sen jälkeen, kun edellisessä hallituksessa niin kokoomus kuin perussuomalaiset epäonnistuivat tämän uudistuksen toteuttamisessa. [Leena Meri: Teimme vastalauseen!] Todella jos halutaan parantaa tasa-arvoa, tarvitaan panostuksia tasa-arvoon. Sen sijaan se, että

Pöytäkirja PTK 154/2022 vp

käytetään tasa-arvoa lyömäaseena vähemmistöjä vastaan, on läpinäkyvää eikä edistä kenenkään oikeuksien toteutumista. [Vastauspuheenvuoropyyntöjä] Väärät sukupuolimerkinnot nimittäin altistavat transihmisiä syrjinnälle ja väkivallalle, todella vakaville uhille.

Todella ollaan keskeisten ihmisoikeusloukkauksien äärellä, ja tämä uhka kohdistuu etenkin nuoriin. Tiedämme THL:n tutkimuksista, että nämä nuoret kohtaavat kouluväkivaltaa ja muuta fyysistä uhkaa paljon useammin kuin muut. Transnuorista psyykkistä väkivaltaa ovat kokeneet lähes kaikki ja fyysistä väkivaltaa noin puolet. Noin puolet suomalaisista transnuorista on ajatellut itsemurhaa. Syynä tähän ei ole se, että nuori on transnuori. Syy ei ole se, että he ovat, mitä he ovat. Syy on se, että heitä syrjitään, he kohtaavat väkivaltaa ja häirintää, pahimmillaan henkilökunnan taholta, pahimmillaan tahattomasti, eli kun sukupuolimerkintä on väärä ja se luetaan ääneen luokassa, niin tämä altistaa syrjinnälle ja häirinnälle. Juuri sen takia myös nuorilla pitäisi olla mahdollisuus korjata merkintä sellaiseksi, että se vastaa todella nuorten sukupuolta. Nythän me olemme kuulleet, että näitä häirintätapauksia tulee myös joukkoliikenteessä, passintarkastuksissa, lääkärikäynneillä, tilanteissa, joissa sukupuolimerkintä on esillä. Ja näiden kaikkien arkisten kohtaamisten helpottamiseksi olisikin tärkeää, että kunnioittaisimme jokaisen ihmisen oikeutta päättää sukupuolimerkinästään itse.

Kun näitä kokemuksia kuuntelee, kun kuulee, millaista on elää väärän sukupuolimerkin kanssa, on todella vaikea kuvitella, että kukaan valitsisi tällaista elämää itselleen huvikseen tai kevyin perustein. Jos haluaisi vaikkapa välttää vain miehille kohdistetun asevelvollisuuden, niin pitäisi elää 12 vuotta sen toisen merkinnän kanssa, siis 12 vuotta väärillä papereilla. Tuskin tällaista kukaan huvikseen valitsee. Toisaalta jos jostain muusta syystä lähtisi tähän, niin on vaikea kuvitella, mikä todella voisi olla riittävän painava syy, sen verran musertavia transihmisten kokemukset väärän sukupuolimerkin kanssa elämisestä ovat. [Jukka Mäkynen: Miljoonasopimus NHL:ssä!] Toivonkin, että nämä kokemukset kuunnellaan ja otetaan vakavasti. Välillä tässä salikeskustelussa tuntuu, että todella monet meistä eivät välttämättä voi kuvitellakaan, millaista on elää sen väärän merkinnän kanssa. [Leena Meren välihuuto]

No, kansainväliset järjestöt tunnistavat, että korjaamisen tarvetta on. YK:n ihmisoikeuskomitea antoi jo huhtikuussa 2021 Suomelle suosituksen translain uudistamiseksi. Komitea esitti myös huolensa, että tässä nykyyuudistuksessa nimenomaan ei anneta nuorille mahdollisuutta korjata juridista sukupuolta. Myös ihmisoikeusjärjestö Amnesty International ja Ihmisoikeusliitto ovat ottaneet kantaa uudistuksen puolesta. Kuvaavaa on, että Oikeus olla -kansalaisaloite, joka tätä uudistusta vaati, sai vain kahdessa päivässä vaadittavan yli 50 000 suomalaisen tuen. Näin kovaa tukea aloitteille tulee varsin harvoin.

YK:n lasten oikeuksien sopimus ja Suomen perustuslaki ovatkin kirkkaasti lasten oikeuksien ja lasten edun puolella. Todella translasten ja transnuorten tilanne on Suomessa tällä hetkellä hälyttävä, jopa vaarallinen, ja vähintään, mitä voisimme tehdä, on mahdollistaa myös heille omaa sukupuolta vastaava rekisterimerkintä — se on vähintään, mitä voimme tehdä — ja myös tarttua töihin näiden syrjivien kielteisten asenteiden purkamiseksi. Sen takia toivon, että jokainen tässä salissa tänään punnitsee sanojaan tarkoin: [Leena Meri: Samoin!] Vaikeutanko vai helpotanko sanoillani translasten ja transnuorten elämää? Lietsonko ennakkoluuloja ja syrjintää oman poliittisen edun tavoittelemiseksi [Leena Meri: Mitä? Poliittisen edun?] vai teenkö kaikkeni, jotta kaikilla lapsilla ja nuorilla, laajemminkin suomalaisilla, olisi turvallista ja hyvä olla tässä yhteiskunnassa? Todella toivon, että mahdol-

Pöytäkirja PTK 154/2022 vp

lisimman laajalla tuella saamme tämän uudistuksen vietyä läpi. Tätä on odotettu kauan. [Vastauspuheenvuoropyyntöjä]

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Tanus, poissa. — Edustaja Kinnunen, Mikko. [Leena Meri: Puhemies, voisiko täällä saada pienen debatin?]

17.50 Mikko Kinnunen kesk: Arvoisa herra puhemies! Mitä herkempiä asioita meillä on pöydällä, sitä enemmän meidän tulee kunnioittaa toisiamme. Puhutaan erilaisista näkemyksistä huolimatta jokaista ihmistä arvostaen, myös heitä, joita nämä asiat koskevat henkilökohtaisesti.

Elämme aikaa, jolloin arvot ovat voimakkaassa murroksessa. Nuoria ei auta hämmennyksen keskellä se, että puhumme vahvasti ja kärjistäen suuntaan ja toiseen. Kaikkiin lähimmäisiin tulee suhtautua arvokkuudella ja kunnioituksella, myös heihin, jotka kokevat epävarmuutta oman sukupuoli-identiteettinsä kanssa tai jotka kokevat kuuluvansa toiseen sukupuoleen.

Tämä hallituksen esitys laiksi sukupuolen vahvistamisesta eli translaki ei ole minulle helppo eikä yksinkertainen. Tämä herkkä asia liittyy läheisesti ihmisen identiteettiin ja perimmäisiin arvoihin ja periaatteisiin mutta myös vakaumukseen. Tämänäyttävissä asioissa keskustan eduskuntaryhmässä edustajilla on perinteisesti ollut omantunnon vapaus. Niin on myös nyt, ja niin on hyvä olla jatkossakin.

Omantunnon asioita ovat vuosien varrella olleet seksuaalisuuteen, päihiteisiin, avioliittoon, aborttiin ja eutanasiaan — elämään ja kuolemaan — liittyvät asiat. Niin päätettiin myös translain kohdalla. Kun meiltä edustajilta on odotettu erilaista toimintaa valiokunnassa ja täysistunnossa, onko aivan ymmärretty, mitä omantunnon vapaus ja asia tarkoittaa? Siinä ei ole pelkästään kysymys itselle tärkeästä asiasta, josta voi olla eri mieltä eri tilanteissa. Kun asia on syvästi arvopohjainen ja periaatteellinen, omantunnon asia ei muutu tilanteesta toiseen.

Kristittynä omantuntoni on sidottu Jumalan sanaan. Raamatun opetuksen mukaan ajatellen, että meidät on luotu miehiksi ja naisiksi ja että miehiä ja naisia on monenlaisia. Sukupuoli ei ole minulle mielipidekysymys. Lainsäädännössä tulee huomioda se luonnontieteen tosiasia, että sukupuoli määräytyy lähtökohtaisesti biologisesti geenien perusteella. Lainsäädännön ei tule hämärtää biologisia tosiasioita. Synnymme pieniksi tytöiksi ja pojiksi, kasvamme kukin ainutlaatuisiksi miehiksi ja naisiksi. Meitä ei tule asettaa samaan muottiin. Hyväksytään se, että on monenlaisia tyttöjä ja monenlaisia poikia, monenlaisia naisia ja miehiä. Se on aitoa suvaitsevaisuutta.

Emme saa tuki unohtaa, että keskellemme syntyy vuosittain muutamia intersukupuolisia lapsia, joiden sukupuoli ei ole syntymän yhteydessä selvä. Sukuelimet voivat olla välimuotoa. Syitä on useita, ja kaikkia ei edes tiedetä. Luojan luomistyön jälki voi olla monenlaisia.

Aikaisemmin lapset leikattiin heti vauvana ja pyrittiin muovaamaan jompaankumpaan sukupuoleen soveltuviksi. Nykyisin leikkauksia ei enää tehdä ennen kuin lapsi itse tietää ja ilmaisee sukupuolensa. On hyvä, että asialle annetaan aikaa.

Keskellämme elää myös transsukupuolisia ihmisiä, jotka ovat kokeneet ja tienneet lapsesta saakka olevansa henkisesti toista sukupuolta kuin heidän ulkonäkönsä antaa ymmärtää. Emme voi kiistää toisen ihmisen kokemusta. Emme voi ummistaa silmiämme myöskään siltä, että osa transsukupuolisista kärsii mielenterveyden ongelmista ja ajautuu jopa

Pöytäkirja PTK 154/2022 vp

itsemurhaan. Ristiriita on suuri, kun he kokevat, että heidät on luotu eri sukupuoleen kuin yhteiskunta olettaa ulkoisen olemuksen perusteella.

Mielenterveyden vaikeuksia on myös sukupuoltaan toiseksi vahvistaneiden keskuudessa. Tätä ei tule sekoittaa siihen, että teini voi hämmentyä murrosiässä kehonsa muutoksista. Kehitykseen ja muutokseen liittyvien kasvukipujen ja ahdistusten ei tarvitse tarkoittaa sitä, että omaa biologista sukupuolta pitäisi alkaa epäillä. Lasten ja nuorten tulee saada kasvaa ja kehittyä rauhassa. Kun ei vaikuteta liikaa mihinkään suuntaan, sukupuoli vakiintuu aivan luonnostaan ja suurimmalta osin ulkoiseen olemukseen sopien.

Omat paineensa ja hämmennyksensä tuovat sosiaalisen median ihanteet, jotka voivat olla kaukana todellisuudesta. Vinoutuneessa maailmassa on haastavaa kasvaa, kun ei täyty ihanteita. Lapset ja nuoret tarvitsevat kasvaessaan kaiken tukemme. He tarvitsevat turvallisista aikuisia, naisen ja miehen malleja. He tarvitsevat välittävän kasvuympäristön, jossa saa olla oma itsensä ja jossa ketään ei syrjitä tai kiusata ominaisuuksiensa vuoksi. On arvokas kokemus tulla hyväksytyksi sellaisena kuin on. Sukupuoli-identiteetti vakiintuu joidenkin kohdalla vasta vähitellen. Sille on hyvä antaa aikaa. On syytä kuunnella myös heitä, jotka katuva haluamiaan ja tehtyjä muutoksia. On perusteltua, että sukupuolen vahvistaminen toiseksi ei ole jatkossakaan mahdollista alaikäisille.

Jatkan seuraavassa puheenvuorossa.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Koponen, Noora.

17.57 Noora Koponen vihr: Arvoisa puhemies! Ihmisoikeus ei ole omantunnon kysymys. Itsemääräämisoikeus ei ole mielipidekysymys. Vapaus omaan itseensä ei ole etuoikeus, vaan se on perusoikeus. Suomen translaki uudistetaan, jotta ihmisoikeudet toteutuisivat maassamme, jotta itsemääräämisoikeus koskien omaa minuutta voidaan turvata ja jotta vapaus olla minä olisi itsestäänselvää. Vuosien saatossa Suomi on saanut useita huomautuksia ja moitteita sekä kansainvälisiltä että kansallisilta ihmisoikeuksien toteutumista valvovilta tahoilta siksi, että nämä eivät ole toteutuneet. Nykyinen translakimme on Suomelle todellinen häpeäpilkku.

Nyt uudessa translaissa korjataan tätä kokonaisuutta. Erityisen merkittävää on, että jatkossa juridisen sukupuolen voi vahvistaa omalla ilmoituksella. Tämä muutos korjaa aiemman kohtuuttoman vaatimuksen siitä, että sukupuoltaan vahvistava henkilö on joutunut sekä lääkärin että erikoislääkärin arvioitavaksi siinä, onko hän oikeutettu korjaamaan sukupuoltaan omaa identiteettiään vastaavaksi. Transsukupuoliselle henkilölle tämä on ollut kohtuutonta, puhumattakaan siitä, miten ahdistavaa on hakea oikeutusta omalle itselleen ulkopuoliselta ihmiseltä. Oma kokemusta ja omia tuntemuksia kyseenalaistavan auktoriteetin kohtaaminen voi jättää ikuisen trauman. Lisäksi tämä koko prosessi on voinut viedä useita vuosia, mikä on henkisesti täysin kohtuutonta. Uuden, omaan ilmoitukseen perustuvan vahvistamisen myötä tämä tulee muuttumaan.

Toinen merkittävä muutos on lisääntymiskyvyttömyysvaatimuksesta luopuminen sukupuolen vahvistamisen yhteydessä. Toisin sanoen nykyisin vaadittavasta pakkosterilisatiosta luovutaan ja jatkossa myös transsukupuolisella henkilöllä on mahdollisuus saada luoda uutta omaa elämää, omaa jälkikasvua, omia lapsia, pieniä sormia ja varpaita, uutta ja ihmeellistä elämää. Vihdoin tämä muutos on tulossa.

Arvoisa puhemies! Niin tärkeä ja välttämätön kuin uusi translaki onkin, silläkin on vielä puutteensa. Translasten ja -nuorten asemaa se ei vielä vahvista. Lukuisten valiokunnassa

Pöytäkirja PTK 154/2022 vp

kuultujen asiantuntijoiden toistuva huomio olikin juuri se, että laissa olisi jo nyt ollut tarpeen huomioida myös alaikäiset. Mutta hyvää on se, että valiokunta jätti mietintöön lausuman, joka edellyttää käynnistämään pikaisen selvityksen myös translasten ja -nuorten itsemääräämisoikeudesta sukupuolen vahvistamisessa sekä muista mahdollisista lainsäädäntömuutosten tarpeista heitä koskien. Askel eteenpäin on myös se, että intersukupuolisten lasten itsemääräämisoikeuksien toteutumista tullaan tarkastelemaan ministeriön toimesta. Suomi on saanut YK:n ihmisoikeusneuvostolta useita suosituksia asiasta, ja myös YK:n lapsen oikeuksien komitea on pyytänyt Suomea raportoimaan toimistaan intersukupuolisten lasten itsemääräämisoikeuden toteutumiseksi. Sosiaali- ja terveystieteiden valiokunta edellyttääkin myös tämän suhteen asian jatkokäsittelyn kiirehtimistä.

Arvoisa puhemies! Tämä hallituksen esitys on syytä kantaa kuitenkin ylpeydellä, sillä nyt korjaamme jotain, joka on pitkään ollut rikki mutta joka antaa transsukupuoliselle ihmiselle oikeuden saada vihdoinkin olla myös ehjä.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Kiitos. — Ja edustaja Tavio.

18.01 Ville Tavio ps: Herra puhemies! Perussuomalaisille sukupuoli ei ole pelkkä ilmoitusasia. Nyt käsillä oleva uusi translaki on huonompi kuin vanha laki. Kyseessä on arvovalinta, tunnustetaanko biologiset mies- ja naissukupuolet totuudenmukaisesti vai pyritäänkö niitä häivyttämään ja siirtämään vihervasemmistolaiseen konstruktion sukupuollettomuudesta. Translaki nostaa ihmisen yksilöllisen oman tahdonilmaisun luomakunnan ylimmäksi mittariksi yli luonnonlakien ja -järjestyksen. On vaikea ymmärtää, miksi aiemmat konservatiivipuolueet keskusta ja kokoomus ovat langenneet vailla kritiikkiä tähän vihervasemmiston hömppään mukaan. Totuus on, että ihmiset ovat kahta sukupuolta kuten muutkin eläinkunnan nisäkkäät. Biologisesti mies on jatkossakin mies ja nainen on nainen. Sukupuolenvaihdos on biologisesti mahdotonta. Sukupuolta voi vaihtaa juridisesti, tai ihminen voi erilaisin leikkauksin ja hoidoin pyrkiä muuttamaan itseään toisen sukupuolen kaltaiseksi, miehekkääksi naiseksi tai naiselliseksi mieheksi, mutta mikään ei muuta henkilön todellista biologista sukupuolta — ei, vaikka keskusta ja kokoomus tässä ajavat läpi mahdollisuuden muuttua yhdellä ilmoituksella miehestä naiseksi tai päinvastoin.

Vaikka oikeudellinen sukupuolen vaihtaminen ja sukupuolenvaihdon lääketieteelliset hoidot ovat eri asia siinä mielessä, että lääketieteelliseen sukupuolenvaihdon sisältyisi ymmärtääkseni jatkossakin jonkinlaista lääketieteellistä arviointia, niin näitä asioita ei voi minusta tässä irrottaa toisistaan, ja siksi sivuan puheessani molempia. Kun henkilö saa uuden lain mukaan vaihtaa oikeudellisesti sukupuolen omasta ilmoituksestaan, on todennäköisesti lääkärin tuon jälkeen aika vaikea enää lähteä arvioimaan ihmisen sukupuolta juridisesti määritellystä sukupuolesta toiseksi. Aiemmin, jos koki syntyneensä väärään kehoon, ihminen joutui elämään asian kanssa. Se oli varmasti toinen ääripää. Mutta myös nykyinen tila ja tavoite alkavat lähestyä ääriajattelua, jossa sukupuolenvaihdos tehdään aina vain pienemmällä kynnyksellä.

Uusi translaki ei ole sukupuoliristiriidasta kärsiviä ihmisiä auttava, vaikka lainmuutoksen taustalla olisi vahva auttamisen halu. Lukuista muu ihmiskehoa muokkaava kirurgia, jota tehdään varsinkin kauneuden nimissä, ei ole sekään sen enempää ihmiselle usein tervettä. Lehdissä on esitelty esimerkiksi saksalaisnaista, joka tahtoi muuttaa etnistä identiteettiään ja kirurgisin operaatioin vaihtoi ihonväriinsä ja koko ulkonäkönsä kasvoista varaloon. Tällaiset kirurgiset oman identiteetin muutosoperaatiot eivät ole sellaisia, että niitä

kannattaisi lähteä markkinoimaan normaaleina ja terveinä, koska ne eivät sitä ole. Ne ovat ihmisten pakkomielteillä ja identiteettiongelmilla leikkittelyä, usein varsin huonoin lopputuloksin. Nuorena aikuisena sukupuolenvaihhdoksen tehnyt saattaa katua jälkikäteen hoitoja tai operaatiota, jota ei sitten voikaan enää perua. Uuden lain hengessä tosin eivät monet sukupuolensa vaihtavat enää kävisi läpi hoitoja, mikä voi itsessään olla näille henkilöille hyvä asia. Muuttumattomat luonnonlait kannattaa silti jokaisen, varsinkin sukupuoli-identiteetistä epävarmojen, ymmärtää ja hyväksyä osaksi tätä maailmaa. Ihminen voi vain rajatusti muuttaa sitä, mitä hän biologisesti on. Jos sitten sukupuolenvaihhdoksen hyödyt ja haitat punniten tahtoo siihen lähteä, niin asiasta on syytä ryhtyä keskustelemaan lääketieteellisten asiantuntijoiden kanssa. On ymmärrettävästi myös ihmisiä, jotka ovat sukupuolenvaihhdokseen tyytyväisiä ja pystyvät elämään aidosti asian kanssa.

Herra puhemies! Nykyinen voimassa oleva lainsäädäntö ei ole estänyt ketään sukupuoliristiriidasta kärsivää vaihtamasta sukupuoltaan. [Iiris Suomela: Onhan!] — Ei ole estänyt. — [Iiris Suomela: Onhan!] Sukupuolenvaihhdoksen perustana tulisi olla jatkossakin lääketieteellinen selvitys eikä pelkkä ihmisen oma tahto. Sukupuolen vaihtaminen ilman halua tosiasiallisesti vaihtaa siihen toiseen sukupuoleen on naurettavaa, se on tosielämän roolipelittämistä, vaikkakin kyse olisi sitten pienestä joukosta tai pienestä väärinkäytöksiä tekevästä joukosta näitä ilmoituksenvaraisen sukupuolenvaihhdoksen tekeviä ihmisiä.

Voimassa oleva lainsäädäntö on tarjonnut sukupuolenvaihhdoksiin kohtuullisen kehikon ja apua identiteettiongelmien kanssa kamppaileville. Olen huolissani lain seuraamusvaikutuksista, kun potilaan omaa tahtoa korostetaan juridisessa sukupuolenvaihhdoksessa. Sukupuolenvaihhdoshoitojen lääketieteellisenä tavoitteena ei tulisi olla yksinomaan potilaan miellyttäminen. Pelkkä potilaan miellyttämiseen mielenterveysongelmissa tähtäävä lääketiede ei ole potilaan terveyden kannalta optimaalista, kuten on objektiiviseen tutkittuun tietoon perustuva lääketiede. Jos potilas menee lääkäriin ja vaatii tiettyä lääkettä oireeseensa, ei lääkäri voi vain määrätä tätä lääkettä potilaan pyynnöstä, vaan lääkärin on arvioitava potilaan pyyntöä, potilas on tutkittava ja on määrättävä tutkimustiedon valossa siihen vaivaan oikea lääke. On hyvä huomata, että myöskään pakkosterilisaatiota ei tehdä nykyisen lain nojalla, vaan lisääntymiskyvyttömyys aiheutuu sukupuolenvaihhdoksen lääkehoidosta.

Nykyistä lakia, jossa ei ole merkittäviä ongelmia, ei tulisi muuttaa vain sateenkaariväen julistamisen halusta. Lasten ja nuorten päähän ei tulisi pyrkiä laittamaan ajatuksia siitä, että henkiset ongelmat korjaantuvat hetkessä lääkkein ja leikkauksin. Valitettavasti translain kaltaiset lainmuutokset vaikuttavat siihen, miten yhteiskunnassa toimitaan, ja se tavoittaa väkisinkin myös lapset ja nuoret.

Kouluissa joudutaan todennäköisesti jatkossa opettamaan, että sukupuoli on henkilön omasta ilmoituksesta eli henkilön omasta tahdosta riippuvainen asia. Yhdysvalloissa on menty tätäkin pidemmälle, kun aktivistit ovat vaatineet lapsille monimuotoista sukupuoliopetusta siten, että kouluissa opetetaan sukupuolia olevan enemmän kuin kaksi. Joidenkin sateenkaariaktivistien mukaan sukupuolia on 72 kappaletta, ja on kuultu myös väite, että sukupuolia olisi jopa 19 682 erilaista. Tämä wokenus ja sekoilu on mennyt liian pitkälle. Tämäkö on se tieteellinen ja sivistyksellinen tie, jonka te, arvoisat kokoomuksen ja keskustan edustajat, olette valinneet?

Nyt käsillä oleva translaki ei ole normaalia huolellista lainsäädäntöä, vaan se on viher-vasemmistolainen arvojulistus, jonka keskusta jostain syystä hallituksessa vie läpi osana hallitusneuvottelujen lehmänkauppoja ja jonka kokoomus jopa oppositiosta käsin kuittaa.

Pöytäkirja PTK 154/2022 vp

Herra puhemies! Yritys typistää sukupuolet ilmoitusasiaksi on askel kohti järjettömyyttä, jonka loppupistettä emme vielä ole nähneet, siitä voitte olla varmoja. Saa nähdä, ovatko seuraavaksi ikä ja etnisyys omalla julistuksella päätettäviä asioita vai voiko ihminen julistautua miksi tahansa siten, että yhteiskunnan tulee tämä tunnustaa. Vielä jokin aika sitten ajatus siitä, että sukupuolensa vaihdosta ilmoittavan henkilön mielenterveyden tilaa ei tutkita lainkaan, oli yhtä älytön, ja nyt pian se on arkipäivää.

Synnynnäisten sukupuolten häivyttäminen ja kyseenalaistaminen aiheuttaa lapsille ja nuorille lisää identiteetti- ja mielenterveysongelmia. Sukupuoli-identiteettiongelmiin yhteyttä mielenterveysongelmiin ei tulisi vähätellä, saati tehdä aiheesta tabua kieltämällä se kokonaan. 30 vuotta kestäneen ruotsalaistutkimuksen mukaan sukupuolensa vaihtaneet kärsivät elämänsä ajan mielenterveydellistä epävarmuutta. Tutkimuksen mukaan 10–15 vuotta sitten sukupuolenvaihdon [Puhemies koputtaa] tehneiden itsemurhaluvut olivat 20-kertaiset verrokkiväestöön nähden.

Uusi translaki tähtää normalisoimaan ilmiötä, joka ei ole biologian valossa normaalia ja luonnollista vaan ihmisen itse lääkehoidolla kehittämää, eikä sitä tulisi siten suoraan julistaa luonnolliseksi ja terveelliseksi kaikille.

Niin sanotun sateenkaarikansan vapaus elää turvallista elämää on minusta itsestäänselvyys. Jokaisella ihmisellä on samat oikeudet Suomessa, eikä meillä ole oikeuksia, jotka transihmisiltä olisi eväty. Ilmoituksenvarainen identiteetin valinta ei ole ihmisoikeus eikä perusoikeus. Pelkkä oman ilmoituksen varainen translaki voi vaikuttaa tuovan sukupuolenvaihdosta haluaville helpomman oikopolun onneen, mutta sen hyödyt koskevat vain vähäistä joukkoa sukupuoltaan vaihtavia, kun taas sen haitat ja vaikutukset voivat säteillä kokonaisuun sukupolviin lapsia ja nuoria. [Puhemies koputtaa]

Järjellisen ajattelun katoaminen sateenkaarihurmoksen edessä ei palvele koko yhteiskunnan etua. Oikeusajattelu, jossa sateenkaarikansan etujen loukkaukset ovat jyrkästi kiellettyjä ja kaikkialla puheessa ja toiminnassa sateenkaarikansan oikeudet menevät enemmistön oikeuksien edelle, on vähemmistön sortoa enemmistöä kohtaan. Enemmistö ei ehkä ymmärrä enää puolustaa omia oikeuksiaan, ja moni suhtautuu vihervasemmiston propagandaan sinisilmäisesti ja hyväuskoisesti. Toisaalta moni tahtoo [Puhemies koputtaa] tulla laumassaan hyväksytyksi pyrkimällä näyttäytymään muiden silmissä edistykselliseltä ja välttellä sellaista pelottavan ahdasmielisyyden leimaa. Median aivopesulla on selvästi ollut roolinsa siinä, että avointa keskustelua pelätään sen pelossa, että joku loukkaantuu. Avointa keskustelua ei kuitenkaan voi olla ilman, että joku loukkaantuu, ja se on ihan normaalia.

Herra puhemies! Tämä laki on täynnä väärinkäytöksen mahdollisuuksia. Mikään muu näin täynnä porsaanreikiä oleva laki ei menisi heittämällä läpi. Ilmoituksenvaraiset sukupuolenvaihdokset tulevat aiheuttamaan väärinkäyttömahdollisuuksia esimerkiksi vankiloissa, fyysisissä pääsykokeissa, urheilussa ja varusmiespalveluksessa. Vankilassa jokainen vanki voi käytännössä jatkossa varmistaa itselleen oman sellin tällä ilmoituksenvaraisella sukupuolenvaihdoksella. Kustannuksia ei ole arvioitu. [Puhemies koputtaa]

Fyysisissä pääsykokeissa, esimerkiksi poliisi- ja pelastuskoulussa, voi päästä läpi naiskiintiöstä sukupuolenvaihdoksella. Vuoden paras naisurheilija voi jatkossa olla mies. Pakolliselta varusmiespalvelukselta välttyy jatkossa ilmoituksenvaraisella sukupuolenvaihdoksella. [Suna Kymäläinen: Kymmenen minuuttia!]

Huonon lainvalmistelun ja selvien väärinkäyttömahdollisuuksien havaitseminen ei ole saanut eduskuntaa korjaamaan lakia tässä tapauksessa, koska julistamisesta on tullut hy-

Pöytäkirja PTK 154/2022 vp

vää ja johdonmukaista lainsäädäntöä tärkeämpää. [Suna Kymäläisen välihuuto — Puhemies koputtaa]

Vihervasemmistolaiset rakastavat oman arvoagendansa julistamista enemmän kuin he rakastavat lakia ja järjestystä. Perussuomalaiset ovat translain hylkäämisen kannalla. [Suna Kymäläinen: Kolme ja puoli minuuttia yliaikaa! — Välihuutoja]

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Arvoisat edustajat, koetetaan pitää nämä puheen-
vuorojen mitat siinä noin seitsemässä minuutissa, ettei tässäkin mennä ihan oman mielen
mukaan. Edustaja Soinikoski näyttää esimerkkiä. [Välihuuto] — Nämä ovat suosituksia,
mutta koetetaan pitää ajasta kiinni.

18.12 Mirka Soinikoski vihr: Arvoisa puhemies! Kauan odotettu ja kaivattu translaki on
vihdoin saatu valmiiksi. Vihreät ovat jo vuosia vaatineet translain uudistamista, sillä ny-
kyinen laki polkee törkeästi transihmisten ja muunsukupuolisten oikeuksia. Suomi on ai-
noa Pohjoismaa, joka vaatii sukupuolta korjaavilta ihmisiltä lisääntymiskyvyttömyyttä.
Nyt tämä räikeä ihmisoikeusloukkaus vihdoin korjataan, kun vaatimus lisääntymiskyvyt-
tömyydestä poistetaan laista. Suomi siis liittyy edistyksellisten ihmisoikeusmaiden jouk-
koon myös translain osalta, ja hyvä niin.

Uusi laki parantaa muutenkin transihmisten itsemääräämisoikeuksia, kun juridisen su-
kupuolen vahvistamista ei enää kytketä lääketieteellisiin hoitoihin. Lääkärinä näen tämän
erittäin tarpeelliseksi lakimuutokseksi, sillä juridiselle sukupuolelle ei tule asettaa lääketie-
teellisiä mittareita, koska sellaisia ei asiantuntijakuulemisten perusteella ole olemassa.
Raskaat lääketieteelliset hoidot sukupuolen korjaamiseksi ovat aivan toinen kokonaisuus,
eikä niistä yhtään pidä enää asettaa ehdoksi juridisen sukupuolen vahvistamiselle.

Lakimuutos juridisen sukupuolen vahvistamiseksi helpottaa merkittävästi monen trans-
ihmisen elämää ja arkea. Tässä maassa jokaisen tulee saada olla vapaasti oma itsensä, il-
man pelkoa syrjinnästä, rasismista tai väkivallan kohteeksi joutumisesta.

Arvoisa puhemies! Ihmisoikeudet kuuluvat kaikille. Ihmisoikeudet eivät ole mielipide-
kysymys. Uusi translaki on valmisteltu huolella, ja sen valmistelussa on kuultu useita
asiantuntijoita, jotka ovat pitäneet lain muuttamista välttämättömänä ja kiireellisenä. Suo-
mi on saanut useita suosituksia kansainvälisiltä ihmisoikeus- ja sopimusvalvontaelimiltä
muuttaa nykyistä lainsäädäntöään. Valitettavasti moni niin sosiaalisessa mediassa kuin
täällä salissakin kyseenalaistaa transihmisten oikeuden määritellä itse oman sukupuolen-
sa. Mitä lapsen oikeuksiin tulee, suuri enemmistö valiokuntien kuulemista asiantuntijoista
olisi ulottanut translain koskemaan myös alle 18-vuotiaita. [Leena Meri: Perustuslakivalio-
kunta ei!] — Perustuslakivaliokunta ei ole lääketieteellinen asiantuntija. — Valiokunnan
saamien selvitysten mukaan henkilön sukupuoli-identiteetti on kuitenkin aina yksilöllinen
ja henkilökohtainen kokemus eikä sukupuoli-identiteetin tai sen pysyvyyden kokemuksel-
le ole olemassa objektiivista mittaustapaa. Sukupuolen juridisen vahvistamisen erottami-
nen lääketieteellisestä selvityksestä vastaa hyvin kansainvälistä sekä kansallista ihmis- ja
perusoikeussääntelyn kehitystä.

Nyt ei ole enää aika jahkailla vaan korjata translaki viimein ihmisoikeusmyönteiseksi.
Sukupuolivähemmistöt ovat odottaneet tätä lakia jo liian pitkään.

Arvoisa puhemies! Uusi translaki jättää kaikesta huolimatta parannettavaa sekä alle 18-
vuotiaiden että intersukupuolisten lasten itsemääräämisoikeuksiin. Seuraavalla hallitus-
kaudella intersukupuolisten lasten tarpeeton kosmeettinen sukuelinkirurgia on kiellettävä

Pöytäkirja PTK 154/2022 vp

lailla. Näin on tehty jo esimerkiksi Maltalla, Portugalissa ja Saksassa. Nämä ei-lääketieteelliset leikkaukset loukkaavat lasten kehollista koskemattomuutta ja itsemääräämisoikeutta ja voivat jopa vaarantaa lasten terveyden. Olen jättänyt aiheesta kaksi kirjallista kysymystä, joista viimeisin oli viime kesältä. Tuolloin silloinen perhe- ja peruspalveluministeri Lindén perusteli intersukupuolisten lasten sukulinkirurgian puuttumista tästä laista sillä, että translaainsäädännön uudistamista valmistellut työryhmä ei esittänyt sitä toteutettavaksi tässä yhteydessä. Ministeri ei ole paikalla, mutta olisin kysynyt nykyiseltä perhe- ja peruspalveluministeri Kiurulta, milloin intersukupuolisten lasten tarpeeton kosmeettinen sukulinkirurgia kielletään Suomessa.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Turtiainen.

18.17 Ano Turtiainen vkk: Arvoisa puhemies! Voi hyvänen aika tätä järjettömyyttä, siis ihan oikeasti. Nyt on nähty sekin, kun oletetut konservatiivipuolueet pihtaavat menetettyä viattomuuttaan ennen pohjanoteerausta. Nimittäin kokoomus veti kanin hatusta ja esitti, että sukupuolen voisi vaihtaa vain kerran vuodessa, ja mainitsi samalla jopa käpykaartin uhasta. Onneksi edustaja Zyskowicz kuitenkin ilmoitti julkisesti tietävänsä, että vain nainen voi synnyttää. Se on kokoomuksen liberaalisiivenkin helppo niellä varsinkin näin vaalien alla, sillä onhan koulukirjoihin kuitenkin jo aikaa sitten saatu painettua, että mieskin voi synnyttää. Eli he voivat olla turvallisin mielin, sillä edustaja Zyskowiczin politikointi synnytystuskillla tuskin kumittaa koulukirjoista noita hulluuksia pois.

Tällä lakiesityksellä ollaan muokkaamassa väestötietojärjestelmää jonkinlaiseksi mieltymysrekisteriksi. Eikä olemustaan tarvitsisi edes yrittää muokata, jotta pääsee vetämään jonkun käräjille syrjinnästä. Lisäksi tässä pyritään törkeästi riistämään myös tyttöjen ja naisten oikeus keholliseen yksityisyyteen ja turvallisuuteen julkisissa ja vapaa-ajan puku-tiloissa.

Arvoisa puhemies! Tämä lakiesitys on täyttä jumalanpilkkaa, ja hyvät kollegat, voitte olla varmoja, että tästä ei seuraa teille mitään hyvää, jos te äänestätte tämän puolesta, saattikka teille, jotka olette tätä esittämässä. Pakko kysyä myös: ihminen, joka esittää tai kannattaa tällaista — onko hän enää oikeustoimikelpoinen? Miettikää, että jos ajokorttia varten lääkärintarkastuksessa et muista viikonpäivää, sitä pidetään jo vahvana merkinä kyseenalaistamaan ajokykyä. Hyvänen aika, johan maalaisjärkikin sanoo, että jos et ole varma omasta sukupuolestasi tai jos mielestäsi sen voi vaihtaa vuoden välein, silloin et voi olla enää täydessä ymmärryksessä. — Kiitos ja anteeksi.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Kiitos ja anteeksi. — Edustaja Pitko.

18.20 Jenni Pitko vihr: Arvoisa puhemies! Sukupuolivähemmistöihin kuuluvien ihmisten rakenteellisen syrjinnän purkamiseksi on meillä tässä yhteiskunnassa tehtävää. Nyt käsittelemme translakia, joka on keskeinen sukupuolivähemmistöön kuuluvien ihmisten oikeuksien parantamishanke. Translain myötä jokaiselle ihmiselle annetaan mahdollisuus olla oma itsensä ja toteuttaa itseään sellaisena kuin on. Suomi on saanut useita huomautuksia kansainvälisiltä ihmisoikeustoimielimiltä translaista, koska se loukkaa ihmisten itsemääräämisoikeutta. Kun kuulimme aikaisemmasta puheenvuorosta, että nykyinen laki ei loukkaisi mitään oikeutta, niin kyllä se loukkaa ihmisten itsemääräämisoikeutta, ja tämä on juridisesti näissä toimielimissä todettu.

Pöytäkirja PTK 154/2022 vp

No, tämä uusi translaki ei enää vaadi lisääntymiskyvyttömyyttä eikä sukupuolen korjaus juridisissa rekistereissä lääkärin lausuntoa. Juridinen ja lääketieteellinen prosessi tullaan eriyttämään. Tämä johtaa myös siihen, että transihmisten elämänlaatu voi parantua, koska he ovat yhdenvertaisia ja hyväksytyjä lain edessä ja toivottavasti siten myös koko yhteiskunnassa. Tutkimusten mukaan nimittäin yli 80 prosenttia transnuorista on kokenut häirintää ja useampi kuin joka toinen transnuori on ajatellut itsensä vahingoittamista tai jopa itsemurhaa. Nämä ovat hälyttäviä lukuja, joita me emme voi todellakaan ylenkatsoa tässä salissa.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta lähetti tärkeän viestin viime viikolla hyväksyessään tämän mietinnön. Se oli historiallinen päivä. Kun me tästä eduskuntakeskustelusta pääsemme eteenpäin, tämä olkoon se viimeinen keskustelu, se viimeinen leimaava ja monia ihmisiä myös surettava hetki tätä prosessia, ja sen jälkeen me pääsemme tulevassa täysistunnossa tämän eduskunnan voimin myös hyväksymään tämän lain. Se tulee olemaan valtaavan tärkeä päätös monille transihmisille ja heidän läheisilleen.

Lain jälkeenkin meillä jää kyllä tehtävää. Lasten ja nuorten osalta tähän translakiin jää korjattavaa, se on selvä asia. Lisäksi viranomaisille ja opetus- ja terveydenhuoltoalan ammattilaisille tulisi antaa nykyistä enemmän koulutusta sukupuolivähemmistöjen kohtaamisesta.

Nämä yksittäiset mahdolliset väärinkäytökset nousevat tässä keskustelussa isosti esille, [Mari Rantasen välihuuto] mielestäni tarpeettoman isosti. En itse usko niiden toteutumiseen. Eläminen väärässä juridisessa sukupuolella henkilökohtaisen hyödyn tai edun saamiseksi ei minun mielestäni mahdu suomalaisen ihmisen luonteeseen. Kuka ihme tällaista tekisi? Ihmettelen, millainen ihmiskäsitys tätä lakia vastustaneilla edustajilla, ketkä täällä puheenvuoroja ovat näistä asioista käyttäneet, on, että tulee edes mieleen, että luottamushenkilöiden sukupuolikiintiöitä voisi kiertää vaihtamalla luottamushenkilön juridisen sukupuolen tai että urheilija vaihtaisi juridisen sukupuolen välttääkseen asevelvollisuuden ja eläisi 12 vuotta väärässä virallisessa sukupuolella. Kyllähän tällä nyt, hyvänen aika, olisi vaikutusta sen urheilijan urheilu-uraankin — ette tainneet tätä tulla loppuun asti ajatelleeksi. Nämä esimerkit kertovat siitä, että niillä ei ole todellisuuspohjaa. En usko, että sellaista tapahtuu. [Mauri Peltokankaan välihuuto] Ja vaikka olisikin niin, että joku tätä lakia käyttäisi väärin, ei se kuitenkaan ole syy siihen, että me polkisimme monen muun oikeuksia, niitä itsemääräämisoikeuksia, joita nykyinen laki polkee, ja jättäisimme nämä muutokset tekemättä. On päivänselvää, että se hyvä, mikä tästä laista monelle ihmiselle ja heidän läheisilleen koituu, peittää alleen ne mahdolliset haitat, joita tällainen väärinkäyttö aiheuttaisi.

Itse ajattelen niin, että meidän täytyy tässä eduskunnassa varmistaa se, että jokaisen ihmisen ihmisoikeudet toteutuvat. Tämä on yksi niistä asioista, missä Suomen lainsäädännössä ne eivät ole toteutuneet, ja hyväksymällä tämän lain me pääsemme lähemmäksi sitä. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Kiitos. — Ja edustaja Essayah.

18.26 Sari Essayah kd: Arvoisa puhemies! Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunnan enemmistö todellakin päätyi hyväksymään tämän translain muutoksen, jonka mukaan kuka tahansa täysi-ikäinen voi jatkossa muuttaa sukupuolensa ilman lääketieteellistä perustelua. Siinä mielessä voi sanoa, että nimi ”translaki” ei todellakaan enää vastaa lain si-

Pöytäkirja PTK 154/2022 vp

sältöä. Tämä ei kohdistu enää sukupuoliristiriitaa kokevaan vähemmistöön, vaan todellakin ihan kuka tahansa saisi vaihtaa sukupuolen oman kokemuksen perusteella.

Valiokunnan enemmistö haluaa vielä lisäksi mietinnön ponsilausumassa laajentaa tämän sukupuolen vaihtamisen koskemaan myöskin alaikäisiä nuoria ja lapsia. Lakiuudistuksessa sekoitetaan biologinen sukupuoli, joka löytyy meidän kromosomeistamme, ja sukupuoli-identiteetti, joka on kokemus siitä omasta sukupuolesta. Jokaisella on varmasti ihan omanlaisensa tapa olla tyttö tai poika, mies tai nainen, ja Suomessa jokainen saa ihan varmasti ilmentää omaa sukupuoltaan juuri sillä tavalla kuin haluaa. Tämähän kuuluu aivan itsestäänselvästi ilmaisunvapauden piiriin. Mutta geenistöä meistä ei kyllä kukaan pysty muuttamaan.

Tällä uudella lailla on todellakin merkittäviä vaikutuksia yhteiskunnan toimintaan ja esimerkiksi erilaisiin väestötietoihin. Lain tultua voimaan me ollaan ensi kertaa sellaisessa tilanteessa, missä väestötietoihin tallennetaan tietoa ihmisen tällaisesta subjektiivisesta identiteettikokemuksesta. Ja tietysti voi ensimmäisenä ihmetellä, mitä hyötyä tällaisen tiedon säilyttämisestä ylipäättänsä on ja mihin sitä sitten tarvittaisiin. Mutta sen sijaan tiedolla biologisesta sukupuolesta on merkitystä monissa lääketieteelliseen hoitoon liittyvissä tilanteissa, ja tieto on jollakin tavalla joka tapauksessa välttämätöntä säilyttää terveydenhuollon tietojärjestelmissä.

Tämä esitetty muutos juridisen sukupuolen määräytymisestä ei ole kyllä vaikutukseltaan vähäinen. Se koskettaa koko yhteiskuntaa, eivätkä sen vaikutukset ulotu vain transsukupuolisiin. Monet yhteiskunnan vakiintuneet toiminnot muuttuvat, jos sukupuolesta tulee ilmoitusasia. Lain merkittävistä ja laajoista vaikutuksista huolimatta tehdyt vaikutusarviot ovat varsin suppeat, mikä osoittaa, ettei tätä lainsäädäntöä ole valmisteltu riittävällä huolellisuudella ja laajuudella.

Kaikessa kummallisuudessaan lainmuutos vielä heikentää sukupuoliristiriidasta kärsivien nuorten mahdollisuuksia saada asianmukaista hoitoa. Pidän hyvin mahdollisena sitä, että lain seurauksena sukupuoliristiriidasta kärsivälle asianmukaisen psykiatrisen hoidon sijaan voidaan hyvin helppona ratkaisuna tarjota sukupuolen vahvistamista, ja tämän lähestymistavan yleistymisestä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluntarjoajien keskuudessa on jo viitteitä. Etenkin nuoria saatetaan kannustaa uuteen sukupuoleen selvittämättä, millaisia mahdollisia muita haasteita, esimerkiksi masennusta, ahdistusta tai mielenterveyden haasteita, tällä nuorella saattaa olla. Eikä tämä ole hyvää hoitoa, vaan pahimmillaan kyse on oikeastaan heitteillejätöstä, niin että olisi ollut äärimmäisen tärkeää, että myös juridisen sukupuolen vahvistamiseen sisältyisi vastedeskin tämä terveydenhuollon ammattilaisen kohtaaminen. Tässä yhteydessä toistan vielä sen, että kun on ollut vuonna 2002 voimaan tullut nykyinen translaki, ketään ei ole sen kummemmin pakolla kuin vapaaehtoisesti sterilisoitu Suomessa, vaan siinä vaiheessa, kun vastakkaisen sukupuolen hormonihoito aloitetaan, automaattisesti seurauksena on myöskin hedelmättömyys.

Hallituksen linjaama käsitys sukupuolen moninaisuudesta ja tukeutuminen ajatukseen siitä, että sukupuoli on yhtä kuin sosiaalinen kokemus, tekee naisten ja miesten välillä tehdyn tasa-arvotyön jopa turhaksi, kun sukupuolen käsitteen tällainen luonnollinen pohja otetaan pois. Ehdotettua menettelyä juridisen sukupuolen muuttamisesta voidaan käyttää monella tavalla väärin ja vilpillisesti, ja tiedämme, että niissä maissa, joissa lakia on muutettu tällä tavoin, monenlaisia erilaisia väärinkäytöksiä on seurannut. Esimerkiksi Norjassa ”naisten” tekemien seksuaalirikosten määrä on runsaasti lisääntynyt. Tiedämme, että ri-

Pöytäkirja PTK 154/2022 vp

kolliset pystyvät käyttämään tätä, häivyttämään sitä kautta tietoja ja jäljitettävyyttä, puhumattakaan häirinnän ja ahdistelun lisääntymisestä.

Täällä edustaja Pitko edellä nosti esille urheilun. Kyllä täytyy sanoa, että taustaltani siitä yhteisöstä tulevana koen suurta surua. Sata vuotta on tehty töitä sen eteen, että meillä naisilla olisi tasa-arvoinen asema urheilussa, [Välihuutoja perussuomalaisten ryhmästä] ja tämä on yksi niistä laeista, jotka vetävät maton alta. Ja haluan tässä nyt vielä alleviivata sitä, että minun mielestäni on äärimmäisen tärkeää, että niillä nuorilla ja lapsilla, jotka kokevat sukupuoliristiriitaa, on varmasti oikeus myöskin urheilemiseen ja liikkumiseen. Mutta tänä päivänä meillä suurin osa lajiliitoista ei ole pystynyt tässä tilanteessa löytämään ratkaisuja, mitkä oikeasti takaisivat biologisille naisille tasa-arvoisen mahdollisuuden urheilemiseen. Siksi katson, että tässä laissa eteneminen todellakin vetää maton alta naisurheilulta. Ja me tiedämme tällä hetkellä jo, että on jouduttu lähtemään miettimään sitä — esimerkiksi kansainvälinen uimaliitto — että tehdään erikseen transurheilijoitten sarjat, koska muutoin viedään naisurheilulta se tasa-arvoinen asema. Sama juttu painonnostossa. Tämä on siis oikea ongelma tällä hetkellä. Tämä ei ole jotain sellaista, josta kuvitellaan, että se joskus tulee. Tai me tiedämme autoritäärisiä maita, joissa tällä hetkellä jo nuoria viedään pakolla myöskin näihin sukupuolenvaihdosleikkauksiin, koska tiedetään, että sillä saadaan hyötyä urheilussa. Tästä on tullut sen kaltainen ongelma kuin dopingista tietyissä maissa, autoritäärisissä järjestelmissä, joissa katsotaan, että tätä kautta voidaan saada sellaista hyötyä, mitä muulla tavoin ei voida saada. Tämä on oikeasti olemassa oleva ongelma. Siksi olen vähän hämmästynyt, kun täällä aika vähätellen suhtaudutaan siihen, mitä tämä tarkoittaa esimerkiksi urheilumaailmassa.

Siinä mielessä todellakin toivon, että tässä lakiesityksessä ymmärrettäisiin se, että tässä on kyse todella isosta yhteiskuntaan vaikuttavasta asiasta. On käsittämätöntä, että keskustaa meni hyväksymään tämän muutoksen, etenkin jos se ei vastaa hallitusneuvotteluissa sovitua. Tällöin voisin kyllä odottaa, että keskustan edustajat äänestäisivät sitä esitystä vastaan suuressa salissa. Kokoomuksen osalta taas hämmästelen sitä, että heidän ajamansa muutoksen vuoden välein tapahtuvasta mahdollisuudesta vaihtaa sukupuolta ajatellaan ratkaisevan tämän lakiuudistuksen aivan ilmeiset ongelmat.

Nyt vielä teroitin, että kristillisdemokraatit [Puhemies koputtaa] eivät tule tätä lakia hyväksymään, ja meidän ryhmämme tulee kokonaisuudessaan myöskin äänestämään sitä vastaan. [Leena Meri: Erittäin tärkeää lisätietoa kanssa!]

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Ja edustaja Virta, edustaja Virta on poissa. — Edustaja Mari Rantanen.

18.33 Mari Rantanen ps: Arvoisa puhemies! Tähän edustaja Essayahin hyvään puheenvuoroon on kyllä hyvä lisätä se, että kukapa olisi uskonut, että tämä hallitus polkee naisten ja tyttöjen oikeuksia tällä tavalla, kuten tässä edellisessäkin puheessa todettiin.

Mutta aloitan siitä, että perussuomalaiset vastustavat tätä lakia. Valiokuntaryhmämme esitti valiokunnassa lain hylkäämistä, mutta me emme vastusta transihmisiä, kuten joissain somekeskusteluissa ja tässäkin salissa on annettu ymmärtää, siitä ei ole kysymys. Ongelma on siinä, että tämä laki ei ole enää translaki, vaan tämä koskettaa käytännössä kaikkia ihmisiä.

Seuraavaksi menen näihin ongelmiin. Nyt tässä sukupuolimerkinnän vaihtamisessa on kaksi ongelmaa — tai useampikin ongelma:

Pöytäkirja PTK 154/2022 vp

Ensinnäkin tässä kohtaa, kun tämä tehdään tällä omalla selvityksellä ja niin kutsutulla hakemuksella sinne Digi- ja väestötietovirastoon, he eivät voi varmistua ensinnäkään siitä, onko tämä hakija laisinkaan oikeustoimikelpoinen, onko hän siinä hetkessä, kun hän tekee tämän, mielenterveydeltään siinä kunnossa, että hän voi tällaisen ratkaisun ylipäättensä tehdä. Sitten toinen asia on se, että tämä on hakemus, jota ei voi hylätä. Ei DVV voi hylätä sitä, vaikka he saisivat jostain tietääkin, että tämä henkilö ei ole todellakaan tosissaan. Sitten kolmas asia on se, että ei tässä itse asiassa vaadita yhtään mitään, periaatteessa tämän voi tehdä tai olla tekemättä ja sanoa silti olevansa toista sukupuolta ja mennä sinne tyttöjen pukuhuoneisiin.

No, sitten tässä on tämä ongelma, että samaan aikaan, jos minä vaihdan oman sukupuolimerkintäni mieheksi, voin vaihtaa, kun olen lapseni synnyttänyt äiti, itseni lapsen isäksi. [Leena Meri: Kyllä!] Eli käytännössä katsoen tässä nyt viimeistään, jos ei jo aikaisemmissakin lakiesityksissä, mitä täällä on ollut — muun muassa vanhemmuuslaki, jolla samaan aikaan kumottiin äitiys- ja isyyslaki, meillä on avioliittolakia muutettu — tämä hallitus tällä poistaa koko yhteiskunnan peruspilarin eli perheen, avioliiton, äitiyden ja isyyden. Miksi? Miksi ihmeessä näin toimitaan, tämä on käsittämätöntä.

Sitten tämä avioliitto: Jos minä taas jälleen kerran vaihdan sen oman sukupuoleni mieheksi omalla ilmoituksella, jota DVV ei voi hylätä, niin käytännössä katsoen aviomieheltäni, kenen kanssa olen naimisissa, ei tässä tilanteessa kysytä mitään, vaan tämän lain mukaan silloin, kun se vaihto on tehty, hänelle menee ilmoitus, että hän on nyt miehen kanssa naimisissa. Herää tietysti kysymys, minkä takia me teemme täällä sellaista lainsäädäntöä, jonka sinänsä, periaatteessa, pitäisi parantaa jonkun vähemmistön asemaa, mutta samaan aikaan me aiheutetaan tällainen tilanne, jossa itse asiassa aika monessa kohtaa tulee ongelmia.

No, sitten oma juttunsa ovat nämä vangit, tutkintavangit. Ajatelkaapa sitä, että esimerkiksi lakivaliokunnan kuulemisessa tuli kyllä ilmi ensinnäkin se, että perin usein tähän kehodysforiaan, siis tähän, ettei tiedä, mitä sukupuolta on, liittyy mielenterveysongelmia. Sitten toinen kysymys on se, että meillä hyvin usein naisvankien, jotka ovat syyllistyneet rikoksiin, taustassa taas puolestaan on paljon traumatisoitumista, siellä on paljon hyväksikäyttöä. Miksi ihmeessä me haluamme aiheuttaa tilanteen, jossa biologisesti mies voi vaihtaa sukupuolensa naiseksi ja päästä sinne naisten vankilaan, siis näiden ihmisten luokse, jotka hyvin usein ovat nimenomaan miessukupuolesta traumatisoituneita? Se on käsittämätöntä, puhumattakaan sitten pukuhuoneista. Nyt kun vaihdetaan juridinen sukupuoli-merkintä meidän rekistereihin, milläpä tämä nyt sitten todennetaan? Ja kun täällä todettiin, että eihän kukaan sillä lailla tee, eiväthän he vaihda sukupuoltansa sen takia, niin eihän heidän tarvitse vaihtaakaan mitään muuta kuin se merkintä ja mennä sinne pukuhuoneeseen. Ja itse asiassa, jos tätä oikein tarkalleen miettii, arvoisa puhemies, sinne voi mennä myöskin tekemättä tätä, koska kuka sen sitten varmistaa enää siinä vaiheessa. Kun henkilö menee sinne tyttöjen ja naisten pukuhuoneisiin, millä minä naisena varmistan, että hänen sukupuolimerkintänsä on nainen? Jos joku kuvittelee, että siellä ramppaa poliiseja pitkin poikin uimahalleja, niin tuskinpa vain. Tämä on se tilanne, ja tällaisen tilanteen me haluamme omalla lainsäädännöllämme aiheuttaa, ja se on kyllä perin kummallista. Kun täällä on tuotu esiin, että eihän kukaan niin tekisi, niin uskokaa pois, tässäkin maassa on valitettavasti niin vimmaisista seksuaalirikollisista, että kyllä vain he voisivat tehdä. Ja ajatelkaa sitä esimerkkiä, jota käytin täällä silloin lähetekeskustelussa: Tämä sarjakuristaja Penttilä, joka omassa mielentilatutkimuksessaan ilmoitti omaksi identiteetikseen naisen. Hän on

Pöytäkirja PTK 154/2022 vp

lesbo, ja hän on nainen — kuka hänet haluaisi pukuhuoneeseen, kuka haluaisi sinne saunatiloihin hänen kanssaan? Luulen, että kovin montaa sellaista ei löydy.

Sitten ymmärrän, että näinkin hullunkurinen esitys tulee vihervasemmistolaiselta hallitukselta, mutta kokoomus. Kokoomus koko tämän käsittelyn ajan... Siis silloin kun täällä käytiin lähetekeskustelu, kokoomuksella ei ollut mitään huomauttamista tähän koko lainsäädäntöön. Ainoa, mitä he toivat esiin täällä lähetekeskustelussa, oli se, että tämä pitäisi ulottaa alaikäisiin, se oli kokoomuksen puheissa täällä. Ja mitä kokoomus teki lakivaliokunnassa — eivät mitään. He osallistuivat täydellä sydämellä lakivaliokunnan lausuntoon, [Puhemies koputtaa] ja siinä kohtaa he myöskin kannattivat sitä, että tämä pitäisi ulottaa alaikäisiin. Nyt sitten tässä aivan... Ja sen sanon vielä, että tässä salissa yritettiin lähettää tätä juuri näiden ongelmien vuoksi useampaan valiokuntaan, mitä KD esitti ja PS kannatti, tätä yritettiin lähettää sinne puolustusvaliokuntaan, sivistysvaliokuntaan ja hallintovaliokuntaan, mutta kokoomuksen edustajat äänestivät tätä vastaan. Ja nyt aivan viime metreillä tullaan sitten ulos mediaan, että herranen aika, meidän vastustamme tässä sitä, että tämä pitäisi vain vuoden välein saada vaihtaa sen kuukauden sijaan, [Puhemies koputtaa] ja tällä silmänkääntötempullako kokoomus meinasi, että asia on hoidettu? Täytyy sanoa, että olen äärimmäisen pettynyt sekä teidän toimintaanne tässä prosessin aikana että vielä enemmän tähän silmänkääntötempuun. On kuitenkin niin, että tässä pyritään nyt katsomaan sitä, rikommeko me tämän yhteiskunnan kaikki peruspilarit, kaikki biologiset faktat, perheen, avioliiton, äitiyden ja isyyden. Miten te voitte kannattaa tätä lakia? [Puhemies koputtaa] Toivon, että teillä kokoomuksessakin harkitaan tätä vielä, aivan niin kuin keskustassakin, jonka pitäisi ainakin näitä perinteisiä perhearvoja ja faktaan perustuvia näkemyksiänsä sentään tässä salissa kannattaa. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Kiitos. — Ja edustaja Mattila.

18.42 Hanna-Leena Mattila kesk: Arvoisa puhemies! Hallituksen esitys laiksi sukupuolen vahvistamisesta on nyt edennyt tänne ison salin ensimmäiseen käsittelyyn. Lailla halutaan kumota laki transseksuaalin sukupuolen vahvistamisesta. Lisäksi siinä esitetään muutettavaksi muun muassa sterilisointilakia, äitiysavustuslakia ja kansaneläkelakia. Vaatimus lisääntymiskyvyttömyydestä halutaan poistaa ja lääketieteelliset hoidot eriyttää juridisen sukupuolen korjauksesta.

Hallituksen esitys perustuu Sanna Marinin hallituksen ohjelmaan. Hallitusohjelman mukaan sukupuolen voi hakemuksesta korjata täysi-ikäinen henkilö, joka esittää perustellun selvityksen siitä, että hän pysyvästi kokee kuuluvansa korjattavaan sukupuoleen. Sukupuolen korjaamiseen tulee harkinta-aika.

Arvoisa puhemies! Valiokunnassa keskustan sosiaali- ja terveysvaliokuntaryhmä esitti translain hylkäämistä sen esitetyssä muodossa. Nimittäin toisin kuin mitä hallitusohjelmassa sovittiin, hallituksen lakiesitykseen ei sisältynytään edellytystä kokemuksen pysyvyydestä. Sukupuolen voisikin muuttaa pelkästään omalla ilmoituksella kuinka monta kertaa tahansa ilman mitään kynnystä tai rajoitusta. Toisin kuin mitä hallitusohjelmaneuvotteluissa sovittiin, ei edellytetä myöskään minkäänlaista perusteltua selvitystä eli lääkärin antamaa lausuntoa.

Pahoin pelkäämme, että esitetyssä muodossaan laki mahdollistaa epätarkoituksenmukaisesti väärinkäytöstä. Nykyisessä muodossaan kun laki etenee, on täysin mahdollista, että juridisesti sukupuolensa naiseksi ilmoittanut henkilö, jolla on kuitenkin täysin biolo-

Pöytäkirja PTK 154/2022 vp

gisesti miehen ominaisuudet, voi mennä tytöille ja naisille tarkoitettuihin tiloihin tirkistelemaan tai tekemään jotain vielä sopimattomampaa.

En pidä tarkoituksenmukaisena ja sopivana sitä, että enemmistö ihmisiä, tässä tapauksessa periaatteessa kaikki tytöt ja naiset, altistetaan epäsovivan käytöksen kohteeksi, koska liian laveaksi muotoiltu pienen vähemmistön oikeuksia edistävä laki mahdollistaa rikollisella mielellä varustetun henkilön käyttämään sitä hyväkseen edellä kuvatulla tavalla.

Tämä oli itselleni ylitsepääsemätön kynnys hyväksyä laki. Minusta olisi tämänkaltaiset porsaanreiät pitänyt pystyä tukkimaan, vaikka niiden hyväksikäyttäminen olisikin vähäistä. Maailmalta on näyttöä, että esitetyssä muodossa oleva laki mahdollistaa edellä kuvatun kaltaisen väärinkäytöksen.

Valiokunnassa saatiin lakiesitystä korjattua siten, että sukupuoli ei pysty vaihtelevaan 30 päivän välein, kuten ensimmäinen esitys oli. Keskustan valiokuntaryhmän mielestä sukupuolen kokemuksen pysyvyyttä olisi edelleen kuitenkin pitänyt olla arvioimassa lääkäri. Valiokuntakuulemisissa kävi ilmi, etteivät kaikki vähemmistöjä edustavat kuultavat suinkaan pitäneet lakiesitystä heidän ryhmäänsä kuuluvien etujen mukaisena.

Arvoisa puhemies! Se, että keskustan valiokuntaryhmä ei voi kannattaa translakia esitetyn mukaisena, ei todellakaan tarkoita, ettemmekö suhtautuisi arvokkuudella ja kunnioituksella niihin ihmisiin, jotka kokevat epävarmuutta oman sukupuoli-identiteettinsä kanssa tai kokevat kuuluvansa toiseen sukupuoleen. Meille on kristallinkirkasta se, että lainsäädännössä tulee huomioida luonnontieteelliset tosiasiat, kuten se, että sukupuoli määräytyy lähtökohtaisesti biologisesti eli geenien perusteella eikä se ole pelkästään henkilön mielihedekysymys.

Valitettavasti nyt esitetyssä muodossaan translaki mahdollistaa väärinkäytöksiä, mikä ei tietenkään ole ollut sen alkuperäinen tarkoitus. Pitäydymme valiokuntaryhmänä myös siinä, että laki olisi tullut laatia noudattaen tiukasti hallitusohjelman kirjauksia.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin, kiitoksia. — Edustaja Pelkonen.

18.47 Jaana Pelkonen kok: Arvoisa puhemies! Translain uudistusta on odotettu pitkään ja hartaasti, aivan kohtuuttoman kauan. Uudistus on erittäin tärkeä ja tarpeellinen. Se korjaa Suomen lainsäädännön räikeitä ihmisoikeusepäkohtia. Kuten täällä on jo kuultu, Suomi on saanut useita huomautuksia EU:n ihmisoikeustuomioistuimelta nykylainsäädännön sisältämästä vaatimuksesta lisääntymiskyvyttömyydestä, ja tämä on vihdoinkin jäämässä historiaan. Oleellista on myös, että sukupuolen juridinen vahvistaminen erotellaan lääketieteellisistä hoidoista.

Valitettavasti translasten ja -nuorten oikeuksien toteutuminen jää vielä riittämättömäksi. Asiantuntijoiden mukaan itsemurhariski laskee, jos ja kun nuorilla on mahdollisuus sukupuolen juridiseen vahvistamiseen. Suojelu ja yksilöllisyys koskevat myös lapsia ja nuoria.

Kyse on jakamattomista ihmisoikeuksista. Jokaisella tulee olla yhtäläiset oikeudet yhteiskunnassamme. Valtiolla, medialla tai muilla yhteiskunnan jäsenillä ei ole oikeutta rajoittaa kenenkään oikeuksia sukupuoleen tai seksuaaliseen suuntautumiseen perustuen, ja soisi kaikkien ymmärtävän, että tämä uudistus ei todellakaan ole keneltäkään pois ja tämän ei pitäisi olla lainsäätäjille mikään omantunnon kysymys. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Kiitos. — Edustaja Reijonen.

Pöytäkirja PTK 154/2022 vp

18.49 Minna Reijonen ps: Arvoisa herra puhemies! Meillä on nyt käsittelyssä laki, joka sallii sukupuolen vaihtamisen 365 päivän välein pelkällä ilmoituksella. Minusta tämä on aika vakava paikka. Elikkä jatkossa voisi sukupuolen vaihtaa pelkällä ilmoituksella ilman minkäänlaista lääketieteellistä selvitystä.

Sosiaali- ja terveysvaliokunnassa tästä äänestimme. Perussuomalaiset esittivät, että tällainen laki hylätään. Toinen kanta äänestyksessä voitti. Minun mielestäni tätä lakia ei tulisi hyväksyä.

Tässä laissa on melkoisia riskejä. Jos tämä laki hyväksytään tällaisena, niin vuoden välein voi vaihtaa sukupuolen ilmoituksella, tulee uusi Kela-tunnus, sosiaaliturvatunnus, ja taas seuraavana vuonna voi vaihtaa sukupuolen takaisin ja edelleenkin tulee uusi sosiaaliturvatunnus — elikkä siihen entiseen sosiaaliturvatunnukseen ei palata edes silloin. Siinä on myös se riski, että siinä voi hävittää historiansa, ja se ei ole kyllä hyvä asia. Tässä on paljon muitakin ongelmia: armeija, Puolustusvoimat. Entäs uimahallit, vankilat?

Tämä laki ei välttämättä paranna transihmisten oikeuksia, vaan tämä laki olisi voitu muutenkin hoitaa kohdentamalla laki enemmän tietynlaisiin asioihin eikä käsitellä näin, kuten nyt tässä voi vaikka minkälaista tulla elikkä kaikki voivat vaihtaa sukupuoltaan, ja tämä on väärin, tämä ei ole oikein.

Jos mietitään ihan vaikka lääketieteelliseltä kannalta, otetaan vaikka esimerkiksi lääkkeet, niin onko lääkkeidenkin vaikutus sitten sama miehille ja naisille? Tähän asti ainakin varma asia on ollut semmoinen, että toiset lääkeaineet vaikuttavat miehiin eri tavalla ja naisiin eri tavalla.

Nyt tuntuu että ideologia vaikuttaa biologiaan — ideologia vaikuttaa biologiaan. On ollut jopa puhe, että lapset otettaisiin tähän mukaan. Minusta tämä on tosi vakava asia. Ja todella ikävälle kuulosti, kun vihreiden puolelta otettiin esille myös se, että tämä on poliittinen asia. Ei tämä kyllä nyt poliittinen asia ole, vaan kyllä tämä on enemmän biologia-asia.

Minun mielestäni tätä lakia ei tule hyväksyä. Siksi äänestän tätä lakia vastaan. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Ja edustaja Peltokangas.

18.53 Mauri Peltokangas ps: Arvoisa puhemies! Käsitlemme tänään, ikävä kyllä, hallituksen esitystä eduskunnalle laiksi sukupuolen vahvistamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi — eli tuttavallisemmin translakia. Asian tiimoilta käydään hyvin vahvasti arvokeskustelua, josta alkaa osin maalaisjärki olemaan jo todella kaukana. Tosiasiassa translaki on sukupuolilaki, joka voimaan astuessaan mahdollistaa paperilla kenelle tahansa juridisen sukupuolen vaihdon, ei pelkästään transsukupuolisille. Pohjanmaalla kiertäessäni ja ihmisten kanssa juteltuani keskusteluissa nousee esiin, että yhteiskunnassa meillä on todellisia ongelmia. Ihmiset kärvistelevät toimeentulonsa kanssa, mutta hallituksen mielestä eduskunnassa ei ole tänään tärkeämpää keskusteltavaa kuin se, voiko isä olla äiti, äiti isä, voiko setä olla tati ja päinvastoin, taas vuoden välein uudestaan, uudestaan ja uudestaan. Kansanedustaja joutuu kysyttäessä pähkiilemään esim., että jos Pentin vaimo Pirkko päättää vaihtaa sukupuolensa mieheksi ja nimensä Pentiksi, niin onko syntynyt täyskaimojen välinen homoavioliitto. Muuttuuko yksinhuoltajaäiti isäksi käden käänteessä? Jos jotain pidän erikoisena, niin tällaista lainsäädäntöä, joka aiheuttaa tällaista keskustelua ihmisten parissa.

Arvoisa puhemies! Se, että tämä keskustelu ylipäättään eduskunnassa käydään, kertoo jotain yhteiskuntamme tilasta. Ideologiat valtaavat alaa, ja maalaisjärki ja perinteiset arvot heitetään tässä salissa romukoppaan. Tämä sali sairastaa ideologiahumppaa nyt vakavasti.

Pöytäkirja PTK 154/2022 vp

Odotin valiokuntatyössä konservatiivisten puolueiden yhtenäisyyttä, mutta jouduinpa jälleen kerran pettymään rankasti. Kokoomus tuo keskusteluun oman mausteensa hyppimällä ilosta tasajalkaa, kun saivat lakiin näennäisen tiukennuksen siitä, että itsemäärättelyä saa harrastaa korkeintaan kerran vuodessa. Kerran vuodessa — terve! Niin kuin tällainen lisäys nyt sitten estäisi kaikki ne vakavatkin väärinkäytökset, jotka tämä laki asiantuntijoiden mukaan mahdollistaa.

Kuten olen aiemminkin todennut, jokainen saa tuntea itsensä miksikä itse katsoo parhaaksi: mieheksi, naiseksi tai vaikka Kouvolan kunnantaloksi, kunhan kustantaa tuntemuksensa ja seinänsä itse. Lain muuttaminen muuten tulee koskemaan sitten useita muitakin lakeja. Me joudumme tarkastelemaan tämän humpan vuoksi muun muassa sterilointilakia, äitiysavustuslakia, kansaneläkelakia, lääketieteellisestä tutkimuksesta annettua lakia, raskauden keskeyttämisestä annettua lakia, väestötietojärjestelmästä ja Digi- ja väestötietoviraston varmennepalveluista annettua lakia, kotikuntalakia, lapsen huollosta ja tapamisoikeudesta annettua lakia, vanhemmuuslakia, rikoslakia, vankeuslakia sekä tutkintavankeuslakia, ja näyttää nyt siltä, että joudumme puuttumaan myös asevelvollisuuslakiin. Pohjanmaalla kulkiessani nousi keskustelussa esiin, että rakennuslakia ei tässä vaiheessa varmasti tarvitsekaan nyt muuttaa, mutta näiden ideologisten vouhotusten edetessä on selvää, että siihenkin on tulevaisuudessa muutoksia luvassa. Nyt käsittelyssä olevan kaltaisten ideologioiden mukaan on kohta odotettavissa, ilmassa vaatimuksia, että on tasavertoinen mukaista, että itsensä miksi vaan tunteva saa asianmukaisen lainsäädännön taakseen. Joudumme pian siis pohtimaan, voidaanko esimerkiksi pilvenpiirtäjäksi itseään tunteva päästää kylille tepastelemaan ilman rakennuslupia. Käsittelyssä olevan lain hengessä nämä henkilöt ovat pilvenpiirtäjiä siinä, missä mies voi olla nainen.

Arvoisa puhemies! Juridisen sukupuolen itsemäärättelyä pyritään julkisuudessa kauppaamaan suurelle yleisölle ihmisoikeutena. Sukupuolen vaihtaminen pelkällä omalla ilmoituksella ja ilman lääkärinlausuntoa ei ole mikään ihmisoikeus. Mikään Suomen ratifioima YK:n alainen ihmisoikeussopimus ei sitovasti vaadi Suomea toteuttamaan juridisen sukupuolen itsemäärättelyä. Missä ovat naisten oikeus ja turvallisuus vaikkapa pukeutumistiloissa ja vankiloissa? Miten käy naisten urheilun, jos biologiset miehet kaappaavat sarjat? Edelleen kyselen feministien perään: missä te olette, kun naisten oikeudet ovat vaarassa? Voitte vähätellä näitä skenaarioita vaikka maailman tappiin saakka, mutta maailmalla on esimerkkejä toteutuneista vaaran paikoista, eikä tämän lain ilmiselviä porsaanreikiä ole tukittu. Siihen ei ole mielestäni edes pyritty. Laadittuihin lakeihin ei saa jäädä porsaanreikiä.

Arvoisa puhemies! On virheellistä väittää, että perussuomalaiset eivät tunnista transsukupuolisuutta ilmiönä, koska vastustamme tätä lakia. Tässä vaiheessa on syytä tuoda esiin, että sitä eivät kannata edes kaikki transsukupuoliset, vaikka sellaista kuvaa nyt pyritään maalaillemaan. Sinne, kuten minne tahansa ihmisryhmään, mahtuu monenlaisia mielipiteitä, ja hyvä niin. Lain kannattajista suurin osa ei ole transsukupuolisia, eikä heillä ole henkilökohtaisella tasolla mitään kosketusta koko asiaan. Transsukupuoliset ovat monelle pelkkä keppihevonen, jolla saadaan hyveposeerata ja käyttää valtaa tässäkin salissa.

Arvoisa puhemies! Eikä tämä hullutus vielä tähän lopu. Nyt on jo tahoja, jotka vaativat, että laki tulisi ulottaa myös alaikäisiin. Tätä on valiokunnassakin jo valmiiksi pohdittu. Käsittämätöntä. Translaiksi naamioitu sukupuolilaki mahdollistaisi tulevaisuudessa siis myös alaikäisen vaihtaa sukupuolensa ilmoituksella. Alaikäinen Jaska ei saa Suomessa äänestää, ostaa tupakkaa tai alkoholia, avata pankkitiliä ilman huoltajan lupaa, pelata raha-auto-

Pöytäkirja PTK 154/2022 vp

maattipelejä tai ajaa ajokorttia. Ja hyvä niin. Jaska ei myöskään saa vaihtaa etu- eikä sukunimeään ilman huoltajien lupaa, mutta sukupuolimerkintä pitäisi joidenkin tahojen mukaan voida vaihtaa lain voimaan astumisen jälkeen pelkällä ilmoituksella. Pidän tällaista lainsäädäntöä vastuuttomana.

Murrosikäinen nuori on usein identiteettinsä kanssa vielä täysin hukassa, joskus myös sukupuoli-identiteettinsä. Se on täysin ymmärrettävää ja normaalia ihmisen kasvamista ja kehittymistä, mutta sillä ei ole välttämättä mitään tekemistä pysyvän sukupuolikokemuksen kanssa. Transsukupuolisuutta ei pidä kaupata kehitysvaiheessa olevalle nuorelle minkäänlaisena takaporttina murrosiän tuoman ahdistuksen käsittelyyn. Oleellista on, että tutkimusten mukaan vain pieni vähemmistö lapsista, jotka samastuvat vastakkaiseen sukupuoleen, jatkaa tätä samastumistaan aikuisuuteen ja neljä viidesosaa lapsuudessa vahvaakin sukupuolidysforiaa kokevista lapsista ei vartu transsukupuolisiksi aikuisiksi.

Arvoisa puhemies! Minä kannatan perussuomalaisten eduskuntaryhmän näkemystä siitä, että sukupuolimerkinnän vaihtaminen edellyttäisi jatkossakin lääketieteellisen selvityksen esittämistä siitä, että henkilö pysyvästi kokee kuuluvansa vastakkaiseen sukupuoleen ja että hän ymmärtää sukupuolimerkinnän vaihtamisesta johtuvan oikeustoimen merkityksen. Sukupuolen oikeudellista vahvistamista ei ole perusteltua erottaa lääketieteellisistä tutkimuksista ja hoidoista. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Kiitos. — Ja edustaja Lohi.

19.00 Markus Lohi kesk: Arvoisa puhemies! Kun tuossa ensimmäisessä puheenvuorossani esittelin valiokunnan puheenjohtajana sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietinnön, haluan tässä puheenvuorossani kertoa, mitä mieltä olen tästä hallituksen esityksestä ja valiokunnan mietinnöstä. Olen allekirjoittanut hylkäävän vastalauseen ja nyt kerron, miksi näin.

Taustalla on perustavanlaatuinen ajattelutavan ero. Hallituksen esitys ja myös valiokunnan mietintö lähtevät sellaisesta ajattelutavasta, että sukupuoli on pelkästään ihmisen oma mielipidekysymys. Minun ajatteluni lähtee siitä, että sukupuoli määräytyy lähtökohtaisesti biologisesti. Se ei siis ole pelkästään ihmisen mielipidekysymys. Lapsen sukupuoli määräytyy vanhemmilta perittyjen sukupuolikromosomien perusteella hedelmöittymisen yhteydessä. Kysymys on siis lähtökohtaisesti luonnontieteellisestä tosiasiasta, ei mielipiteestä. Tämä ajattelutavan ero on niin perustavanlaatuinen, että asiasta ei ole ollut mahdollista tehdä valiokunnassa kompromissia. Olemme siis joutuneet äänestämään valiokunnassa, ja äänestämme tästä asiasta luonnollisesti täällä täysistunnossakin.

Arvoisa puhemies! Tämä hallituksen esitys perustuu Sanna Marinin hallituksen ohjelmaan. Hallitusohjelman mukaan: ”Sukupuolen voi hakemuksesta korjata täysi-ikäinen henkilö, joka esittää perustellun selvityksen siitä, että hän pysyvästi kokee kuuluvansa korjattavaan sukupuoleen” — siis esittää perustellun selvityksen, että hän pysyvästi kokee kuuluvansa korjattavaan sukupuoleen. ”Sukupuolen korjaamiseen tulee harkinta-aika.” Hallitusohjelmasta poiketen hallituksen lakiesitykseen ei sisälly edellytystä kokemuksen pysyvyydestä. Sukupuolen voisi muuttaa pelkästään oman halun ja tahdon perusteella vaikka vuoden välein ilman mitään kynnystä tai rajoitusta. Myöskään minkäänlaista perusteltua selvitystä ei edellytetä, hallitusohjelman kirjauksesta poiketen. Perusteltu selvitys tarkoittaisi käytännössä lääkärin antamaa lausuntoa. Tälläin varmistettaisiin, että tätä päätöstä, joka näinkin perustavanlaatuinen ihmisen identiteetin kannalta on, ei tehtäisi ilman vakavaa harkintaa tai hetken mielihoitoa.

Pöytäkirja PTK 154/2022 vp

Katson, että ihmisiin, jotka kokevat epävarmuutta oman sukupuoli-identiteettinsä kanssa tai kokevat kuuluvansa toiseen sukupuoleen, tulee suhtautua arvokkuudella ja kunnioituksella, niin kuin kaikkiin ihmisiin. Lainsäädännössä tulee kuitenkin huomioida luonnon-tieteelliset tosiasiat. Tämän lainsäädännön myötä voi syntyä tilanteita, joissa juridisesti mies synnyttää, tai tilanne, jossa henkilö on yhtä aikaa toiselle lapselleen isä ja toiselle äiti. Minusta yhteiskuntakehitykselle ei ole eduksi, että lainsäädännöllä irtaannumme luonnon-tieteellisistä tosiasioista.

Keskustelua, jonka toivoisin tietenkin olevan toisia ja eri mielipiteitä kunnioittavaa, ei tule rajoittaa sillä, että sanotaan, että tästä ei saa keskustella tai tämä ei voi olla arvokysymys tai omantunnon kysymys, koska kyseessä on ihmisoikeus. On juridisesti selvää, ettei ihmisoikeus ole vaihtaa sukupuolta ilman mitään rajoituksia. Kuten valiokunnan mietinnössäänkin todetaan, lisääntymiskyvyttömyysvaatimus on ainoa ihmisoikeuskysymys, josta Euroopan ihmisoikeustuomioistuimissa on Suomessa huomauttanut. [Arto Satonen: Se on totta!] Muut kysymykset tämän asian ympärillä ovat mielipide- ja arvokysymyksiä. Keskustelu on tarpeen, eikä sitä pidä lähteä tukahduttamaan. Tämän keskustelun yhteydessä olemme kuitenkin huomanneet, että tältäkin osin arvomme eroavat kyllä nyt perustavanlaatuisella tavalla toisistaan. [Leena Meri: Ottakaa, keskusta, Lohen linja! — Toimi Kankaanniemi: Hyvä puheenvuoro!]

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Edustaja Mäenpää poissa, ledamot Rehn-Kivi myös poissa — mutta edustaja Rydman on paikalla.

19.05 Wille Rydman ps: Arvoisa herra puhemies! Olen tässä keskustelun kuluessa kiinnittänyt huomiota samaan kysymykseen, johon edustaja Lohi tuossa edellä, että on vähän erikoista, että keskustelua ja mielipiteenvapautta pyritään suitsimaan väitteellä, että tämä kysymys ei olisi ollenkaan omantunnon kysymys. Oikeastaan lähestyisin tätä asiaa kokonaan päinvastaisesta suunnasta. Nähdäkseni enemmän tai vähemmän kaikki kysymykset ja päätökset, joita täällä tehdään, ovat omantunnon kysymyksiä. Sitten on aina kysymys siitä, kuinka paljon omatunto antaa periksi erilaisten poliittisten kompromissien tekemiseen, ja osa politiikan ammattitaitoa tietysti on se, että pitääkin aika paljon kyetä joustamaan. Sitten on joitakin kysymyksiä, jotka ovat tietysti semmoisia niin perustavanlaatuisia maailmankatsomukseen ja ihmiskuvaan liittyviä kysymyksiä, että niissä kompromissimahdollisuudet ovat rajallisempia, ja monille tämä kysymys epäilemättä sellainen on. Kuitenkin katsoisin, että oli asiasta mitä mieltä tahansa, niin on hyvä ymmärtää toisenkinlaiset puheenvuorot ja näkökulmat ja vähintäänkin antaa oikeus myöskin omasta näkemyksestään poikkeaville kannanotoille.

Itselleni tämä ei kuitenkaan ole niinkään maailmankatsomuksellinen kysymys kuin ihan käytännöllinen lainsäädäntöön liittyvä kysymys. Olen poliittisena päättäjänä sillä tavoin vähän tylsä teknokraatti, että minua kiinnostaa enemmän se, mitä laista käytännössä seuraa, kuin se, millaisia mahdollisia periaatteellisia tai maailmankuvallisia ajatuksia kunkin lain taustalla on. Tälläkin hetkellä Suomessa on täysi oikeus muuttaa sukupuoltaan, jos siihen prosessiin haluaa mennä, mutta tällä hetkellä se ei ole ilmoitusluontoinen asia. Tämän lain olennainen muutos on nimenomaisesti se kysymys, että se tekee sukupuolesta ilmoitusluontoisen kysymyksen ja omaan puhtaaseen subjektiiviseen fiilikseen perustuvan kysymyksen, vieläpä sillä tavoin, että sukupuolta pystyy muuttamaan monta kertaa ees sun takaisin, mikäli siltä tuntuu. Ei tarvita kovinkaan suurta mielikuvitusta ymmärtämään, että

Pöytäkirja PTK 154/2022 vp

tällainen mahdollistaa moninaiset väärinkäytökset, ja kun sellaista lakia ollaan säätämässä, niin mielestäni se on kelvoton laki.

Tämä lienee niitä lainmuutoksia, jotka joskus tulevan historian aikana katsotaan erityisen absurdeiksi ja ihmetellään, kuinka enemmistö tällaisenkin lain taakse on asettunut, mutta kullakin ajalla on omat erikoiset hullutuksensa, ja tämä liittyy nyt sitten näihin. Eri-tyisen absurdisti tietysti voi pitää sitä kiistaa, jota kokoomus käy tässä hallituspuolueiden kanssa, saako sukupuoltaan vaihtaa vain kerran vuodessa vai pitäisikö siihen olla oikeus peräti kuukauden välein. No, tässä on ehkä sitten se keskeinen maailmankuvallinen ja aatteellinen ero nykypäivän kokoomuksen ja punavihreän hallituksen välillä. Kovin valitettavaa, mutta aika aikaa kutakin.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Nurminen.

19.08 Ilmari Nurminen sd: Arvoisa herra puhemies! Itsekin kuuntelin tätä keskustelua ja halusin tulla kanssa vielä käymään tätä keskustelua, vaikka tätä pitkään onkin käyty. Itse olen tyytyväinen, että hallitus on saanut tämän esityksen tänne eduskuntaan, ja tätä on pitkään valmisteltu ja hiottu valiokunnassa. Meillä on laaja kuuleminen takana, ja lakivaliokunta ja perustuslakivaliokunta tähän asiaan ovat ottaneet kantaa. Tämä oli myös meidän hallituksen ohjelmassa kirjauksena, että me vahvistetaan ihmisoikeuskysymyksiä ja tehdään myös tämänkaltaisia uudistuksia yhteiskunnassa, niin että me saadaan lainsäädäntö sille tasolle, että ihmisoikeuksissa ei anneta periksi.

Jotenkin kun itse kuuntelen näitä argumentteja ja pohdin tätä itse asiaa, niin vaikka totta kai saa keskustella ja asiasta saa aina sanoa ja käydä kovaakin keskustelua, niin minun mielestäni tässä asiassa silti pitäisi kuitenkin vielä huomioida tämän asian sensitiivisyys ja hienotunteisuus ja toisaalta sitten nojautua näissä argumenteissa myös niihin laajoihin faktoihin, jotka tämän käsittelyn kuluessa ovat tulleet. Kun kuuntelee erityisesti näitä vastustavia kommentteja, niin itse ehkä olen harmistunut siitä, että monet näistä sanomisista varmasti satuttavat näitä transihmisiä aika kovasti, ja toivoisin, että näissä puheenvuoroissa myös huomioitaisiin tämän asian arkaluontoisuus ja herkkyys, erityisesti näitä ihmisiä kohtaan, jotka ovat olleet meidän yhteiskunnassa hyvin heikossa asemassa ja pitkään eivät ole omanneet samoja oikeuksia kuin mitkä ovat täällä käsittääkseni meillä kaikilla.

Tässä laissa on tunnistettu useita muutostarpeita, ja tätä lakia on valmisteltu pitkään. Varmasti monet miettivät, mitä tämä laki sitten käytännössä tarkoittaa ja miksi tätä on pitänyt viedä. Meidän nykyisessä laissa, jos ihminen korjaa sukupuoltaan siihen, mikä se oikeasti on, edellytetään häneltä lääketieteellistä selvitystä asiasta, sitä, että pysyvästi kokee kuuluvansa siihen ja elää sen mukaisessa roolissa, ja sitä, että hänet on steriloitu tai muusta syystä todettu lisääntymiskyvyttömäksi. Me tiedetään, että meidän yhteiskunnassa elää ja on transhenkilöitä, ja meidän laissa on tämänkaltaiset vaatimukset näille ihmisille olemassa. Tämän lain lähtökohtana on ollut, että näistä lain pykälistä nämä poistetaan, ja myös Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomiot ovat olleet sen suuntaisia, että Suomen pitää poistaa esimerkiksi tämä lisääntymiskyvyttömyysvaatimus näiltä ihmisiltä.

Oikeastaan ehkä seuraava askel tässä laissa on sitten se, että tässä erotetaan lääketieteellinen ja juridinen sukupuoli. Ja täällä tässä lain käsittelyssä me keskitymme vain tähän juridiseen sukupuoleen. Kun täällä on puhuttu näistä lääketieteellisistä selvityksistä ja siitä, mitä ne maksavat ja muuta, niin se on eri kokonaisuus ja se perustuu lääketieteelliseen selvitykseen ja siellä lääketieteelliseen polkuun ja siihen väylään, mitä me emme lainsäädän-

Pöytäkirja PTK 154/2022 vp

nöllä tee ja rakenna. Oikeastaan, kun me katsotaan tällä hetkellä muuta eurooppalaista lainsäädäntöä, mikä koskee transhenkilöitä, tämä itsemääräämisoikeuden periaate on voimistunut ja sen on katsottu olevan se, johon niin kansallisesti kuin kansainvälisesti perehdytään ja nojataan tässä kysymyksessä. Tämä on ehkä se rautalankaversio, kun halutaan yksiselitteisesti ja helposti kertoa, mitä tämä laki tarkoittaa.

No, kun sitten itse kuuntelin näitä vastustavia argumentteja, niin ehkä haluaisin niihin muutamiin vielä paneutua, koska — kuten täällä perussuomalaisista monet sanovat, että toirilla ihmiset eivät ymmärrä tätä ja tehdään ja viljellään — itsekin kuljen niillä samoilla toireilla ja turuilla ja yritän myös kertoa, minkä takia tämä on tehty, ja hakea myös ehkä näihin vastustaviin argumentteihin niitä toisenlaisia näkökulmia. Ehkä ensimmäisenä täytyy tunnistaa se, että osa näistä argumenteista on senkaltaisia, että nämä ihmiset eivät edes tunnista, että meillä on yhteiskunnassa transhenkilöitä, ja siinä kohtaa ollaan erittäin vaikeassa tilanteessa. Sanon tämän sen vuoksi, että olen meillä sosiaalidemokraateissa vastaava sosiaali- ja terveysvaliokunnassa ja olen neuvotellut esimerkiksi tätä lakia valiokuntatasolla ja tiedän, kuinka hankalaa on ollut yhteensovittaa näitä eri ajatuksia ja asioita, ja tämä on ollut ehkä semmoinen isoin vedenjakava asia, että osa ei edes tunnista näiden ihmisten olemassaoloa ja oikeuksia. Toisaalta mielestäni myös se on tärkeätä, että kun me säädetään transhenkilöitten itsemääräämisoikeudesta ja kun käsittääkseni täällä ei kukaan ole transhenkilö, jota tämä suoraan henkilökohtaisesti koskisi, vaan me säädämme muiden ihmisten ihmisoikeuksista, niin meidän täytyy olla erityisen tarkkoina siinä, että me huolehdi- taan näiden ihmisoikeuksista.

Sitten kun täällä on usein keskusteltu ja näissä vastustavissa argumenteissa tulee tämä, että vaihdetaan huvin vuoksi ja perustuu fiilikseen ja milloin vaihdetaan mihinkäkin, niin minä en oikein osaa sanoa mitään kuvaavaa argumenttia, mutta minä olen surullinen siitä, että tällä saadaan itse tästä asiasta käännettyä tämä keskustelu ihan toiseen asiaan kuin mistä tässä oikeasti on kyse. Kun ihminen korjaa sukupuolensa, niin se on silloin pysyvä tila ja sitten rakennetaan elämää siinä sukupuoleessa, jossa hän kokee olevansa. Meillä on tästä esimerkkejä — valiokuntakuulemisessa kuultiin lukuisia — ja meillä ei ole semmoista faktaperustetta, että ihmiset vaihtaisivat takaisin tai muuta. Päinvastoin, kun tätä valmisteltiin ja me oltiin asiantuntijakuulemisessa, tuli esiin, että tässähän on tämä kuukauden harkinta-aika, jossa ihmiselle tulevat nämä tiedot, mitä tämä käytännössä tarkoittaa, mitä sinun pitää tehdä, mihin sinä kirjaat nämä, ja muuta. Ja kun hänelle on saatu nämä kaikki tiedot, joita on käyty läpi, niin kuukauden päästä voit vaihtaa. Ja nyt katsottiin, että tämä itsessään jo auttaa, korjaa [Puhemies koputtaa] näitä mahdollisia väärinkäytöksiä. — Puheenjohtaja, täällä käytettiin pidempiäkin puheenvuoroja.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Kyllä, minä olen sen huomannut ja näpyttelenkin tällä lailla rauhakseen tässä muistutuksena.

Joo, kiitos. — Tässä ei ole kyse siitä, että ihmiset tässä vaihtelisivat ja niin tekisivät. Tämä on minun mielestäni ehkä jo ilkeää näitä ihmisiä kohtaan, ja toivoisin, että tätä on myös harkittu tässä valiokuntakäsittelyssä. Ja tässä esimerkiksi tämä harkinta-aika on semmoinen, jolla nämä isoimmat väärinkäytökset, niiden mahdollisuudet, pyritään ja pystytään asiantuntijakuulemisen mukaan estämään.

No, sitten täällä on puhuttu näistä erilaisista rikollisista mahdollisuuksista, että joku käyttää väärin ja pitää puuttua, mutta ainahan meillä on mahdollisuus, että joku käyttää la-

kia väärin tai tekee niin, [Puhemies koputtaa] miten ei pitäisi. Mutta meillä on sitten kuitenkin rikoslaki. Kun täällä on puhuttu esimerkiksi näistä pukuhuoneista ja muista, niin jollain tavalla tämäkin on semmoinen kysymys, että jos ihminen käyttää tietoisesti väärin tätä vaikka rikollisessa tarkoituksessa, niin totta kai siihen pitää puuttua, mutta kun me puhutaan näistä ihmisistä ja kun puhuin jo tästä asian sensitiivisyydestä ja sitten kun me yhdistetään heitä tämänkaltaisiin tapahtumiin, niin se luo tähän keskusteluun semmoisen todella ikävän ja ehkä siis tosi surullisen kulman, josta itse en toivoisi, että täällä keskusteltaisiin. Jollain tavalla edelleen haluan painottaa, että nämä hyödyt, mitä tällä sai näiden ihmisten näkökulmasta, ovat suuria ja merkityksellisiä ja meidän lainsäätäjinä on velvollisuus tehdä tämä ja puolustaa heitä. Ja mikäli ilmenee näitä väärinkäytöksiä, mitkä ovat tuomittavia, niin meillä on eri kanavat puuttua niihin ja meidän pitää puuttua. [Puhemies koputtaa] Mutta se ei oikeuta sitä, että me viemme näiltä ihmisiltä ne tietyt, tai oikeastaan kokonaan, ihmisoikeudet ja sitten myös leimaamme heitä, koska he ovat jo nyt heikossa asemassa.

Ehkä tässä nyt, puheenjohtaja, oli — tämä aikakin menee jo yli — perusteluja sille, minkä takia tätä lakia on viety eteenpäin, minkä takia tämä on tärkeä ja minkä takia on meidän lainsäätäjien velvollisuus tukea näitä ihmisiä, hälventää pelkoja, puolustaa ja sitä kautta tukea. Se on pieni ryhmä, ja sitä kautta meidän velvollisuutemme on suuri. — Kiitoksia, puhemies. Tässä.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Kiitoksia, edustaja Nurminen. — Ja muistutan kaikkia edustajia tosiaan siitä, että kyllä täällä saa puhua vaikka kahdeksan tuntia, jos paikat kestävät, mutta suositus näissä on nyt se seitsemän minuuttia, ja sen tähden täällä hissukseen naputtelen sitten, jos menee pikkasen yli. — Edustaja Satonen.

19.19 Arto Satonen kok: Arvoisa puhemies! Olen kuunnellut melkein kokonaan tämän keskustelun. Jos aloitan tästä lisääntymiskyvyyttömyydestä, joka on siis ihmisoikeuskysymys, niin ymmärtääkseni täällä ei ole käytetty yhtään puheenvuoroa, jossa ei olisi oltu valmiita muuttamaan lisääntymiskyvyyttömyyden osalta tätä asiaa. Ja jos olisi kyse vain siitä, niin itsekin kannattaisin tätä lakiesitystä. Mutta sitä, että sukupuoli voisi olla vain ilmoitusasia ja sitä voisi muuttaa niin helposti kuin tässä nyt esitetään, en pidä kannatettavana, ja sen takia tulen äänestämään tätä lakiesitystä vastaan.

Arvoisa puhemies! Otan vain vielä yhden toisen näkökulman tähän keskusteluun, joka toki valiokunnassakin ilmeisesti on käyty, kun katsoo noita lausumia. Linaan tässä nyt suoraan Suomen Uimaliiton puheenjohtaja Ville Riekkistä, joka toteaa näin: ”Kuulemamme asiantuntijaselvitys osoitti, että naisten sarjassa sukupuoltaan korjanneilla urheilijoilla on selvää fyysistä etua suhteessa sellaisiin urheilijoihin, jotka eivät ole korjanneet sukupuoltaan.” Riekkinen ei varmaan tässä ota kantaa tähän asiaan, enkä pistä sanoja hänen suuhunsa, mutta tämä lausunto osoittaa sen, minkä kansainvälinen uimaliitto on jo tehnytkin, että se ei ole mahdollista, että nämä transsukupuoliset kilpailevat naisten sarjoissa — silloin putoaa pohja pois koko tältä naisurheilulta. Kansainvälinen uintiliitto, jota siis Suomen Uimaliitto kannattaa, teki sen päätöksen, että sarjoja on useita eikä ole mahdollista transsukupuolisten kilpailla tässä naisten sarjassa, koska siitä tulee kohtuutonta kilpailuhyötyä. Tietysti heillä pitää olla oikeus, totta kai, muuten kilpailla. Mutta halusin tämän näkökulman tuoda, koska tiedän, että urheilupiireissä tämä asia herättää useissa lajeissa paljon keskustelua.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Ja edustaja Juuso.

19.21 **Kaisa Juuso ps:** Arvoisa puhemies! Hallituksen esityksessä ehdotetaan, että sukupuolen oikeudellinen vahvistaminen erotetaan lääketieteellisistä tutkimuksista ja hoidoista. Sukupuolimerkinnän vaihtaminen perustuisi siten henkilön omaan ilmoitukseen hänen sukupuolen kokemuksestaan, eikä sukupuolen vahvistamisen edellytyksenä enää olisi lääketieteellistä selvitystä tai diagnoosia.

Nykyinen translaki suojelee sukupuolen muutoksen hakijaa, kun se vaatii lääketieteellisen selvityksen ennen sukupuolen oikeudellista muuttamista. Ensisijaisesti se suojelee häntä itseään haittaavilta impulsiivisilta tai sosiaalisen ympäristön aikaansaamilta harkitsemattomilta päätöksiltä. Lääketieteellinen selvitys on hakijan oma etu eikä suinkaan haitta, silloinkin kun se ei vastaa hakijan omaa tahtotilaa. Tilanne, jossa hakija haluaisi vaihtaa sukupuolensa, on aina lääketieteellistä huomioita vaativa tilanne, koska sen taustalla saattaa olla aivan muita juurisyytä. Lakiluonnoksen lähtökohta on se, että oikeudellisen sukupuolen voisi muuttaa pelkästään hakijan tahdosta ja miten monta kertaa tahansa. Lakiluonnoksen perusteluissa toistuu tähän liittyen yksi ajatusvirhe. Useissa kohdissa esitetään, että hakijan lisääntymisbiologinen sukupuoli tai transtausta saattaisi tulla muiden tietoon, ellei kyseistä lakiesityksen kohtaa toteutettaisi.

Arvoisa puhemies! Biologinen sukupuoli tulee joka tapauksessa muiden tietoon, jos tehdään vain oikeudellinen sukupuolen muutos, kuten laissa esitetään. Tämä aiheuttaisi varmasti ongelmia, tai tulee aiheuttamaan ongelmia, käytännössä. Esimerkiksi jos parrakas mies muuttaa oikeudellisen sukupuolensa naiseksi ilman kehollisia muutoksia, lakiesityksen mukaan hän olisi nainen, jonka täytyisi pystyä salaamaan se, että hän on edelleen sekä lisääntymisbiologisesti että ulkonäöltään täysin sama mies kuin ennenkin. Millaisia tarkoituksia sukupuolen salaaminen ja sitä auttava lainsäädäntö ensisijaisesti palvelisi tässä tilanteessa, ja miksi lakiesityksessä oletetaan, että ristiriitaisuutta fyysisen ulkonäön ja oikeudellisen sukupuolen välillä ei havaittaisi?

Esitetyllä lailla olisi merkittävät vaikutukset myös naisten ja miesten tasa-arvoon. Nykyisin monissa julkisissa yhteisöissä on jopa vaatimus tietystä sukupuolten välisestä jakaumasta, kuten vaikkapa kunnallisissa lautakunnissa, kuten me kaikki varmasti hyvin tiedämme. Myös yksityisellä puolella on suosituksia esimerkiksi pörssiyritysten hallituspaikkojen sukupuolijakaumasta. Nämä kaikki vaatimukset ja suositukset menettäisivät merkityksensä, mikäli niitä pystyisi kiertämään vain omalla sukupuolenvaihtoilmoituksella. Vuosikymmenten työ naisten tasa-arvon puolesta valuu hukkaan vähemmistöoikeuksille tässä kontekstissa annetun liiallisen painoarvon vuoksi.

Entäpä näinä epävarmoina aikoina vaikutukset maanpuolustukseen? Nykyisin sekä asetettua siviilipalveluksesta kieltäytyvät miehet eli täyskieltäytyjät tuomitaan ehdottomaan vankeusrangaistukseen. Uuden translain myötä miehet vapautuisivat kummastakin palveluksesta vain ilmoittamalla olevansa naisia. Voidaan pitää varmana, että lain luomaa poraanreikää tullaan hyödyntämään.

Arvoisa puhemies! Lakiluonnos perustuu siihen hallitusohjelman lähtökohtaan, että uuteen translakiin ei oteta mukaan alaikäisiä, mikä on hyvä ja laajasti tuettu lähtökohta myös mielipidetutkimusten perusteella. Lapset ovat mukana kuitenkin lain vaikutuspiirissä silloin, jos sukupuolenvaihdosta tekevä on lapsiperheen äiti tai isä. Lapsivaikutuksia ei ole selvitetty lainkaan tilanteessa, että kyseessä olisi lapsiperhe ja toinen vanhemmista muuttaisi sukupuolensa. Voi olla hyvin traumatisoivaa ja hämmentävää lapsen kannalta, että äiti

Pöytäkirja PTK 154/2022 vp

muuttuisikin yhtäkkiä isäksi tai isä äidiksi. Vanhemmuuden termien tulee jatkossakin perustua lisääntymisbiologiseen sukupuoleen. Ei ole mitään muuta yksiselitteistä tapaa pitää asia loogisessa ja yksiselitteisessä järjestyksessä.

Arvoisa puhemies! Jos tässä laissa olisi vaadittu vain lisääntymiskyvyttömyyden vaatimuksen poistoa, olisin voinut kannattaa. Mutta tässä mennään liian pitkälle, ja sen vuoksi en tule kannattamaan tätä lakiesitystä.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Ja edustaja Junnila, edustaja Junnila pois. — Edustaja Meri.

19.27 Leena Meri ps: Kiitos, arvoisa puhemies! Käsittelemme siis lakiesitystä, jossa sukupuolen voi vahvistaa jatkossa niin sanotusti omalla ilmoituksella, jos kokee kuuluvansa toiseen sukupuoleen, on 18-vuotias ja asuu Suomessa tai on Suomen kansalainen. Kun tämän hakemuksen tekee, niin viranomaisella, Digi- ja väestötietovirastolla, ei ole oikeutta tutkia sitä, onko henkilö vakavissaan tai ymmärtääkö hän asian merkityksen. Se on tuotu esille selkeästi lain esitöissä ja myös valiokunnan kuulemisissa. Elikkä se on niin sanottua oikeudellista harkintaa. Vaikka tosiaan tulisi tietoon, että henkilö ei koe näin tekevänsä tai tässä on väärinkäyttö takana, niin mitään ei ole tehtävissä, jos muodolliset edellytykset täyttyvät.

Täällä on tuotu esille, että tämä parantaa ihmisoikeuksia, ja tuossa edustaja Nurminen toi esille, että näistä ongelmista keskustelu ei olisi nyt tässä niin toivottavaa, mutta nyt haluaisin muistuttaa, että näistä ongelmista pitää nimenomaan puhua. Erittäin hyvä lainvalmistelu on sitä, että vaikutusarviot tehdään hyvin, ja tässähän tuli kuulemisessa meillä lakivaliokunnassakin esille, että erityisesti vaikutusarviot kohdistuen muihin henkilöihin ja lapsiin ovat puutteelliset, ja tämä oli kautta linjan näkemys. Siellä ajateltiin ja kuulemisessa tuotiin esille, että tätä on katseltu vain ja ainoastaan lain kohteena olevien henkilöiden oikeuksien kannalta ja nämä väärinkäytöspunninnat ovat jääneet vähäisemmälle.

Hallituksen esityksessä itsessäänkin todetaan, että tämä voi lisätä mahdollisuutta menetelyn väärinkäytöksille. Toitte lisäksi, edustaja Nurminen, esille, että meillä on rikoslaki, joka sitten hoitaa tämän asian. No joo, rikoslaki hoitaa kyllä, jos siinä on tapahtunut rikos, mutta sitä mietin, että jos ei tapahdu mitään rikosta siinä yhteydessä, esimerkiksi tullaan pukuhuoneeseen ja esiinnyttään naisena ja ilmoitetaan, että on kokemus, että on nainen, niin mikä rikos siinä on, minkä edustaja Nurminen sitten katsoo ehkä tapahtuneen. Ja miten sitten se, että me vaarannamme uhrien oikeusaseman tai muiden oikeusaseman, poistuu sillä? Elikkä en ihan saa kiinni tästä teidän ajatuksestanne, että sillä vain poistetaan nämä lain ongelmat ja väärinkäytökset.

Hyvään lainsäädäntöön kuuluvat tietysti riskiarviot etukäteen, niin että jos väärinkäytösmahdollisuudet on tunnistettavissa, ne pitäisi poistaa, mutta näitähän te ette tee. Te sanotte, että tämä on ihmisoikeuskysymys ja ihmisoikeussopimukset edellyttävät tämän tyyppistä lakia. No kun eivät edellytä. Ne edellyttävät, että se lisääntymiskyvyttömyysedellytys poistetaan. Asiantuntijakuulemisten mukaan ei edellytetä missään tapauksessa sitä, että tästä tehdään pelkkä ilmoitusmenettely. Jos te näin väitätte, te ette ole lukenut asiantuntijalausuntoja, ja tätä kyllä ihmettelen, jos ette te ole niitä lukenut. Te olisitte voineet vähentää väärinkäytösmahdollisuuksia oleellisesti sillä, että se lääketieteellinen selvitys siitä, että se kokemus on pysyvä, edelleen vaadittaisiin, mutta ette te vaatineet.

Pöytäkirja PTK 154/2022 vp

Toinen asia, mille te ette korvaanne lotkauttanut, oli, että lakivaliokunnan eriävissä mielipiteessä, jonka minä allekirjoitin ja joka perustuu muuten meidän pitkäaikaisten rikosprofessoreiden lausuntoihin, tuotiin esille, että tämä vankilasijoittelua koskeva pykälä pitäisi muuttaa. Professorien mielestä — esimerkiksi professori Matti Tolvasen — tässä pykälässä on asetettu aivan liian korkealle se kynnys, kun siellä todetaan, että henkilö sijoitetaan siihen osastoon, jonka hän on ilmoittanut sukupuolekseen. No, jos joku mies ilmoittaa nyt, että hän on nainen, niin hänet lähtökohtaisesti sijoitetaan naisvankilaosastolle, ja siellä laissa on edellytys, että ellei ole välttämätöntä oman tai muiden turvallisuuden vuoksi sijoittaa toisin. Rikosoikeuden professori Tolvanen katsoi, että tämä kynnys on liian korkea, sen pitäisi olla perusteltu syy, ja samoin rikosoikeuden professori Kimmo Nuotio katsoi, että sen pitäisi olla tarpeellinen. Mutta te ette korjanneet tätä, että sinne tulisi enemmän harkintamahdollisuuksia. Kun te kerotte täällä hurskaasti, että te olette huolestuneita tyttöjen ja naisten turvallisuudesta, että te kuuntelette asiantuntijoita ja teidän näkemyksenne perustuvat asiantuntijakuulemisiin, niin eivät ne kyllä perustu. Ette te ole näitäkään lukenut ettekä tätäkään pohdiskellut. Ettekä siitä puhunut mitään — toivoitte vain, ettei näistä nyt niin hirveästi puhuttaisi.

Olen teidän kanssanne tästä aikaisemminkin keskustellut muun muassa julkisuudessa, ja silloin sanoitte, että kun näitä asioita tuodaan esille, niin kyseessä on olkiukko. Niin, onko se olkiukko, että meillä asiantuntijakuulemisissa on kerrottu, että niissä maissa, missä tätä lainsäädäntöä on, esimerkiksi Isossa-Britanniassa, on menty naisten vankilaosastolle ja syyllistytty seksuaalirikoksiin? Ja Isossa-Britanniassa suunnitellaan muuten nyt sellaista lainsäädäntöä, että fyysisesti miehen sukupuolielimet omaava henkilö ei voi mennä enää naisten osastolle. Onko se teidän mielestänne olkiukko? Norjassa on tullut asiantuntijakuulemisissa esille, että ihmisiä on saatettu syytteeseen tai poliisitutkinnan kohteeksi sen takia, että he ovat protestoineet biologisten miesten tunkeutumista naisille omistettuihin tiloihin. Islannissa on ollut tilanteita, joissa henkilöt ovat kokeneet, että muun muassa uimahalleissa, jos tulee naisten puolelle, sitä ei saisi millään tavalla kyseenalaistaa — on vain hyväksyttävä tämä fakta, että ehkäpä hän on sitten täällä ja tosiaan kokee itsensä naiseksi.

Teillä olisi ollut mahdollisuus tehdä hyvää lainsäädäntöä, mitä te ette tehneet, koska te suljette silmänne täysin siltä, minkälaisia väärinkäytöksiä täällä on. Ja te puhutte ihmisoikeuksista — entäpä lasten ja tyttöjen, poikien ihmisoikeudet? Eikö niillä ole väliä ja sillä laadukkaalla lainvalmistelulla?

Ja eikä tämä teille riitä: vielä täällä sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietinnössä ja teidän puheissanne te haluatte laajentaa tämän myös alaikäisiin lapsiin. Eihän tässä ole mitään järjen hiventäkään. Onneksi sitä ei tässä vaiheessa tehty; tämmöisiäkin puheenvuoroja täällä on käytetty, että se olisi tehty jo nyt. Onneksi perustuslakivaliokuntakin kiinnitti huomiota siihen, että se olisi niin merkittävää lainsäädäntöä, että se edellyttäisi laajaa lainvalmistelua.

Sen minä vielä sanoisin, että perustuslakivaliokunta halusi korostaa — ja tämänkin te ilmeisesti sivuutitte noitten esimerkkien valossa, jotka äsken kerroin [Puhemies koputtaa] — että sääntelyn toimeenpanon ei pidä johtaa sen kohderyhmän ulkopuolisten henkilöiden perusoikeussuojan tason heikkenemiseen. Sehän heikkenee nyt. Kuten sanoin, te ette kiinnittänyt huomiota lakivaliokunnan vastalauseessa ja asiantuntijakuulemisissa rikosprofessoreiden huomioihin. Te ette korvaanne lotkauttanut. Te ette korvaanne lotkauttanut sille, että tämä olisi ollut ratkaistavissa ihmisoikeussopimusten mukaisesti, että siihen olisi vaa-

Pöytäkirja PTK 154/2022 vp

dittu lääketieteellistä selvitystä. [Puhemies koputtaa] Te valitsitte näin. Tämä on arvovallintaa. Että näin.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Ja vastauspuheenvuoro, edustaja Nurminen.

19.35 Ilmari Nurminen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Kiitos edustaja Merelle monista kysymyksistä, jotka osoittivat minulle. Itse vielä korjaan sitä käsitystä, ettenkö olisi sanonut, että asiasta pitäisi keskustella. Nimenomaan asiasta pitää voida keskustella ja käydä asiaa monipuolisesti läpi, mutta olen korostanut sitä, että pitää miettiä kuitenkin tämän asian arkaluontoisuutta ja herkkyyttä monien ihmisten näkökulmasta. Ja sen takia vain sanoin, että jos tässä korostetaan näitä tiettyjä näkökulmia, jotka eivät ole mielestäni niin relevantteja tämän itse lain ja näiden ihmisten sukupuolen näkökulmasta vaan joilla halutaan viedä tästä itse asiasta näkemys muihin seikkoihin, niin sitä asiaa ehkä hieman kritisoin, ja olen myös käyttänyt siitä sanaa, minkä äsken kuvasitte.

Sitten näihin moniin ongelmiin, mitä toitte esille: Niitä on pohdittu ja koko ajan pohditaan, ja monet niistä pitää huolehtia myös viranomaisasialla. Esimerkiksi tästä vankilakysymyksestä, mitä on käyty, muistaakseni valiokunnassakin [Puhemies koputtaa] linjattiin, että jos se on yksilölle tai yhteisölle jotenkin vaaraksi tai muuta, niin sitten esihenkilö voi määrittää tämän. Eli kyllä siellä on käyty näitä ongelmia laajasti läpi. [Saara Hyrkkö: Juuri näin, on käyty läpi!]

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Nyt vastauspuheenvuoro, edustaja Meri.

19.36 Leena Meri ps (vastauspuheenvuoro): Kiitos, arvoisa puhemies! No niin, se tuli sieltä uudestaan edustaja Nurmiselta, että nämä näkemykset ja huolet, joita tuossa toin, eivät olleet teidän mielestänne tässä käsittelyssä niin relevantteja, koska keskustelu on arkaluontoinen. [Ilmari Nurminen välihuuto] Minun mielestäni erityisesti se, että me vaaranamme tyttöjen ja poikien turvallisuutta, on relevanttia. Se on relevanttia, että vankilaturvallisuus kärsii.

Se, että te olette pohtineet jotain asiaa, ei ole sama kuin että te olisitte muuttaneet sitä lakia sellaiseksi, joka olisi paremmin turvannut ja turvaisi henkilöiden turvallisuutta esimerkiksi vankiloissa. Kerroin juuri, että se kynnys on aivan liian korkea sille virkamiehelle siirtää sitä henkilöä pois vastoin sijoittelua. Jos henkilö kokee olevansa nainen ja haluaa naisten osastolle, niin se kynnys on erittäin korkealla sille, että virkamies voi siirtää henkilön miesten osastolle. Tämä kynnys on niin korkea sen takia, että täytyy noudattaa tätä lakia. Ei se, että te olette keskustelleet jostain, muuta yhtään mitään, jos te ette muuta pykälää, edustaja Nurminen. Ja tämä ei ole mikään olkiukko, vaan tämä on todellinen huoli. [Ilmari Nurminen välihuuto.] — On.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Voimmeko palata puhujalistaan, vai haluatko vielä debatoita siellä? Ehkä menemme puhujalistaan. — Edustaja Eestilä.

19.38 Markku Eestilä kok: Arvoisa puhemies! Itse olen kyllä seurannut tätä keskustelua ja lukenutkin siitä jonkun verran. En sinänsä ole asiantuntija, mutta minua vähän harmittaa, että kuitenkin nämä transihmiset, joita hyvin ymmärrän, ehkä syvällisestikin, ovat jou-

Pöytäkirja PTK 154/2022 vp

tuneet todistamaan tätä poliittista juupas—eipäs-keskustelua ja vastakkainasettelukeskustelua, [Ilmari Nurminen: Juuri näin!] sillä nämä ihmiset oikeasti joutuvat pitkällisiin, kivuliaihin ja todella rankkoihin prosesseihin sen suhteen, mitä he itse sitten elämässä edustavat ja mikä heidän olemuksensa on, ja eihän tällä ole mitään tekemistä fyysisen olemuksen kanssa. Ja kun täällä puhuttiin siitä, että lääketiede ikään kuin olisi sitä, että katsotaan sitten fyysiset faktat ja muut, niin eihän se todellakaan sitä ole, eli kyllähän lääketiede psyyken ottaa aina, tai ainakin sen pitäisi ottaa aina, erittäin vahvasti huomioon.

Näen hyvänä, että tämä lisääntymiskyvyttömyys poistuu, niin kuin moni muukin, ja sen takia itse vastustan tätä lakia tässä muodossa, koska näin suurta muutosta, sitä, että näinkin merkittävässä asiassa ja rekisteriin ilmoittamisessa ihminen voisi sitten omalla ilmoituksellaan tehdä näin ison päätöksen, en kyllä voi itse hyväksyä. Se ei tarkoita sitä, että millään tavalla olisin puolesta tai vastaan, ja niin kuin sanoin, ymmärrän hyvin pitkälti. Ja ymmärrän eläinlääkärinä senkin, että tämä käsitys naisesta ja miehestä ei kyllä niin yksioikoinen ole — sen olen monta kertaa oman ammattini kanssa todistanut. Kun on nainen ja mies, niin jos toinen on janan toisessa päässä ja toinen janan toisessa päässä, niin en kyllä tiedä, miten ne määritellään, mutta siihen väliin mahtuu sitten monenlaista fyysistä olomuotoa ja monenlaista henkistä olomuotoa. Mutta katson kuitenkin, että tässä tapahtuu niin, että nämä transihmisetkin saattavat kyllä hieman kiusaantuneena seurata tätä keskustelua, koska, kuten täällä edustaja Meri sanoi, kyllä tämä nyt suurin piirtein on varmaa, että jotkut tahot tätä pyrkivät hieman väärinkäyttämään, käyttämään hyväkseen.

Näillä perusteilla katson, että tämän lain perusteet ovat jo menneet kohtalaisen pitkälle ja ne ovat ylittäneet sen rajan, minkä itse olisin ollut valmis hyväksymään. Oma käsitykseni on se — ja kaikesta huolimatta olisin halunnut — että jos tällainen rekisterimuutos tapahtuu, niin se on sitten viimeisen päälle harkittu ja siinä käytetään myös lääketieteellistä osaamista hyväksi. Näkisin, että tässä pitäisi olla mukana sellaisen lääkärin todistus, joka on asiaan syvällisesti perehtynyt, ja korostan sitä, että kysymys ei ole fyysisestä olomuodosta vaan kyseessä ovat hyvin pitkälle henkilön omat tuntemukset ja nimenomaan pitkäaikainen, ehkä jonkunmoinen itsensä kanssa pohdiskelu siitä, mistä on kysymys, niin että näitä ei pitäisi liian herkästi... Eli tässä olivat minun perusteluni, ja en kannata tätä lakia.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Räsänen.

19.41 Päivi Räsänen kd: Arvoisa puhemies! Täällä on useissa puheenvuoroissa, varsinkin vihervasemmiston taholta, pidetty hyvänä asiana sitä, että juridinen prosessi irrotetaan lääketieteellisestä prosessista. Mielestäni tämä ei palvele näiden sukupuolihämmennyksistä kärsivien ihmisten tilannetta. Varsinkin nuorten ihmisten kohdalla on hyvin usein takana erilaisia mielenterveysongelmia, jotka ovat kytkeytyneet tähän sukupuolihämmennykseen.

Viittaan edelleen Tampereen yliopistollisen sairaalan nuorisopsykiatrian professori Riittakerttu Kaltialan lausuntoon. Hän on henkilönä yksi tämän valtakunnan huippuja tässä asiassa, ja ihmettelen sitä, että vaikka hän on antanut kaksikin lausuntoa valiokunnalle, niin miksi ihmeessä häntä ei kuunnella. Hän on todennut siellä lausunnossa näin: ”Ei ole mitään tutkimusnäyttöä, että vakavat mielenterveyden häiriöt korjaantuisivat sukupuolta korjaamalla, päinvastoin suomalaisessa tutkimuksessa havaitsimme, että monen alaikäisenä hormonaalisia hoitoja saaneen psyykkinen vointi heikkeni. On vastuutonta uusintaa us-

Pöytäkirja PTK 154/2022 vp

komusta, että sukupuoliominaisuuksien tai henkilöllisyysasiakirjojen muokkaaminen poistaisi psykiatrisia ongelmia.” Ja hän on vielä todennut, että ongelmana on se, että tämä sukupuolen vahvistaminen on kehitystä suuntaava interventio, eli se sinänsä vaikuttaa siihen ihmisen identiteettimuodostukseen. Eli ei ole kysymys mistään neutraalista asiasta.

Mielestäni olisi tärkeää, että ne henkilöt, jotka ovat näin vakavan paikan edessä, siis pohtivat mahdollista sukupuolenvaihdosta, saisivat asiantuntevaa apua ja arviointia lääketieteen asiantuntijoilta, jotta myös heidän mielenterveyden ongelmiinsa voitaisiin antaa apua.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Ja edustaja Kinnunen, Mikko.

19.44 Mikko Kinnunen kesk: Arvoisa herra puhemies! Jatkan nyt aikaisempaa puhettani.

Suomi on saanut kansainvälisiltä ihmisoikeuselimiltä huomautuksia siitä, että nykyinen lainsäädäntömme edellyttää lisääntymiskyvyttömyyttä sukupuolen vaihtamisen yhteydessä. Siitä puhuttiin myös YK:n ihmisoikeusneuvoston kuulemisen yhteydessä Genevessä, jossa olin eduskunnan ja perustuslakivaliokunnan edustajana. Tämä muutos lakiin on tarpeen tehdä, vaikka Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen mukaan Suomessa ei ole toteutettu pakkosterilisaatioita tai vapaaehtoisia sterilisaatioita tämän asian vuoksi. Kyvyttömyys lisääntyä on aiheutunut hormonihoidoista, joita tämä lakiesitys ei enää edellyttäisi.

Esitetyn translain sisältö ei tarkalleen ottaen aivan vastaa sitä, mitä hallitusohjelmassa sovittiin. Hallitusohjelman kohta henkilöstä, joka pysyvästi kokee kuuluvansa toiseen sukupuoleen, ei toteudu, kun tämä esitys mahdollistaa sukupuolen muuttamisen useaan kertaan. Valiokunnassa tehty muutos ei poista tätä seikkaa, vaikka useaan kertaan sukupuolen toiseksi vaihtamiseen tuleekin jonkinlainen kynnyks. Sukupuolen voisi vahvistaa juridisesti toiseksi omalla ilmoituksella varsin lyhyellä harkinta-ajalla vaikka usean kerran ilman perustetta.

Myöskään perusteltua selvitystä ei edellytetä hallitusohjelman alkuperäisestä kirjauksesta poiketen. Perusteltu selvitys tarkoittaisi käytännössä lääkärin antamaa lausuntoa. Tämä olisi mielestäni perusteltua. Tällöin järjestyisi mahdollisuus keskustella kipeästä asiasta lääkärin kanssa. Asiaa pohtivien kohdalla on mielenterveyden vaikeuksia, joissa heitä tässäkin kohden voitaisiin auttaa. Lääkäri voisi ohjata asiakkaansa tukitoimien piiriin. Hän ei jäisi yksin.

Oman arvioni mukaan lakiesitys ei ole nykymuodossaan tarkoituksenmukainen. Näin merkittävälle päätökselle tulee olla vahvat perusteet ja riittävä harkinta-aika. Lakiehdotus ei välttämättä palvele myöskään heitä, jotka kokevat sukupuoliristiriitaa. Osa transihmisistä kokeekin lakiehdotuksen heitä vähätteleväksi, kun sukupuolen voi vaihtaa ilmoituksella.

Lakiehdotusta on puollettu sillä, että se mahdollistaa palaamisen entiseen, jos muutos alkaa kaduttaa. Meidän on hyvä kuulla myös heitä, jotka ovat katuneet päätöstään. Osa heistä kokee jääneensä ajatustensa kanssa yksin. Niin ei saisi käydä. Riittävä harkinta-aika olisi mielestäni parempi vaihtoehto, joka voisi vähentää harkitsemattomia ratkaisuja. Lainsäädännön tehtävä onkin suojella ihmistä tekemästä mielijohteesta näin suuria päätöksiä.

Arvoisa puhemies! Sosiaali- ja terveysvaliokunnassa kuultiin asiantuntijoita lakiesityksen mahdollisista vaikutuksista. Arvioni mukaan esitetyssä muodossaan laki mahdollistaa myös väärinkäytöksiä. Katson, että laki olisi tullut laatia noudattaen tiukasti hallitusohjelman kirjauksia.

Pöytäkirja PTK 154/2022 vp

Kaiken tämän pohjalta en tue nyt esitetyn translain hyväksymistä. Kannatan valiokunnan mietinnön keskustan kansanedustajien tekemää vastalausetta, jossa esitetään lakiesityksen hylkäämistä.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Ja edustaja Hyrkkö.

19.48 Saara Hyrkkö vihr: Arvoisa puhemies! Käsittelemme tässä salissa useimmiten lakeja, jotka koskettavat laajasti ihmisiä, mutta nyt pöydällä on laki, joka ei vaikuta suurimman osan elämään yhtään mitenkään. Pienelle joukolle se on kuitenkin perustavanlaatuisen, hyvin konkreettinen kysymys. Monelle lain vastustajalle tämä transihmisten kohtaama todellisuus tuntuu olevan hyvin vierasta, esimerkiksi se, millaista on elää sen väärän sukupuolimerkinnän kanssa tai kuinka vaikea ja mutkikas se prosessi sukupuolen korjaamiseen on. Esimerkiksi armeijan välttäminen, mitä täällä on spekuloitu, vaatisi elämään yli kymmenen vuotta väärän sukupuolimerkinnän kanssa. Ei sellaiseen kannata kenenkään ryhtyä.

Täällä on puhuttu nuorten hämmennyksestä ja jopa kiistetty sukupuolivähemmistöjen olemassaoloa. Vaikka tällaiset puheet verhotaan huoleksi nuorten hyvinvoinnista, niin voin kertoa, että ne satuttavat monia. Transihmiset kyllä kuulevat, miten päättäjät heistä puhuvat, ja voin vain kuvitella, miten raskasta tätä keskustelua on kuunnella, jos asia koskettaa henkilökohtaisesti. Olen siitä pahoillani. Haluan todeta kaikille keskustelua seuraaville transihmisille, muunsukupuolisille, intersukupuoliselle ja muille sukupuolivähemmistöön kuuluville, että en hyväksy sellaista puhetta, jossa teitä leimataan ja vähätellään ja jossa olemassaolonne kyseenalaistetaan. Se ei tarkoita keskustelun suitsimista tai kieltämistä, etteikö huolia saisi tuoda esiin. Koettakaa siellä salin toisellakin laidalla kestää, että teidän aivan vapaasti käyttämänne sanat joutuvat kritiikin kohteeksi. Se on sananvapauden luonne.

Arvoisa puhemies! Toistan vielä aiempaa puheenvuoroani, että valitaan sanamme mieluummin empatian kuin ennakkoluulojen kautta. Paras tae lasten ja nuorten kasvurauhalle olisi se, että aikuiset ottaisivat heidät vakavasti, hyväksyisivät heidät omana itsenään ja rakentaisivat sellaista yhteiskuntaa, jossa erilaisuutta ei leimata ja syrjintää ei hyväksytä.

Väite siitä, että lisääntymiskyvyttömyyden vaatimuksella ei oikeastaan olisi väliä, täytyy nyt vielä kumota. Ensinnäkin se vaatimus itsessään lakiin kirjattuna on tietenkin aivan pöyristyttävä, mutta toiseksi se tarve esimerkiksi hormonihoidolle on yksilöllinen, ja nykylaki on pakottanut lisääntymiskyvyttömäksi sellaisiakin ihmisiä, joille juridisen sukupuolen vahvistaminen olisi ollut riittävä toimenpide. Lääketieteellisiä hoitoja tulee olla transihmisten saatavilla, mutta on vaikea ymmärtää, miksi lain vastustajat haluavat pakottaa sellaisetkin ihmiset näihin raskaisiin lääketieteellisiin hoitoihin, jotka eivät niitä tarvitsisi. Lain hylkääminen tarkoittaa nykytilan ja myös sen lisääntymiskyvyttömyysvaatimuksen jatkoa.

Transihmiset eivät synny tai katoa tämän lain hyväksymisen tai hylkäämisen myötä. He ovat olemassa nyt, ja he ovat olemassa myös ensi viikolla. Täällä on pohdittu, mitä tulevaisuudessa tästä laista ajatellaan. Luulen, että pikemminkin kysymys on se, miksi sen uudistaminen kesti niin kauan, aivan kuten on kysymys, miten kesti niin kauan Suomessa poistaa homoseksuaalisuuden sairausluokitus tai kriminalisointi tai kriminalisoida raiskaus avioliitossa. Meillä on paljon lakeja, jotka ovat olleet huonoja, ja sitten niistä on tehty parempia. Onneksi niin [Puhemies koputtaa] tapahtuu myös tämän lain kohdalla.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ja edustaja Kyllönen.

19.52 **Merja Kyllönen vas:** Arvoisa herra puhemies! Translaki on ihmisoikeuden kokoinen kysymys, ja vihdoin ja viimein vanhentunutta lakia ollaan uudistamassa. Sinä saat olla sinä, saat olla juuri se, kuka olet. Olen tänä iltana havainnoinut sen ison kysymyksen, että aika harva taitaa todella olla omassa elämässään elänyt hetkiä, jolloin olisi kohdannut transkysymyksen kanssa eläviä läheisiä. Kun miettii tätä olemassa olevaa lainsäädäntöä, jota uudistetaan, niin ihmisyyden näkökulmasta se on yksi suurimpia ihmisoikeusloukkauksia. Se loukkaa itsemääräämisoikeutta, oikeutta henkilökohtaiseen koskemattomuuteen ja oikeutta yksityisyydensuojaan, ja siksi onkin äärimmäisen tärkeää, että uusi laki saadaan vihdoin voimaan. Uudella transihmisten ihmisoikeudet tunnustavalla lailla me nimittäin vahvistamme transihmisten itsemääräämisoikeutta ja samalla pelastamme myös ihmishenkiä — jos on omassa elämässään kohdannut tilanteen, jossa joutuu sen vuoksi hautoamaan oman lapsensa, että lapsi ei ole saanut elämässään olla se, kuka on kokenut olevansa ja keneksi on kokenut syntyneensä.

Mikään laki ei ole täydellinen, ja on ollut mielenkiintoista kuulla niitä perusteluita, että ei voida kannattaa tätä, koska voi olla mahdollisuus väärinkäytöksiin. Väitän, että tässä salissa ei ole säädetty yhtä ainuttakaan lakia, joka ei mahdollistaisi väärinkäytöksiä — valitettavasti näin. Mutta se, mikä on ehkä kaikkein surullisinta, on se, että tässä salissa on synnytetty myöskin mielikuva, että transihmiset olisivat ihmisiä, jotka vaihtaisivat mielipidetään ja näkemystään omasta sukupuolestaan vuoden välein. Minun mielestäni se on halventavaa. Se on tässä talossa, se on tässä salissa synnytetty ajatus, joka on kompromissin vuoksi pitänyt laittaa sinne lainsäädäntöön. Siinä alkuperäisessä esityksessä ei nimittäin ollut mitään muuta kuin kokonaisesitys, joka sisälsi 30 vuorokauden harkinta-ajan. Ajatuksena ei ollut lähtökohta siitä, että transihmiset olisivat jotenkin häilyväisiä ja valmiita muuttamaan mieltään vuoden välein. Se ajatus on synnytetty tässä talossa.

Kun mietitään näitä puheenvuoroja siitä, mitä voi syntyä, mitä voi tapahtua, mitä pahaa voi tulla siitä, että ihmisten itsemääräämisoikeutta vahvistetaan, niin täytyy tunnistaa myöskin se, että translakeja uudistaneissa maissa menettelyä ei ole käytetty petostarkoituksissa. Uudet lait ovat voimassa jo yhdeksässä Euroopan valtiossa, kuten esimerkiksi Norjassa, Islannissa ja Tanskassa, ja enemmistön arki on aidosti säilynyt ennallaan, mutta vähemmistöjen arki sen sijaan on parantunut.

Ja päinvastoin kuin täällä on väitetty, transihmisten oikeuksien edistäminen ei kyllä uhkaa naisten oikeuksia. On hienoa kuunnella — varmaan Minna Canthkin pyörii haudassaan, kun kuuntelee tätä tasa-arvon julistusta, mitä täällä on tänä päivänä annettu ilmi — kuinka kaikki ovat naisten oikeuksien puolella. Toivottavasti niin on huomenna ja ylihuomenna ja seuraavalla viikollakin. Ihmisoikeusnormien mukaan itse asiassa transnaiset ovat erityisen haavoittuva naisryhmä. Uudistettu seksuaalirikoslaki suojaa ahdistelulta sukupuolesta riippumatta ja tasa-arvolaki sukupuoli-identiteettiin perustuvalta syrjinnältä, ja tämä tilanne ei muutu translain uudistamisen jälkeen.

On väistämätön tosiasia, että myöskin translapset ja -nuoret voivat paremmin, jos he saavat elää omana itsenään kannustavassa ja hyväksyvässä ympäristössä. Ja sen mielikuvan, mikä myöskin on tänä iltana täällä hyvin vahvasti synnytetty, että transihmisillä olisi väistämättä jokin mielenterveydellinen ongelma, mikä olisi johtanut kuvaan omasta sukupuolesta, koen myös varsin halventavana. Useimmiten ne mielenterveyden ongelmat syntyvät siitä, että ihminen ei saa olla se, mikä kokee olevansa, kuka kokee olevansa.

Pöytäkirja PTK 154/2022 vp

Asevelvollisuuden osalta on aika hämmentäväkin se ajatus, että joku menisi näin mittavalle ratkaisutielle väistääkseen asevelvollisuutta, kun on aivan selvää, että tänä päivänä erilaisten terveyssyiden perusteella voi välttää asevelvollisuuden hyvinkin paljon helpomilla tavoilla kuin niin, että päätyisi sen vuoksi vaihtamaan sukupuoltaan tai määrittämään sukupuolensa.

Tässä salissa ollaan käytetty merkittävästi aikaa myöskin vankiloiden turvallisuutta käsittelevään keskusteluun ja on esitetty väitteitä siitä, että nykyistä nopeampi juridinen vahvistaminen mahdollistaisi esimerkiksi miesvankien siirtymisen naisvankiloihin aiheuttamaan uhkaa naisvangeille. Totta kai turvallisuuskysymykset otetaan tosissaan ja mietitään kaikkien kannalta, mutta tässä kokonaisuudessa asiaa valmistellut työryhmä on tehnyt erittäin kattavaa työtä, ja tästä syystä lakiesityksessä nimenomaan ehdotetaan myös mahdollisuutta poiketa sukupuolen mukaan tehtävästä osastosijoittelusta, jos se on välttämätöntä vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi.

Täällä on myöskin otettu kantaa naisten tilojen turvallisuuteen. Vaikka miesten osuus rikosten tekijöinä on moninkertainen naisiin verrattuna, voivat myöskin naiset olla uhka toisille ihmisille, mistä syystä on yleisesti hyväksytty toimintamalli, että häiritsevästi käyttäytyvä ihminen poistetaan tilasta sukupuolesta riippumatta, ja myös rikoslain salakatselu- ja seksuaalirikossäännökset on kirjoitettu sukupuolineutraaleiksi.

Toinen ehkä huolestuttava väite on myöskin se, että on annettu ymmärtää, että nuorten keskuudessa olisi jonkunlainen trendi tai yleinen väylä yrittää ratkaista muista syistä johtuvaa ahdistusta oman sukupuolen määrittelyllä. Edellisen vuoden elokuussa Tampereen yliopistollisen sairaalan edustaja on raportoinut, että nuorten yksikköön tulee keskimäärin noin sata lähetettä vuodessa. Sata nuorta on hyvin pieni ryhmä, eikä siten ole kyllä mitään perusteita sille, että esitettäisiin transsukupuolisuutta jonkunlaisena trendinä tai yleisenä väylänä johonkin kehityssuuntaan.

Ja ehkä myöskin se asia, mihin — arvoisa puhemies, jos sallitte — viimeisenä vastaisin, on se, kun käytettiin näitä puheenvuoroja siitä, että miehet tulevat nais erityisiin tiloihin ahdistelemaan naisia. En usko, että seksuaalinen häirintä tai väkivalta lisääntyvät translain uudistamisen vuoksi, ja en pidä perusteltuna vastustaa translakiuudistusta sillä perusteella, että itsemäärittelyoikeuden myötä esimerkiksi siis miehet voisivat korjata tai muuttaa juridisen sukupuolensa naiseksi ja tulla sillä perusteella nais erityisiin pukuhuoneisiin tai vankiloihin ahdistelemaan naisia. Translaki ei mahdollista kenellekään häirintää tai anna lupaa tai oikeutta ahdistella toisia ihmisiä. Tämä pelottelu on minun mielestäni ollut todella ikävää sekä miesten että transnaisten näkökulmasta. Tasa-arvolaki pääsääntöisesti turvaa naisten oikeuden syrjimättömyyteen, nais erityiset tilat on tarkoitettu kaikille naisille, ja näitä naisia ovat siis trans- ja intersukupuoliset naiset, joista jälkimmäiset sukupuolivähemmistöihin kuuluvat tulevat näissä tiloissa usein syrjityiksi ja joutuvat kohtaamaan myös väkivallan pelkoa. Transihmisten kokema syrjintä, häirintä ja heihin kohdistuva väkivalta on hyvin yleistä, ja sitä tapahtuu kaikilla elämänalueilla.

Ja kun täällä on ollut näitä väitteitä, että pitää suojella erityisesti tyttöjä pedofiileiltä — ymmärsin näin — estämällä aikuisia miehiä pääsemästä tyttöjen pukeutumistiloihin, niin tämän argumentaation mukaan voisi ajatella, että mikäli niin sanotut saalistajamiehet ovat ongelma, niin aikuisia miehiä ei tulisi silloin ylipäättään päästää ollenkaan lähelle lapsia. Lapsiin kohdistuva seksuaaliväkivalta on vakava ongelma, jota tulee torjua päämäärätietoisesti kaikkialla huomioiden erityisesti tyttöjen ja poikien ja myös sateenkaarilasten haavoittuvuus sille. Tätä kokonaisuutta on käsitelty. Meillä on rikosseuraamuslaissa, meil-

Pöytäkirja PTK 154/2022 vp

lä on vankeinhoitokokonaisuudessa omat pelisäännönsä. Täällä on annettu ymmärtää, että kaikki olisi ikään kuin tuuleen huuhdottu sitä kautta, että translainsäädäntö muuttuu, ja näinhän ei ole. Se lainsäädäntö pysyy, mitä on tähän mennessä säädetty.

Arvoisa puhemies! Kaikesta huolimatta haluan kiittää eduskuntaa siitä käsittelystä, miten translakia on viety eteenpäin sinnikkäästi yhteistyöllä ja kompromissia rakentaen. En itse ole tyytyväinen ja onnellinen kaikista niistä muutoksista, mitä on tehty, mutta luotan ja uskon siihen, että lainsäädäntö menee eteenpäin näillä muutoksilla. — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Kankaanniemi.

20.02 Toimi Kankaanniemi ps: Arvoisa herra puhemies! Laki sukupuolen juridisen muutoksen tekemisestä ilmoitusasiaksi on herkkä ja vakava asia. Tämäntyyppisiä asioita on täällä eduskunnassa vuosien mittaan runsaasti ollut ja ehkä viime aikoina yhä enemmän. Ne ovat omantunnon kysymyksiä, ne ovat arvokysymyksiä, mutta ne ovat myös vahvasti käytännön asioita, ja niitä on monipuolisesti tarkasteltava.

Arvoisa puhemies! Omalta osaltani viittaan sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintöön liitettyihin kahteen vastalauseeseen, keskustan vastalauseeseen ja erityisesti perussuomalaisten vastalauseeseen, joissa on monipuoliset ja vahvat perusteet sille, että tämä lakiesitys on syytä hylätä. Minulle tämä asia on sekä arvokysymys että käytännön ongelmiin liittyvä kysymys. Täällä muun muassa sosiaali- ja terveysvaliokunnan keskustalainen puheenjohtaja Markus Lohi paneutui äsken toisessa, selkeässä ja perustellussa puheenvuorossaan niihin perustavaa laatua oleviin arvokysymyksiin, joihin tämä lakiesitys törmää, ja yhdyn kyllä edustaja Lohen esittämiin näkemyksiin ja näihin periaatteellisiin näkökohtiin ja siltä osin näen, että tämä lakiesitys ei ole perusteltu.

Sukupuoli määräytyy vanhempien kromosomien mukaan. Lapsi syntyy tytöksi tai pojaksi, joista kasvaa nainen tai mies, äiti tai isä. Tämä on luonnonlaki. Me emme voi täällä eduskunnassa muuttaa näitä luonnonlakeja. Ne eivät muutu eduskunnan eivätkä edes Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen päätöksillä. Jos tai kun yritämme muuttaa luomisjärjestyksen mukaisia asioita, seurauksena on sekavuus ja yhä syvemmät ongelmat. Tämäntyyppisistä asioista yhteiskunnassa tulee monenlaisia ikäviä seurauksia, mielenterveys- ja vastaavia ongelmia.

Arvoisa puhemies! Toinen puoli tätä asiaa ovat ne monet käytännön ongelmat, joita tällainen laki loisi — se ei siis ratkaise ongelmia vaan tuo niitä lisää. Tästä olemme tässä keskustelussa runsaasti kuulleet vakavia esimerkkejä. Useat näistä koskevat meitä jokaista arjessa, ja erityisesti naisia.

Arvoisa puhemies! Katson, että nykyinen lainsäädäntö mahdollisesti joinakin pienine tarkistuksineen on toimiva ja riittävä. En siis kannata sukupuolen juridisen muuttamisen tekemistä ilmoitusasiaksi, sen enempää arvo- kuin käytännön syistä.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Mäenpää.

20.06 Juha Mäenpää ps: Arvoisa puhemies! Minulla taitaa olla — ainakin äsken oli — viimeinen puheenvuoro, ja minulla on tässä pari puhetta, jotka olin ajatellut pitää täällä, ja haluan ne nyt sitten lukea. Ilmeisesti saan lukea ne yhteen menoon?

Arvoisa puhemies! Hyvät edustajat! Täällä keskustellaan translain uudistuksesta. Aloitan näin, että tunnen henkilökohtaisesti kaksi henkilöä, jotka ovat käyneet läpi tämän muu-

Pöytäkirja PTK 154/2022 vp

toksen. He ovat vaihtaneet sukupuoltaan, ja minulla on ymmärrys tätä asiaa kohtaan. Tietääkseni ainakin toinen, joka muutoksen kävi läpi, pääsi eroon sellaisista pienistä mielen-terveyden ongelmista, ja hän on tietojeni mukaan tässä uudessa elämässään menestynyt ja hän on saanut työtä ja kaikki on mennyt ihan hyvin. Toisen henkilön kanssa tässä vaihdoin ajatuksia ja ajattelin, että ehkä noston ne esiin sitten toisessa käsittelyssä.

Itse pidän tätä lakiesitystä siihen vanhaan verrattuna täysin sairaana. Minun mielestäni tämä on ihan älytöntä, että sukupuolesta tehdään ilmoitusasia, koska täällä eduskunnassa monesti perustellaan asioita, että pitää perustua tieteeseen tai tutkimukseen, ja nyt tämä uusi lakiesitys, mikä tänne on tuotu, rikkoo kyllä ihan täysin molempia. Tämä on ihan täysin järjenvastainen esitys. Se, mitä minä pelkään, että tämä aiheuttaa, on se, että tämmöisessä nykyisessä somemaailmassa, jossa meidän nuoret elävät, tästä syntyy jonkinlainen muoti-ilmiö, joka yhä edelleen rapauttaa meidän nuorten itsetuntoa, luo ongelmia, luo kaikenlaista mahdollista ongelmaa näille nuorille, jotka etsivät itseään, ja tämä tulee edelleen pahentamaan tätä tilannetta.

Arvoisa puhemies! Kemialliset, fysikaaliset tai biologiset tosiasiat eivät ole itsemääräämiskysymyksiä, valintoja tai mielipideasioita, eikä niitä pidä sellaisena kohdella.

Meillä on täällä tosiaan käsittelyssä tämä hallituksen esitys laiksi sukupuolen vahvistamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi. Kyseessä on siis viestimissäkin paljon palstatilaa saanut translaki. Lailla kumottaisiin laki transseksuaalin sukupuolen vahvistamisesta. Lisäksi ehdotetaan muutettavaksi tukku muita lakeja tämän seurauksena. Hallituksen esityksen tavoitteena on vahvistaa henkilön itsemääräämisoikeutta erottamalla sukupuolen oikeudellinen vahvistaminen lääketieteellisestä tutkimuksesta ja hoidoista. Hakemus sukupuolen vahvistamisesta perustuisi siis henkilön omaan selvitykseen hänen sukupuolen kokemuksestaan. Kyllä, te kuulitte oikein: omaan selvitykseen sukupuolen kokemuksesta.

Arvoisa puhemies! Hyvät edustajakollegat! Vastustan esitystä jyrkästi ja vaadin sen välitöntä hylkäämistä. Näin tekee myös puolueeni. Perussuomalaisen valiokuntaryhmä jätti asian käsittelyn yhteydessä perusteellisen vastalauseen. Ryhmä katsoo, että sukupuolen oikeudellista vahvistamista ei ole perusteltua erottaa lääketieteellisestä tutkimuksesta ja hoidoista, ja esittää, että hallituksen esitykseen sisältyvät lakiehdotukset hylätään. Linaan vastalauseita suoraan: ”Mikään Suomea sitova ihmisoikeussopimus ei vaadi Suomea toteuttamaan hallituksen ehdotusta oikeudellisen sukupuolen subjektiivisesta itsemäärittelystä. Myöskään Euroopan ihmisoikeustuomioistuin ei vaadi itsemäärittelyä oikeudelliseen sukupuoleen, eikä lääketieteellisten tutkimusten tai sukupuolidysforiadiagnoosin vaatimista sukupuolen oikeudellisen vahvistamisen ehtona kansallisessa lainsäädännössä ole muutenkaan kielletty.”

Sukupuoli on biologiassa suvullisesti lisääntyvillä lajeilla ilmenevä ominaisuus, jonka perusteella yksilöt jakautuvat joko naaraisiin eli munasoluja tuottaviin yksilöihin tai koiraisiin eli siittiösoluja tuottaviin yksilöihin. Ihmisellä hedelmöittyvä sukupuoli ovat naiset ja hedelmöittävä sukupuoli miehet. Edellä sanotun valossa on päivänselvää, ettei sukupuoli voi olla vain omakohtainen hakemusmenettelyasia. Kyseessä on pikemminkin puolueettomasti todennettava ominaisuus.

Tämä kummallinen esitys perustuu pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelmaan. Keskeiset linjaukset uuden translain säätämistä varten esitetään kohdassa 3.3.1, Oikeusvaltion kehittäminen. Linaan kyseistä ohjelmaa: ”Säädetään itsemääräämisoikeutta kunnioittava laki sukupuolen vahvistamisesta. Vaatimus lisääntymiskyvyttömyydestä poistetaan ja lääketieteelliset hoidot eriytetään juridisen sukupuolen korjauksesta. Sukupuolen voi hake-

Pöytäkirja PTK 154/2022 vp

muksesta korjata täysi-ikäinen henkilö, joka esittää perustellun selvityksen siitä, että hän pysyvästi kokee kuuluvansa korjattavaan sukupuoleen. Sukupuolen korjaamiseen tulee harkinta-aika.”

Tässä vaiheessa on hyvä muistuttaa kuulijoille ja katsojille, että tämä kirjaus on tällaiseen hallituspuolue Suomen Keskustan hyväksymä ja siunaama. Perimmäinen syy translain käsittelylle ja mahdolliselle läpimenoille eduskunnassa on se, että keskustapuolue alun perin hyväksyi sen hallitusohjelmaan demareiden ehdotuksesta. Aika erikoinen veto ottaen huomioon, että esimerkiksi Evan vuoden 2022 arvo- ja asennetutkimuksessa keskustan äänestäjien identiteettiä kuvaillaan tulosten perusteella konservatiiviseksi.

Arvoisa puhemies! Hyvät kollegat! Tämä lakiesityspaketti perustuu vääristyneeseen käsitykseen siitä, mikä sukupuoli on. En voi kannattaa sitä.

Identiteetti tarkoittaa psykologiassa ihmisen yksilöllistä käsitystä itsestään. Identiteetin perustana ovat ihmisten omat persoonalliset ominaisuudet, jotka voivat muuttua tai kehittyä vuorovaikutuksessa muiden ihmisten kanssa.

Eräs hallituspuolue vihreiden kansanedustaja totesi eduskunnan lähetekeskustelussa 4.10.22 seuraavasti: ”Ei ole valtion viranomaisten tai lääkärin tehtävä määrittää kenenkään identiteettiä.” Eihän valtio nytkään määritä tai kiellä kenenkään identiteettiä. Jokainen saa vapaasti muodostaa yksilöllisen käsityksen itsestään. Se ei kuitenkaan tarkoita, että virallisiin papereihin voisi kirjoitella mitä sattuu puolueettomasti todennettavien ominaisuuksien kohdalle.

Itse hallituksen esityksessä on mitä ihmeellisimpiä selityksiä ja perusteluja: ”Sukupuolen vahvistamista koskevan hakemusmenettelyn tarkoituksena on varmistua siitä, että sukupuolen vahvistamista haetaan tietoon perustuen ja harkiten.” Epäselväksi jää, millä tavalla hakemusmenettely todellisuudessa varmistaa sen, että vahvistaminen haetaan harkiten.

Lakiesityksen perusteluissa ei ole asianmukaisella tavalla kiinnitetty huomiota siihen, millaista kuormitusta alaikäiselle lapselle voi aiheutua. Arvoisa puhemies, tämä on siis professori Riittakerttu Kaltialan antamasta lausunnosta lainaus: ”Lakiesityksen perusteluissa ei ole asianmukaisella tavalla kiinnitetty huomiota siihen, millaista kuormitusta alaikäiselle lapselle voi aiheutua, jos vanhemman muuttaessa oikeudellista sukupuoltaan hänen vanhemmuutensa lasta koskevissa asiakirjoissa muutetaan äidistä isäksi tai päinvastoin. Asialla voi olla merkitystä lapsen identiteetin kannalta. Salaisuuksien vartioiminen on lapselle psyykkisesti kuormittavaa. Lapsivaikutuksissa ei ole otettu huomioon lapsen psyykkiselle kehitykselle mahdollisesti aiheutuvaa haittaa siitä, että vanhemmuusnimikkeen muuttuessa myös lapsen henkilöhistoriaa jälkikäteen muutettaisiin. Lapsen tarpeet tulee asettaa aikuisten etujen edelle. Vanhemmuutta kuvaavan nimikkeen muuttamisen asiasta lapsen kannalta tulee hankkia riippumattomien lastenpsykiatrian ja kehityspsykologian asiantuntijoiden lausunnot.” Hallituksen esitys translain uudistamiseksi siis loukkaa lapsen oikeuksia, koska se mahdollistaa lapsen koko elämänhistorian kirjoittamisen uusiksi tavalla, joka hämmentää lapsen identiteettiä.

Vaikka sukupuolen subjektiivinen itsemäärittely näyttää rajoittuvan yksilön henkilökohtaiseen elämään, todellisuudessa se vaikuttaa olennaisesti myös hänen läheistensä elämään ja jopa heidän henkilöhistoriaansa. Tämä on vakava isku lapsen identiteetille. Itsemääräämisoikeutta kunnioittava laki ei saisi loukata lapsen itsemääräämisoikeutta niin vakavasti, että se kirjoittaa koko lapsen historian uusiksi välittämättä lapsen omasta kokemuksesta.

Pöytäkirja PTK 154/2022 vp

Arvoisa puhemies! Laitan vielä yhden kirkon edustajan minulle laittaman viestin: ”Yksi ongelma tässä lakiesityksessä on se, että siinä objektiivisesti todennettavissa olevasta muuttumattomasta biologisesta faktasta tulee alisteinen täysin subjektiiviselle muutoksille alttiille kokemukselle, jota kukaan ei pysty näyttämään todeksi. Lainsäätäjä ei tähän asti ole ollut kiinnostunut ihmisten subjektiivisista mieltymyksistä tai kokemuksista. Miksi sen pitäisi olla sitä nyt? Jos sukupuolen katsotaan ylipäättään olevan merkityksellinen henkilötieto, sen on mielestäni oltava objektiivisesti todennettavissa oleva entiteetti, ja tämän määritelmän täyttää vain biologinen sukupuoli. Näenkin tässä lakiesityksessä intention tehdä sukupuoli merkityksettömäksi. Sellainen siitä nimittäin tulee, jos sitä voi mielensä mukaan vaihtaa vuosittain niin kuin vaatetta. Toinen ongelma on kansanterveydellinen. Sen ruotiminen jääköön kokemusasiantuntijoille ja lääkäreille.”

Arvoisa puhemies! Tämä täysin järjenvastainen ja sairas esitys pitää mielestäni hylätä kokonaan. — Kiitoksia.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Nurminen.

20.20 Ilmari Nurminen sd: Arvoisa puhemies! Otin vain vielä viimeisen puheenvuoron. Halusin varmistaa, että käsittely sujuu hyvin ja saadaan tämä maaliin.

Ehkä vielä semmoinen loppuajatus tässä olisi se, että kun tässä on näitä tiettyjä asiantuntijapuheenvuoroja tuotu esiin, niin haluan korostaa, että tätä lakia on valmisteltu pitkään, tämä on ollut lausuntokierroksella pitkään ja meidän sosiaali- ja terveysvaliokunta kuuli tästä laajasti asiantuntijoita. Voidaan sanoa, että meidän asiantuntijakenttä, kaikki naisjärjestöt, kaikki seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjärjestöt ja myös kaikki meidän asiantuntijat, vanhusasiavaltuutettu, tasa-arvovaltuutettu, yhdenvertaisuusvaltuutettu ja kaikki meidän muut asiantuntijatahot, kaikki kannattivat tätä lakia. Että halusin vielä sen tuoda, että tässä on todella kuultu.

Tässä esimerkiksi on useissa puheenvuoroissa nostettu vaikka tätä Kaltialaa, professoria, joka tulee Tampereelta. Olen itse Tampereen valtuuston puheenjohtaja ja tunnen hyvin Tampereen. Meillä esimerkiksi aikuispsykiatrian puoli ja sitten transpolin johtavat lääkärit olivat myös ihan eri mieltä kuin hän. Eli tässä on ehkä yksittäisiä tiettyjä asiantuntijoita tuotu, haettu kissojen ja koirien kanssa, ja sitten heidän taakseen jollain tavalla menty. Isossa kuvassa, laajasti, asiantuntijat kannattavat tätä ihmisoikeuskysymystä, ja tämän halusin vielä tässä oikaista ja korjata. — Kiitoksia.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Mäenpää.

20.21 Juha Mäenpää ps: Arvoisa puhemies! Tämä on sellaista poliittista asiaa, vähän samaa asiaa kuin oli se tasa-arvoinen avioliittolaki. Jos Suomessa olisi äänestetty ”sukupuolineutraalista avioliittolaista”, niin tuskin se olisi mennyt läpi. Se oli tämmöinen vihervasemmistolainen hegemonia, joka oli keksinyt sille tämmöisen hyvän nimityksen kuin tasa-arvoinen avioliittolaki. Kukas sitä voi vastustaa? Nyt te puhutte ihmisoikeuksista ja muista tämän lain juurella.

Ennen oli semmoinen puolue — muistan lapsuudesta — kuin kokoomus, joka mainosti, että ”koti, uskonto, isänmaa”. Tämä nyt kyllä rikkoo täysin sitä uskontoa, ja ihmettelen, miten kokoomus puolueena on lähtenyt kannattamaan tällaista vihervasemmistolaista sairasta ideologiaa.

Pöytäkirja PTK 154/2022 vp

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Kankaanniemi.

20.22 Toimi Kankaanniemi ps: Arvoisa puhemies! Edustaja Nurminen nosti mielenkiintoisen näkökulman esille tästä asiantuntijoitten kuulemisesta. En sinänsä kyseenalaista lainkaan sosiaali- ja terveysvaliokunnan valitsemia asiantuntijoita, mutta kyllä meillä valitettavasti kautta aikain viime vuosikymmeninä on ollut paine siihen suuntaan, että valiokuntiin on välillä vaikea saada sellaisia asiantuntijoita kuultavaksi, joiden tiedetään olevan kriittisiä tai edustavan valtavirtaa, niin sanottua valtavirtaa, nähden vastakkaista tai toisenlaista näkökulmaa. Ymmärtäisin, että esimerkiksi emeritusprofessori Puolimatka oli kuultavana valiokunnassa, mutta hänenkin kuulemiseensa oli aika kovaa vastustusta ja jyrkkää, jopa mielenosoituksellista käyttäytymistä, mikä on täysin tuomittavaa eduskuntatyössä.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Mäenpää.

20.23 Juha Mäenpää ps: Arvoisa puhemies! Tuosta Kankaanniemen kommentista on helppo jatkaa, että jos sinne kutsutaan joku tällainen konservatiivinen henkilö, joka ajattelee tästä asiasta eri tavalla, niin todennäköisesti vasemmisto ja vihreät poliitikot maalittavat hänet sitten ihan täysin, ja eivät he välttämättä enää halua tulla tänne antamaan lausuntoja.

Lisäksi haluan vielä loppuun sanoa, että ihmettelen evankelis-luterilaisen kirkkomme kantaa tähän. [Ilmari Nurmisen välihuuto] Mutta kirkko pysyköön nyt siellä, vaikka hyvin läheisesti liittyikin tähän keskusteluun. Ihmettelen heidän kantaansa.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 189/2022 vp sisältyvien 1.-13. lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Eduskunta yhtyi valiokunnan ehdotukseen kansalaisaloitteeseen KAA 6/2021 vp sisältyvien 1. ja 2. lakiehdotuksen hylkäämisestä. Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely päättyi.

7. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi tupakkalain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 304/2022 vp

Valiokunnan mietintö StVM 40/2022 vp

Ensimmäinen käsittely

Puhemies Matti Vanhanen: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 7. asia. Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö StVM 40/2022 vp. Nyt päätetään lakiehdotuksen sisällöstä. — Yleiskeskustelu, edustaja Mäenpää.

Keskustelu

20.25 Juha Mäenpää ps: Arvoisa puhemies! Täytyy tunnustaa, etten ole lainkaan tutustunut tähän tupakkalain tämänhetkiseen muutokseen, mutta ihmettelen suuresti sitä, että muissa Euroopan maissa tupakkalain nojalla myydään nuuskaa, jota siellä kutsutaan purutupakaksi. On totta, että ainoastaan Ruotsilla on oikeus myydä nuuskaa, mutta muissa maissa sitä myydään nimikkeellä purutupakka, ja mielestäni se pitäisi aivan ehdottomasti

Pöytäkirja PTK 154/2022 vp

ottaa Suomen lainsäädännössä myyntiin. Sitä kautta Ruotsiin valuvat valmisteverotulot jäisivät Suomeen ja niillä pystyttäisiin hoitamaan niitä ongelmia, joita aiheutuu nuuskan käytöstä. Tämä myös estäisi katukauppaa, ja siten alaikäiset lapset eivät todennäköisesti enää saisi ostettua nuuskaa käyttöönsä niin helposti, jos sitä pitäisi Suomessa ostaa kaupasta. — Kiitoksia.

Yleiskeskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 304/2022 vp sisältyvän lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely päättyi.

8. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Kevasta annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 203/2022 vp

Valiokunnan mietintö StVM 41/2022 vp

Ensimmäinen käsittely

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 203/2022 vp sisältyvän lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely päättyi.

9. Hallituksen esitys eduskunnalle eräiden lakien valitustietä koskevan sääntelyn ja eräiden teknisten seikkojen päivittämiseksi

Hallituksen esitys HE 93/2022 vp

Valiokunnan mietintö LaVM 25/2022 vp

Ensimmäinen käsittely

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 93/2022 vp sisältyvien 1.-14. lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely päättyi.

10. Hallituksen esitys eduskunnalle sotilasajoneuvolaiksi ja laiksi tieliikennelain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 221/2022 vp

Valiokunnan mietintö PuVM 7/2022 vp

Ensimmäinen käsittely

Puhemies Matti Vanhanen: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 10. asia. Käsittelyn pohjana on puolustusvaliokunnan mietintö PuVM 7/2022 vp. Nyt päätetään lakiehdotusten sisällöstä.

Yleiskeskustelu. Edustaja Könttä, poissa. Edustaja Mäenpää.

Keskustelu

20.28 **Juha Mäenpää ps:** Arvoisa puhemies! Me olemme tämän huolellisesti peranneet puolustusvaliokunnassa, ja tämä on sinällään ihan hyvä laki. Tässä hieman itseäni askar-

Pöytäkirja PTK 154/2022 vp

rutti lain käsittelyssä ja sen perusteluissa se, että jos meillä on sotilasajoneuvona panssaroitu ajoneuvo, esimerkiksi Suomessa valmistettu vaunu, voidaan sitä enää, jos se kirjataan tänne sotilasajoneuvolakiin kovin tarkasti, käyttää siviililiikenteessä ajoneuvolain puitteissa, esimerkiksi vartiointiliikkeen autona tai rahankuljetusautona. Kävimme tämän hyvin perusteellisesti puolustusvaliokunnan käsittelyssä läpi, ja tällekin ei estettä ollut, niin että tämä on tällaisenaan ihan hyvä, ja kannatan tätä lakiesitystä.

Yleiskeskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 221/2022 vp sisältyvien 1. ja 2. lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Eduskunta hyväksyi valiokunnan mietinnössä ehdotetun uuden, 3. lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely päättyi.

11. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi työturvallisuuslain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 306/2022 vp

Valiokunnan mietintö TyVM 21/2022 vp

Ensimmäinen käsittely

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 306/2022 vp sisältyvän lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely päättyi.

12. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi ilmailulain ja liikenteen palveluista annetun lain 127 ja 128 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 261/2022 vp

Valiokunnan mietintö LiVM 24/2022 vp

Ensimmäinen käsittely

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 261/2022 vp sisältyvien 1.-2. lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Eduskunta hyväksyi valiokunnan mietinnössä ehdotetun uuden, 3. lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely päättyi.

13. Hallituksen esitys eduskunnalle kotitalouksien velkaantumista rajoittavaksi lainsäädännöksi

Hallituksen esitys HE 101/2022 vp

Valiokunnan mietintö TaVM 36/2022 vp

Ensimmäinen käsittely

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 101/2022 vp sisältyvien 1.-6. lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Eduskunta hyväksyi valiokunnan mietinnössä ehdotetun uuden, 7. lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely päättyi.

Pöytäkirja PTK 154/2022 vp

14. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Ilmastorahasto Oy -nimisestä valtion kokonaan omistamasta osakeyhtiöstä

Hallituksen esitys HE 116/2022 vp

Valiokunnan mietintö TaVM 37/2022 vp

Mietinnön pöydällepano

Mietintö pantiin pöydälle 25.1.2023 pidettävään täysistuntoon.

15. Eduskunnan pankkivaltuuston kertomus 2021

Kertomus K 22/2022 vp

Valiokunnan mietintö TaVM 35/2022 vp

Mietinnön pöydällepano

Mietintö pantiin pöydälle 25.1.2023 pidettävään täysistuntoon.

16. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi kuntalain 90 §:n ja hyvinvointialueesta annetun lain 95 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 256/2022 vp

Valiokunnan mietintö HaVM 34/2022 vp

Mietinnön pöydällepano

Mietintö pantiin pöydälle 25.1.2023 pidettävään täysistuntoon.

17. Seuraava täysistunto

Eduskunnan seuraava täysistunto on keskiviikkona 25.1.2023 klo 14.00. Täysistunto lopetettiin klo 20.48.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Timo Tuovinen